

JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES MAHASARAKHAM UNIVERSITY

Volume 43 Number 2 March-April 2024

วารสาร มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ปีที่ 43 ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน 2567

Study of the Changing Liannichang's Images in The Bride with White Hair Swordman Novel to The Bride with White Hair TV Series in 2012 <i>Kanokwan Wongwai, Kanokporn Numtong</i>	200
Success Factors in Implementation of The Sufficiency Economy Philosophy of Local Administrative Organization: A Case Study of Nong Bua Lam Phu and Udon Thani Provinces <i>Krisda Na Nongkhai, Sunit Hemnil, Patchadaporn Sangtamai, Manon Siaoprachua</i>	217
Legal Knowledge for Building Immunity and Awareness in Social Media Usage of Udon Thani Youth <i>Ganyapak Buengchai</i>	232
Factors Affecting Consumer Purchase of Cannabis and Hemp-Containing Beverages in Chiang Mai <i>Kantaporn Chuangchid, Nisachon Leerattanakorn</i>	244
Promoting Domestic Tourism using the One Province One Marathon (OPOM) Project <i>Komkrit Wongkhae, Prapassorn Wareesri</i>	257
Metacognitive Strategies to Develop Chinese Speaking Skills for Junior School Students Learning Chinese as a Foreign Language <i>Chen Sun, Sira Somnam, Jarunee Dibyamandala</i>	272
Management Model of Cost Management and Supply Chain of Ban Wang Nark's Lovely Bantam Chicken <i>Taechita Sutthirak, Kunwadee Janwichian, Wisut Petcharat, Waraporn Kanjanaklod, Pattanun Atitang</i>	288
Factors Influencing Buyers' Repurchase Intention for OTOP Products through the E-commerce Marketplace in Thailand <i>Nongrat Sansompron, Chompunoot Duangjan</i>	299
Generation Z in Thailand's Senses and Signs of Respect <i>Pichayalak Pichayakul, Ek Bunchua</i>	313
The Right to the City of the Isaan Urban Poor: Development Knowledge and Phenomenon <i>Patchanee Muangsri, Thanapauge Chamaratana</i>	324
Important Texts for Studying Ayurveda <i>Wutthiphong Thawinsombat</i>	337
Approaches to High-Speed Train Development in Countries Using Capitalist and Socialist Economic Systems: The Context of High Speed Train Development in Laos <i>Somsamleth Thavikham, Thanapauge Chamaratana</i>	351
The Construction of Board Game to be Aware of the Dangers of Cyberbullying <i>Haruchai Yingpratanporn, Peangpen Jirachai, Methawi Imjaikla, Onarriya Chuatrakul</i>	366

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของเลียนหนิงจากนิยายกำลังภายในเรื่อง นางพญาผขาวสู่ละครโทรทัศน์เรื่องเตชนางพญาผขาว ปี ค.ศ. 2012 <i>กนกวรรณ ว่องไว, กนกพร นุ่มทอง</i>	200
ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภูและอุดรธานี <i>กฤษฏา ณ หนองคาย, สุนิตย์ เหมนิล, พัชฎาภรณ์ แสงทามาตย์, มานน เขียวประจวบ</i>	217
ความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สำหรับเยาวชนจังหวัดอุดรธานี <i>กัญญาภักดิ์ บึงไผ่</i>	232
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค ในจังหวัดเชียงใหม่ <i>กันตพร ช่วงชิต, นิศาชล ลีรัตนกร</i>	244
การส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศด้วยโครงการหนึ่งจังหวัดหนึ่งมาราธอน <i>คมกฤษ วงศ์แข, ประภัสสร วารีศรี</i>	257
กลยุทธ์อภิปัญญาเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นที่เรียนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ <i>ฉิน ชุน, สิริระ สมนาม, จารุณี ทิพยมณฑล</i>	272
รูปแบบการบริหารต้นทุนและห่วงโซ่อุปทานธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาค <i>เดชิตา สุทธิรักษ์, กุลวดี จันทร์วิเชียร, วิสูตร เพชรรัตน์, วราพร กาญจนคลอด, พิทธนันท์ อธิตั้ง</i>	288
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อซ้ำสำหรับสินค้าโอท็อปของผู้บริโภคในตลาดกลางพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย <i>นงศรีรัตน์ แสนสมพร, ชมพูนุท ตังจันทน์</i>	299
ความรู้สึกและสัญญาณของความเครพของเจเนอเรชัน Z ในประเทศไทย <i>พิชฎลักษณ์ พิชญกุล, เอก บุญเจือ</i>	313
สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมืองของคนจนเมืองอีสาน: ฟันความรู้และปรากฏการณ์จากการพัฒนา <i>พัชณีย์ เมืองศรี, ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์</i>	324
คัมภีร์สำคัญเพื่อการศึกษาอายุรเวท <i>วุฒิพงษ์ ภูวิลสมบัติ</i>	337
แนวทางการพัฒนารถไฟความเร็วสูงในประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม: บริบทการพัฒนารถไฟความเร็วสูงในลาว <i>สมสำเร็จ ทวีคำ, ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์</i>	351
การสร้างบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ <i>หฤชัย ยิ่งประทานพร, เพียงเพ็ญ จิรัชัย, เมธาวิ อิมใจกล้า, อรารีย์ ฉั่วตระกูล</i>	366

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ปีที่ 43 ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน 2567

เจ้าของ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษาศิลปกรรม ดนตรี สถาปัตยกรรม ภาษาวรรณกรรม กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน คือ เล่ม 1 มกราคม - กุมภาพันธ์/เล่ม 2 มีนาคม - เมษายน/เล่ม 3 พฤษภาคม - มิถุนายน/เล่ม 4 กรกฎาคม - สิงหาคม/เล่ม 5 กันยายน - ตุลาคม และ เล่ม 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม
บทความวิชาการและบทความวิจัยที่นำมาตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามนี้จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ซึ่งพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ทั้งภายในและภายนอกจากหลากหลายสถาบัน

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	
บรรณาธิการ ศาสตราจารย์ ดร.ปฐม หงษ์สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยบรรณาธิการ รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ น้อยวงศ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.อิศพล อินตะเสนา	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.พิมพ์ยุพา ประพันธ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ภูมิฐาน รั้งกุลณวัฒน์	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ศาสตราจารย์ ดร.อรุณจักรี สัตยานุรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิภุตศรี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท้วมสุข	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกวัชต์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ตารารัตน์ เมตตาริกานนท์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม ศรีสะอาด	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.มนวิภา ผดุงสิทธิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินดา เข้มศรีพงษ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิวรรณ ตันติธรรมาวงศ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิวรรณ พิรศักดิ์โสภณ	มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอุตรธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.วนิช นิรันทรานนท์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ยงยุทธ ชูแว่น	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ สิทธิพร ภิรมย์รัตน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.กมลพร สอนศรี	มหาวิทยาลัยรัตนนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังข์พันธุพานนท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.เพชรวิทย์ จันทศิริสิริ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ภัทรธรรณานันท์	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ คำคง	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุเบศร์ สมุทรจักร	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.ท.ดร.เกษมศักดิ์ โชติชาครพันธ์ุ	มหาวิทยาลัยรัตนนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมินทร์ เบ้าธรรม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม นาคอ้าย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Mr. Adrian R. Plant	

เลขานุการ ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ

ผู้ช่วยเลขานุการ จิรารัตน์ ภูสีธุทธิ์ พัทศรีวิไล รุ่งวิสัย

สำนักงานกองบรรณาธิการ
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
โทรศัพท์ 0 - 4375 - 4321 ต่อ 1754 หรือ 0 - 4375 - 4416
กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ
ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์   ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน
ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม   ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม
ฉบับที่ 3 พฤษภาคม - มิถุนายน
ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2567

Contents

Study of the Changing Liannichang's Images in The Bride with White Hair Swordman Novel to The Bride with White Hair TV Series in 2012 <i>Kanokwan Wongwai, Kanokporn Numtong</i>	200
Success Factors in Implementation of The Sufficiency Economy Philosophy of Local Administrative Organization: A Case Study of Nong Bua Lam Phu and Udon Thani Provinces <i>Krisda Na Nongkhai, Sunit Hemnil, Patchadaporn Sangtamat, Manon Siaoprachuae</i>	217
Legal Knowledge for Building Immunity and Awareness in Social Media Usage of Udon Thani Youth <i>Ganyapak Buengsa</i>	232
Factors Affecting Consumer Purchase of Cannabis and Hemp-Containing Beverages in Chiang Mai <i>Kantaporn Chuangchid, Nisachon Leerattanakorn</i>	244
Promoting Domestic Tourism using the One Province One Marathon (OPOM) Project <i>Komkrit Wongkhae, Prapassorn Wareesri</i>	257
Metacognitive Strategies to Develop Chinese Speaking Skills for Junior School Students Learning Chinese as a Foreign Language <i>Chen Sun, Sira Somnam, Jarunee Dibyamandala</i>	272
Management Model of Cost Management and Supply Chain of Ban Wang Nark's Lovely Bantam Chicken <i>Taechita Sutthirak, Kunwadee Janwichian, Wisut Petcharat, Waraporn Kanjanaklod, Pattanun Atitang</i>	288
Factors Influencing Buyers' Repurchase Intention for OTOP Products through the E-commerce Marketplace in Thailand <i>Nongrat Sansompron, Chompunoot Duangjan</i>	299
Generation Z in Thailand's Senses and Signs of Respect <i>Pichayalak Pichayakul, Ek Bunchua</i>	313
The Right to the City of the Isaan Urban Poor: Development Knowledge and Phenomenon <i>Patchanee Muangsri, Thanapauge Chamaratana</i>	324
Important Texts for Studying Ayurveda <i>Wutthiphong Thawinsombat</i>	337
Approaches to High-Speed Train Development in Countries Using Capitalist and Socialist Economic Systems: The Context of High Speed Train Development in Laos <i>Somsamleth Thavikham, Thanapauge Chamaratana</i>	351
The Construction of Board Game to be Aware of the Dangers of Cyberbullying <i>Haruchai Yingpratanporn, Peangpen Jirachai, Methawi Imjaikla, Onarriya Chuatrakul</i>	366

สารบัญ

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของเลียนหนี่จิงจากนิยายกำลังภายในเรื่อง นางพญาผขาวสู่ละครโทรทัศน์เรื่องเดชนางพญาผขาว ปี ค.ศ. 2012 กนกวรรณ ว่องไว, กนกพร นุ่มทอง	200
ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภูและอุดรธานี กฤษฎา ฒ หนองคาย, สุนิตย์ เหมนิล, พัชฎาภรณ์ แสงทามาตย์, มานน เขียวประจวบ.....	217
ความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สำหรับเยาวชน จังหวัดอุดรธานี กัญญาภักดิ์ บึงไผ่.....	232
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค ในจังหวัดเชียงใหม่ กันตพร ช่วงชิต, นิศาชล สิริตนากร.....	244
การส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศด้วยโครงการหนึ่งจังหวัดหนึ่งमारathon คมกริช วงศ์แข, ประภัสสร วาริศรี.....	257
กลยุทธ์อภิปัญญาเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ ฉิน ชุน, สิริระ สมนาม, จารุณี ทิพยมณฑล.....	272
รูปแบบการบริหารต้นทุนและห่วงโซ่อุปทานธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาค เตชิตา สุทธิรักษ์, กุลวดี จันทรวีเชียร, วิสูตร เพชรรัตน์, วราพร กาญจนคลออด, พัชรนันท์ อธิตั้ง.....	288
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อซ้ำสำหรับสินค้าโอท็อปของผู้บริโภคในตลาดกลางพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย นงศ์รัตน์ แสนสมพร, ชมพูนุท ด่วงจันทร์.....	299
ความรู้สึกและสัญญาณของความเคาพของเจเนอเรชัน Z ในประเทศไทย พิชญลักษณ์ พิชญกุล, เอก บุญเจือ.....	313
สิทธิที่จะมีส่วนในเมืองของคนจนเมืองอีสาน: ฟื้นความรู้และปรากฏการณ์จากการพัฒนา พัชนีย์ เมืองศรี, ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์.....	324
คัมภีร์สำคัญเพื่อการศึกษาอายุรเวท วุฒิพงษ์ ถวิลสมบัติ.....	337
แนวทางการพัฒนารถไฟความเร็วสูงในประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและ ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม: บริบทการพัฒนาความเร็วสูงในลาว สมสำเร็จ ทวีคำ, ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์.....	351
การสร้างบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ หฤทัย ยิ่งประทานพร, เพียงเพ็ญ จิรัชัย, เมธาวี อิมใจกล้า, อรอารีญา ฉั่วตระกูล.....	366

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของเลี่ยนหนีจิงจากนิยายกำลังภายใน เรื่องนางพญาผมหาวสู่ละครโทรทัศน์เรื่องเดชนางพญาผมหาว ปี ค.ศ. 2012

Study of the Changing Liannichang's Images in The Bride with White Hair Swordman Novel to The Bride with White Hair TV Series in 2012*

กนกวรรณ ว่องไว¹, กนกพร นุ่มทอง²
Kanokwan Wongwai¹, Kanokporn Numtong²

Received: 22 December 2022

Revised: 1 April 2023

Accepted: 19 April 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของเลี่ยนหนีจิงจากนิยายกำลังภายในเรื่องนางพญาผมหาวเผยแพร่ปี ค.ศ. 1996 สู่ละครโทรทัศน์เรื่องเดชนางพญาผมหาวในปี ค.ศ. 2012 โดยใช้แนวคิดเรื่องการดัดแปลง (adaptation) ผลการศึกษาภาพลักษณ์ของเลี่ยนหนีจิงได้ตั้งนี้ภาพลักษณ์ในนิยายพบภาพลักษณ์ความโหดเหี้ยม การช่วยเหลือผู้อื่น การเห็นใจ การกตัญญูและความศรัทธาในรัก ส่วนละครโทรทัศน์พบภาพลักษณ์ความโหดเหี้ยม การช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละและความศรัทธาในรัก การคงเดิมพื้นหลังครอบครัวของเลี่ยนหนีจิงไว้บิดามารดา ดิมนมนางสุนัขป่า จนเติบโตใหญ่และละครโทรทัศน์ขยายความอาการธาตุไฟเข้าแทรกของเลี่ยนหนีจิงส่งผลสู่ภาพลักษณ์ความโหดเหี้ยม ความสัมพันธ์ของตัวละครมีการคงเดิม ขยายความ ตัดทอนรวมถึงการดัดแปลงเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่องส่งผลให้เห็นภาพลักษณ์การช่วยเหลือผู้อื่น การเห็นใจ การกตัญญูและความศรัทธาในรัก เมื่อเป็นละครโทรทัศน์ตัดทอนภาพลักษณ์การเห็นใจและการกตัญญูออก แต่ปรากฏภาพลักษณ์การเสียสละแทน เนื่องจากละครโทรทัศน์ดัดแปลงบทบาทเสียเพียงหลงในแง่ลบ ภาพลักษณ์เหล่านี้ยังคงสะท้อนคำสอนของขงจื้อเรื่องคุณธรรมขนบประเพณี 5 ประการ ได้แก่ ภาพลักษณ์การช่วยเหลือ ภาพลักษณ์การเห็นใจสะท้อนสู่ความเมตตากรุณาสามารถขยายสู่ภาพลักษณ์การกตัญญูที่สะท้อนสู่

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาภาพลักษณ์ของเลี่ยนหนีจิงจากนิยายกำลังภายในเรื่องนางพญาผมหาวสู่ละครโทรทัศน์สามเวอร์ชัน" ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Email: kanokwan.wongw@ku.th, โทร 080-2714760

² อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. Email: kanokporn.n@ku.th, โทร 081-4287868

¹ M.A. Candidate, Thai Program, Faculty of Humanities Kasetsart University.
Email: kanokwan.wongw@ku.th, Tel 080-2714760

² Associate Professor, Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities Kasetsart University.
Email: kanokporn.n@ku.th, Tel 081-4287868

จารีตและภาพลักษณ์ความศรัทธาในรักสะท้อนสู่สัจจะและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ เหล่านี้พบสองปัจจัย คือ ยุคสมัยและข้อจำกัดด้านเนื้อเรื่อง

คำสำคัญ: เลียนหนี่ฉิ่ง, ภาพลักษณ์, นางพญาผมหาว, นิยายกำลังภายใน, การแปรรูปวรรณกรรม

Abstract

This research aimed to study the changing Liannichang's images in *The Bride with White Hair*, a Swordman novel published in 1996, and *The Bride with White Hair* TV series in 2012. The theory of adaptation was used for analysis. The result showed that Liannichang's images in the novel have brutal, helpful, sympathetic, grateful, and faithful images. Liannichang's images in the TV series have brutal, helpful, sacrificeable, and faithful images. The researcher found that Liannichang's family background persisted throughout in that she did not have a family and grew up with a wolf. When adapted as a TV series, it was revealed that Liannichang had symptoms of sickness (she did not control herself). This was reflected in a brutal image. Character relationships have conventions, extensions, reductions, and modifications in some situations, and these factors reflect helpful, sacrificeable, grateful, and faithful images. When adapted to the TV series, these reduced sympathetic and grateful images, but appeared instead to be sacrificeable because the TV series modified Tiefertong in the negative role. These images still reflect the five constant virtues of Confucianism; they showed that the helpful and sympathetic images reflected benevolence, and they can expand the grateful image of propriety. The faithful image reflects fidelity. The last factors that reflect on the changing Liannichang's images are the era and the limitations of the story.

Keywords: Liannichang, images, *The Bride with White Hair*, Swordman novel, novel adaptation

บทนำ

นิยายกำลังภายในเรื่องนางพญาผมหาว 《白发魔女传》เป็นนิยายกำลังภายในสมัยใหม่ ประพันธ์โดยเหลียงอวิ๋เซ็ง (梁羽生) หรือเหลียงอวิ๋เซ็งเป็นชาวฮ่องกงมีชื่อเดิมว่าเงินเหวินถั่ง (陈文统) นิยายของเหลียงอวิ๋เซ็งนิยมใช้ชื่อแบบโบราณ มีล่านำเพลงเปิดเรื่องด้วยถ้อยคำอันไพเราะ ทั้งยังใช้สำนวนเป็นภาษาแบบแผน จึงเป็นผลงานที่กอปรด้วยวิญญานจีนอย่างเปี่ยมล้น นอกจากนั้นยังผูกเรื่องราวเข้ากับประวัติศาสตร์ของจีน ดังนั้น จึงปรากฏเหตุการณ์และบุคคล

จริงในประวัติศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง จนได้รับการกล่าวขวัญว่าเป็นผู้สร้างนิยายกำลังภายในอิงประวัติศาสตร์จีนได้ดีที่สุด (น.นพรัตน์, ผู้แปลและเรียบเรียง, 2561: 4-6) นิยายของเหลียงอวิ๋เซ็งจะคงไว้เอกลักษณ์ของความเป็นจีนมากและชัดเจนในการสร้างวีรบุรุษเชี่ยวชาญเชิงอักษร วีรสตรีที่เปิดเผยองอาจ เช่น เลียนหนี่ฉิ่งหรืออวิ๋หลิวซ่าในเรื่องนางพญาผมหาว

นิยายกำลังภายในเรื่องนางพญาผมหาวจัดเป็นวรรณกรรมคลาสสิกและได้รับการยกย่องว่าสร้างตัวละครหญิงได้ยอดเยี่ยมซึ่งนิยายก็ถือ

เป็นตัวบทที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีการบรรยาย และพรรณานำเนื้อหา จากลักษณะนิสัยและอารมณ์ ของตัวละครซึ่งสามารถสร้างจินตนาการให้ผู้อ่าน คิดตามหรือคิดล่วงหน้าไปจากตัวหนังสือที่ปรากฏ ขึ้นได้ เมื่อกาลเวลาผ่านไปจินตนาการจากหน้า กระดาษก็มาสู่ภาพเคลื่อนไหวหรือละครโทรทัศน์ ยิ่งเพิ่มความน่าสนใจให้กับผู้ชมมากขึ้น

สำหรับละครโทรทัศน์นั้นสามารถแบ่ง ออกได้เป็น 2 ประเภท (วิษณุธรรม ปุชิตากร, 2556, หน้า 32) หนึ่ง ละครโทรทัศน์ต้นฉบับ (original) คือ ละครโทรทัศน์ที่เขียนบทขึ้นมาใหม่ เพื่อผลิต เป็นละครโทรทัศน์ โดยตรงโดยไม่ได้ทำซ้ำหรือ ดัดแปลงมาจากบทละครเดิมหรือสื่อบันเทิงอื่น และ สอง ละครโทรทัศน์ดัดแปลง (adaptation) คือ ละครโทรทัศน์ที่เขียนบทขึ้นมาจากการนำ นวนิยาย เรื่องสั้น ภาพยนตร์ ฯลฯ มาผลิตเป็น ละครโทรทัศน์ นิยายกำลังภายในเรื่องนางพญา ผมหงอกได้นำมาดัดแปลงเป็นสื่อประเภทละคร โทรทัศน์หลายเวอร์ชันหนึ่งในนั้นมีเวอร์ชันปี ค.ศ. 2012 กำกับโดยหวงเหว่ยเจี๋ย (黄伟杰) ออกอากาศในวันที่ 14 กันยายน ค.ศ. 2012 ออกอากาศที่จีนแผ่นดินใหญ่ ผลิตโดยบริษัท เฟิงหวงฉวนฉีอิ่งเยวี่และเจ้อเจียงตงหยิงเต้าเฉ่า สยองอิงซื่อเหวินฮว่า

ผู้วิจัยพบว่านิยายกำลังภายในเรื่อง นางพญาผมหงอกยังได้นำไปดัดแปลงเป็นสื่อ ภาพยนตร์และละครโทรทัศน์อีกหลายเวอร์ชัน ออกอากาศทั้งในฮ่องกง จีนแผ่นดินใหญ่และ ไต้หวันซึ่งแต่ละเวอร์ชันได้ตีความหรือนำเสนอ ภาพลักษณ์ของเลียนหนิงจิงที่ต่างกันออกไป จึง จุดประกายให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของเลียนหนิงจิง ที่มีทั้งความเหมือนความต่างกัน

แนวคิดเรื่องการศึกษาภาพลักษณ์ตาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556: 868) ให้ความเห็นกับคำว่า “ภาพลักษณ์”

ไว้ว่า “ภาพที่เกิดจากความนึกคิดหรือที่คิดว่าควร จะเป็นเช่นนั้น, จินตภาพก็ว่า. (อ. image).” ซึ่ง ภาพลักษณ์ของตัวละครมักเกี่ยวข้องกับบุคลิกที่ ถูกปรุงแต่งขึ้นจากจินตนาการของผู้ประพันธ์ โดย สัมพันธ์กับนิสัยใจคอ บทบาทหน้าที่ ความรู้ความ สามารถ ไหวพริบปฏิภาณ ฯลฯ ของตัวละครนั้นๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวกระตุ้นต่อมการรับรู้ ความรู้สึกของผู้อ่าน จนเกิดความชื่นชอบ ยกย่อง ความเกลียดชัง แช่งดำ หรือไม่มีปฏิกิริยาใดๆ เลย ที่เรียกว่าเฉยชาก็ได้ (สุรสิทธิ์ อมรรณชิตักติ, 2564, หน้า 69) เมื่อมีการเปลี่ยนเป็นสื่อประเภท ละครโทรทัศน์จึงนำแนวคิดการดัดแปลงมาศึกษา ดังนี้ การดัดแปลง (adaptation) คือการดัดแปลง งานสร้างสรรค์รูปแบบหนึ่งสู่อีกรูปแบบหนึ่งโดย การ เติม ตัด ทวี ทอน ขยาย ยุบ หรือลำดับฉาก นาฏการ ตัวละคร สถานที่ และบทสนทนา (จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา, 2544, หน้า 149-158) องค์ประกอบที่ได้รับการดัดแปลงมากที่สุดจาก สื่อลายลักษณ์อักษรสู่สื่อการแสดง คือ ความคิดของ เรื่อง (theme/thought) และ ตัวละคร (character) การดัดแปลงตัวละครเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ได้ รับความนิยมเช่นเดียวกับการดัดแปลงความคิด ดังที่มีผู้กล่าวว่า “ตัวละครสามารถถ่ายโอนจาก ตัวบทหนึ่งสู่อีกตัวบทหนึ่งได้ชัดเจน” (ชนสิน ชุตินทรานนท์, 2555, หน้า 55) จากการทบทวน วรรณกรรมการนำนิยายมาดัดแปลงเป็นละคร โทรทัศน์สามารถสรุปได้ ดังนี้ มีการปรับเปลี่ยนตัว เรื่อง มีการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบของนวนิยาย และมีการปรับเปลี่ยนการพัฒนาเรื่อง (เพ็ญภา ศิริบรรจง และ ฉลองรัฐ เมธอมลย์ ชลมารค, 2563, หน้า 220)

ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์มีการปรับลำดับ การเล่าเรื่อง สร้างเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องเพิ่มขึ้น สร้างตัวละครให้น่าสนใจ (จิรมน สังข์ชัย, 2560, หน้า 265-266) ในนิยายกำลังภายในเรื่องนางพญา

ผมชาวที่ประพันธ์โดยเหลียงอวิ๋วเชิงจากฐานข้อมูล Thaijo ของประเทศไทยและฐานข้อมูล CNKI ของประเทศจีน ผู้วิจัยพบการศึกษาภาพลักษณ์ของเลียนหนิงฉิงในภาพยนตร์เท่านั้น แต่ยังไม่พบการศึกษาภาพลักษณ์ของเลียนหนิงฉิงหรือตัวละครอื่นในนิยายกำลังภายในสู่ละครโทรทัศน์

เรื่องย่อนิยายกำลังภายในเรื่อง นางพญาผมขาว

จิวจิงเหลียน (卓仲廉) ขุนนางเกษียณอายุราชการ เดินทางกลับบ้านเกิดโดยมีผู้ติดตามคือ เกิงเซ้าหนัน (耿绍南) จิวจิงเหลียนมีบุตรชายนามว่าจิวจี้เสียน (卓继贤) เป็นขุนนางจงรักภักดีเชื้อสืดยี่มีหลานชายนามว่าจิวอี้หัง (卓一航) จิวจี้เสียนเป็นขุนนางในยุคที่ขุนนางในวังหลวงถูกใส่ร้ายและถูกประหารชีวิต จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้จิวจี้เสียนถูกประหารชีวิตไปด้วย จิวอี้หังเดินทางไปที่เมืองหลวงเพื่อนำกระดูกบิดากลับบ้านเกิด ระหว่างเดินทางกลับฝนตกหนักมาก จิวอี้หังบังเอิญเจอถ้ำหวงหลง (黄龙洞) เมื่อเข้าไปเห็นสตรีสาวนอนอยู่ทรานจากนางว่าไร้บิดา มารดาตั้งแต่เด็กเติบโตท่ามกลางฝูงสุนัขป่า จิวอี้หังตั้งชื่อให้ว่าเลียนหนิงฉิง (练霓裳) แต่นางมีฉายาว่าอวิ๋วหลิวซ่า (玉罗刹) เป็นเจ้าหญิงเขาหมิงเยวี่สยา (明月峡) โจรที่ฆ่าคนไม่กระพริบตา แต่เป็นโจรที่มีคุณธรรมปล้นคนรวยเพื่อมาช่วยคนจน จิวอี้หังได้มาเจอกับหวังเจ้าซี (王照希) ซึ่งเป็นบุตรชายของผู้นำกองโจรลี้วี่หลินบิดานามว่าหวัง จยาอึ้น (王嘉胤) หวังเจ้าซีมีคู่หมั้นนามว่าเมิ่งชิวเสียน (孟秋霞) นางเป็นบุตรสาวของไต้เท้าเมิ่งซัน (孟灿) จิวอี้หังได้มาเจอกับเยวี่หิมิงเคอ (岳鸣珂) เป็นศิษย์ของฮั่วเทียนตู (霍天都) ฮั่วเทียนตูเป็นคนรักของหลิงมู่หวา (凌慕华) เป็นอาจารย์ของเลียนหนิงฉิง แต่หลิงมู่หวาดื้อรันพนันกับฮั่วเทียนตู นางแอบนำเคล็ดวิชาของฮั่วเทียนตูไปฝึก สุดท้ายถูกธาตุไฟเข้าแทรกตาย หมิงเยวี่สยา

หรือเขาแสงจันทร์มีเลียนหนิงฉิงหรืออวิ๋วหลิวซ่าเป็นเจ้าหญิงเขา ทั้งยังเป็นสถานที่ช่วยเหลื่อเด็กและผู้หญิงที่เดือดร้อน ช่วงกลางเรื่องฝ่ายราชสำนักบุกเข้ามาทำลายจนราบคาบ ผังสำนักบู๊ตึ้งมีนักพรตจื่อหยิง (紫阳道长) เป็นเจ้าสำนักและอาจารย์อีกสี่ท่าน คือ นักพรตไป่สือ (白石道人) นักพรตหวงเยวี่ (黄叶道人) นักพรตหงหยุน (红云道人) และนักพรตชิงซัว (青蓑道人) เจ้าสำนักจื่อหยิงจะมอบตำแหน่งเจ้าสำนักบู๊ตึ้งให้กับจิวอี้หังเมื่อตนเองเสียชีวิตไป แต่จิวอี้หังพยายามหลีกเลี่ยงเพราะขอไปทำธุระเรื่องบิดาของตนที่โดนใส่ร้ายและรู้ว่าตนเองรักเลียนหนิงฉิง ส่วนนักพรตไป่สือก่อนที่จะมาเป็นนักพรตมีบุตรสาวสองคนคนโตนามว่าเหอเอ้อหวา (何萼华) คนเล็กนามว่าเหอลี่วี่หวา (何绿华) ตอนกลางเรื่องนักพรตจื่อหยิงตาย จิวอี้หังจึงต้องรับตำแหน่งเจ้าสำนักบู๊ตึ้ง เลียนหนิงฉิงคิดถึงจิวอี้หังมากจึงไปหาที่สำนักบู๊ตึ้ง เมื่อนางไปถึงมีการต่อสู้กับเหล่าอาจารย์จิวอี้หังสัญญาจะไปอยู่กับนาง แต่ขอให้เลียนหนิงฉิงอ่อนน้อมต่ออาจารย์ของตน เมื่อถึงเวลาจิวอี้หังไม่สามารถทำตามสัญญาได้ เกิงเซ้าหนันยึดเกาทัณฑ์ใส่มือของจิวอี้หัง จิวอี้หังยิงเกาทัณฑ์ใส่นาง แม้มิโดนร่างกายของนาง แต่ถูกจิตใจของนางเลียนหนิงฉิงเสียใจมากได้จากไปจากสำนักบู๊ตึ้ง นางเสียใจจนหลับและฝันร้ายเมื่อตื่นขึ้นมาผมของนางกลายเป็นสีขาวทั้งศีรษะเพียงดำคินเดียว แต่ผมกำลังกลับเพิ่มมากขึ้นทุกคนต่างเรียกนางว่า “นางผมขาว” นิสัยเริ่มมีความดุร้ายก้าวร้าวมากกว่าเดิม แต่นางยังคงช่วยเหลือผู้อื่นเหมือนเคย หลังจากที่เลียนหนิงฉิงผมขาวทั้งศีรษะเลียนหนิงฉิงเดินทางไปหาเตี้ยเพยหลง (铁飞龙) บิดาบุญธรรมและเค่อฟิงถึง (客娉婷) บุตรสาวของเค่อซื่อ (客氏) น้องสาวบุญธรรม เลียนหนิงฉิงฝากให้เค่อฟิงถึงดูแลเตี้ยเพยหลงแทนตนเอง ตอนหลังจิวอี้หังทราบว่าเลียนหนิงฉิงผมขาวทั้งศีรษะจึงพยายามหาดอกไยวถาน (优昙花) มา

รักษา แต่ดอกโวยถานจะต้องรอทุกหกสิบปีถึงจะ
ออกดอก แต่ด้วยความรักที่เลียนหนี่จิงมอบให้กับ
จิวอี้หัง ความรักนั้นย้อนกลับมาทำร้ายนาง
เลียนหนี่จิงเลือกที่จะจากจิวอี้หังไปตลอดชีวิต

เรื่องย่อละครโทรทัศน์เรื่องเดช นางพญาผมหาวปี ค.ศ. 2012

ในราชวงศ์หมิง (明朝) มีหน่วยงาน
ภายใน คือ ฝ่ายองครักษ์เสื้อแพร (锦衣卫) เป็น
หน่วยงานที่คอยสอดส่องผู้ที่กระทำผิดมีผู้นำนาม
ว่ามู่หรงชง (慕容冲) และรองหัวหน้าองครักษ์
เสื้อแพรนามว่าเยว่หมิงเคอและหน่วยงานที่สอง
คือ ตงฉิ่ง (东厂) หรือสำนักตะวันออกมีมารดา
ปีศาจดอกไม้แดงหรือหงวากุ่ยหมู่ (红花鬼母)
และจินตูอี้ (金独异) เป็นหัวหน้า ส่วนภายนอก
ราชสำนักมีสำนักบู๊ตึ้งฝ่ายธรรมะและหมิงเยว่สยา
หรือเขาแสงจันทร์ฝ่ายอธรรมภายใต้การนำของ
เลียนหนี่จิงหรืออีวี่หลัวซ่า หมิงเยว่สยามี
มู่จิวเหนียง (穆九娘) และไป๋หมิ่น (白敏) เป็น
ผู้ดูแล เลียนหนี่จิงเป็นโจรที่มีคุณธรรมปล้น
คนรวยเพื่อมาช่วยคนจน สำนักบู๊ตึ้งมีสี่ศิษย์เอก
ได้แก่ เกิงเซ่าหนั้น จิวอี้หัง เหอเอ้อหวาและซิน
หลงจื่อ (亲龙子) วันหนึ่งตงฉิ่งจับตัวได้เท้า
เมิ่งซันไป ส่วนเมิ่งซิวสยาบุตรสาวโดนฆ่าตายซึ่ง
เกี่ยวกับเงินห้าแสนตำลึงที่เมิ่งซันจะนำไปมอบให้
ราชสำนัก เจ้าสำนักบู๊ตึ้งนามว่านักพรตจื่อหยิง
มอบหมายให้จิวอี้หังไปสืบเรื่องเงินห้าแสนตำลึง
การสืบเรื่องเงินห้าแสนตำลึง นอกจากจิวอี้หังแห่ง
สำนักบู๊ตึ้งแล้ว เลียนหนี่จิงผู้นำแห่งหมิงเยว่สยาก็
ออกมาสืบเรื่องนี้ด้วยเช่นกัน เหตุการณ์การแย่ง
ชิงเงินห้าแสนตำลึงทำให้ทั้งสองคนได้มาพบกัน

ตงฉิ่งพยายามกวาดล้างกองโจรใต้บुक
หมิงเยว่สยาทำให้เลียนหนี่จิงโดนพิษของจินตูอี้
นางจึงต้องเดินทางไปหาเถี่ยเพยหลงผู้เชี่ยวชาญ
ด้านการใช้พิษและมีศักดิ์เป็นอาจารย์ของนาง
เถี่ยเพยหลงมีบุตรสาวนามว่าเถี่ยซานหู (铁珊

瑚) วันหนึ่งเถี่ยซานหูล่อให้เลียนหนี่จิงไปที่ป่า
ไผ่ที่อยู่หลังบ้าน นางพบกับชายคนหนึ่งชื่อโดนซัง
ในห้อง หน้าตาเหมือนกับเถี่ยเพยหลงมาก แต่เขา
คือน้องชายฝาแฝดนามว่าเถี่ยเพยหู่ (铁飞虎)
เถี่ยเพยหู่บอกว่าหลิงมู่หวาตายไปแล้ว เพราะโดน
เถี่ยเพยหลงผลักตกหน้าผา

เลียนหนี่จิงจึงออกคำสั่งตามฆ่า
เถี่ยเพยหลงทำให้เถี่ยเพยหลงไปพึ่งตงฉิ่ง
เถี่ยเพยหลงบอกกับหงวากุ่ยหมู่ว่าหลิงมู่หวา
ตายไปนานแล้วที่เห็นตอนนี้คือ เลียนหนี่จิงศิษย์
ของนางปลอมตัวมา หงวากุ่ยหมู่วางแผนทำให้
จิวอี้หังรู้ความจริงว่าเลียนหนี่จิงหรืออีวี่หลัวซ่า
เป็นคนหมิงเยว่สยา เมื่อจิวอี้หังรู้ความจริงเสียใจ
มาก จึงเดินทางกลับไปกักตัวสำนักบู๊ตึ้งที่สำนัก
บู๊ตึ้ง ส่วนเลียนหนี่จิงและเยว่หมิงเคอบุกเข้าไป
ที่ตงฉิ่งเพื่อจะจัดการเถี่ยเพยหลง แต่ทั้งสองโดน
กับดักของจินตูอี้ ตงฉิ่งประกาศประหารเลียนหนี่
จิง จิวอี้หังทราบเรื่องตัดสินใจออกจากสำนักบู๊ตึ้ง
เพื่อมาช่วยนาง เยว่หมิงเคอลอบทำร้ายฮองเต้
เพื่อช่วยเลียนหนี่จิง เหตุการณ์ทำร้ายฮองเต้
ทำให้การประหารของเลียนหนี่จิงถูกเลื่อนออกไป
พอดีตรงกับคืนวันพระจันทร์เต็มดวง เลียนหนี่
จิงมีอาภรณ์ธาตุไฟเข้าแทรก ควบคุมตนเองไม่ได้
พลังกำลังของนางเพิ่มขึ้น นางทำร้ายคนของ
ตงฉิ่งและพี่น้องหมิงเยว่สยา หงวากุ่ยหมู่จับตัว
เลียนหนี่จิงเพื่อไปบอกเคล็ดวิชากระบี่ หงวากุ่ย
หมู่ให้นางกินยาพิษทำให้นางมีอาภรณ์ธาตุไฟ
เข้าแทรกไล่ฆ่าไปยังศิษย์สำนักบู๊ตึ้ง นักพรตหวง
เยว่ใช้โอกาสนี้ฆ่าเจ้าสำนักจื่อหยิงตายและใส่ร้าย
ว่าเลียนหนี่จิงเป็นคนฆ่า นักพรตไปสี่อวางแผน
ให้จิวอี้หังแต่งงานกับเหอเอ้อหวาเพื่อที่จะล่อให้
เลียนหนี่จิงมาในงานแต่งงาน จิวอี้หังจะได้ล้าง
แค้นให้กับเจ้าสำนักจื่อหยิง เลียนหนี่จิงไปงาน
แต่งงานจิวอี้หังที่สำนักบู๊ตึ้งเพื่อทวงคำสัญญาจาก
จิวอี้หัง จิวอี้หังชักกระบี่แทงเลียนหนี่จิง เขาตั้งใจ

จะตายตามนางไป แต่เยวี่หมิงเคอมาช่วยนางออกไปก่อน เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้เลียนหนี่ฉิ่งเสียใจจนผมขาวทั้งศีรษะเพียงคำคืนเดียว หลังจากที่เลียนหนี่ฉิ่งผมขาวและหายตัวไปจากยุทธภพมีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นมารวมถึงชะตาชีวิตของจ้าวอี่หังที่ถูกเก็งเซ่าหนั้นทำลายชีพจรและผลัดตกหน้าผา โชคดีที่ตงมาริมน้ำใกล้หุบเขา ฮั่วไฉ่เตี๋ย (霍彩蝶) บุตรสาวของฮั่วเทียนตูมาช่วยไว้ ฮั่วเทียนตูมีวิชาแพทย์ถ่ายทอดให้กับบุตรสาวนางจึงสามารถรักษาอาการบาดเจ็บของจ้าวอี่หังได้

หน่วยของครักษ์ เลื่อแพรบุกมาที่หมิงเยวี่สยาอีกครั้ง เตี่ยเพยหู่ช่วยไปหมีนจนตนเองตาย เก็งเซ่าหนั้นฆ่าปิดปากศิษย์น้องชินหลงจื่อ หนึ่งปีผ่านไปมู่หรงซงโดนทางการประหารชีวิต เก็งเซ่าหนั้นยอมรับผลิตชีพตนเองเหอเอ้อหวาคลอดลูกของตนกับเก็งเซ่าหนั้นนางถอนตัวออกจากยุทธภพ นักพรตไปสื่อเข้ารับตำแหน่งเจ้าสำนักบู๊ตึ้ง หวังเจ้าซีและไปหมีนดูแลหมิงเยวี่สยา จ้าวอี่หังช่วยรักษาผมขาวของเลียนหนี่ฉิ่ง เลียนหนี่ฉิ่งผมกลับเป็นสีดำส่วนจ้าวอี่หังผมขาว ทั้งคู่ถอนตัวออกจากยุทธภพและใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์และสาเหตุการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของเลียนหนี่ฉิ่งจากนิยายกำลังภายในเรื่องนางพญาผมขาวสู่ละครโทรทัศน์เรื่องเดชนางพญาผมขาวปี ค.ศ. 2012

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยพรรณนาวิเคราะห์ ผู้วิจัยศึกษาภาพลักษณ์ของเลียนหนี่ฉิ่ง (นางเอก) ในนิยายกำลังภายในเรื่องนางพญา

ผมขาวโดยศึกษาจากเวอร์ชันของเหลียงอี่วี่เซิง สำนักพิมพ์กวางตงลีวี่โหยว 《广东旅游出版社》ปี ค.ศ.1996 โดยเปรียบเทียบกับภาพลักษณ์ของเลียนหนี่ฉิ่งในละครโทรทัศน์เรื่องเดชนางพญาผมขาว 《新白发魔女传》ปี ค.ศ. 2012 และนำแนวคิดการดัดแปลง (Adaptation) ที่หมายถึงการดัดแปลงงานสร้างสรรค์รูปแบบหนึ่งสู่อีกรูปแบบหนึ่งโดยการ เติม ตัด ทวี ทอน ขยาย ยุบ หรือลำดับฉาก นาฏการ ตัวละคร สถานที่ และบทสนทนา (จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา, 2544, หน้า 149-158) มาศึกษาการเปลี่ยนแปลงและสาเหตุการเปลี่ยนแปลงจากนิยายกำลังภายในสู่ละครโทรทัศน์ในปี ค.ศ. 2012

ผลการศึกษา

การวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของเลียนหนี่ฉิ่งจากนิยายกำลังภายในสู่ละครโทรทัศน์ในปี ค.ศ. 2012 ปรากฏภาพลักษณ์ก่อนและหลังของเลียนหนี่ฉิ่งที่มีทั้งด้านบวกและด้านลบ คือ เลียนหนี่ฉิ่งไร้บิดา มารดาและยังตีมนมนางสุนัขป่าจนเติบโตใหญ่ส่งผลสู่ภาพลักษณ์ความโหดเหี้ยม เมื่อเลียนหนี่ฉิ่งมาเจอกับจ้าวอี่หัง นักพรตไปสื่อและเตี่ยเพยหลงทำให้เกิดภาพลักษณ์ด้านอื่น ได้แก่ ภาพลักษณ์การช่วยเหลือผู้อื่น ภาพลักษณ์การเห็นใจเตี่ยเพยหลง ภาพลักษณ์การกตัญญู ภาพลักษณ์การเสียสละ และภาพลักษณ์ความศรัทธาในรักซึ่งเมื่อมีการนำมาดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์มีทั้งการคงเดิมเพิ่มเติม ตัดแปลงและตัดทอนในด้านต่อไปนี้

1) พื้นหลังครอบครัวของเลียนหนี่ฉิ่งแก่นเรื่องนิยายเรื่องนางพญาผมขาวกับละครโทรทัศน์เรื่องเดชนางพญาผมขาวปี ค.ศ. 2012 มีส่วนที่เหมือนและต่างกัน ดังตาราง

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบพื้นหลังครอบครัวของเลียนหนี่จึ่งจากนิยายเรื่องนางพญาผมขาวสู่ ละคร
 โทรทัศน์เรื่องเดชนางพญาผมขาวปี ค.ศ. 2012

สื่อ	ไว้บิดา มารดา	ตีมนมนาง สุนัขป่า	ศิษย์ หลังมู่หว่า	ฉายา อิว้หลัวซ่า	เจ้าหุบเขา หมิงเย้วสยา	อาการธาตุ ไฟเข้าแทรก	ปล้นคนรวย ช่วยคนจน
นิยาย	√	√	√	√	√	×	√
ละครโทรทัศน์	√	√	√	√	√	√	√

จากตารางพบว่าพื้นหลังครอบครัวของ
 เลียนหนี่จึ่งจากนิยายสู่ละครโทรทัศน์มีส่วนที่คง
 เดิม คือ เลียนหนี่จึ่งไว้บิดา มารดา ตีมนมนาง
 สุนัขป่าจนเติบโตใหญ่ เป็นศิษย์หลังมู่หว่า มีฉายา
 อิว้หลัวซ่า เป็นเจ้าหุบเขาหมิงเย้วสยาและเป็นโจร
 ที่ปล้นคนรวยเพื่อมาช่วยคนจน ส่วนที่ขยายความ

คือ ละครโทรทัศน์มีการขยายภาพอาการป่วยของ
 เลียนหนี่จึ่งให้มีอาการธาตุไฟเข้าแทรก

2) ความสัมพันธ์กับตัวละครในเรื่อง
 ตัวละครที่ส่งผลสู่ภาพลักษณ์ของเลียนหนี่จึ่งใน
 ด้านต่าง ๆ นั้นมีสามตัว คือ จิว้อี้หัง นักพรตไป่สือ
 และเถี่ยเพยหลง ดังตาราง

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบตัวละคร “จิว้อี้หัง” จากนิยายเรื่องนางพญาผมขาวสู่ละครโทรทัศน์เรื่อง
 เดชนางพญาผมขาวปี ค.ศ. 2012

สื่อ	ลูกหลาน ขุนนาง	ศิษย์นักพรต จิว้อี้หัง	วรยุทธ สูงส่ง	สี่ศิษย์เอก สำนักบู๊ตึ้ง	ได้รับตำแหน่ง เจ้าสำนักบู๊ตึ้ง	รักเลียนหนี่จึ่ง
นิยาย	√	√	√	×	√	√
ละครโทรทัศน์	√	√	√	√	√	√

จากตารางพบว่านิยายสู่ละครโทรทัศน์
 มีส่วนที่คงเดิม คือ จิว้อี้หังเป็นลูกหลานขุนนาง
 เป็นศิษย์นักพรตจิว้อี้หังแห่งสำนักบู๊ตึ้ง วรยุทธ
 สูงส่ง อนาคตจะได้รับตำแหน่งเจ้าสำนักบู๊ตึ้งและ

รักเลียนหนี่จึ่ง ส่วนที่มีการขยายความ คือ ละคร
 โทรทัศน์ขยายภาพให้จิว้อี้หังเป็นหนึ่งในสี่ศิษย์
 เอกสำนักบู๊ตึ้ง

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบตัวละคร “นักพรตไป่สือ” จากนิยายเรื่องนางพญาผมขาวสู่ละครโทรทัศน์
 เรื่องเดชนางพญาผมขาวปี ค.ศ. 2012

สื่อ	นักพรต สำนักบู๊ตึ้ง	นิสัย ใจแคบ	มีบุตรสาวสองคน ชื่อเหอเอ้อหว่า และเหอสิ้วหว่า	มีบุตรสาวค นเดียวชื่อ เหอเอ้อหว่า	เกียดเลียนหนี่จึ่ง
นิยาย	√	√	√	×	√
ละครโทรทัศน์	√	√	×	√	√

จากตารางพบว่านิยายสู่ละครโทรทัศน์มี ส่วนที่คงเดิม คือ นักพรตไปสือเป็นนักพรตสำนัก บูติง นิสัยใจแคบและเกียจเลี่ยนหนีจ้ง ส่วนที่ต่าง

กัน คือ นิยายมีบุตรสาวสองคนชื่อเหอเอ้อหว่าและ เหอลี่วีหว่า แต่ละละครโทรทัศน์ตัดทอนบุตรสาวของ นักพรตไปสือเหลือเพียงเหอเอ้อหว่า

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบตัวละคร “เถี่ยเพยหลง” จากนิยายเรื่องนางพญาผมขาวสู่ละคร โทรทัศน์ เรื่องเจชนางพญาผมขาวปี ค.ศ. 2012

สื่อ	บุตรสาวชื่อ เถี่ยซานหู	อาจารย์อาของ เลี่ยนหนีจ้ง	เชี่ยวชาญ การใช้พิษ	ฆ่าหลังมุ่งหว่าตาย	บิดาบุญธรรม ของเลี่ยนหนีจ้ง
นิยาย	√	×	×	×	√
ละครโทรทัศน์	√	√	√	√	×

จากตารางพบว่านิยายสู่ละครโทรทัศน์ มีส่วนที่คงเดิม คือ เถี่ยเพยหลงมีบุตรสาวชื่อ เถี่ยซานหู ส่วนที่ต่างกัน คือ นิยายเถี่ยเพย หลงเป็นบิดาบุญธรรมของเลี่ยนหนีจ้ง ส่วน ละครโทรทัศน์ เถี่ยเพยหลงเป็นอาจารย์อาของ เลี่ยนหนีจ้ง เชี่ยวชาญด้านการใช้พิษและเป็นคน ที่ฆ่าหลังมุ่งหว่าตาย

ปัจจัยที่ทำให้เกิดภาพลักษณ์ของ เลี่ยนหนีจ้งในด้านต่าง ๆ

1) ภาพลักษณ์ความโหดเหี้ยม

นิยาย เลี่ยนหนีจ้งเป็นหญิงสาวกลางไพร ไร้บิดา มารดา เลี่ยนหนีจ้งตีมนมนางสุนัขป่า จนเติบโตใหญ่ นางจึงถือว่าสุนัขป่าเป็นบิดา มารดา พื้นหลังครอบครัวส่งผลต่อพฤติกรรมของเลี่ยนหนี จ้งทำให้มีความโหดเหี้ยม พยศดุร้าย ดังเหตุการณ์ ที่เลี่ยนหนีจ้งสังหารโจรร้ายอย่างยืมแยมและ ฆ่าตัดหัวองครักษ์เสื้อแพรเพียงคืนเดียว ดังนี้ เก็งเซ่าหนั้นเป็นศิษย์ของนักพรตไปสือแห่งสำนัก บูติงได้รับมอบหมายให้คุ้มกันจิวจ้งเหลียนขุนนาง เกษียณอายุราชการที่เดินทางกลับบ้านเกิด ระหว่างทางได้พบบุรุษหนุ่มผู้หนึ่งนามว่าหวังเจ้า ชีถูกกลุ่มโจรไล่ติดตามมา จิวจ้งเหลียนเห็นว่าบุรุษ ผู้นี้เดินทางมาล่าพิง จึงให้ร่วมเดินทางด้วย

เซ่าชวนหยัง (邵宣扬) หนึ่งในกลุ่มโจรที่ประสงค์ ในอานม้าทองคำของเลี่ยนหนีจ้งได้เข้ามาแย่งชิง อานม้าทองคำของเลี่ยนหนีจ้ง เลี่ยนหนีจ้งสังหาร โจรร้ายอย่างยืมแยมจนเก็งเซ่าหนั้นถามความเป็น มาของเลี่ยนหนีจ้งจากผู้คุ้มกันได้ความว่า

“เลี่ยนหนีจ้งเป็นนางโจรที่ประกาศตน ตั้งสำนักในรอบสองปีนี้มีชื่อจริงว่าเลี่ยนหนีจ้ง ในยุทธจักรไม่มีใครได้ล่วงรู้ความเป็นมาของนาง ยิ่งไม่ทราบนางรำเรียนยอดวิทยายุทธจากที่ใด พังว่าเมื่อสองปีก่อน ตอนที่นางเพิ่งออกท่องเที่ยว ก็อาศัยฝ่ามือทั้งคู่และกระบี่เล่มเดียวโค่นโจรร้าย สิบแปดคนพ่ายแพ้”

เลี่ยนหนีจ้งเชิญหวังเจ้าชี เก็งเซ่าหนั้น และจิวจ้งเหลียนมาร่วมงานเลี้ยง หวังเจ้าชีผู้ที่ ร่วมเดินทางมากับจิวจ้งเหลียนเคยถูกหน่วยงาน ขององครักษ์เสื้อแพรก่อกวน วันนี้อยู่ในงานเลี้ยง เลี่ยนหนีจ้งเปิดผ้าคลุมปรากฏศิระชะของมนุษย์ ที่มีเลือดไหลริน ๆ สามศิระชะ นางกล่าวว่า “ศิระชะ มนุษย์ทั้งสามหัวนี้มอบให้กับท่านชายหวังถือเป็น ของขวัญเล็กน้อยจากตน” จิวจ้งเหลียนตกใจมาก ที่เห็นศิระชะขององครักษ์เสื้อแพรทั้งสามคนพบกัน เพียงครั้งคืน ตอนนี้ได้ถูกเลี่ยนหนีจ้งสังหารแล้ว เก็งเซ่าหนั้นลอบคิดในใจว่า “เลี่ยนหนีจ้งนี่กลับ

เป็นหญิงงามนางหนึ่งนำเสียดายที่โฉมสะคราญ
ประพฤติเป็นโจร หากยินยอมเข้าสู่วิถีทางอัน
เที่ยงธรรม ไม่ทราบเป็นที่ลุ่มหลงของวีระบุรุษ
ผู้กล้ามากน้อยเท่าใด”

ละครโทรทัศน์ปี ค.ศ. 2012 เหตุการณ์
ที่หนึ่ง เลียนหนี่จิงมีอากรธาตูปะทุไฟเข้าแทรก
ทุกคืนวันที่สิบห้า นางไม่สามารถควบคุมตนเองได้
นางไล่ฆ่าลูกน้องขององค์กรี้เสื้อแพรด้วยความ
โหดเหี้ยม นางเพียงแค่อำนาจก็ยังสามารถฆ่าคน
ขององค์กรี้เสื้อแพรได้นับสิบหลาย เหตุการณ์
ครั้งนี้ทำให้หมู่ทรชนและเยว่หมีงเคอต้องสั่ง
ปิดเมืองเพื่อค้นหามือสังหารโหดผู้นี้

เหตุการณ์ที่สอง เลียนหนี่จิงมีอากร
ธาตูปะทุไฟเข้าแทรกทุกคืนวันที่สิบห้า หญิงสาว
ผู้มีดวงตาสีดำเข้ม ดวงตาของนางกลับกลายเป็น
สีเขียวมรกต เล็บขาวกลายเป็นกรงเล็บสีดำ
แหลมคม พลจะกำลังเพิ่มขึ้น นางกระซอกไซ้ตรวน
ในคุกของตงจิ่งง้อออกด้วยความโกรธแค้น นางเพียง
ใช้กรงเล็บแหลมคมกวาดใส่อากาศก็สามารถ
ฆ่าผู้คุมของตงจิ่งง้อได้หมด เกียเพยหุ่ตักใจมากที่
เห็นเหล่าผู้คุมของตงจิ่งง้อตายมากมาย เมื่อนางออกไป
จากตงจิ่งง้อหนีหนีหนีเยว่หมีงเคอเข้ามาช่วยพอดี
เลียนหนี่จิงกลายเป็นนางมาร นางใช้กรงเล็บฆ่า
พี่น้องหมีงเคอด้วยความเลือดเย็นรวมถึง
จิวอี่หังและไปหมีนก็ถูกทำร้ายเหมือนกัน

2) ภาพลักษณ์การช่วยเหลือผู้อื่น

นิยาย จิวจิงเหลียนปู้ของจิวอี่หังสุขภาพ
ไม่ดี จิวอี่หังจึงปิดบังเรื่องบิดาถูกประหารชีวิต
กับจิวจิงเหลียน สองเดือนถัดมาผู้แทนพระองค์
มาที่บ้านตระกูลจิว ฮองเต้ไต่ตรองว่าตระกูลจิว
เป็นขุนนางนำดีจะนำความยุติธรรมคืนให้ตระกูล
จิว จิวจิงเหลียนได้ฟังว่าบุตรชายเสียชีวิตแล้ว
เหยียดเท้าทั้งสองสิ้นใจตาย ก่อนที่ผู้แทนพระองค์
จะเดินทางกลับ จิวอี่หังเห็นความผิดปกติที่ฝ่ามือ
ของทั้งสองท่าน จิวอี่หังรู้ทันทีว่าผู้แทนพระองค์

โดนพิษ เขาจึงให้ผู้แทนพระองค์พักรักษาตัวที่
บ้านตน สักพักปรากฏบุรุษหนุ่มวิ่งกระหืดกระหอบ
มาขอพบจิวอี่หัง เขาคือ ไปหมีนลูกน้องของเมิ่งซัน
ตัวละครไปหมีนทำให้เห็นภาพลักษณ์การ
ช่วยเหลือของเลียนหนี่จิง ดังนี้ 1) ไปหมีนออก
ตามหาเมิ่งซัน เพราะหวังเจ้าชู้คู่มิ้นของ
เมิ่งซันจะหนีไป ไปหมีนกลัวว่าเมิ่งซันจะ
มีอันตรายจึงออกตามหานาง ไปหมีนนึกได้ว่า
จิวอี่หังกับหวังเจ้าชู้รู้จักกัน เขาจึงเดินทางมาที่
ตระกูลจิวคิดไม่ถึงว่าตนเองจะโดนพิษเข้า ไปหมีน
โชคดีที่ได้เลียนหนี่จิงเข้ามาช่วยความว่า

“สตรีสาวนางหนึ่ง นางเข้ามาหยิกมือของ
ตน พลิกหน้าไปมา นางบอกว่าตนโดนพิษของ
โจรเผ่า นางล้วยยาเม็ดหนึ่งให้ข้าพเจ้ากินกินลง
ไปกล่าวอีกว่า ข้าพเจ้าได้แต่รักษาพลังลมปราณ
ของท่าน มิให้พลังฝีมือของท่านต้องเสื่อมสูญ ไม่
สามารถรักษาอาการบาดเจ็บที่ถูกฝ่ามือทราย
พิษลมมหากาฬทำร้าย ท่านรีบไปหาจิวอี่หัง เขา
เป็นศิษย์ของนักพรตจื่อหยิงแห่งสำนักบู๊ตึ้งความ
สามารถของนักพรตชราผู้นี้คือขอจัดรักษาคุณไสย
รีบไปเถอะ”

วันต่อมาทหารประมาณยี่สิบถึงสามสิบ
นายมาที่ตระกูลจิวเชิญจิวอี่หังไปที่ศาลาเหยียน
นอาน (延安府) ขอลาหลบทำร้ายผู้แทนพระองค์
จิวอี่หังเข้าไปในห้องไม่พบผู้แทนพระองค์ทั้งสอง
แล้ว จิวอี่หังและไปหมีนยอมเดินทางไปเมืองหลวง
จิวอี่หังถูกสอบสวนที่ศาลาเหยียนนอาน ไปหมีน
แจ้งว่าเดินทางไกลเพื่อมาตามหาหวังเจ้าชู้ ทว่าทั้ง
ยุทธจักรต่างรู้ว่าหวังเจ้าชู้เป็นบุตรชายผู้
นำกองโจร จิวอี่หังและไปหมีนจึงถูกขังคุก

จากที่เลียนหนี่จิงช่วยสกัดพิษให้ไปหมีน
ทำให้นางสงสัยว่าจิวอี่หังและไปหมีนจะมีอันตราย
ทำให้เห็นภาพลักษณ์การช่วยเหลือของเลียนหนี่
จิงอีกครั้ง 2) เมื่อเลียนหนี่จิงได้ทราบข่าวจิวอี่หัง
และไปหมีนถูกใส่ร้ายและถูกขังคุก เลียนหนี่จิง

และหวังเจ้าซีจึงนำทหารบุกเมืองหลวงเพื่อมาช่วยพวกเขา นางสังหอนใจหลังจากที่ช่วยไปหมิ่นสักตพิษ จึงนำทหารของตนที่จะไปค่ายภูเขารุดไปช่วยจ้าวอิ๋หังและไปหมิ่นก่อน

ละครโทรทัศน์ปี ค.ศ. 2012 เหตุการณ์ที่หนึ่ง เหอเอ้อหวาพกระปือออกนอกเมืองทำให้ฝ่ายองครักษ์เสื้อแพรสงสัยว่านางเป็นฆาตกรที่ฆ่าคนขององครักษ์เสื้อแพร เกิงเซ้าหนัน จ้าวอิ๋หังและซินหลงจื่อทนต์เห็นผู้อื่นมาทำร้ายเหอเอ้อหวาไม่ได้เกิดการต่อสู้ระหว่างสี่ศิษย์เอกสำนักบู๊ตึ้งกับฝ่ายองครักษ์เสื้อแพร เย่วหมิงเคอเชื่อว่าสี่คนนี้คือ ฆาตกรที่ฆ่าคนขององครักษ์เสื้อแพร ในตอนนั้นเสียนหนิงจึงได้รับบาดเจ็บภายใน เพราะถูกพิษของหงวากุ่ยหมู่ประกอบด้วยนางมีอาการธาตุไฟเข้าแทรก เมื่อนางรู้ว่าจ้าวอิ๋หังชายหนุ่มที่เคยช่วยชีวิตนางจากการต่อสู้กับหงวากุ่ยหมู่ถูกจับข้อหาฆ่าคนขององครักษ์เสื้อแพร เสียนหนิงจึงไปช่วยชีวิตจ้าวอิ๋หังและศิษย์พี่น้องที่หน่วยงานองครักษ์เสื้อแพร เสียนหนิงต้องการช่วยพวกเขาทั้งหมด โดยยอมรับว่าตนเองเป็นฆาตกรที่ฆ่าคนขององครักษ์เสื้อแพร ด้วยเหตุนี้ทำให้เย่ว หมิงเคอยอมปล่อยพวกบู๊ตึ้งไป

เหตุการณ์ที่สอง เกิงเซ้าหนันพลาดท่าแทงกระบี่ใส่มู่จิวเหนียงตาย เมื่อพี่น้องหมิงเย่วสยาจับตัวเกิงเซ้าหนันมาได้ ถึงเจียปี้ (唐家璧) ขอร้องให้เสียนหนิงล้างแค้นให้กับมู่จิวเหนียง เสียนหนิงจึงวางแผนช่วยเกิงเซ้าหนันโดยการให้ตี้มเหล่าพิชปลอมและช่วยจ้าวอิ๋หังไม่ให้เสียศิษย์พี่ไป เมื่อเกิงเซ้าหนันตี้มเหล่าพิชแล้ว เสียนหนิงจึงสั่งให้พี่น้องหมิงเย่วสยาเอาศพเกิงเซ้าหนันไปทิ้งหลังเขา เหอเอ้อหวาและซินหลงจื่อหาศพของเกิงเซ้าหนันเจอทั้งสองคนพบว่าเกิงเซ้าหนันยังไม่ตาย พวกเขาถึงได้ทราบว่เสียนหนิงช่วยเหลือศิษย์พี่ของพวกเขา

3) ภาพลักษณ์การเห็นใจเถี่ยเพยหลง

นิยาย เถี่ยซานหูเป็นบุตรสาวของเถี่ยเพยหลงผู้เฒ่าประหลาดฝั่งตะวันตกเฉียงเหนือ นางปรากฏตัวขึ้นในวันที่เสียนหนิงจะไปช่วยจ้าวอิ๋หังที่คุกเมืองหลวง เพลงกระบี่ของเถี่ยซานหูเหมือนกับที่หลิงมู่หวาฝึกให้กับเสียนหนิง นางประหลาดใจมาก นางไล่ล่าเถี่ยซานหูไป เมื่อนางมาถึงตระกูลเถี่ยได้พบกับผู้เฒ่าเถี่ยเพยหลง นางกล่าวกับเถี่ยเพยหลงว่า “เถี่ยซานหูลอบฝึกเคล็ดวิชากระบี่สำนักตนเอง” เถี่ยเพยหลงบังคับให้เถี่ยซานหูเล่าเหตุการณ์ทั้งหมดมาได้ความว่า สองเดือนก่อนเถี่ยซานหูจะเดินทางกลับบ้านบังเอิญพบนักพรตชราป่วย นางสงสารเข้าไปดูนักพรตชรา เขาให้เถี่ยซานหูนำคัมภีร์เล่มหนึ่งไปมอบให้อั่วเทียนตู ต่อมานักพรตชราเขียนใบสั่งยาให้เถี่ยซานหูไปหามาให้ ผึ้งของเถี่ยเพยหลงเห็นเถี่ยซานหูออกจากบ้านนาน จึงให้มู่จิวเหนียงไปตามหา เถี่ยซานหูเล่าเรื่องนักพรตชราให้กับมู่จิวเหนียงฟัง เมื่อทั้งสองกลับไปพบเพียงจินเซียนเหยียน (金千岩) มู่จิวเหนียงสั่งให้จินเซียนเหยียนนำเคล็ดวิชาออกมา นางสัญญาว่าอีกสองเดือนจะคืนให้ มู่จิวเหนียงและเถี่ยซานหูแอบฝึกเคล็ดวิชาของหลิงมู่หวาและไม่บอกให้เถี่ยเพยหลงทราบ เมื่อเถี่ยเพยหลงทราบเรื่องเขาเสียใจมากไล่ทั้งสองคนออกจากตระกูลเถี่ยเสียนหนิงจึงยามปกติแม้ฆ่าคนเป็นเช่นผักปลา แต่พอเห็นสภาพเช่นนี้ยังอดทศุใจมิได้ เสียนหนิงจึงศรัทธาและเห็นใจเถี่ยเพยหลงผู้เฒ่าที่ต้องอยู่โดดเดี่ยวในบั้นปลายชีวิต นางจึงขอเคารพเถี่ยเพยหลงเป็นบิดาบุญธรรม พลังย่อกายลงกราบกราน เรียกว่า “อี่ฟู” (义父) (บิดาบุญธรรม) เถี่ยเพยหลงรีบประคองนางขึ้นมา กล่าวว่า “นี่ไหนเลยรับได้”

4) ภาพลักษณ์การกตัญญู

นิยายเถี่ยเพยหลงและเค่อฟิงถึงหลังจากแยกทางกับเลียนหนี่จั้งที่เขามู๊ตึง ทั้งสองกลับมาถึงที่มณฑลसानซีหลายเดือนแล้วและยังคงรอคอยเลียนหนี่จั้งตั้งแต่ฤดูใบไม้ผลิจนถึงฤดูหนาว เลียนหนี่จั้งก็ยังไม่กลับมาจนวันหนึ่งเลียนหนี่จั้งหลังจากที่ผิดหวังจากความรักทำให้ผมหงอกทั้งสี่ระ นางคอยหลบซ่อนตัวตามที่ต่างๆ แต่เลียนหนี่จั้งยังคงนึกถึงเถี่ยเพยหลง เลียนหนี่จั้งจึงไปปรากฏตัวที่บ้านของเถี่ยเพยหลงทำให้เค่อฟิง ถึงที่นอนหลับเห็นเงาหญิงชราผมหงอกหน้าซีด เค่อฟิงถึงกรีดร้องออกมาด้วยความกลัวเถี่ยเพยหลงและเค่อฟิงถึงออกมาดูจึงรู้ว่าเลียนหนี่จั้งในสภาพที่ผมหงอกทั้งสี่ระ เลียนหนี่จั้งฝากให้เค่อฟิงถึงดูแลเถี่ยเพยหลงซึ่งเป็นบิดาบุญธรรมของนาง นางก้มกราบเถี่ยเพยหลงแล้วนางก็จากไป

5) ภาพลักษณ์การเสียสละ

ละครโทรทัศน์ปี ค.ศ. 2012 เหตุการณ์ที่หนึ่ง ภายนอกราชวงศ์หมิงมีกลุ่มโจรน้อยใหญ่จำนวนมากหนึ่งในนั้นมีเลียนหนี่จั้ง นางเป็นเจ้าของเขา หมิงเย้วสยาเป็นสถานที่ช่วยเหลือเด็กและผู้หญิง มูหรงซงหัวหน้าองค์กรเสื้อแพรส่งเย้วหมิงเคอรองหัวหน้าเข้าพบหลิงมู่หว่าเพื่อหวังได้ร่วมมือช่วยราชสำนัก เมื่อเย้วหมิงเคอเข้ามาในหมิงเย้วสยามีโคมลอยลอยเข้ามาภายในและระเบิดใส่ฟีน้องหมิงเย้วสยาส่งผลให้ฟีน้องหมิงเย้วสยาได้รับบาดเจ็บ เย้วหมิงเคอบอกว่าหากจะรักษาพวกนางต้องไปหาหญ้าคางคกมารักษา ทุกวันที่สืบหาเลียนหนี่จั้งจะมีอาการธาตุไฟเข้าแทรกควบคุมตนเองไม่ได้ เลียนหนี่จั้งจะไล่ฆ่าผู้บริสุทธิ์ไปทั่ว เลียนหนี่จั้งต้องไปแช่น้ำรักษาอาการธาตุไฟเข้าแทรกภายในถ้า แต่ครั้งนี้เลียนหนี่จั้งยอมเสียสละออกไปหาหญ้าคางคกเพื่อมารักษาฟีน้องหมิงเย้วสยามากกว่าที่จะไปรักษาตัวในถ้า

เหตุการณ์ที่สอง เถี่ยซานหู่ได้เคล็ดวิชากระบี่ของหลิงมู่หว่าไปครอง นางจึงถูกตามล่าจากหงวากู่หมู่ เย้วหมิงเคอเกรงว่าเถี่ยซานหู่หากครอบครองเคล็ดวิชากระบี่จะเป็นอันตรายต่อชีวิตนาง เย้วหมิงเคอให้เถี่ยซานหู่หาเคล็ดวิชากระบี่คืนให้แก่เลียนหนี่จั้ง แต่โชคร้ายที่หงวากู่หมู่ตามมาทัน เลียนหนี่จั้ง จิวอี้หังและเย้วหมิงเคอต่อสู้กับหงวากู่หมู่ เลียนหนี่จั้งเกรงว่าจิวอี้หังจะเป็นอันตราย นางเซวียงกระบี่ไปที่หงวากู่หมู่ หงวากู่หมู่โกรธแค้นเลียนหนี่จั้งมากหมายจะเข้าไปทำร้ายนาง แต่จิวอี้หังกลับถูกพิษแทนจิวอี้หังได้รับพิษของหงวากู่หมู่อาการสาหัส การจะรักษาพิษในตัวของจิวอี้หังต้องนำเคล็ดวิชากระบี่ไปแลกยาถอนพิษกับหงวากู่หมู่ นานวันเข้าเลียนหนี่จั้งเห็นว่าอาการของจิวอี้หังแย่งเรื่อยๆ จนจิวอี้หังกระอักเลือดออกมา เลียนหนี่จั้งยอมเสียสละนำเคล็ดวิชากระบี่ที่จะใช้รักษาอาการธาตุไฟเข้าแทรกตนเอง นางกลับนำไปให้หงวากู่หมู่เพื่อแลกยาถอนพิษมาให้จิวอี้หังทันที

6) ภาพลักษณ์ความศรัทธาในรัก

นิยาย เลียนหนี่จั้งและจิวอี้หังไม่ได้พบหน้ากันตั้งแต่ที่นักพรตไปสือบุกหมิงเย้วสยากาลเวลาผ่านไปเหตุการณ์ในยุทธจักรเกิดการเปลี่ยนแปลง เถี่ยเพยหลง เลียนหนี่จั้งและเค่อฟิงถึงเดินทางมุ่งหน้าไปยังมณฑลसानซี แต่ทางข้างหน้า คือ เขามู๊ตึง เลียนหนี่จั้งต้องการพบจิวอี้หัง เลียนหนี่จั้งขอแยกจากเถี่ยเพยหลงและเค่อฟิงถึง นางต้องการรู้ว่าจิวอี้หังต้องการเป็นเจ้าสำนักมู๊ตึงหรือต้องการไปอยู่กับนาง เลียนหนี่จั้งตัดสินใจขึ้นเขามู๊ตึงและได้พบกับนักพรตไปสือนักพรตหวงเย้ว นักพรตชิงชิวเกิดการต่อสู้กัน เมื่อเลียนหนี่จั้งและจิวอี้หังได้พบกัน จิวอี้หังสัญญาว่าจะไปอยู่กับนางขอเพียงสิ่งเดียว คือ ขอให้นางยอมอ่อนน้อมต่อมตนต่ออาจารย์สำนักมู๊ตึง เลียน

หนีจึงเชื่อใจจ้าวอี่หังจึงทำตามคำขอ แต่เมื่อถึงเวลาจ้าวอี่หังกลับไม่สามารถทำตามสัญญาได้ทำให้เลียนหนีจึงเสียใจจนผมขาวทั้งศีรษะความว่า

ที่แค้นตอนที่อี่หังลัวฆ่าฟันกระบี่ของหวงเยว่ หงอวินแทบปลิดปลงสังหารไปสี่อี่เก็งเข้าหั่นพ่นสังเสียงทวาดที่ข้างหูของจ้าวอี่หังว่า “ศิษย์น้องเจ้าสำนัก ท่านยังมีรีบไปช่วยเหลือเหล่าอาจารย์อีกรีบใช้อาวุธลับ ยิงใส่หาง รีบด่วน” พलगยกเกาทัณฑ์กระสุนใส่มือของจ้าวอี่หัง จ้าวอี่หังอยู่ในสภาพสติเลอะเลือน พอถูกทวาดเร่งรัด คล้ายกับถูกสะกดจิต น้าวคั่นเกาทัณฑ์ยิงกระสุนติดต่อกันสามลูก กระแทกพลังกระบี่แตกทำลาย มาตราว่าไม่ได้ยิงถูกอี่หังลัวฆ่า แต่ก็ยิงทำร้ายถูกจิตใจของนาง เลียนหนีจึงเมื่อถูกเกาทัณฑ์ของจ้าวอี่หังนางหนีไปจากเขาบู๊ตึง เลียนหนีจึงเสียใจในความรักครั้งนี้ นางผมขาวทั้งศีรษะเพียงคำคืนเดียว

ละครโทรทัศน์ปี ค.ศ. 2012 เหตุการณ์ที่หนึ่ง เลียนหนีจึงถูกใส่ร้ายว่าเป็นฆาตกรฆ่าเจ้าสำนักจื่อหยิงแห่งสำนักบู๊ตึง นักพรตไปสื่อประสงค์ให้จ้าวอี่หังเป็นเจ้าสำนักตามความตั้งใจของเจ้าสำนักจื่อหยิง แต่พี่น้องในสำนักบู๊ตึงต้องการให้จ้าวอี่หังล้างแค้นให้เจ้าสำนักจื่อหยิง นักพรตไปสื่อจึงวางแผนให้จ้าวอี่หังแต่งงานกับเหอเอ้อหวาเพื่อล่อให้เลียนหนีจึงมา เมื่อเลียนหนีจึงทราบเรื่องราวจ้าวอี่หังจะแต่งงาน นางขึ้นเขาบู๊ตึงเพื่อทวงคำสัญญาของจ้าวอี่หังที่เคยให้ไว้กับนางว่าจะอยู่ด้วยกัน ถึงแม้ว่าเววตาของเลียนหนีจึงเต็มไปด้วยความทุกข์ แต่นางมั่นใจว่าจ้าวอี่หังต้องรักษาคำสัญญาที่ให้ไว้ จ้าวอี่หังกลับถอดชุดแต่งงานออกเผยให้เห็นชุดสีขาวลายดำ (ชุดไว้อาลัยเจ้าสำนักจื่อหยิง) จ้าวอี่หังวางแผนแทงกระบี่ใส่เลียนหนีจึงและจะตายตามนางไป แต่เยว่หิมิง เคอมาช่วยเลียนหนีจึงได้ทัน เลียนหนีจึงรู้ว่าตนเองถูกกระบี่ของจ้าวอี่หังแทงโดนตรงใจ นางทั้งเสียใจและอ่อน

แรง นางผิดหวังในความรักรั้งนี้ทำให้ผมขาวทั้งศีรษะเพียงคำคืนเดียว

สรุปภาพลักษณ์ของเลียนหนีจึงได้ดังนี้

1) ภูมิหลังครอบครัวในนิยายของเลียนหนีจึงไร้บิดามารดา ตีมนมนางสนุนัขป่าจนเติบโตใหญ่และการขยายความอาการธาตุไฟเข้าแทรกของเลียนหนีจึงในละครโทรทัศน์ส่งผลสู่ภาพลักษณ์ความโหดเหี้ยม

2) ความสัมพันธ์กับตัวละครในเรื่องตัวละครที่ส่งผลสู่ภาพลักษณ์ของเลียนหนีจึงได้แก่ จ้าวอี่หัง นักพรตไปสื่อและเถี่ยเพยหลงซึ่งตัวละครทั้งสามตัว เมื่อนำไปดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์มีการคงเดิม ขยายความ ดัดทอนและดัดแปลง ดังนี้ มีการคงเดิมพื้นหลังครอบครัวของตัวละคร มีการขยายความบทบาทของตัวละครดัดทอนและดัดแปลงตัวละคร

3) ภาพลักษณ์ของเลียนหนีจึงในด้านต่าง ๆ ภาพลักษณ์ของเลียนหนีจึงในนิยาย ได้แก่ ภาพลักษณ์ความโหดเหี้ยม การช่วยเหลือผู้อื่น การเห็นใจเถี่ยเพยหลง การกตัญญูและความศรัทธาในรัก เมื่อเป็นละครโทรทัศน์ดัดทอนภาพลักษณ์การเห็นใจและการกตัญญูออก แต่ปรากฏภาพลักษณ์การเสียสละแทน ส่วนการดัดแปลงเป็นการดัดแปลงเหตุการณ์และอาวุธในเรื่องให้ต่างกันออกไป

การเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของเลียนหนีจึงจากนิยายเรื่องนางพญาผมขาวสู่ละครโทรทัศน์ เรื่องเดชนางพญาผมขาวปี ค.ศ. 2012

เนื้อหาในละครโทรทัศน์ปี ค.ศ. 2012 เรื่องเดชนางพญาผมขาวมีแก่นเรื่องเหมือนกับนิยายกำลังภายในเรื่องนางพญาผมขาวที่ประพันธ์โดยเหลียงอี่เซิง ดังนี้ เลียนหนีจึงนางโจรที่ฆ่าคนไม่กระพริบตารักกับจ้าวอี่หังศิษย์ของสำนัก

บู๊ตึ้งฝ้ายธรรมชาติ ส่วนเลียนหนี่งมีฉายาว่าอีวี่
หลิวซ่าเป็นเจ้าหุบเขาหมิงเยวี่สยา นางเป็นโจร
ที่มีคุณธรรมปล้นคนรวยเพื่อมาช่วยคนจน แต่
ด้วยพื้นหลังครอบครัวและเส้นทางชีวิตที่ต่างกัน

ทำให้ความรักของเลียนหนี่งเปลี่ยนเป็นความ
แค้น เมื่อนำมาดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์เวอร์ชัน
ค.ศ. 2012 ได้มีการคงเดิม ขยายความ ดัดแปลง
และตัดทอน ดังนี้

ตารางที่ 5 การเปลี่ยนแปลงสภาพลักษณะของเลียนหนี่งจากนิยายเรื่องนางพญาผมขาวสู่ละครโทรทัศน์
เรื่องเตชนางพญาผมขาวปี ค.ศ. 2012

องค์ประกอบ การเล่าเรื่อง	การดัดแปลง (adaptation)			
	การคงเดิม	การขยายความ	การดัดแปลง	การตัดทอน
พื้นหลังครอบครัว	- เลียนหนี่งไร้บิดา มารดา ติมนมนางสุนัขป่าเติบโตใหญ่ทำให้มี พฤติกรรมก้าวร้าว ดุดัน โหดเหี้ยม	- บทละครโทรทัศน์ ขยายความให้เลียนหนี่ง งมีอาภรณ์ธาตุไฟเข้า แทรกทุกคืนวันที่สืบหา		
ตัวละคร	- จิวอี้หั่งเป็นลูกหลานตระกูลขุนนาง ป้อนามว่าจิวจิ่งเหลียน บิดานามว่าจิว จี้เสียน จิวอี้หั่งเป็นศิษย์ของนักพรต จื่อหยังแห่งสำนักบู๊ตึ้ง วรยุทธสูงส่ง			
	นักพรตจื่อหยังมีความประสงค์มอบ ตำแหน่งเจ้าสำนักให้จิวอี้หั่งเมื่อ ตนเองเสียชีวิตลง จิวอี้หั่งรักเลียน หนี่ง - นักพรตไปสือเป็นนักพรตในสำนัก บู๊ตึ้ง นิสัยใจแคบ			
บทบาทของตัวละคร		- ละครโทรทัศน์ จิวอี้หั่ง เป็นหนึ่งในสี่ศิษย์เอก สำนักบู๊ตึ้ง	- ละครโทรทัศน์ เตี้ยเพยหลงเป็น อาจารย์อาของเลียน หนี่งและเชี่ยวชาญ ด้านการใช้พิษ	- ละครโทรทัศน์นัก พรตไปสือมีบุตรสาว คนเดียวนามว่าเหอ เอ้อหวา
ภาพลักษณ์ของ เลียนหนี่ง	- ภาพลักษณ์ความโหดเหี้ยม - ภาพลักษณ์การช่วยเหลือผู้อื่น - ภาพลักษณ์ความศรัทธาในรัก		- เหตุการณ์ภาพ ลักษณ์ความโหด เหี้ยม การช่วย เหลือผู้อื่นและความ ศรัทธาในรักให้ ต่างไปจากนิยาย ต้นฉบับ	- ภาพลักษณ์เห็น ใจเตี้ยเพยหลงและ ความกตัญญูออกไป เมื่อเป็นละครโทรทัศน์ ปรากฏภาพลักษณ์ ด้านเสียสละแทน
อาวุธในเรื่อง				- นิยาย ภาพลักษณ์ ความศรัทธาในรัก ใช้เกาทัณฑ์ ละคร โทรทัศน์ใช้กระบี่

จากตารางพบว่า การเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของเลียนหนี่จึงจากนิยายเรื่องนางพญาผมขาวสู่ละครโทรทัศน์เรื่องเดชนางพญาผมขาว ปี ค.ศ. 2012 พบว่ามีการนำพื้นหลังครอบครัวตัวละคร บทบาทของตัวละคร ภาพลักษณ์ของเลียนหนี่จึงและอาวูทในเรื่องมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับสื่อปลายทาง ดังนี้ 1) คงเดิมพื้นหลังของเลียนหนี่จึงว่าไว้บิดา มารดา ตีมนมนาง สุนัขป่าเติบโตใหญ่ทำให้มีพฤติกรรมก้าวร้าว ดุดัน โหดเหี้ยม ละครโทรทัศน์ขยายความให้เลียนหนี่จึงมีอาการธาตุไฟเข้าแทรกทุกคืนวันที่สิบห้า ส่งผลสู่ภาพลักษณ์ความโหดเหี้ยมที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง 2) คงเดิมจ้าวอี่หังเป็นลูกหลานตระกูลขุนนาง ปูนามว่าจ้าวจิ้งเหลียน บิดานามว่าจ้าวจี้เสียน จ้าวอี่หังเป็นศิษย์ของนักพรตจื่อหยิงแห่งสำนักบู๊ตึ้ง วรยุทธสูงส่ง นักพรตจื่อหยิงมีความประสงค์มอบตำแหน่งเจ้าสำนักให้จ้าวอี่หังเมื่อตนเองเสียชีวิตลง จ้าวอี่หังรักเลียนหนี่จึง ส่วนนักพรตไปสือเป็นนักพรตในสำนักบู๊ตึ้ง นิสัยใจแคบ 3) บทบาทของตัวละคร ละครโทรทัศน์ ขยายความจ้าวอี่หังเป็นหนึ่งในสี่ศิษย์เอกสำนักบู๊ตึ้ง ละครโทรทัศน์ดัดแปลงเถี่ยเฟยหลงเป็นอาจารย์อาของเลียนหนี่จึง และเซียวซาญูด่านการใช้พิษและละครโทรทัศน์ตัดทอนบุตรสาวของนักพรตไปสือเหลือเพียงเหอเอ้อหวา 4) ภาพลักษณ์ของเลียนหนี่จึง คงเดิมภาพลักษณ์ความโหดเหี้ยม ภาพลักษณ์การช่วยเหลือผู้อื่นและภาพลักษณ์ความศรัทธาในรัก แต่มีการดัดแปลงเหตุการณ์ภาพลักษณ์ความโหดเหี้ยม การช่วยเหลือผู้อื่นและความศรัทธาในรักให้ต่างไปจากบทประพันธ์และตัดทอนภาพลักษณ์เห็นใจเถี่ยเฟยหลงและการกตัญญูออกไปเมื่อเป็นละครโทรทัศน์ปรากฏภาพลักษณ์ด้านเสียสละแทน เหตุผลในการตัดทอนภาพลักษณ์เห็นใจเถี่ยเฟยหลงและการกตัญญูพบว่า บทบาทเถี่ยเฟยหลงในละครโทรทัศน์เป็นแง่ลบ จึงไม่สามารถถ่ายโอนมาสู่ละครโทรทัศน์ได้ และ

5) อาวูทในเรื่อง นิยายภาพลักษณ์ความศรัทธาในรักใช้เกาทัณฑ์ ละครโทรทัศน์ปรับมาใช้กระบี่แทน เพราะให้สอดคล้องกับปัจจุบันและเนื้อเรื่องแนวนิยายกำลังภายใน

แนวคำสอนของขงจื้อที่ปรากฏในนิยายกำลังภายในถ่ายทอดมาสู่ละครโทรทัศน์ปี ค.ศ. 2012

นิยายกำลังภายในเรื่องนางพญาผมขาวเป็นนิยายกำลังภายในสมัยใหม่ แต่ยังคงสอดแทรกคำสอนของขงจื้อเรื่องคุณธรรม ขนบประเพณี 5 ประการ (五常) ในวัฒนธรรมจีน ได้แก่ ความเมตตา กรุณา (仁) ครรลองธรรม (义) จาริต (礼) ปัญญา (智) และสัจจะ (信) นับเป็นคุณธรรมขนบประเพณีที่มีความสำคัญมากที่สุดอย่างหนึ่งของวัฒนธรรมจีน คุณธรรมขนบประเพณี 5 ประการนี้ล้วนมาจากแนวคิดขงจื้อ (儒家思想) (สมบัติ เครือทอง และ วิไล ศิลปะอาษา, 2558, หน้า 23-25)

สมบัติ เครือทอง และ วิไล ศิลปะอาษา (2558, หน้า 23-24) กล่าวว่า ความเมตตา กรุณา (仁) นั้นมีอยู่ภายในจิตใจในความรักมีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น หลีกเลียงการเบียดเบียนการทำให้เสียหายทั้งในด้านการประพฤติ ปฏิบัติ ความเมตตา กรุณาจะทำให้คนเป็นคนที่มีความเอื้อเฟื้อ ตัวอย่าง ภาพลักษณ์การช่วยเหลือของเลียนหนี่จึงนางมีจิตใจช่วยเหลือจ้าวอี่หัง ไปหมิ่นและเก็งเซ้าหั่น เมื่อเลียนหนี่จึงได้รับความหมายของคำว่า “เมตตา” ทำให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ที่สะท้อนภาพลักษณ์ของเลียนหนี่จึงในแง่บวกมากขึ้น และเหริน (มนุษยธรรม) ยังหมายถึงความสัมพันธ์ที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อกัน เกื้อกูลกันสำหรับความสัมพันธ์ทุกระดับ หลักการของเรื่องเมตตาธรรมก็คือ “สิ่งไม่พึงประสงค์ จงอย่าปฏิบัติต่อผู้อื่น” (ปรีดา อัครจันทโชติ, 2561, หน้า 3) ตัวอย่าง เลียนหนี่จึงเป็นโจร แต่นางกลับเป็น

โจรมีคุณธรรม ดังที่ปรากฏในภาพลักษณ์การเห็นใจเสียเพียหลงไม่ทำร้ายหรือฆ่าเติมเสียเพียหลงที่เสียใจจากการกระทำของเสียชานหู การรักษจริยธรรมด้านเห็นใจผู้อื่นยังสามารถขยายสู่ภาพลักษณ์ด้านอื่น เช่น ภาพลักษณ์การกตัญญู

จารีต (礼) หรือความเหมาะสมได้มี การฝังรากลึกสู่ตัวละครเลียนหนิงจาง ความกตัญญูมีจุดตั้งต้นมาจากความรักที่บุพการีมีให้บุตร ส่วนบุตรนั้นตอบแทนความรักด้วยความกตัญญูผ่านการปรนนิบัติ เชื้อฟุ้ง ดูแล การดำเนินรอยตามเจตนารมณ์ การเช่นไหว้ การสำนึกในพระคุณ ทั้งหมดนี้เป็นคุณธรรมพื้นฐานที่เกิดขึ้นในครอบครัว และเมื่อบุคคลมีคุณธรรมพื้นฐานบริบูรณ์แล้ว เมื่อออกไปสู่สังคมและได้กระทำหน้าที่ของตนตามสถานะ ความกตัญญู ความรัก และการรู้สำนึกที่มีอยู่ในตัวเองก็จะแพร่ขยายไปเป็นความจงรักภักดี ความเคารพ ความเมตตา แก่บุคคลอื่นในสังคม (จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ, 2564, หน้า 285)

สัจจะ (信) หมายถึง การปฏิบัติต่อกันระหว่างมนุษย์ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถานะและบทบาทของตนอย่างซื่อสัตย์ หากแต่ละคนปฏิบัติตามบทบาทของตนและสังคมก็จะบังเกิดความประสานสอดคล้อง (ปรีดา อัครจันทโชค, 2561, หน้า 3) หรืออธิบายได้ว่าการกระทำของบุคคลหนึ่งจะต้องตรงกันกับคำพูดของตน และคำพูดของบุคคลหนึ่งก็ต้องตรงกับจิตใจของตน (สมบัติ เครือทอง และ วิไล ศิลปอาษา, 2558, หน้า 25) ดังเรื่องราวของจ้าวอหิงหากปฏิบัติตามคำสัญญาของตนเองที่ไว้ไว้กับเลียนหนิงจางที่ปรากฏภาพลักษณ์ความศรัทธาในรัก เลียนหนิงจางก็ไม่ต้องเสียใจจนผมหาวในทางกลับกันจะพบว่าเลียนหนิงจาง นางโจรที่โหดเหี้ยม ดูร้าย กลับรักษาความสัตย์ของตนมากกว่าจ้าวอหิง

แนวคิดทั้ง 5 ประการนี้มีผลต่อการสร้างเป็นภาพลักษณ์ในนิยายและละครโทรทัศน์ ดังนี้ นิยายปรากฏภาพลักษณ์ความโหดเหี้ยม การช่วยเหลือผู้อื่น การเห็นใจเสียเพียหลง การกตัญญูและความศรัทธาในรัก ละครโทรทัศน์ปรากฏภาพลักษณ์ความโหดเหี้ยม การช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละและความศรัทธาในรักมีการคงแนวคำสอนของขงจื้อที่ปรากฏในนิยายและละครโทรทัศน์ ได้แก่ มีการสะท้อนสู่ความเมตตา กรุณา (仁) สะท้อนสู่จารีต (礼) และสะท้อนสู่สัจจะ (信)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของเลียนหนิงจางจากนิยายกำลังภายในเรื่องนางพญาผมหาวสู่ละครโทรทัศน์เรื่องเดชนางพญาผมหาวปี ค.ศ. 2012

ปัจจัยที่หนึ่ง ยุคสมัยและผู้กำกับละครโทรทัศน์นิยายกำลังภายในเรื่องนางพญาผมหาวซึ่งประพันธ์โดยเหลียงอิว์เซ็งมีการนำไปดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์ หวงเหวยเจี่ยผู้ผลิตละครโทรทัศน์เรื่องเดชนางพญาผมหาวในปี ค.ศ. 2012 ผู้วิจัยพบว่าผู้แต่งและผู้กำกับละครโทรทัศน์ผลิตผลงานในยุคสมัยที่ต่างกัน

ปัจจัยที่สอง ข้อจำกัดเรื่องเนื้อเรื่อง ผู้วิจัยพบว่าเนื้อเรื่องในนิยายกำลังภายในเรื่องนางพญาผมหาวมีความยาวจำนวน 2 เล่ม เมื่อนำมาดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์ต้องมีการจำกัดขอบเขตของเนื้อเรื่องในการนำเสนอให้เหมาะสมสื่อปลายทาง

สรุป

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของเลียนหนิงจางจากนิยายกำลังภายในเรื่องนางพญาผมหาวสู่ละครโทรทัศน์เรื่องเดชนางพญา

ผมชาวปี ค.ศ. 2012 ซึ่งเป็นละครโทรทัศน์ดัดแปลง (adaptation) ที่เขียนบทขึ้นมาจากนวนิยายเรื่องสั้นมาผลิตเป็นละครโทรทัศน์โดยพบว่ามีแนวคิดการดัดแปลง คือ งานสร้างสรรค์รูปแบบหนึ่งสู่อีกรูปแบบหนึ่งโดยการ เติม ตัด ทวี ทอน ขยาย ยุบ และเมื่อมีการดัดแปลงเป็นสื่อประเภทอื่นจะเห็นภาพลักษณ์ของตัวละครที่ต่างกันไปซึ่งภาพลักษณ์คือ “ภาพที่เกิดจากความนึกคิดหรือที่คิดว่าควรจะเป็นเช่นนั้น

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของเลี่ยนหนี่จิงจากนิยายกำลังภายในเรื่องนางพญาผมชาวสู่ละครโทรทัศน์เรื่องเดชนางพญาผมชาวปี ค.ศ. 2012 สรุปได้ดังนี้ (1) พื้นหลังครอบครัวในนิยายของเลี่ยนหนี่จิงไร้บิดามารดา ตีมนมนางสนับป่าจนเติบโตใหญ่และขยายความอาการธาตุไฟเข้าแทรกของเลี่ยนหนี่จิงในละครโทรทัศน์ส่งผลสู่ภาพลักษณ์ความโหดเหี้ยม ดุร้าย (2) ความสัมพันธ์กับตัวละครในเรื่อง ตัวละครที่ส่งผลสู่ภาพลักษณ์ของเลี่ยนหนี่จิง ได้แก่ จิวอิ้ง นักพรตไป่สื่อและเถี่ยเพยหลงซึ่งตัวละครทั้งสามตัวเมื่อนำไปดัดแปลงเป็นบทละครโทรทัศน์มีการคงเดิม ขยายความ ตัดทอนและดัดแปลง ได้แก่ การขยายความบทบาทของตัวละคร ตัดทอนและดัดแปลงตัวละครซึ่งส่งผลสู่ภาพลักษณ์ด้านอื่นๆ เช่น ภาพลักษณ์การช่วยเหลือ การเห็นใจและการกตัญญู (3) ภาพลักษณ์ของเลี่ยนหนี่จิงในด้านต่างๆ ได้แก่ ภาพลักษณ์ความโหดเหี้ยม การช่วยเหลือผู้อื่น การเห็นใจเถี่ยเพยหลง การกตัญญูและความศรัทธาในรัก เมื่อเป็นละครโทรทัศน์ตัดทอนภาพลักษณ์การเห็นใจและการกตัญญูออกและปรากฏภาพลักษณ์การเสียสละแทน เหตุผลในการตัดทอนภาพลักษณ์เห็นใจเถี่ยเพยหลงและการกตัญญูพบว่าบทบาทตัวละครเถี่ยเพยหลงในละครโทรทัศน์เป็นแง่ลบ จึงไม่สามารถถ่ายโอนมาสู่ละครโทรทัศน์ได้ ส่วนการดัดแปลงเป็นการ

ดัดแปลงเหตุการณ์และอาวุธในเรื่องให้ต่างกันออกไป

ภาพลักษณ์ข้างต้นยังคงแนวคำสอนของขงจื้อจากนิยายมาสู่ละครโทรทัศน์ กล่าวโดยสรุปภาพลักษณ์ความโหดเหี้ยมเป็นผลจากพื้นหลังครอบครัว ภาพลักษณ์การช่วยเหลือผู้อื่นมาจากเลี่ยนหนี่จิงมีความสัมพันธ์กับตัวละครทั้งสามตัว ส่งผลสู่ภาพลักษณ์การเห็นใจเถี่ยเพยหลงสะท้อนสู่ความเมตตากรุณาและสู่ภาพลักษณ์การกตัญญูสะท้อนสู่จารีตและความศรัทธาในรักสะท้อนสู่สัจจะตามแนวคำสอนของขงจื้อสุดท้ายปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของเลี่ยนหนี่จิงเป็นเรื่องยุคสมัยและข้อจำกัดเรื่องเนื้อเรื่อง

การอภิปรายผล

บทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของเลี่ยนหนี่จิงจากนิยายกำลังภายในเรื่องนางพญาผมชาวสู่ละครโทรทัศน์เรื่องเดชนางพญาผมชาว ปี ค.ศ. 2012” นำไปสู่การอภิปรายผล 1) การศึกษาการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของเลี่ยนหนี่จิงพบว่าพื้นหลังครอบครัวและความสัมพันธ์กับตัวละครในเรื่องและเหตุการณ์ต่างๆ สามารถส่งผลสู่ภาพลักษณ์ของเลี่ยนหนี่จิงและเมื่อมีการดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์มีการใช้แนวคิดการดัดแปลง (adaptation) ที่มีการคงเดิม ขยายความ ตัดทอนและดัดแปลงให้เหมาะกับสื่อปลายทาง ดังนี้ (1) การคงเดิม คงเดิมพื้นหลังครอบครัวและนิสัยของตัวละครในเรื่อง (2) การขยายความพบว่ามี การขยายความให้ตัวละครและบทบาทของตัวละคร (3) การดัดแปลงพบว่ายังมีการดัดแปลงบทบาทของตัวละคร ดัดแปลงเหตุการณ์ภาพลักษณ์และอาวุธในเรื่อง และ (4) การตัดทอน เป็นการตัดทอนตัวละครออกไป

2) การคงแนวความคิดของขงจื้อจาก
นิยายมาสู่ละครโทรทัศน์ ผู้วิจัยพบว่าแนวความคิดของ
ขงจื้อในภาพลักษณ์การช่วยเหลือผู้อื่น การเห็นใจ

เทียบเคียงสะท้อนสู่ความเมตตากรุณา ภาพลักษณ์
การกตัญญูของเลียนหนี่จิงสะท้อนสู่จารีตและ
ภาพลักษณ์ความศรัทธาในรักสะท้อนเรื่องสัจจะ

เอกสารอ้างอิง

- จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ. (2564). การศึกษาแนวคิดด้านความกตัญญูในลัทธิขงจื้อผ่านคัมภีร์สี่จตุรปรกณ์.
วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ, 28(1), 255-287.
- จิรมน สังข์ชัย. (2560). การดัดแปลงนวนิยายเรื่อง “รอยไหม” เป็นละครโทรทัศน์. *อักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 39(1), 265-287.
- จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา. (2544). *แปล แปลง และแปรรูปบทละคร*. สำนักพิมพ์สยาม.
- ธนสิน ชูตินทรานนท์. (2555). *สัมพันธ์บทของบทละครเวทีเรื่องสาวีตรีและการสร้างสรรค์ใหม่เพื่อ
สื่อสารอุดมคติแห่งรัก* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ปรีดา อัครจันทโชค. (2561). ความเป็นจีนในละครโทรทัศน์ไทย. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 36(1), 1-20.
- วิษณุ ตม์ ปุชิตากร. (2556). *สัมพันธ์บทข้ามสื่อและข้ามวัฒนธรรม เรื่อง “ริง” ในนวนิยาย ภาพยนตร์
ละครโทรทัศน์และหนังสือการ์ตูน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). [http://cuir.car.chula.ac.th/
handle/123456789/51415](http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/51415).
- เพ็ญนภา ศรีบรรจง และ ฉลองรัฐ เหมอมลย์ชลมารค. (2563). การดัดแปลงนวนิยายเรื่อง “เพลิงบุญ”
สู่ละคร โทรทัศน์. *วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, 24(3), 220-227.
- สุรสิทธิ์ อมรวณิชศักดิ์. (2564). ภาพลักษณ์ของตัวละครหญิง เทพสตรีและปีศาจสาวในวรรณกรรมไซอิ๋ว
ภายใต้ปีศาจไปตย. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 14(1), 66-106.
- สมบัติ เครือทอง และ วิไล ศิลปะอาษา. (2558). ลัทธิขงจื้อในภษิตที่มีอิทธิพลต่อการมองโลกของ
คนสิงคโปร์. *วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน*, 6(1), 13-42.

ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภูและอุดรธานี

Success Factors in Implementation of The Sufficiency Economy Philosophy of Local Administrative Organization: A Case Study of Nong Bua Lam Phu and Udon Thani Provinces

กฤษฎา ณ หนองคาย¹, สุนิตย์ เหมนิล², พัชฎาภรณ์ แสงทามาตย์³, มานน เชี่ยวประจวบ⁴
Krisda Na Nongkhai¹, Sunit Hemnil², Patchadaporn Sangtamat³, Manon Siaoprachup⁴

Received: 15 January 2023

Revised: 29 June 2023

Accepted: 6 July 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน เลือกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 8 แห่งในจังหวัดหนองบัวลำภูและอุดรธานี ประกอบด้วยผู้บริหารหรือตัวแทนผู้บริหารที่ได้รับมอบหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน หัวหน้าส่วนราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน จำนวน 2 คน จากทั้งหมด 8 แห่งๆ ละ 5 คน รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 40 คน เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ 1) แบบตัวชี้วัดระดับการเป็นเศรษฐกิจพอเพียง 2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง 3) แบบสรุปการสนทนากลุ่มและแบบสำรวจความคิดเห็น

ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 8 แห่งอยู่ในระดับไม่เข้าข่ายจำนวน 1 แห่ง ระดับเข้าใจจำนวน 6 แห่ง และระดับเข้าถึง จำนวน 1 แห่ง 2) ปัจจัยความสำเร็จต่อการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยแรกคือ การบริหารงานและวัฒนธรรมองค์กรแบบมีส่วนร่วม โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารงานที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมโดยการสร้าง

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, อีเมล nkrisda5@yahoo.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, อีเมล bobo.finance@gmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, อีเมล patchadaporn.sa@udru.ac.th

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, อีเมล manon@udru.ac.th

¹ Assistant professor, Faculty of Management Science, Udon Thani Rajabhat University, email:nkrisda5@yahoo.com

² Assistant professor, The Office of General Education, Udon Thani Rajabhat University, email:bobo.finance@gmail.com

³ Assistant professor, Faculty of Management Science, Udon Thani Rajabhat University, email:patchadaporn.sa@udru.ac.th

⁴ Assistant professor, Faculty of Management Science, Udon Thani Rajabhat University, email:manon@udru.ac.th

เครือข่ายความร่วมมือ ทั้งบุคลากรในองค์กรและประชาชนในท้องถิ่น ปัจจัยที่สองคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารซึ่งมีวิสัยทัศน์ ยึดหลักธรรมาภิบาล ให้มีความสำคัญ กับหลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนาและมีความสามารถในบริหารงบประมาณ และปัจจัยที่สามคือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอก เพื่อเสริมสร้างพลังการพัฒนาที่เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน ปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยหนุนเสริมสำคัญที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบความสำเร็จจากการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The purpose of this research was to study. - (1) The levels in implementation of the Sufficiency Economy Philosophy of Local Administrative Organizations. (2) The success factors in the implementation of the Sufficiency Economy Philosophy of Local Administrative Organizations. Mixed research and purposive sampling of 8 local administrative organizations in Nong Bua Lam Phu and Udon Thani provinces used the following subjects. - (1) A person in a position of the executive or executive representative of local administrative organizations. (2) People in a position of head of government department of local administrative organizations, and (3) 2 people in a position of community leader/community agency, selected from 8 places; 5 people each; total 40 people. Data collection tools includes (1) Sufficiency Economy Philosophy level indicators 2) Semi-structured interviews 3) Group discussion summary and opinion survey.

The study found. - (1) From the 8 Local Administrative organizations: 1 place was at the level that does not qualify, 6 places were at the level of understanding, and 1 place was at the level to succeed to the Sufficiency Economy Philosophy. (2) The success factors in the implementation of the Sufficiency Economy Philosophy were as follows. The first factor was management and participative organizational culture and the local administrative organizations had succeeded in giving importance to participation by creating a cooperation network with insiders in the organization and outsiders from the community. The second factor was the leadership of the executives. Executives with vision, good governance and paid attention to the principles of understanding, accessing, developing, and having the ability to manage budgets. The third factor was building a network of cooperation with external organizations to strengthen the development power that benefits the people. These factors are important to help the Local Administrative organizations to succeed in the Sufficiency Economy Philosophy.

Keywords: Sufficiency economy philosophy, local administrative organizations.

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นองค์กรที่เกิดจากแนวคิด “การกระจายอำนาจในเชิงพื้นที่” เพื่อให้มีความคล่องตัวต่อการบริหารราชการแผ่นดินที่สามารถตอบสนองความต้องการและตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ ของประชาชนในแต่ละพื้นที่ได้อย่างทันท่วงทีและครอบคลุมพื้นที่มากที่สุด เนื่องจากภายในรัฐสมัยใหม่ การรวมศูนย์อำนาจมีขีดจำกัด เพราะการบริหารปกครองประเทศประกอบไปด้วยประชากรจำนวนมาก ที่มาพร้อมกับปัญหาที่ซับซ้อน หลากหลายและมีพื้นที่อันกว้างใหญ่ ดังนั้น การบริหารจัดการ โดยรัฐบาลที่ศูนย์กลางแต่เพียงสถาบันเดียว ย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากที่จะทำให้เกิดความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้วยเหตุดังกล่าวจำเป็นต้องมีหน่วยงานรัฐที่เข้าถึงและใกล้ชิดกับประชาชนสามารถเข้าใจปัญหา ความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี จึงเป็นที่มาของการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดยมีหน้าที่และวัตถุประสงค์สำคัญในการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง (โกวิทย์ พวงงาม, 2552, หน้า 33) สำหรับประเทศไทยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการที่มีภารกิจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในแต่ละพื้นที่รับผิดชอบของตนให้เกิดความสงบสุข ซึ่งแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เน้นความสมดุลในทุกๆ ด้านเป็นหลักสำคัญที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในประเทศไทยคือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานเพื่อชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนให้แก่ประชาชนเพื่อให้เกิดความสงบสุขและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ไม่เพียงแต่ชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนของประชาชนในระดับปัจเจกบุคคลระดับครอบครัวและระดับชุมชนเท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในการดำเนินงานขององค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนรวมถึงระดับประเทศ เพื่อให้การพัฒนาและการดำเนินงานขององค์กรหรือรัฐบาลให้ดำเนินไปในทางสายกลางหรือความพอเพียงที่เป็นแกนกลางสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก (อภิรักษ์ พันธเสน, 2560, หน้า 39) โดยหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบการบริหารประเทศ สามารถยึดเป็นแนวทางสำคัญในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานโดยกำหนดให้มีแผนและมีวิธีการที่เป็นรูปธรรม มีช่วงเวลาในการดำเนินการให้ชัดเจนและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ก็จะส่งผลให้การดำเนินงานในภาพรวมของประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส สุจริต และยึดหลักคุณธรรม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน สังคม และประเทศโดยรวม (วรเดช จันทรศร, 2554)

ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นหน่วยงานภาครัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด สามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานได้ในระดับใด อีกทั้งมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ประสบความสำเร็จจากการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทาง

ในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ต่อไป โดยการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่นำร่องในจังหวัดหนองบัวลำภูและอุดรธานี จากความสนใจและสมัครใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 แห่ง ซึ่งเห็นถึงความสำคัญของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ต่อยอด และพัฒนาการดำเนินงานขององค์กร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย 1) เชิงปริมาณ ใช้เครื่องมือ (ก) แบบตัวชี้วัดระดับการเป็นเศรษฐกิจพอเพียง (อภิษฐ์ พันธเสน 2564) และ (ข) แบบสำรวจความคิดเห็น โดยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบตัวชี้วัด และแบบสำรวจความคิดเห็นกับกลุ่มเป้าหมาย 2) เชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือ (ก) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและ (ข) แบบสรุปการสนทนากลุ่ม เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม โดยมีวิธีการศึกษา ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายได้ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ที่เป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่ม ด้วยวิธีการแบบเฉพาะเจาะจง

(purposive sampling) ได้แก่ ผู้บริหารหรือตัวแทนผู้บริหารที่ได้รับมอบหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน หัวหน้าส่วนราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน จำนวน 2 คน จากทั้งหมด 8 แห่งๆ ละ 5 คน รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 40 คน

2. ขอบเขตการวิจัย การวิจัยครั้งนี้มีรายละเอียดของขอบเขตการวิจัย ดังนี้

- 2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย การดำเนินงานตามตัวชี้วัดระดับการเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. และการสังเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท.

- 2.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 แห่ง ในจังหวัดหนองบัวลำภูและอุดรธานี ซึ่งเข้าร่วมการศึกษาด้วยความสมัครใจ มีรายละเอียดดังนี้

- จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนตำบลนาออก (อบต. นาออก) 2) องค์การบริหารส่วนตำบลป่าไม้งาม (อบต. ป่าไม้งาม) 3) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหว้า (อบต. หนองหว้า) 4) เทศบาลตำบลโนนสูงเปลือย (ทต. โนนสูงเปลือย) และ 5) เทศบาลตำบลโนนสะอาด (ทต. โนนสะอาด)

- จังหวัดอุดรธานี จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ 1) เทศบาลตำบลหนองไผ่ (ทต. หนองไผ่) 2) เทศบาลเมืองโนนสูง-น้ำคำ (ทม. โนนสูง-น้ำคำ) และ 3) เทศบาลนครอุดรธานี (ทน. อุดรธานี)

ตารางที่ 1 กรอบตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงและการแปลความหมาย

เข้าข่าย (องค์กรแห่งความยั่งยืน)	เข้าใจ (องค์กรแห่งความสุข)	เข้าถึง (องค์กรแห่งประโยชน์สุข)
1. การบริหารงานอย่างโปร่งใส มีธรรมาภิบาล และไม่มีการทำผิดกฎหมาย (50 คะแนน)	5. การบริหารงานภายในให้เป็นองค์กรแห่งความสุข (50 คะแนน)	9. การบริหารงานภายในให้เป็นองค์กรแห่งประโยชน์สุข (30 คะแนน)
2. การวางแผนและจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม (20 คะแนน)	6. งานโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม (20 คะแนน)	10. การจัดการศึกษา สาธารณสุข และการจัดการขยะในระดับที่สูงขึ้น (20 คะแนน)
3. การวางแผนการทำงานเพื่อส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น (15 คะแนน)	7. งานส่งเสริมอาชีพเกษตรกรกรรมและวิสาหกิจชุมชน (15 คะแนน)	11. การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้น (20 คะแนน)
4. งานโครงสร้างพื้นฐานด้านกายภาพ (15 คะแนน)	8. งานด้านสังคมและวัฒนธรรม (15 คะแนน)	12. การจัดการมลพิษทางสังคมและเพิ่มสวัสดิการสังคมเท่าที่สามารถทำได้ (30 คะแนน)
100 คะแนน	100 คะแนน	100 คะแนน
ผลผลิต	ผลลัพธ์	ผลในที่สุด

ตัวชี้วัดข้อ 1 ข้อ 2 ข้อ 3 ข้อ 5 และข้อ 9 คือ ผลที่เกิดขึ้นภายในหรือเป็นความตั้งใจที่จะกระทำภายในองค์กร

การแปลความหมาย

คะแนน	การแปลความหมาย
เงื่อนไข คะแนนรวมข้อ 1 ข้อ 2 และข้อ 3 ต้องไม่ต่ำกว่า 70 คะแนน	เข้าข่าย: องค์กรแห่งความยั่งยืน (ผลผลิต)
เงื่อนไข คะแนนข้อ 5 ต้องไม่ต่ำกว่า 40 คะแนน	เข้าใจ: องค์กรแห่งความสุข แต่ต้องผ่านการเป็นองค์กรแห่งความยั่งยืนมาก่อน (ผลลัพธ์)
เงื่อนไข คะแนนข้อ 9 ต้องไม่ต่ำกว่า 25 คะแนน และจะต้องมีคะแนนรวมไม่ต่ำกว่า 270 คะแนนขึ้นไป	เข้าถึง: องค์กรแห่งประโยชน์สุข แต่ต้องผ่านการเป็นองค์กรแห่งความสุขมาก่อน (ผลในที่สุด)

ที่มา: อภิชัย พันธเสน (2564). กรอบวิจัยกลาง “โครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศไทย”. กรุงเทพฯ: สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม.

จากตารางที่ 1 แสดงถึงตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วย 12 ตัวชี้วัด มีค่าคะแนนเต็มเท่ากับ 300 คะแนน โดยแบ่งระดับการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็น 4 ระดับ ดังนี้ 1) ระดับ “ไม่เข้าข่าย” ค่าคะแนนไม่ผ่านเกณฑ์หรือไม่อยู่ในเงื่อนไขของค่าคะแนน 2) ระดับ “เข้าข่าย” เป็นองค์กรแห่งความยั่งยืน 3) ระดับ “เข้าใจ” เป็นองค์กรแห่งความสุข และ 4) ระดับ “เข้าถึง” เป็นองค์กรแห่ง

ประโยชน์สุข โดยแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างแบบ สรุปรการสนทนากลุ่มและแบบสำรวจความพึงพอใจนั้นใช้ประกอบกับการให้ค่าคะแนนตามตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นจะนำข้อมูลที่ได้นั้นมาสังเคราะห์เพื่ออธิบายถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท.

ส่วนวิธีการดำเนินการวิจัยที่สำคัญ ได้แก่

- 1) การศึกษาและทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารในประเด็นที่เกี่ยวข้อง
- 2) ทำความเข้าใจคู่มือของโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศไทย
- 3) การพัฒนาเครื่องมือในส่วนของแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (เครื่องมืออื่นๆ เป็นเครื่องมือกลางจากโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศไทยซึ่งสร้างและพัฒนาโดย ศาสตราจารย์ ดร.อภิรัชย์ พันธเสนและคณะ)
- 4) การประสานงานกับพื้นที่กลุ่มตัวอย่างและการเก็บข้อมูลภาคสนาม
- 5) การตรวจสอบความถูกต้องด้วยวิธีการสามเส้าแบบคู่ขนานระหว่างการเก็บข้อมูลเพื่อให้ข้อมูลเกิดความเที่ยงตรงและการตรวจสอบความสมบูรณ์และความอิมตัวของข้อมูล และ
- 6) การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการเชิงปริมาณผสมกับการพรรณนาเชิง

วิเคราะห์ (analytic descriptive) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการศึกษา

จากการศึกษาการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู และอุดรธานี แบ่งประเด็นการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ระดับการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท.

การดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. มีตัวชี้วัดจำนวน 12 ตัวชี้วัด ผลการวิจัยพบว่า อปท. แต่ละแห่งได้คะแนนตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีรายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. แต่ละแห่ง

ตัวชี้วัด	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้								คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ
		อบต. นากอก	อบต. ป่าไผ่งาม	อบต. หงษ์หว้า	ทต. โนนสูงเปือย	ทต. โนนสะอาด	ทต. หงษ์ไม่	ทต. โนนสูงห้าคำ	ทต. อุดรธานี		
1	50	45	38	41	43	43	43	43	40	42.0	84.0
2	20	20	20	20	20	17	20	17	20	19.3	96.3
3	15	15	10	12	10	10	15	12	12	12.0	80.0
4	15	14	13	12	15	14	14	13	14	13.6	90.8
5	50	42	47	42	47	42	47	47	47	45.1	90.3
6	20	18	16	20	18	14	16	16	16	16.8	83.8
7	15	15	15	15	15	15	15	15	12.5	14.7	97.9
8	15	15	10	10	15	15	15	10	15	13.1	87.5
9	30	30	20	10	10	10	10	10	10	13.8	45.8

ตารางที่ 2 คะแนนความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. แต่ละแห่ง (ต่อ)

ตัวชี้วัด	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้									คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ
		อบต. นากอก	อบต. ป่าไม้งาม	อบต. หนອງหัว	ทต. โนนสูงเบ็ญชัย	ทต. โนนสะอาด	ทต. หนອງไผ่	ทต. โนนสูง-ห้าคำ	ทต. อุดรธานี			
10	20	16	14	13	16	12	14	14	17	14.5	72.5	
11	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20.0	100.0	
12	30	21	16	15	21	18	20	16	16	17.9	59.6	
รวม	300	271	239	230	250	230	249	233	239.5	242.7	80.9	
ลำดับ		1	5	7	2	7	3	6	4	-	-	

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาค่าคะแนนที่ได้ของ อปท. แต่ละแห่ง พบว่า ตัวชี้วัดที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงที่สุดเท่ากับร้อยละ 100 เป็นตัวชี้วัดที่ 11 คือการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งประเมินจากกิจกรรมย่อยครอบคลุมปัจจัยต่างๆ ได้แก่ 1) มีส่วนร่วมในการลด ป้องกัน หรือบรรเทาความทุกข์ยากของประชาชนในพื้นที่จากอุบัติเหตุ 2) มีการจัดโครงการ/กิจกรรมให้ความรู้หรือสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม 3) มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการปลูกต้นไม้ และ/หรือเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่และบำรุงรักษาแหล่งน้ำสาธารณะในหมู่บ้าน 4) มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมให้แต่ละบ้านรักษาความสะอาด นำอยู่และปลอดภัย 5) มีส่วนร่วมกับศาสนสถานต่างๆ จัดให้มีสถานที่ปฏิบัติธรรมที่มีคุณภาพ 6) มีส่วนร่วมดูแลและป้องกันอุบัติเหตุทางถนนภายในพื้นที่และ 7) มีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่นๆ ที่ช่วยให้มีการดูแล รักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้น

รองลงมาคือ ลำดับที่ 2 ตัวชี้วัดที่ 7 เท่ากับร้อยละ 97.9 ลำดับที่ 3 ตัวชี้วัดที่ 2 เท่ากับ

ร้อยละ 96.3 ลำดับที่ 4 ตัวชี้วัดที่ 4 เท่ากับร้อยละ 90.8 ลำดับที่ 5 ตัวชี้วัดที่ 5 เท่ากับร้อยละ 90.3 ลำดับที่ 6 ตัวชี้วัดที่ 8 เท่ากับร้อยละ 87.5 ลำดับที่ 7 ตัวชี้วัดที่ 1 เท่ากับ ร้อยละ 84.0 ลำดับที่ 8 ตัวชี้วัดที่ 6 เท่ากับร้อยละ 83.8 ลำดับที่ 9 ตัวชี้วัดที่ 3 เท่ากับร้อยละ 80.0 ลำดับที่ 10 ตัวชี้วัดที่ 10 เท่ากับร้อยละ 72.5 และลำดับที่ 11 ตัวชี้วัดที่ 12 เท่ากับร้อยละ 59.6 ส่วนตัวชี้วัดที่ได้คะแนนต่ำที่สุดเท่ากับร้อยละ 45.8 เป็นตัวชี้วัดที่ 9 การบริหารงานภายในให้เป็นองค์กรแห่งประโยชน์สุขซึ่งประเมินจาก 2 ประเด็นย่อย คือ 1) มีการประหยัดค่าใช้จ่ายด้านเงินเดือนและค่าจ้างบุคลากรประจำเพื่อ มีเงินเหลือไปใช้จ่ายเพื่อการพัฒนาต่างๆ ในพื้นที่ให้มากขึ้น และ 2) มีการบริหารเพื่อประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่องอันเป็นผลมาจากนายก อปท. ที่ดำรงตำแหน่งในปัจจุบันได้รับการเลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่อย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 10 ปี และ/หรือมีระบบการคัดเลือกตามแนวทางประชาธิปไตยแบบสมานฉันท์ ประเด็นตัวชี้วัดนี้เป็นสิ่งที่ อปท. ควรให้ความสำคัญเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นย่อยข้อที่ 1 ค่าจ้างบุคลากรประจำจะเท่ากับอัตรา

ที่กฎหมายกำหนดและนำไปสู่กระบวนการพัฒนาต่อไป ยกเว้น อบต. นากอก ที่ได้คะแนนเต็มในตัวชี้วัดนี้

ทั้งนี้จากคะแนนเต็ม 300 คะแนนนั้น อบต. ทั้ง 8 แห่ง ได้มีคะแนนรวมเฉลี่ยเท่ากับ 242.7 คิดเป็นร้อยละ 80.9 สามารถเรียงลำดับคะแนนรวมจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1) อบต. นากอก 2) ทต. โนนสูงเปลือย 3) ทต. หนองไผ่ 4) ทน. อุดรธานี 5) อบต. ป่าไม้งาม 6) ทม. โนนสูง-น้ำคำ และลำดับที่ 7) มีค่าคะแนนเท่ากัน 2 แห่ง คือ อบต. หนองหว้าและทต. โนนสะอาด

อย่างไรก็ตาม คะแนนที่ได้จาก 12 ตัวชี้วัดข้างต้น เป็นเพียงเงื่อนไขหนึ่งเท่านั้น ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดเกณฑ์คะแนนและการแปลความหมายของระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อบต. ในเงื่อนไขอื่นประกอบด้วย ดังนั้นผลจากการแปลความหมายที่ได้บางส่วนจึงอาจจะไม่สอดคล้องกับคะแนนรวมที่ อบต. แต่ละแห่งได้รับ กล่าวคือ อบต. ที่ได้คะแนนรวมและคะแนนในบางตัวชี้วัดสูง อาจได้คะแนนการแปลความหมายระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงต่ำหรือไม่เข้าข่ายก็ได้ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เกณฑ์คะแนนและการแปลความหมายระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อบต. แต่ละแห่ง

เกณฑ์คะแนนและการแปลความหมาย	อบต. นากอก	อบต. ป่าไม้งาม	อบต. หนองหว้า	ทต. โนนสูงเปลือย	ทต. โนนสะอาด	ทต. หนองไผ่	ทม. โนนสูง-น้ำคำ	ทน. อุดรธานี
เงื่อนไข คะแนนรวมข้อ 1 ข้อ 2 และ ข้อ 3 ต้องไม่ต่ำกว่า 70 คะแนน	80	68	73	73	70	78	72	72
เงื่อนไข คะแนนข้อ 5 ต้องไม่ต่ำกว่า 40 คะแนน	42	47	42	47	42	47	47	47
เงื่อนไข คะแนนข้อ 9 ต้องไม่ต่ำกว่า 25 คะแนน (คะแนนรวม 270 คะแนน ขึ้นไป)	30	20	10	10	10	10	10	10
คะแนนรวม (300 คะแนน)	271	239	230	250	230	249	233	239.5
ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง	เข้าถึง	ไม่เข้าข่าย	เข้าใจ	เข้าใจ	เข้าใจ	เข้าใจ	เข้าใจ	เข้าใจ

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่า อบต. ทั้งหมดที่ทำการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 8 แห่ง อยู่ในระดับไม่เข้าข่าย จำนวน 1 แห่ง คือ อบต. ป่าไม้งาม ถึงแม้ว่าจะมีคะแนนรวม 239 คะแนน (มากกว่า อบต. บางแห่ง) แต่เนื่องจากได้คะแนนจากตัวชี้วัดที่ 1 ตัวชี้วัดที่ 2 และตัวชี้วัดที่ 3 รวมกันไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด คือ ต้องไม่ต่ำกว่า 70 คะแนน แต่ได้คะแนนเพียง 68 คะแนน จึงถือว่าไม่เข้าข่าย

ส่วนระดับเข้าใจ มีจำนวน 6 แห่ง คือ 1) อบต. หนองหว้า 2) ทต. โนนสูงเปลือย 3) ทต. โนนสะอาด 4) ทต. หนองไผ่ 5) ทม. โนนสูง-น้ำคำ และ 6) ทน. อุดรธานี และในระดับเข้าถึง มีจำนวน 1 แห่ง คือ อบต. นากอก สาเหตุสำคัญที่ อบต. นากอกเป็น อบต. ที่ได้คะแนนสูงสุด และเป็นเพียงแห่งเดียวที่อยู่ในระดับเข้าถึง คือมีคะแนนในตัวชี้วัดที่ 9 คือการบริหารงานภายในให้เป็นองค์กร

แห่งประโยชน์สุขที่สูงกว่าแห่งอื่นและในภาพรวมยังมีคะแนนที่สูงกว่าแห่งอื่นอีกด้วย สำหรับรายละเอียดการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ศึกษาตามตัวชี้วัด มีดังนี้

ตัวชี้วัดที่ 1 การบริหารงานอย่างโปร่งใส มีธรรมาภิบาล และไม่มีการทำผิดกฎหมาย (50 คะแนน) อปท. ที่ได้คะแนนสูงสุด คือ อบต. นากอก ได้คะแนน 45 คะแนน ซึ่งมีการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ดังนี้ 1) ไม่มีความพยายามที่จะร่วมมือกันหาผลประโยชน์ระหว่างนายก ปลัด หัวหน้าช่าง และหัวหน้าคลัง อปท. 2) ไม่มีการดำเนินงานใดที่ผิดกฎหมายและไม่ถูกร้องเรียนต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่ตรวจสอบ เช่น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินหรือหน่วยงานที่สูงกว่าในระดับอำเภอและจังหวัดอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่นายก อปท. คนปัจจุบันดำรงตำแหน่ง 3) “การตกลงราคา” ในการจัดซื้อจัดจ้าง เป็นไปตามระเบียบและดำเนินการด้วยความโปร่งใส 4) “การประกวดราคา” ในการจัดซื้อจัดจ้างเป็นไปอย่างโปร่งใสโดยตั้งราคาโครงการตามราคากลาง 5) มีนวัตกรรมที่แสดงถึงการดำเนินงานอย่างโปร่งใส หรือการป้องกันการทุจริตภายในองค์กร ภายในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา และ 6) มีการจัดการเรื่องราวร้องทุกข์ที่มีผลกระทบต่อชุมชนเป็นหลักโดยไม่เน้นรวบรวมความเดือดร้อนส่วนบุคคลในกรณีเล็กน้อยจากแหล่งข้อมูลทุกชนิดในพื้นที่

ตัวชี้วัดที่ 2 การวางแผนและจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม (20 คะแนน) อปท. ที่ได้คะแนนสูงสุด 6 แห่ง คือ 1) อบต. นากอก 2) อบต. ป่าไม้งาม 3) อบต. หนองหว้า 4) ทต. โนนสูงเปลือย 5) ทต. หนองไผ่ และ 6) ทน. อุดรธานี ได้คะแนนเท่ากันคือ 20 คะแนน ซึ่งมีการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ดังนี้ 1) มีการวางแผนและจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และ 2) มีการประกาศ

แผนพัฒนาประจำปี เพื่อเผยแพร่ให้สาธารณะได้ทราบแผนในข้อบัญญัติ/เทศบัญญัติล่วงหน้า

ตัวชี้วัดที่ 3 การวางแผนการทำงานเพื่อส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น (15 คะแนน) อปท. ที่ได้คะแนนสูงสุด 2 แห่ง คือ อบต. นากอก และ ทต. หนองไผ่ ได้คะแนนเท่ากันคือ 15 คะแนน ซึ่งมีการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ดังนี้ 1) มีการส่งเสริมให้กลุ่มเยาวชนอย่างน้อย 1 กลุ่ม กำหนดนโยบาย/แผนงาน/โครงการร่วมกับภาคประชาชนและนำมาเป็นนโยบายของ อปท. และ 2) มีการรับบุคลากรใหม่จากเยาวชนจัดตั้งจากข้อ 1 เข้ามาทำงานใน อปท. เพื่อสืบทอดงานและส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น

ตัวชี้วัดที่ 4 งานโครงสร้างพื้นฐานด้านกายภาพ (15 คะแนน) อปท. ที่ได้คะแนนสูงสุด คือ ทต. โนนสูงเปลือยได้คะแนน 15 คะแนน ซึ่งมีการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ดังนี้ 1) ด้านถนน มีการบำรุงรักษาโครงข่ายถนน ให้อำนวยความสะดวก ตรวจการสัญจรทุกฤดูกาลและประชาชนทุกหมู่บ้านมีความพึงพอใจ 2) ด้านน้ำเพื่อการบริโภค มีการส่งเสริมให้ทุกหมู่บ้านมีน้ำเพื่อการบริโภคเพียงพอตลอดปี และประชาชนทุกหมู่บ้านมีความพึงพอใจในคุณภาพน้ำ 3) ด้านแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค(การเกษตร) มีการส่งเสริมให้มีแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคทุกหมู่บ้าน 4) ด้านไฟฟ้า มีการส่งเสริมสนับสนุน และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ทุกหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้ และ 5) ด้านโทรคมนาคม มีการส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้มีบริการโทรคมนาคมใช้ในหมู่บ้าน อาทิ อินเทอร์เน็ตหมู่บ้านโดยมีความเร็วและความแรงที่เหมาะสมตามสภาพภูมิสังคมของพื้นที่ทุกบ้าน

ตัวชี้วัดที่ 5 การบริหารงานภายในให้เป็นองค์กรแห่งความสุข (50 คะแนน) อปท. ที่ได้คะแนนสูงสุด 5 แห่ง คือ 1) อบต. ป่าไม้งาม 2) ทต. โนนสูงเปลือย 3) ทต. หนองไผ่ 4) ทม. โนนสูง-

น้ำคำ และ 5) ทน. อุดรธานี ได้คะแนนเท่ากันคือ 47 คะแนน ซึ่งมีการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ดังนี้

- 1) มีการจัดการความรู้ภายในองค์กรเป็นประจำ
- 2) มีความรักสามัคคีของบุคลากรภายในองค์กร
- 3) มีพื้นฐานความมีมุทิตาจิตและอุเบกขาของบุคลากร
- 4) มีผลการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ คือหลักการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขในองค์กรอย่างครบถ้วน และ
- 5) บุคลากรในองค์กรเป็นผู้ที่มีความสุข

ตัวชี้วัดที่ 6 งานโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม (20 คะแนน) อบต. ที่ได้คะแนนสูงสุด คือ อบต. หนองหัว ได้คะแนน 20 คะแนน ซึ่งมีการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ดังนี้ 1) งานด้านการศึกษา มีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย มีจำนวนครูเหมาะสมกับจำนวนเด็ก และมีการจัดการเรียนการสอนให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างสมวัยและมีความสุข และ 2) งานด้านสุขอนามัยและขยะ มีการกำจัดขยะ และ/หรือมีการป้องกันการระบาดของของหนู และ/หรือโรคพิษสุนัขบ้า รวมทั้งพาหะนำโรคทุกชนิดมาสู่ชุมชนอย่างได้ผลโดยไม่มีผู้ป่วยจากโรคดังกล่าวเลยในพื้นที่ตลอดระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมาและมีการกำจัดขยะในพื้นที่อย่างได้ผลโดยไม่มีเศษขยะตกเกลื่อนกลาดในทุกหมู่บ้าน

ตัวชี้วัดที่ 7 งานด้านส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมและวิสาหกิจชุมชน(15 คะแนน) อบต. ที่ได้คะแนนสูงสุด 7 แห่ง คือ 1) อบต. นากอก 2) อบต. ป่าไม้งาม 3) อบต. หนองหัว 4) ทต. โนนสูงเปลือย 5) ทต. โนนสะอาด 6) ทต. หนองไผ่ และ 7) ทม. โนนสูง-น้ำคำ ได้คะแนนเท่ากันคือ 15 คะแนน ซึ่งมีการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ดังนี้

- 1) งานส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรม มีการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อทำการเกษตรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และสนับสนุนให้มีศูนย์เรียนรู้
- 2) งานส่งเสริมอาชีพในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน มีการส่งเสริมให้เกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

มากกว่า 4 กลุ่ม พร้อมทั้งช่วยเหลือในด้านการตลาด และ 3) งานส่งเสริมอาชีพโดยทั่วไปที่ริเริ่มและดำเนินการโดยองค์กรและมีมาตรการส่งเสริมผู้พิการหรือผู้ดูแลให้มีอาชีพจนมีรายได้ที่จะดูแลตนเองหรือดูแลกันเองได้

ตัวชี้วัดที่ 8 งานด้านสังคมและวัฒนธรรม (15 คะแนน) อบต. ที่ได้คะแนนสูงสุด 5 แห่ง คือ 1) อบต. นากอก 2) ทต. โนนสูงเปลือย 3) ทต. โนนสะอาด 4) ทต. หนองไผ่ และ 5) ทน. อุดรธานี ได้คะแนนเท่ากันคือ 15 คะแนน ซึ่งมีการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ดังนี้ 1) งานส่งเสริมด้านสังคมและวัฒนธรรม มีการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรัก ความสามัคคีและสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างชุมชนกับวัดในพระพุทธศาสนา และ/หรือศาสนสถานตามความเชื่อของประชาชนในท้องถิ่นหรือตามวัฒนธรรมประเพณีที่ดำเนินการโดย อบต. อย่างน้อยปีละ 6 ครั้ง และจัดให้มีงานบุญประเพณีใหญ่ประจำปีที่มีผู้เข้าร่วมงานทั้งในและนอกพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 2 ครั้ง ต่อปี และ 2) มีการจัดอบรมจิตใจให้ประชาชนเป็นผู้ที่มีศีลธรรมและมีความประพฤติดี อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ทุกปี

ตัวชี้วัดที่ 9 การบริหารงานภายในให้เป็นอย่างดีแห่งประโยชน์สุข (30 คะแนน) อบต. ที่ได้คะแนนสูงสุด คือ อบต. นากอก ได้คะแนน 30 คะแนน ซึ่งมีการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ดังนี้

- 1) มีการประหยัดค่าใช้จ่ายด้านเงินเดือนและค่าจ้างบุคลากรประจำเพื่อ มีเงินเหลือไปใช้จ่ายเพื่อการพัฒนาต่างๆ ในพื้นที่ให้มากขึ้น และ
- 2) มีการบริหารเพื่อประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากนายก อบต. คนปัจจุบันได้รับการเลือกเข้ามาทำหน้าที่อย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 10 ปี และ/หรือมีระบบการคัดเลือกตามแนวทางประชาธิปไตยแบบสมานฉันท์

ตัวชี้วัดที่ 10 การจัดการศึกษา สาธารณสุขและการจัดการขยะในระดับที่สูงขึ้น (20 คะแนน) อปท. ที่ได้คะแนนสูงสุด คือ ทน. อุดรธานี ได้ 17 คะแนน ซึ่งมีการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ดังนี้ 1) ด้านการศึกษา ใต้ริเริ่มประสานหรือจัดหาแหล่งทุนการศึกษาแก่เยาวชนในพื้นที่เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ 2) ด้านการสาธารณสุข ได้จัดให้มีการดูแลสุขภาพประชาชนในระดับที่สูงกว่าการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคขั้นพื้นฐาน เช่น ดูแลโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลเอง หรือมีกิจกรรมดูแลสุขภาพบุคคลที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ที่ขาดผู้อุปการะ เป็นต้น หรือริเริ่มโครงการ/กิจกรรม/นวัตกรรมในด้านส่งเสริมสุขภาพภาวะในมิติต่างๆ และ 3) ด้านการจัดการขยะในระดับที่สูงขึ้น มีการส่งเสริม และสนับสนุนให้ทุกหมู่บ้านใน อปท. จัดการแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง และมีบริการเก็บขยะจากประชาชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัดที่ 11 การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้น (20 คะแนน) อปท. ที่ได้คะแนนสูงสุดเท่ากันทุกแห่ง คือ 20 คะแนน ซึ่งมีการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ดังนี้ 1) มีส่วนร่วมในการลด ป้องกัน หรือบรรเทาความทุกข์ยากของประชาชนในพื้นที่จากอุบัติเหตุ 2) มีการจัดโครงการ/กิจกรรมให้ความรู้หรือสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม 3) มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการปลูกต้นไม้ และ/หรือเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ และบำรุงรักษาแหล่งน้ำสาธารณะในหมู่บ้าน 4) มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมให้แต่ละบ้านรักษาความสะอาด นำอยู่ และปลอดภัย 5) มีส่วนร่วมกับศาสนสถานต่างๆ จัดให้มีสถานที่ปฏิบัติธรรมที่มีคุณภาพ 6) มีส่วนร่วมดูแลและป้องกันอุบัติเหตุทางถนนภายในพื้นที่ และ 7) มีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่นๆ ที่ช่วยให้มีการดูแลรักษา อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้น

ตัวชี้วัดที่ 12 การจัดการกิจกรรมลดปัญหาสังคมและเพิ่มสวัสดิการสังคมเท่าที่สามารถทำได้ (30 คะแนน) อปท. ที่ได้คะแนนสูงสุด 2 แห่ง คือ อบต. นาออก และ ทต. โนนสูงเปลือย ได้คะแนน 21 คะแนน ซึ่งมีการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ดังนี้ 1) ด้านการลดปัญหาทางสังคมมีการช่วยลดอบายมุขในพื้นที่ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ประกอบด้วย การป้องกันและลดปัญหา ยาเสพติดที่ร้ายแรงและลดอบายมุขอื่นๆ ได้แก่ (1) มีการขจัดหรือลดยาเสพติดร้ายแรงในพื้นที่อันประกอบด้วย ยาบ้า ยาไอซ์ ยาอี โคเคน และน้ำกระท่อมผสมสารเคมีที่เป็นพิษร้ายแรง (2) มีการส่งเสริมให้มีการลด ละ เลิก การสูบบุหรี่และเครื่องดื่ม ที่ผสมแอลกอฮอล์ (3) ส่งเสริมให้มีการลด ละ เลิกการพนันทุกชนิดในพื้นที่ และ 2) ด้านการเพิ่มสวัสดิการทางสังคมเท่าที่สามารถทำได้ ได้แก่ (1) ในปีที่ผ่านมาไม่มีเยาวชนในพื้นที่ที่อายุ 18 ปี หรือ ต่ำกว่า ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร (2) มีการช่วยเหลือผู้ไร้บ้าน ผู้ไร้ที่พึ่ง ผู้สูงอายุ คนพิการและคนจนที่มีชื่อในทะเบียนคนจนที่ยังคงขาดแคลน ให้สามารถดำรงชีพอยู่ในชุมชนได้อย่างมีศักดิ์ศรี

ทั้งนี้จากคะแนน 12 ตัวชี้วัดข้างต้น ไม่มี อปท. ใดเลยที่มีคะแนนสูงสุดทั้ง 12 ตัวชี้วัด โดย อปท. ที่มีค่าคะแนนสูงที่สุด คือ อบต. นาออก ได้คะแนนสูงสุดจำนวน 8 ตัวชี้วัด(รวม) และคะแนนที่น้อยที่สุดมี 2 แห่ง คือ 1) ทต. โนนสะอาดและ 2) ทม. โนนสูง-น้ำคำ ได้คะแนนสูงสุดจำนวน 3 ตัวชี้วัด(รวม) ส่วนระดับการดำเนินงานในแต่ละตัวชี้วัดมีทั้งเหมือนและแตกต่างกันดังที่กล่าวไว้แล้ว

2. ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. มีรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้

ปัจจัยแรก การบริหารงานและวัฒนธรรมองค์กรแบบมีส่วนร่วม อปท. ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง พบว่าจะเป็นองค์กรที่มีการบริหารงาน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการสร้าง เครือข่ายความร่วมมือ ทั้งบุคลากรภายในองค์กร และประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาแบ่งออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายสภา ข้าราชการประจำและบุคลากรอื่นใน องค์กรรวมถึงประชาชนในท้องถิ่น โดยสามารถ วิเคราะห์การบริหารงาน และวัฒนธรรมองค์กร แบบมีส่วนร่วมได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมภายในองค์กร เป็นการบริหารและวัฒนธรรม องค์กรที่ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานภายในองค์กรของ ส่วนงานต่างๆ ตลอดจนการวางแผนและจัดทำ แผนการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม และ 2) การมีส่วนร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น เป็นการบริหาร และวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทั้งการเสนอ ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา ตลอดจนการ เลือกและเสนอโครงการพัฒนาเพื่อส่งต่อข้อมูล ไปสู่การจัดทำเป็นแผนพัฒนาประจำปี รวมถึง ข้อบัญญัติ ต่างๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อประชาชน และการพัฒนาท้องถิ่นโดยวัฒนธรรมองค์กรแบบ มีส่วนร่วมนี้ได้เกิดขึ้นจากความสมัครใจ ไม่มีการ บังคับหรือถูกล่อลวงด้วยผลประโยชน์ส่วนตัว แต่เกิด ขึ้นจากความปรารถนาที่จะเห็นองค์กรและท้องถิ่น ที่ตนเองอยู่อาศัยมีสภาพที่ดีขึ้นซึ่งแน่นอนว่า บรรยากาศในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ผู้บริหารองค์กรต้องมีความสามารถในการจูงใจ เชิงบวก จิตใจเปิดกว้าง รั้งฟังความคิดเห็นจาก ทุกฝ่ายและให้ความสำคัญกับการพัฒนาท้องถิ่น แบบมีส่วนร่วม

ปัจจัยที่สอง ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ภาวะ ผู้นำของผู้บริหารองค์กร ดังที่ได้กล่าวถึงแล้วว่า ปัจจัยความสำเร็จส่วนแรกเกิดจากการบริหารและ วัฒนธรรมองค์กรแบบมีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญ

กับหลักการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ประเด็นต่อ เนื่องคือ การบริหารงานของ อปท. ก็ไม่แตกต่าง จากการบริหารงานองค์กรอื่นในแง่ที่ว่าภาวะผู้นำ ที่ดีของผู้บริหารอปท. จะเป็นแรงผลักดันที่สำคัญ ต่อการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จซึ่งภาวะ ผู้นำที่ดีจะส่งผลให้ได้รับความร่วมมืออย่างแข็ง ขันจากบุคลากร โดยการวิจัยครั้งนี้พบว่า ภาวะ ผู้นำของผู้บริหารที่มุ่ง การบริหารงานเพื่อสร้าง ให้เป็นองค์กรแห่งความสุข เพื่อประโยชน์สุขของ ประชาชนจะทำให้เกิดความสำเร็จในการบริหาร งาน ดังนั้น ผู้บริหารที่ดีจึงมีวิสัยทัศน์ ยึดหลัก ธรรมาภิบาล มีความมุ่งมั่น มีการน้อมนำหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทาง ใน การดำเนินงานและการบริหาร อปท. ที่ทำให้ เกิดผลดีต่อองค์กรและประชาชน โดยเฉพาะ การประยุกต์ใช้หลักการสำคัญคือ หลักการ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ตลอดจนการเป็นผู้บริหารที่ สามารถบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่สาม การสร้างเครือข่ายความ ร่วมมือกับองค์กรภายนอก สืบเนื่องจากปัญหา และสิ่งที่ควรพัฒนาในท้องถิ่นมีมากมายประกอบ กับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นที่มี อย่างหลากหลายทำให้ อปท. โดยทั่วไปมักมีข้อ จำกัดในเรื่องของงบประมาณ เครื่องมือเครื่องจักร และ บุคคลกร ดังนั้น การสร้างเครือข่ายความ ร่วมมือกับองค์กรภายนอก ได้ช่วยส่งเสริมให้ เกิดการพัฒนาแบบบูรณาการซึ่งการดำเนินงาน ในลักษณะเช่นนี้ นอกเหนือจากช่วยให้ อปท. สามารถประหยัดงบประมาณได้แล้วยังทำให้เกิด การขยายขอบเขตของการพัฒนา (enlargement) ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขและบรรเทาทุกข์ของ ประชาชน ได้มากยิ่งขึ้นรวมทั้งงานพัฒนาในพื้นที่ บาง อย่างองค์กรหรือหน่วยงานที่เป็นเครือข่าย ความร่วมมือซึ่งมี ความเชี่ยวชาญตามบทบาท

หน้าที่ของหน่วยงานอาจทำได้ดีกว่า เช่น การสร้างความร่วมมือกับศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อการพัฒนาอาชีพ การสร้างความร่วมมือกับสำนักงานการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) การสร้างความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด(อบจ.) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) เพื่อการพัฒนา ด้านสวัสดิการต่างๆ เช่น การสร้างที่อยู่อาศัยสำหรับคนไร้บ้าน การขอรับการสงเคราะห์สำหรับผู้ยากไร้และกลุ่มเปราะบาง ตลอดจนจนกับการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรมูลนิธหรือองค์กรที่มีได้แสวงหากำไรต่างๆ เพื่อการพัฒนาและช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่นทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอก เหล่านี้จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาที่นอกเหนือจากการพัฒนาโดยใช้งบประมาณของ อปท. ในพื้นที่เอง

สรุปและอภิปรายผล

การดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู และอุดรธานี จำนวน 8 แห่ง พบว่า ระดับการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับต่างๆ ดังนี้ 1) ระดับไม่เข้าข่าย จำนวน 1 แห่ง คือ อบต. ป่าไม้งาม 2) ระดับเข้าใจ จำนวน 6 แห่ง คือ อบต. หนองหว้า ทต. โนนสูงเปลือย ทต. โนนสะอาด ทต. หนองไผ่ ทม. โนนสูง-น้ำคำ และ ทน. อุดรธานี และ 3) ระดับเข้าถึง จำนวน 1 แห่ง คือ อบต. นาออก ดังนั้น ในภาพรวมจะเห็นได้ว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาเป็นแนวทาง หลักที่สำคัญในการบริหารงานภาครัฐอย่างกรณีของ อปท. ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานศึกษาของ อภิชาติ พันธเสน (2560) และ วรเดช จันทรร (2554) ได้เสนอว่า หน่วยงาน

ภาครัฐสามารถประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารงานได้ ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาไปในทางสายกลาง การใช้จ่ายงบประมาณอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

ส่วนปัจจัยความสำเร็จต่อการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. พบว่า ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยการบริหารงานและวัฒนธรรมองค์กรแบบมีส่วนร่วม เป็นการประสานพลังการทำงานของท้องถิ่นทั้งภายในและภายนอกองค์กร ได้แก่ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายสภา ข้าราชการประจำและบุคลากรอื่นในองค์กร และประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาในระดับอื่นๆ ต่อไป สอดคล้องกับงานของ สตาพร เริงธรรมและอัญญา แสงแก้ว (2561) ที่ให้ความเห็นว่าการพัฒนาการบริหารงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสิ่งสำคัญที่จะส่งผลให้เกิดผลสำเร็จคือ วัฒนธรรมการปฏิบัติงานที่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานในระบบเปิดหรือ เน้นการมีส่วนร่วมโดยให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการรับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชนตลอดจนการเปิดโอกาสให้ประชาชนและองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาและบริการสาธารณะเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ถือได้ว่าเป็นด้านที่มีความสำคัญมาก สืบเนื่องจากประการแรก เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรแบบมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากผู้บริหารไม่เปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากภายนอกจะเกิดขึ้นไม่ได้เช่นกันหากผู้บริหารองค์กรไม่ส่งเสริมและสนับสนุน ในลักษณะเช่นนี้ สอดคล้องกับงานของสมบัติ บุญเลี้ยงและคณะ (2555) ที่ได้ศึกษาเรื่อง "ลักษณะ ภาวะของผู้นำที่ดีในการบริหารองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น” ซึ่งพบว่า ผู้นำเป็นผู้ที่มีอิทธิพลสูงสุดในกลุ่มหรือในองค์กร ส่วนในระดับอปท. ผู้นำท้องถิ่นที่ดีต้องสร้างความตระหนักร่วมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจในการกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมาย สร้างทีมงานที่หลากหลายทั้งในและนอกองค์กรเปิดกว้างให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้นำจึงมีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร สุดท้ายปัจจัยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอก เป็นกลไกสำคัญที่เสริมพลังให้การพัฒนาท้องถิ่นเกิดประโยชน์สุขต่อประชาชนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกับองค์กรภาครัฐที่มีหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุขของประชาชนทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนด้านการศึกษา ซึ่งนอกเหนือจากประโยชน์ เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่นแล้ว องค์กรเครือข่ายยังได้ปฏิบัติงานตามภารกิจของตนเองอีกด้วย ดังนั้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ จึงเป็นประโยชน์ร่วมกันของทั้ง 3 ฝ่าย ได้แก่ อปท. ประชาชน และองค์กรเครือข่าย ซึ่งข้อค้นพบข้างต้น สอดคล้องกับงานของ เกศินี ประทุมสุวรรณ และคณะ (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาภาคกลางตะวันตก” พบว่าการมีเครือข่ายและการบริหารเครือข่ายนับเป็นปัจจัยสำคัญ ปัจจัยหนึ่งต่อความสำเร็จของการบริหารงานของ อปท. ซึ่งรวมถึงเรื่องการยกระดับการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. ที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะเพื่อยกระดับการดำเนินงานขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ ผู้นำซึ่งในที่นี้คือผู้บริหารอปท.เป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จโดยเฉพาะการพัฒนาภาวะผู้นำ การสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญกับบุคลากรภายในองค์กรและประชาชนในท้องถิ่นรวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินงานทั้งในเรื่องของงบประมาณและความเชี่ยวชาญเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้กับประชาชนในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบที่เหมาะสมในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของอปท. ในรูปแบบต่างๆ เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ว่ารูปแบบที่เหมาะสมนั้น ควรเป็นอย่างไร มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อสร้างต้นแบบและออกแบบวิธีการสำหรับนำไปประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป อีกทั้งควรศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ เพื่อจะได้ นำผลกระทบที่เกิดขึ้นเหล่านั้นไปเป็นประเด็นสำคัญเพื่อกำหนดนโยบายหรือแนวทางการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย รัฐบาล ควรมีการทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของ อปท. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการบริหารงาน ทั้งภายในของ อปท. และการบูรณาการในการทำงานร่วมกับเครือข่ายภายนอกเพื่อหนุนเสริมการพัฒนาท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศไทย โดยมีศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน เป็นหัวหน้าชุดโครงการและรองศาสตราจารย์ ดร. สถาพร เรืองธรรม เป็นหัวหน้าโครงการของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชื่อโครงการวิจัย“การพัฒนาการบริหารงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) รวมถึงความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมในการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ที่ไม่สามารถกล่าวถึงได้อย่างครบถ้วนซึ่งมีส่วนช่วยให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี จึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

- เกศินี ประทุมสุวรรณ, อุสา สุทธิสาคร, พีรพัฒน์ พันศิริ, กมลทิพย์ คงประเสริฐอมร และรัยวิมลทัก วิทวัสกุลวงศ์. (2564). การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาภาคกลางตะวันตก. *วารสารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ*, 13(1), 202-229.
- โกวิท พวงงาม. (2552). *การปกครองท้องถิ่นไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). วิทยุชน.
- วรเดช จันทรศร. (2554). การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการภาครัฐ. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 2(2), 1-18.
- สถาพร เรืองธรรม และอัญชญา แสงแก้ว. (2561). รายงานวิจัย การพัฒนาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สมบัติ บุญเลี้ยง, อารีย์ นัยพินิจ และรงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2555). ลักษณะภาวะของผู้นำที่ดีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*, 29(2), 97-112.
- อภิชัย พันธเสน. (2564). *กรอบวิจัยกลาง “การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศไทย”*. สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม.
- อภิชัย พันธเสน. (2560). *เศรษฐกิจพอเพียง: พระอัจฉริยภาพ และพระกรุณาธิคุณของในหลวงรัชกาลที่ 9* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยรังสิต.

ความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สำหรับเยาวชนจังหวัดอุดรธานี*

Legal Knowledge for Building Immunity and Awareness in Social Media Usage of Udon Thani Youth*

กัญญาภักดิ์ บึงไสย¹
Ganyapak Buengsai¹

Received: 8 May 2023

Revised: 10 July 2023

Accepted: 19 July 2023

บทคัดย่อ

ความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สำหรับเยาวชนจังหวัดอุดรธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบกระบวนการให้ความรู้และศึกษาผลสัมฤทธิ์ความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับเยาวชน จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยทำการศึกษาประชากรที่เป็นเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 17-18 ปี ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) จำนวน 120 คน เพื่อเข้าร่วมการอบรมให้ความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยคือ 1. ชุดความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ 2. แบบทดสอบก่อนการอบรม และหลังการอบรม มีค่าความยากง่ายอยู่ในช่วง 0.20 - 0.55 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วง 0.25 - 0.50 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.7 สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Paired Sample t-test และ Willcoxon Signed Ranks Test ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุด ความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ มีความชัดเจนของเนื้อหาอยู่ในระดับมาก 71.90 มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 68.30 และมีความเป็นไปได้ที่เยาวชนจะนำไปใช้ในทางปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 51

2. ในการทำแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม ของกลุ่มเยาวชนตัวอย่างทั้ง 3 โรงเรียนแสดงให้เห็นว่าหลังอบรมให้ความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับการถูกกลั่นแกล้งและการถูกหลอกลวงบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้คู่มือที่จัดทำขึ้นประกอบการอบรม เยาวชนมีความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับการถูกกลั่นแกล้งและการถูกหลอกลวงบนสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มขึ้นทั้ง 3 โรงเรียน โดยโรงเรียนหนองหานวิทยา

¹ อาจารย์ประจำสำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี โทรศัพท์ 0988829151, E-mail ganyayui.yui@gmail.com

* วิจัยฉบับนี้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เลขที่การรับรอง อว 0622.7/454

¹ lecturer, The Office of General Education, Udonthani Rajabhat University, Tel.0815454198, E-mail ganyayui.yui@gmail.com

* This research has been certified for human research ethics. Certification Number: อว 0622.7/454

มีคะแนนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 33.8 โรงเรียนอุตรพิชัยรักษัภพิทยา มีคะแนนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 32.5 และ โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม มีคะแนนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 20

คำสำคัญ: ความรู้ทางกฎหมาย, เยาวชน, สื่อสังคมออนไลน์

Abstract

In this study the researcher aimed to develop a procedure of the legal knowledge platform and achievement for building immunity and awareness in social media usage of Udonthani youth. Youths between the ages of 17 and 18 were selected by simple random sampling. 120 students were invited to participate in this study. The research instruments were. - 1) the legal knowledge platform and procedure for building immunity and awareness in social media usage, and 2) a pretest-posttest with the difficulty level between 0.20 and 0.55, the discriminant power level between 0.25 and 0.50 and the confidence level of 0.7. The statistical tools used for this study were percentage, average, standard deviation, paired sample t-test and Willcoxon signed ranks test.

The study result showed the following.

1) the legal knowledge platform and procedure for building immunity and awareness in social media usage has the level of appropriateness for usage is "High" or 68.30%, the clear content in the "High" level or 71.90%, and the possibility for practical usage witnesses "High" level or 51%

2) after training the youths from 3 district schools (Udon Phichairakpittaya School, Nong Han Wittaya School and Phenpittayakom School) to better understand, particularly the legal terms relating to cyber bullying and phishing by social media achieved scores that 32.5%, 33.8%, and 20% higher, respectively, than before the training.

Keywords: Legal knowledge, youth, social media

บทนำ

ในช่วงปีพ.ศ. 2555-2565 ปัญหาการใช้สื่อดิจิทัลในประเทศไทยทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงสูงในการใช้สื่อออนไลน์ ได้แก่ การเข้าถึงเนื้อหาที่ผิดกฎหมายหรือเป็นอันตราย เช่น สื่อลามกอนาจาร การพนัน และความรุนแรงต่างๆ การติดต่อพูดคุยและนัดพบกับเพื่อนออนไลน์อาจทำให้ตกเป็นเหยื่อการค้ำมนุษย์หรือการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ การเสพติดเกมและอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดผลกระทบต่อการ

เรียน สังคม และสุขภาพ การเข้าถึงเนื้อหาที่เป็นอันตรายและขาดวิจารณญาณในการเสพสื่อทำให้หลงเชื่อหรือเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่างๆ (มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย, 2560) เช่น การเล่นพนัน เสพยา ใช้ความรุนแรง บริโภคนิยม การส่งต่อหรือแชร์เนื้อหาข้อมูลที่เป็นเท็จหรือผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรม จริยธรรมก็เท่ากับกระทำผิดกฎหมายและส่งผลกระทบต่อสังคมไปด้วย โดยส่วนที่น่ายกย่องคือการที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิตและเผยแพร่เนื้อหาข้อมูลที่ไม่เหมาะสม

หรือผิดกฎหมายเสียเอง เช่น การถ่ายภาพ/คลิป
วิดีโอ/ถ่ายทอดสดภาพไปเปลือยของตนเอง (self
generated content) การกลั่นแกล้งเพื่อนทาง
ออนไลน์ (cyber bullying) การตำท้อหรือชกต่อย
ตบตีแล้วโพสต์ประจานกันทางอินเทอร์เน็ต การ
ตัดต่อภาพ การละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นต้น (กรุงเทพ
ธุรกิจ, 2565)

จากงานวิจัยของกรมสุขภาพจิตในปี
พ.ศ. 2563 พบว่า การใช้ความรุนแรง การข่มเหง
รังแกกันหรือการกลั่นแกล้งในประเทศไทยติด
อันดับ 2 ของโลก รองจากประเทศญี่ปุ่น ซึ่ง
หมายความว่า การกลั่นแกล้งในไทยมีระดับ
ความถี่ที่รุนแรง นอกจากนี้ยังพบว่า อายุเด็กที่
ถูกกลั่นแกล้งจะน้อยลงไปเรื่อยๆ ซึ่งพฤติกรรม
นี้จะเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นความเคยชิน ทำได้แบบ
เนียนและรุนแรงขึ้น ส่วนเด็กที่ถูกกลั่นแกล้ง จะมี
อาการซึมเศร้า ไม่อยากไปโรงเรียน ในบางราย
อาจถึงขั้นคิดสั้น (กรุงเทพธุรกิจ, 2565) ปัญหา
เด็กและเยาวชนถูกกลั่นแกล้งในสถานศึกษานั้น
เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานแล้วในสังคมไทย แต่
ปัจจุบันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในสังคมของเด็ก
และเยาวชนได้มีรูปแบบที่เปลี่ยนไป เนื่องจาก
วิวัฒนาการทางการสื่อสารของมนุษย์ได้พัฒนา
เข้าสู่ยุคของสังคมออนไลน์ การกลั่นแกล้งทางกาย
ภายในอดีตจึงเปลี่ยนเป็นการกลั่นแกล้งออนไลน์
(cyber bullying) โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ
การสื่อสารต่างๆ เช่น จดหมายอิเล็กทรอนิกส์
E-mail, โทรศัพท์เคลื่อนที่ (cell phone), ระบบ
ส่งข้อความทันที (instant messaging) หรือสังคม
ออนไลน์ (social networking) เป็นเครื่องมือใน
การสนับสนุนพฤติกรรมการกลั่นแกล้งแทนการใช้
กำลัง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เข้าถึง
ได้ง่ายและสามารถเผยแพร่ในวงกว้างในระยะ
เวลาอันรวดเร็ว ส่งผลให้พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง
ของเด็กและเยาวชนขยายขอบเขตออกไปนอก

สถานศึกษา เด็กและเยาวชนจึงอาจเผชิญกับ
การถูกกลั่นแกล้งออนไลน์ได้ตลอดเวลาและทุก
สถานที่ แม้แต่ในบริเวณสถานส่วนบุคคล
(เมธินี สุวรรณกิจ, 2560)

แม้ประเทศไทยจะมีการส่งเสริมการใ้
งานอินเทอร์เน็ตมาเป็นเวลานาน แต่การให้ความรู้
เพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับภัยออนไลน์ต่อ
เด็กและเยาวชน การป้องกันแก้ไขปัญหานั้น รวมถึง
เครื่องมือและกฎหมายในการส่งเสริมและปกป้อง
คุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์
นั้น เรียกได้ว่าไม่ครอบคลุมและไม่เท่าทันกับ
สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน
ไทย จากผลวิจัยขั้นต้นเรื่อง “ความชุกและปัจจัย
ที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ ใน
ระดับชั้น ม.1-3” ของ รศ.นพ.ชาญวิทย์ พรนภดล
หัวหน้าสาขาวิชาจิตเวชเด็กและวัยรุ่น คณะ
แพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล พบว่า เด็กไทย
เกือบ 80% มีประสบการณ์ถูกกลั่นแกล้งในชีวิต
จริง โดย 66% ถูกกลั่นแกล้งอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
และอีก 12% ถูกกลั่นแกล้งทุกวัน ขณะที่เด็กไทย 45%
มีประสบการณ์ถูกกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์
อย่างน้อย 1 ครั้ง ซึ่งมากกว่าสหรัฐอเมริกา ยุโรป
และญี่ปุ่นถึง 4 เท่า โดยรูปแบบที่ถูกกระทำมาก
ที่สุด คือ โดนล้อเลียนและถูกตั้งฉายา 79.4%
ตามด้วยถูกเพิกเฉย ไม่สนใจ 54.4% คนอื่น
ไม่เคารพ 46.8% (ชาญวิทย์ พรนภดล, 2560)
สอดคล้องกับที่เครือข่ายนักกฎหมายเพื่อเด็กและ
เยาวชน ได้ลงพื้นที่สำรวจความคิดเห็นเรื่อง “บูลลี่
กลั่นแกล้ง ความรุนแรง ในสถานศึกษา” ในกลุ่ม
เด็ก อายุ 10-15 ปี จาก 15 โรงเรียน จำนวน 1,500
คน พบว่า 91.79% เคยถูกบูลลี่ ส่วนวิธีที่ใช้บูลลี่ คือ
การตบหัว 62.07% รองลงมา ล้อบุพการี 43.57%
พูดจาเหยียดหยาม 41.78% และอื่นๆ เช่น นินทา
ตำท้อ ชกต่อย ล้อปมด้อย พูดเชิงให้ร้าย เสียดสี
กลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ นอกจากนี้ 1 ใน 3 หรือ

35.33% ระบุว่า เคยถูกกลั่นแกล้งประมาณ เทอมละ 2 ครั้ง ที่น่าห่วงคือ 1 ใน 4 หรือ 24.86% ถูกกลั่นแกล้งมากถึงสัปดาห์ละ 3-4 ครั้ง ส่วนคนที่แกล้งคือ เพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง นอกจากนี้ เด็ก ๆ 68.93% มองว่า การบูลลี่ ถือเป็นความรุนแรงอย่างหนึ่ง และผลกระทบที่เห็นได้ชัด คือ 42.86% คิดจะโดดออกเาคิน 26.33% มีความเครียด 18.20% ไม่มีสมาธิกับการเรียน 15.73% ไม่อยากไปโรงเรียน 15.60% เก็บตัว และ 13.40% ซึมเศร้า ซึ่งเด็ก ๆ ยังต้องการให้ทางโรงเรียนมีบทลงโทษที่ชัดเจน มีครูให้คำปรึกษา จัดกิจกรรมสร้างความเข้าใจ (กรมสุขภาพจิต, 2563)

จากการสำรวจสถานการณ์เด็กกับภัยออนไลน์ประจำปี 2563 โดย ศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการ ส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็ก และเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ (ศปอ.) กรม กิจการเด็กและเยาวชน ร่วมกับ มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กมัธยมศึกษา อายุ 12-18 ปี จำนวน 14,945 คน พบว่าเด็ก 2,282 คน มีประสบการณ์เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแกทางออนไลน์หรือการระรานทางไซเบอร์ (cyber bullying) โดยจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 5 อันดับแรก มากที่สุดอยู่ในจังหวัดน่าน 1,881 คน ตามด้วยจังหวัดแพร่ 1,834 คน จังหวัดพิษณุโลก 731 คน จังหวัดอุดรธานี 587 คน และ จังหวัดนครศรีธรรมราช 527 คน ตามลำดับ (มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย, 2563) ผู้วิจัยจึงเลือกพื้นที่จังหวัดอุดรธานีเป็นพื้นที่ทำการศึกษาในประเด็นดังกล่าว

ผู้วิจัยเชื่อว่าแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว คือการสร้าง ความเข้าใจให้เด็ก และเยาวชนทราบถึงลักษณะของการกระทำที่เป็น การกลั่นแกล้ง หรือการหลอกลวงบนสื่อออนไลน์ และบทลงโทษทางกฎหมาย หากเด็ก และเยาวชนทราบถึงโทษในทางกฎหมายดังกล่าว

อาจจะมีความเกรงกลัวและยังคิดก่อนการลงมือกระทำมากขึ้น อีกทั้งฝ่ายที่ถูกกระทำก็จะได้รู้ช่องทางการเอาผิดกับผู้กระทำการดังกล่าว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสร้างชุดความรู้ทางกฎหมาย ที่อธิบายถึงลักษณะการกลั่นแกล้งและหลอกลวงบนสื่อสังคมออนไลน์ รวมทั้งบทลงโทษทางกฎหมาย เพื่อนำไปอบรมให้ความรู้ความเข้าใจแก่เยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดอุดรธานี จากนั้นจึงหาผลสัมฤทธิ์จากแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม เพื่อนำไปวิเคราะห์และสรุปผลต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนารูปแบบและกระบวนการ ให้ความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับเยาวชนจังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ความรู้ทางกฎหมายเรื่องการถูกกลั่นแกล้ง และการถูกหลอกลวงบนสื่อสังคมออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การคัดเลือกประชากร ได้แก่ คัดเลือกจากโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,501-2,500 คน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี, 2563) โดยเลือกโรงเรียนประจำอำเภอ จำนวน 3 โรงเรียน อันได้แก่ อำเภอเมือง โรงเรียนอุตรพิชัยรักษ์พิทยา (โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียน 2,803 คน) อำเภอหนองหาน โรงเรียนหนองหานวิทยา (โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียน 2,673 คน) และอำเภอเพ็ญ โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม (โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียน 1,681 คน) (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี, 2563) เป็นเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 13-18 ปีที่ทั้งเพศชายและเพศหญิงจำนวน 1,000 คน ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

(random sampling) จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ โรงเรียนละ 40 คน รวม 120 คน เพื่อเข้าร่วมการอบรมให้ความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1. ชุดความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อใช้อบรมให้เยาวชนมีความรู้ด้านกฎหมายมากขึ้น โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมแนวคิดทฤษฎี และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมชุดความรู้ทางกฎหมาย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ คือ แบบทดสอบก่อนการอบรมและแบบทดสอบหลังการอบรม ซึ่งแบบประเมินและแบบทดสอบดังกล่าวจะนำมาจากเนื้อหาที่ได้บรรยายในการอบรม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. กำหนดเนื้อหาแบบทดสอบก่อนการอบรมและหลังการอบรม โดยนำเนื้อหาในชุดความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่จัดทำขึ้นมาเป็นขอบเขตในการสร้างแบบทดสอบดังกล่าว โดยแบบทดสอบมีค่าความยากง่ายอยู่ในช่วง 0.20 - 0.55 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วง 0.25 - 0.50 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.7

2. สร้างแบบทดสอบก่อนอบรมและหลังอบรม เรื่องความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์

2.1 ศึกษาและวิเคราะห์ เนื้อหาและกรณีศึกษาเรื่องความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ โดยแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

2.1.1 ความหมายของการถูกกลั่นแกล้งและถูกหลอกลวงบนสื่อสังคมออนไลน์

2.1.2 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560 มาตรา 11,14 และ 16

2.1.3 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326-330 และมาตรา 393

2.1.4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 และ 423

2.2 สร้างแบบทดสอบก่อนอบรมและหลังอบรมแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวนชุดละ 10 ข้อ

3. นำแบบทดสอบก่อนอบรมและหลังการอบรมให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้ช่วยศาสตราจารย์ 2 ท่าน พนักงานอัยการ 2 ท่าน และทนายความ 1 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา เพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบทดสอบก่อนอบรมและหลังอบรมที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้ช่วยศาสตราจารย์ 2 ท่าน พนักงานอัยการ 2 ท่าน และทนายความ 1 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาแล้วนำมาคำนวณค่า IOC ซึ่งแบบทดสอบทั้งหมดมีค่า IOC = 0.80

วิธีวิจัยและการวางแผนการทดลองทางสถิติ

การศึกษาในครั้งนี้มีแบบแผนการทดลองกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (one group pretest-posttest design)

1. ก่อนการอบรมให้ความรู้แบบทดสอบก่อนการอบรมให้ความรู้ (pre-test) ชนิด 4 คำตอบ คือ ก ข ค และ ง จำนวน 10 ข้อ

2. หลังการอบรมให้ความรู้

แบบทดสอบหลังการอบรมให้ความรู้ (post-test) ชนิด 4 คำตอบ คือ ก ข ค และ ง จำนวน 10 ข้อ

3. การเก็บข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองกับเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามลำดับดังนี้

1. ก่อนการอบรมให้เยาวชนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อนรับการอบรมเรื่อง ความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์

2. ดำเนินการอบรมเยาวชนกลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 เรื่อง ดังนี้

2.1 ความหมายของการถูกกลั่นแกล้งและถูกหลอกลวงบนสื่อสังคมออนไลน์

2.2 พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560 มาตรา 11, 14 และ 16

2.3 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 - 330 และมาตรา 393

2.4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 และ 423

3. ทดสอบผลสัมฤทธิ์หลังการอบรม สรุปผลการวิจัย

สอบก่อน	อบรม	สอบหลัง
T_1	X	T_2
T_1	ทดสอบก่อนการอบรม	
X	การจัดการอบรมเรื่องความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์	
T_2	ทดสอบหลังการอบรม	

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ค่าความยากง่าย อำนาจจำแนกและความเชื่อมั่น

3. ค่าสถิติ Paired Sample t-test และ Willcoxon Signed Ranks Test

ผลการศึกษา

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

1. ความเป็นไปได้ในการพัฒนาชุดความรู้และการนำไปใช้ ชุดความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับเยาวชนจังหวัดอุดรธานีพบว่า ความชัดเจนของเนื้อหา อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 74.10 ความเหมาะสมที่จะให้เยาวชนนำไปใช้ออยู่ในระดับมาก ร้อยละ 71.6 ความเป็นไปได้ที่เยาวชนจะนำไปใช้ในทางปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 52.5 ความเข้าใจในเนื้อหาอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 48.3 และความน่าสนใจของเนื้อหาอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 44.2 ดังตารางที่ 1

2. ผลสัมฤทธิ์ความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับการถูกกลั่นแกล้งและการถูกหลอกลวงบนสื่อสังคมออนไลน์ ของกลุ่มเยาวชนตัวอย่างทั้ง 3 โรงเรียน แสดงให้เห็นว่าหลังการอบรม เยาวชนมีความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับการถูกกลั่นแกล้งและการถูกหลอกลวงบนสื่อสังคมออนไลน์ เพิ่มขึ้นทั้ง 3 โรงเรียน โดยโรงเรียนหนองหานวิทยา มีคะแนนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 33.8 โรงเรียนอุตรพิชัยรักษัภพิทยาคม

มีคะแนนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 32.5 และ โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม มีคะแนนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 20 ดังตารางที่ 2

2.1 ผลการศึกษาเปรียบเทียบความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับการถูกกลั่นแกล้งและการถูกหลอกลวงบนสื่อสังคมออนไลน์ โรงเรียนหนองหานวิทยา จังหวัดอุดรธานี ด้วยการทดสอบทีแบบไม่อิสระ (paired Sample t-test) พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมได้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ก่อนอบรมเท่ากับ 3.52 และผลสัมฤทธิ์หลังการอบรมเท่ากับ 6.90 เมื่อเปรียบเทียบกับกันด้วยการทดสอบทีแบบไม่อิสระ ผลปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (sig=0.00) เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ด้วยสถิติทดสอบ Paired Sample t-test จึงสรุปได้ว่าหลังจากที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยชุดความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สำหรับเยาวชนทำให้คะแนนของผู้ร่วมอบรมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

2.2 ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการอบรมพบว่า กรณีข้อมูลจากกลุ่ม

ตัวอย่างของโรงเรียนเพ็ญพิทยาคม การกระจายตัวของข้อมูลไม่เป็นเส้นโค้งปกติ จึงใช้สถิติในการวิเคราะห์เป็น Nonparametrics ได้แก่ Willcoxon Signed Ranks Test ผู้เรียนได้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ก่อนอบรมเท่ากับ 3.82 และผลสัมฤทธิ์หลังการอบรมเท่ากับ 5.82 เมื่อเปรียบเทียบกับกันด้วยการทดสอบทีแบบ Wilcoxon Signed Ranks Test ผลปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.00

2.3 กรณีข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนอนุตรพิชัยรักษ์พิทยามีการกระจายตัวของข้อมูลไม่เป็นเส้นโค้งปกติ จึงใช้สถิติในการวิเคราะห์เป็น Nonparametrics ได้แก่ Willcoxon Signed Ranks Test ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการอบรมพบว่า ผู้เรียนได้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ก่อนอบรมเท่ากับ 3.65 และผลสัมฤทธิ์หลังการอบรมเท่ากับ 6.90 เมื่อเปรียบเทียบกับกันด้วยการทดสอบทีแบบ Wilcoxon Signed Ranks Test ผลปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.00

ตารางที่ 1 แสดงผลการใช้ชุดความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สำหรับเยาวชน จังหวัดอุดรธานี จำนวน 120 คน

แบบประเมินชุดความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สำหรับเยาวชนจังหวัดอุดรธานี	ระดับความคิดเห็น					
	มาก		ปานกลาง		น้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ความชัดเจนของเนื้อหา	89	74.1	30	25	1	0.8
ความเข้าใจในเนื้อหา	58	48.3	62	51.6	-	-
ความน่าสนใจของเนื้อหา	53	44.2	64	53.3	3	2.5
ความเหมาะสมที่จะให้เยาวชนนำไปใช้	86	71.6	33	27.5	1	0.8
ความเป็นไปได้ที่เยาวชนจะนำไปใช้ในทางปฏิบัติ	63	52.5	56	46.6	1	0.8

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังอบรม ความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับการถูกลั่นแกล้ง และการถูกลอกหลวงบนสื่อสังคมออนไลน์ก่อนและหลังการอบรม สำหรับเยาวชน จังหวัดอุดรธานี จำนวน 120 คน

โรงเรียน	คะแนนก่อนอบรม		คะแนนหลังอบรม		เพิ่มขึ้น
	$\bar{x}$	ร้อยละ	$\bar{x}$	ร้อยละ	
โรงเรียนหนองหานวิทยา	3.52	35.20	6.90	69	33.80
โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม	3.82	38.20	5.82	58.20	32.50
โรงเรียนอุดรพิชัยรักษ์พิทยา	3.65	36.50	6.90	69	20

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนารูปแบบการให้ความรู้โดยผ่านชุดความรู้ทางกฎหมายและศึกษาผลสัมฤทธิ์ความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับเยาวชน จังหวัดอุดรธานี ผ่านแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรมซึ่งสอดคล้องกับ พิชิต ฤทธิ์จรรยา (2555) ได้กล่าวไว้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ และทักษะความสามารถจากการเรียนรู้ในอดีตหรือในสภาพปัจจุบันของแต่ละบุคคล เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ทักษะ และความสามารถทางวิชาการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้ว ว่า บรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เช่น การนำเสนองานของสื่อมวลชน มากำหนดขอบเขตเนื้อหาที่จะใช้จัดทำชุดความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ โดยนำข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนำเสนอผ่านภาพประกอบกับเนื้อหากฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560 มาตรา 11,14 และ 16 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326-330 และมาตรา 39 และประมวลกฎหมายแพ่ง

และพาณิชย์ มาตรา 420 และ 423 จากนั้นผู้วิจัยได้นำชุดความรู้ที่จัดทำขึ้นให้ผู้เข้าร่วมอบรมศึกษาทำความเข้าใจ และตอบแบบสอบถามแสดงความเห็นไปได้ในการใช้ชุดความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สำหรับเยาวชนจังหวัดอุดรธานี ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าความเข้าใจในเนื้อหาอยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 60 ความน่าสนใจในเนื้อหาในระดับปานกลาง คิดเป็น ร้อยละ 52.7 กรณีดังกล่าวอาจเป็นเพราะถ้อยคำในบทบัญญัติของกฎหมายเป็นคำเฉพาะและอาจเข้าใจยาก อีกทั้งตัวหนังสือที่ใช้มีขนาดเล็กและมีจำนวนมากเกินไปส่งผลให้ไม่น่าอ่าน แต่อย่างไรก็ตามในด้านความชัดเจนของเนื้อหา อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 71.9 ซึ่งเป็นระดับสูงสุด และรองลงมาคือความเหมาะสมที่เยาวชนจะนำไปใช้ อยู่ในระดับมาก ถึงร้อยละ 68.3 ซึ่งเป็นลำดับรองลงมา

2. ภายใต้อกรอบแนวคิดในการวิจัยการอบรมให้ความรู้โดยผ่านชุดความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับเยาวชนจะทำให้เยาวชนทราบถึงการกระทำที่เป็นความผิด และบทลงโทษของกฎหมายเกี่ยวกับเกี่ยวกับการกลั่นแกล้ง และถูกลอกหลวงบนสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น ผู้วิจัยจึงนำประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนในจังหวัดอุดรธานีมา

กำหนดขอบเขตเนื้อหาที่จะใช้จัดทำชุดความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์โดยนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาอธิบายประกอบกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากข่าวสารในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้กฎหมายที่เกี่ยวข้องได้แก่ พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560 มาตรา 11, 14 และ 16 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 - 330 มาตรา 393 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 และ 423 อย่างไรก็ตามเยาวชนส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงบทลงโทษของการกระทำความผิดดังกล่าว โดยผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ในคำถามข้อที่ 8 ของแบบทดสอบก่อนและหลังอบรมให้ความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ผู้วิจัยถามถึงโทษที่ต้องได้รับในทางอาญาเมื่อกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท มีอัตราโทษเท่าใด ผลคือมีผู้ตอบถูกเพียง ร้อยละ 5.73 ทั้งนี้น่าจะเพราะเยาวชนไม่ทราบถึงโทษในทางอาญาของความผิดดังกล่าวว่ามีโทษอย่างไรและมีระวางโทษเท่าใด ซึ่งผู้กระทำความผิดดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ภายหลังการอบรม มีผู้ตอบถูกเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 72.1

นอกจากนี้ในข้อที่ 1 ซึ่งถามถึงการคอมเมนต์ภาพถ่ายของลูกดาราท่านหนึ่งด้วยถ้อยคำหยาบคายในสื่อสังคมออนไลน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายหรือไม่ กรณีดังกล่าวมีความผิดฐานดูหมิ่นโดยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 393 ที่บัญญัติไว้ว่า ผู้ใดดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าหรือด้วยการโฆษณา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ผลคือมีผู้ตอบถูกเพียง ร้อยละ 12.7 โดยเยาวชนส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็นเพียงถ้อยคำหยาบคาย และไม่มีผิดตามกฎหมาย เพราะ

ใช้ถ้อยคำเหล่านี้เป็นประจำในการดำเนินชีวิตประจำวัน และจากการทำแบบทดสอบหลังการอบรม มีผู้ตอบถูกเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 40.5

ส่วนคำถามของแบบทดสอบก่อนการอบรมที่เยาวชนตอบถูกมากที่สุดคือคำถามข้อที่ 4 ถามว่า หากนายตุ๋น นินทานางสาวเอ๋ว่าเป็นเมีย น้อยนายป้อม ซึ่งเป็นความจริง นายตุ๋นมีความผิดฐานใด ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา และมีผู้ตอบถูกถึงร้อยละ 48.1 ทั้งนี้เพราะเยาวชนส่วนใหญ่ทราบว่า ความผิดฐานหมิ่นประมาทเป็นการกล่าวถ้อยคำใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สามโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง แม้เป็นเรื่องจริงก็เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา

3. การกลั่นแกล้งออนไลน์นั้นเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจหรือความรู้สึกของเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกกลั่นแกล้งโดยตรง ดังนั้นจึงอาจเกิดปัญหาในกรณีการกลั่นแกล้ง ล้อเลียนเพื่อความสนุกสนานที่บุคคลธรรมดาทำๆ ไปอาจรู้สึกขบขัน แต่เด็กหรือเยาวชนผู้ถูกกลั่นแกล้งกลับรู้สึกซึมเศร้า เจ็บปวด หรือเสียใจ เนื่องจากเด็กหรือเยาวชนเชื่อว่าการถูกดูถูก โดยข้อความที่ไม่น่าเชื่อนั้นเป็นการสะท้อนภาพที่เพื่อน ๆ มองตัวเด็กหรือเยาวชนคนนั้น

นอกจากนั้น ถ้าการกลั่นแกล้งล้อเลียนกันของเด็กและเยาวชนไม่ถึงขนาดทำให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ก็ไม่อาจปรับใช้มาตรา 326 ได้ เนื่องจากความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 ต้องเป็นการใส่ความ “โดยประการที่น่าจะทำให้ ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง” และความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 ต้องมีบุคคลที่สาม จึงอาจปรับใช้ในกรณีที่ผู้กลั่นแกล้งออนไลน์ทำการส่งข้อความกลั่นแกล้งผ่านเครื่องมือสื่อสาร

อิเล็กทรอนิกส์ถึงผู้ถูกกลั่นแกล้งโดยตรงโดยไม่มีบุคคลที่สามทราบถึงข้อความนั้นไม่ได้ ถึงแม้ความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตามมาตรา 328 จะสามารถนำมาปรับใช้กับการกลั่นแกล้งผ่านเครือข่ายหรือสังคมออนไลน์สาธารณะ เช่น Facebook หรือเว็บไซต์ pantip.com ได้ เพราะเครือข่ายออนไลน์หรือเว็บไซต์ดังกล่าวสามารถเผยแพร่สู่สาธารณชน โดยไม่จำกัดบุคคล (คนพล จันทน์หอม, 2558) แต่การกลั่นแกล้งกันด้วยข้อความที่ไม่ผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 ดังที่กล่าวข้างต้นก็ไม่สามารถเป็นความผิดตามมาตรา 328 ได้ แม้การตำหนิถ้อยคำหยาบคายและการสบประมาทที่ไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทอาจ จะมีความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าตามมาตรา 393 ได้ แต่การที่จะปรับเป็นความผิดตามมาตรา 393 ได้ นั้น ต้องเป็นการกระทำ “ซึ่งหน้า” ดังนั้น การตำหนิโดยห่างระยะทาง เช่น การเขียน จดหมาย หรือการโทรศัพท์ตำหนิ แม้จะเป็นโทรศัพท์ที่สามารถเห็นหน้าได้ก็ไม่ใช่การดูหมิ่น ซึ่งหน้าตามมาตรา 393 (ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, 2556) ความผิดตามมาตรา นี้จึงไม่อาจปรับใช้กับการกลั่นแกล้งออนไลน์ที่ส่วนใหญ่เป็นการส่งข้อความกลั่นแกล้งกันโดยห่างระยะทาง เช่น การส่งข้อความกลั่นแกล้งผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ ระบบคอมพิวเตอร์ หรือผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพราะเป็นการกระทำโดยระยะทางห่างกัน ดังนั้นเยาวชนจึงควรได้รับความรู้ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งและหลอกลวงบนโลกออนไลน์เพื่อนำไปปรับใช้ใน ชีวิตประจำวันไม่ว่าในฐานะที่ต้องรับผิดชอบเป็นผู้กระทำ หรือเป็นผู้เสียหายจากการถูกกระทำก็ตาม

4. แนวทางการหนึ่งในการแก้ไขปัญหา ดังกล่าวคือการสร้างความเข้าใจให้เด็กและเยาวชนทราบถึงลักษณะของการกระทำที่เป็นการ

กลั่นแกล้ง หรือการหลอกลวงบนสื่อออนไลน์ และ บทลงโทษทางกฎหมาย หากเด็กและเยาวชนทราบถึงความผิดในทางกฎหมายดังกล่าวอาจจะมีความเกรงกลัวและยังคิดก่อนการลงมือกระทำมากขึ้น อีกทั้งฝ่ายที่ถูกกระทำก็จะได้รู้กฎหมายที่จะเอาผิดกับผู้กระทำการดังกล่าว

สรุปผล

การพัฒนาความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ชุดความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สำหรับเยาวชนเหมาะสมที่จะให้เยาวชนนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน

2. ความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับการถูกกลั่นแกล้งและการถูกหลอกลวงบนสื่อสังคมออนไลน์ ของกลุ่มเยาวชนตัวอย่างทั้ง 3 โรงเรียนเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ปัญหาหนึ่งที่ได้พบได้จากการนำชุดความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ มาใช้ในการอบรมให้ความรู้แก่เยาวชนคือ ถ้อยคำในบทบัญญัติของกฎหมายเป็นคำเฉพาะและอาจเข้าใจยาก อีกทั้งตัวอักษรที่ใช้มีขนาดเล็กและมีจำนวนมากเกินไป ส่งผลให้ไม่น่าอ่าน อาจทำให้เยาวชนเกิดความไม่เข้าใจในเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการถ่ายทอดออกไป ซึ่งผู้วิจัยจะนำปัญหาดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไขในการออกแบบชุดความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์

1.2 ผู้วิจัยเห็นควรให้หน่วยงานของรัฐ รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันจัดอบรมให้ความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ แก่เยาวชนในพื้นที่ต่างๆ เพื่อลดปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์

2. ข้อเสนอแนะต่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากการอบรมการพัฒนาความรู้ทางกฎหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ผู้วิจัยพบว่าเยาวชนที่ร่วมอบรม มีความกระตือรือร้นในการอบรม อาจเนื่องมาจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของสังคมยุคปัจจุบัน แต่ด้วยข้อจำกัดในสถานการณ์โควิดทำให้บางครั้งต้องบรรยายออนไลน์ประกอบ และสัญญาณไม่ชัดเจนในบางช่วง หากเป็นไปได้ ในการอบรมพัฒนาความรู้ในพื้นที่อื่นๆ ในลำดับถัดไป จะจัดกิจกรรมพัฒนาความรู้แบบ onsite เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ซักถามได้ทันทีเมื่อเกิดความไม่เข้าใจ เกิดความต้อเนื่องในการอบรม ส่งผลให้เกิดความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น

2.2. ผู้วิจัยเห็นควรนำการแสดงบทบาทสมมติ (role play) มาใช้ประกอบการอบรมสำหรับเยาวชนในพื้นที่อื่นๆ ต่อไปเพื่อให้เกิดบรรยากาศสนุกสนานในการอบรม ส่งผลให้เยาวชนสนใจและเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น สามารถนำความรู้จากการอบรมไปปรับใช้กับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้เป็นหนึ่งในชุดโครงการวิจัย นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันและการรู้เท่าทันสื่อเพื่อป้องกันการถูกกลั่นแกล้งและหลอกลวงทางสื่อออนไลน์สำหรับเยาวชนจังหวัดอุดรธานี โดยได้รับทุนสนับสนุนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ 2564 สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2563). บูลลี่ ไม่ใช่เรื่องเด็ก ๆ ความรุนแรงที่รอวันปะทุ!!! <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30150>
- กรุงเทพมหานครกิจ. (2565). พฤติกรรม “บูลลี่” ของเด็กไทย ติดอันดับ 2 ของโลก. <https://www.bangkokbiznews.com/social/999156>
- คณพล จันทน์หอม. (2558). คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 1. วิญญูชน.
- ชาญวิทย์ พรนภดล. (2560). ความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล ในระดับชั้น ม.1-3. <http://www.manager.co.th/Cyberbiz/ViewNews.aspx?NewsID=9600000061934>
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2556). คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคความผิดและลหุโทษ (พิมพ์ครั้งที่10). วิญญูชน.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2555). เทคนิคการประเมินโครงการ. แฮส ออฟ เคอร์มีส์ท์.
- มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย. (2560). โครงการพัฒนาเครือข่ายเฝ้าระวังสื่อร้าย ขยายสื่อดี และสร้างความฉลาดในการใช้สื่อดิจิทัล ให้กับเด็ก เยาวชน และองค์กรทำงานด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว (ปี พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2561). <https://inetfoundation.or.th/Welcome/project?id=16>

- มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย. (2563). การสำรวจสถานการณ์เด็กไทยกับภัยออนไลน์ 2563. บริษัท เอ็กซ์ แอล อิมเมจจิง จำกัด (สำนักงานใหญ่).
- เมธินี สุวรรณกิจ. (2560). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกกลั่นแกล้งในสังคมออนไลน์. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี. (2563). หน้าแรกเว็บไซต์สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี. https://www.udonpeo.go.th/web/?Page_id=3325

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงใหม่

Factors Affecting Consumer Purchase of Cannabis and Hemp-Containing Beverages in Chiang Mai

กัณฑ์พร ชวงชิต¹, นิสาชล ลีรัตน์นาค²

Kantaporn Chuangchid¹, Nisachon Leerattanakorn²

Received: 20 March 2023

Revised: 27 June 2023

Accepted: 6 July 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค ในจังหวัดเชียงใหม่ และปัจจัยด้านการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค โดยเก็บข้อมูลตัวอย่างจากผู้บริโภคในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และแบบจำลอง โลจิสต์ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชง ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ ส่วนปัจจัยด้านการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ มีดังนี้ บรรจุกัญชาที่สะอาด สะดวกในการซื้อ ราคาเหมาะสม กับผลิตภัณฑ์ สถานที่จัดจำหน่ายอยู่ใกล้บ้านหรือที่ทำงาน รูปแบบของเครื่องดื่มที่ทันสมัยอยู่เสมอ ความสะอาดของพนักงาน ภายในร้านมีความสะอาด และการให้บริการอย่างเสมอภาค ซึ่งผู้ประกอบการสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการจำหน่ายเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: กัญชา, กัญชง, แบบจำลองโลจิสต์

Abstract

This research aims to investigate factors that influence consumer purchases of cannabis and hemp-containing beverages in Chiang Mai and the marketing factors affecting consumers decision to purchase cannabis and hemp-containing beverages. Data were collected from a sample of 400 people in Chiang Mai. The method of estimation used descriptive statistics and Logit Model. The findings showed that factors affecting consumer purchases of cannabis and hemp-containing beverages in Chiang Mai were gender, age, occupation and income. The marketing factors that influenced purchasing decisions

¹ อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อีเมล: kaekantaporn@gmail.com

² อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อีเมล: nisa.aom@gmail.com

¹ Lecturer, Faculty of Economics, Maejo University, Email: kaekantaporn@gmail.com

² Lecturer, Faculty of Economics, Maejo University, Email: nisa.aom@gmail.com

encompassed clean packaging, ensuring convenient accessibility, setting an appropriate price, locations near consumers' residences and workplaces, modern beverage styles for promotion, a polite and attentive staff, creating a pleasant physical evidence, and a consistent service process. These research findings offer valuable insights for entrepreneurs seeking to strategize their sales efforts in response to consumer demand.

Keywords: Cannabis, hemp, Logit model

บทนำ

กัญชา (cannabis) และกัญชง (hemp) เป็นพืชล้มลุกที่มีถิ่นกำเนิดเดียวกันในวงศ์ Cannabaceae ที่อยู่ในตระกูล Cannabis เหมือนกัน แต่ต่างกันในสายพันธุ์ย่อย โดยจะแตกต่างกันในด้านลักษณะทางกายภาพ และสารประกอบทางเคมี ได้แก่ Cannabidiol (CBD) และ Tetrahydrocannabinol (THC) ซึ่งกัญชามีปริมาณ THC เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นสารเคมีที่มีผลต่อฤทธิ์ทางจิตประสาท แต่กัญชงมีปริมาณ THC 0.3% หรือน้อยกว่า ในปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุขให้บางส่วนของต้นกัญชาและบางส่วนของต้นกัญชง สารสกัดที่มี CBD เป็นส่วนประกอบ และต้องมีสาร THC ไม่เกินร้อยละ 0.2 โดยน้ำหนัก ไม่เป็นยาเสพติด แต่ช่อดอกกัญชง ช่อดอกกัญชา และเมล็ดกัญชายังเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 5

ปัจจุบันได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกัญชาและกัญชงเพิ่มมากขึ้น และพบว่ากัญชาและกัญชงมีประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น ช่วยลดอาการคลื่นไส้ อาเจียนในผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับการรักษาด้วยเคมีบำบัด การช่วยลดอาการปวดในผู้ป่วยโรคไขข้ออักเสบรุนแรง รักษาผู้ป่วยโรคทางระบบประสาทเช่น ผู้ป่วยโรคปลอกประสาทเสื่อมแข็งที่มีภาวะกล้ามเนื้อหดเกร็ง ผู้ป่วยที่มีอาการปวดเส้นประสาท พาร์กินสัน อัลไซเมอร์ เป็นต้น (กระทรวงสาธารณสุข, 2563)

กัญชาและกัญชงได้รับความสนใจเป็นอย่างมากหลังจากรัฐบาลประกาศปลดล็อกให้สามารถขออนุญาตปลูก ผลิต นำเข้าเมล็ดพันธุ์ ครอบครอง และจำหน่ายได้ ด้วยคุณประโยชน์ที่หลากหลายประกอบกับความต้องการในตลาดโลกที่มีแนวโน้มเปิดกว้างมากยิ่งขึ้นทำให้กัญชาและกัญชงมีศักยภาพที่จะกลายเป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ของไทย สามารถต่อยอดเป็นสินค้าอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูงและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้มหาศาล การที่ไทยมีความสามารถด้านการเพาะปลูกและการผลิตสูง จึงมีโอกาที่จะกลายเป็นประเทศที่มีการเติบโตในตลาดกัญชาและกัญชงโลกได้ (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2562) โดยกัญชาและกัญชงสามารถต่อยอดเป็นสินค้าอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูงและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้อย่างมาก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมปลายน้ำสำคัญ ได้แก่ เครื่องดื่ม อาหาร ยาและอาหารเสริม

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกัญชาและกัญชงโดยผู้เชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัย มีเมล็ดพันธุ์ที่เป็นสายพันธุ์ของตัวเองที่พัฒนาขึ้นมาและเป็นสายพันธุ์ไทย นอกจากเรื่องการปลูกให้ได้ผลผลิตมีคุณภาพแล้ว ยังมีคณะและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัยร่วมกันค้นคว้าพัฒนาในเรื่องของการนำกัญชาและกัญชงแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ด้วย ทั้งอาหาร เครื่องดื่ม เครื่องสำอาง เครื่องปรุงรส หรือผลิตภัณฑ์อื่นๆ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าด้วย

ตัวอย่างเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชง ได้แก่ชากัญชง (hemptea) ซึ่งกลายเป็นเครื่องดื่มชาที่กำลังได้รับความนิยม เนื่องจากมีสรรพคุณทางยาและประโยชน์ต่อสุขภาพในด้านต่างๆ หลังจากที่ภาครัฐปลดล็อกให้กัญชาถูกกฎหมายสามารถนำไปใช้ประกอบอาหารและเครื่องดื่มได้ กัญชาจึงได้รับความนิยมจากผู้บริโภคเป็นอย่างมาก เพราะทั้งความใหม่ของเมนูกัญชา และสาร THC-CBD ที่มีอยู่ในกัญชา ดีและมีประโยชน์ต่อร่างกาย จึงทำให้ธุรกิจเครื่องดื่มกัญชามีผู้สนใจอยากลงทุนค่อนข้างมากในขณะนี้ ปัจจุบันมีธุรกิจแฟรนไชส์เครื่องดื่มกัญชาเกิดขึ้นมากมาย อาทิ เช่น แบรินด์เด็กกัญชาอัน-อัน กัญจะ ไดโนซ่า ไพรกัญชา TEA GANJA-ที่กัญจำ Kin Ku Mi กิณภูมิ กิณกัญใหม่ และฮักกัญชา คาเฟ่ เป็นต้น (สร้างอาชีพ, 2564)

สำหรับผู้ประกอบการที่มีการจำหน่ายเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชา-กัญชงในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ร้าน HYBRID, The OT Dispensary, Stoner CNX และ Mavoix Cofee & Weed Chiang Mai เป็นต้น และในส่วนของเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชา-กัญชง 5 แบรินด์ ที่หาซื้อได้ตามร้านสะดวกซื้อและห้างสรรพสินค้า ได้แก่ เมจิก ฟาร์ม, เซ็ปเป้, คามูซี, ยันฮี และ ดี อี เค 420

จากการคาดการณ์ในอุตสาหกรรมเครื่องดื่มที่มีกัญชาและกัญชงเป็นส่วนผสมจะมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ในส่วนของประเทศไทยคาดว่าจะมีมูลค่าสูงถึง 7,600 ล้านบาท ณ สิ้นปี 2568 (ศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรีอยุธยา, 2564) แสดงว่า เครื่องดื่มที่มีกัญชาและกัญชงเป็นส่วนผสม ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคที่สนใจผลิตภัณฑ์ที่ดูแล ใส่ใจสุขภาพของตนเองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งทำให้เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงกลายเป็นเครื่องดื่มสุขภาพและมีความต้องการของตลาดค่อนข้างสูง แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันประเทศไทย สำหรับผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม

ที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงยังมีการออกจำหน่ายจำนวนไม่มากนัก และยังเป็นเรื่องใหม่ของสังคมไทยที่นายาเสพติดมาเป็นเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ทำให้ผู้บริโภคยังไม่มั่นใจในการตัดสินใจที่จะซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชง ทำให้ต้องมีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ รวมถึงต้องมียานวิจัยที่นำมาสนับสนุนเกี่ยวกับการรับประทานเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชง เพื่อให้ผู้บริโภคได้มีความมั่นใจในการที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชง

ชนม์ชูดา วัฒนะธนาภ และ บุญกา ปัทนุรธัมพร (2563) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีของ LSD และใช้สถิติถดถอยพหุคูณ พบว่า อายุและอาชีพที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงแตกต่างกัน ในขณะที่ เพศ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ย ต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงไม่แตกต่างกัน

ศิริพงษ์ ไช้มุก (2564) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชา-กัญชงในร้านคาเฟ่ สำหรับผู้บริโภคในประเทศไทย จำนวน 341 คน ด้วยวิธี logistic regression พบว่า ตัวแปรทางด้าน เพศ อายุ ระดับรายได้ การรับรู้เกี่ยวกับคุณประโยชน์ที่ทำให้เกิดสุขภาพที่ดี ความเชื่อมั่นเรื่องความปลอดภัย ราคา และการส่งเสริมการตลาด มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชา-กัญชง อย่างมีนัยสำคัญ

จากงานวิจัยข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจในการศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยจะศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ และปัจจัยทางการตลาดทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคคล ภายนอก และการนำเสนอ กระบวนการ เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้บริโภคและปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้จำหน่ายเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชง สามารถนำไปใช้วางแผนในการจำหน่ายเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชง ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และตรงกับความ ต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค ในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ อายุ และ รายได้
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค ในจังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับ

เพื่อให้ทราบข้อมูลด้านประชากร ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ อายุ และ รายได้ ที่มีผลต่อการซื้อหรือไม่ซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค และ ปัจจัยด้านการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้ประกอบการสามารถนำข้อมูลทั้งด้านประชากร และด้านการตลาด ไปใช้ในการ

วางแผนการจำหน่าย ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และตรงกับความ ต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ

แนวคิดเรื่องกระบวนการตัดสินใจซื้อ Kotler, 2003 อ้างใน ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์, 2552) ได้แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การตระหนักถึงความต้องการ เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการตัดสินใจซื้อ โดยที่ผู้บริโภครู้สึกถึงความแตกต่างระหว่างภาวะความต้องการที่แท้จริงกับความต้องการที่ปรารถนา อาจถูกกระตุ้นโดยสิ่งเร้าภายในหรือภายนอกก็ได้ เช่น ความหิว เป็นต้น 2) การค้นหาข้อมูลข่าวสาร แหล่งข้อมูลข่าวสารหลักที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ได้แก่ แหล่งบุคคล เช่น ครอบครัว เพื่อน คนรู้จัก เป็นต้น แหล่งการค้า เช่น การโฆษณา พนักงานขาย บรรจูกิจภัณฑ์ เป็นต้น แหล่งชุมชน เช่น สื่อมวลชน องค์กรคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น แหล่งทดลอง เช่น การจัดการ การตรวจสอบ และการทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ เป็นต้น 3) การประเมินทางเลือก กระบวนการประเมินของผู้บริโภคส่วนใหญ่มีพื้นฐานอยู่บนทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งพิจารณาว่าผู้บริโภคทำการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์โดยอาศัยจิตใต้สำนึกและมีเหตุผลสนับสนุน 4) การตัดสินใจซื้อ ผู้บริโภคมีความตั้งใจที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ที่พอใจมากที่สุด แต่อาจมี 2 ปัจจัยที่เข้ามาแทรก ได้แก่ทัศนคติของบุคคลอื่น และ ปัจจัยสถานการณ์ที่ไม่ได้มีคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า เป็นต้น 5) พฤติกรรมภายหลังการซื้อ เป็นการคาดหวังในตัวผลิตภัณฑ์และการทำงานของผลิตภัณฑ์ที่คาดหวังไว้ ถ้าไม่ตรงกับความคาดหวังก็จะทำให้เกิดความผิดหวัง แต่ถ้าตรงกับความคาดหวังก็จะเกิดความรู้สึกเหล่านี้สร้างความแตกต่างกันในแง่ที่ว่าผู้บริโภคจะกลับมาซื้อสินค้าใหม่ และจะพูดถึงผลิตภัณฑ์ในแง่ดีหรือไม่ดีกับบุคคลอื่นต่อไป

ทฤษฎีส่วนผสมทางการตลาด (marketing mix)

ส่วนผสมทางการตลาด เป็นเครื่องมือที่นำมาใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดให้ เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ Kotler (1997 อ้าง ใน โสภิตา รัตนสมโชค, 2558) ได้กล่าวไว้ว่า ส่วนผสมทางการตลาด (marketing mix) หมายถึง ตัวแปรหรือเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ บริษัทมักจะนำมาใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความพึงพอใจและความต้องการของลูกค้าที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย แต่เดิมส่วนผสมการตลาดจะมีเพียงแค่ 4 ตัวแปรเท่านั้น (4Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (product) ราคา (price) สถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (place) การส่งเสริมการตลาด (promotion) ต่อมาเมื่อมีการคิดตัวแปรเพิ่มเติมขึ้นมาอีก 3 ตัวแปร ได้แก่ บุคคล (people) ลักษณะทางกายภาพ (physical evidence) และกระบวนการ (process) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดที่สำคัญทางการตลาดสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับธุรกิจทางด้านการบริการ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2552) ได้กล่าวไว้ว่า ส่วนผสมการตลาด หมายถึง ตัวแปรทางการตลาดที่ควบคุมได้ ซึ่งบริษัทใช้ร่วมกันเพื่อสนองความพึงพอใจแก่

กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยเครื่องมือดังต่อไปนี้

1) ด้านผลิตภัณฑ์ (product) หมายถึง สิ่งที่บริษัทนำเสนอออกขายเพื่อก่อให้เกิดความสนใจ โดยการบริโภคหรือการใช้บริการนั้นสามารถทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ โดยความพึงพอใจนั้นอาจจะมาจากสิ่งที่สัมผัสได้และ/หรือสัมผัสไม่ได้ เช่น รูปแบบบรรจุภัณฑ์ กลิ่น สี ราคา ตราสินค้า คุณภาพของผลิตภัณฑ์ ความมีชื่อเสียงของผู้ผลิตหรือผู้จัดจำหน่าย

2) ด้านราคา (price) หมายถึง มูลค่าของผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ซึ่งผู้ซื้อจะเปรียบเทียบระหว่างมูลค่า (value) กับราคา (price) ของผลิตภัณฑ์นั้น โดยผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อ เมื่อมูลค่าสูงกว่าราคา

3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (place) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในการนำเสนอบริการให้แก่ผู้ซื้อซึ่งมีผลต่อการรับรู้ของผู้ซื้อในคุณค่าและคุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ที่นำเสนอ ซึ่งพิจารณาในด้านสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ (location) และช่องทางการนำเสนอขาย (channels)

4) ด้านส่งเสริมการตลาด (promotion) เป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย โดยผู้ขายจะแจ้งข่าวสารหรือชักจูงให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อผ่านเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณาหรือแม้แต่การส่งเสริมการขาย เช่น การทดลองใช้ โปรโมชั่นในโอกาสพิเศษ เป็นต้น

5) ด้านบุคคล (people) หรือพนักงาน (employee) จะคัดเลือก หรือฝึกอบรม เพื่อให้สามารถจูงใจ และสร้างความพึงพอใจกับผู้ซื้อให้แตกต่างกันและเหนือจากคู่แข่งอื่น โดยเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ บุคคลหรือพนักงานต้องเป็นคนที่มีความสามารถ มีทัศนคติที่ตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อได้

6) ด้านกายภาพและการนำเสนอ (physical evidence and presentation) เป็นการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพให้กับผู้ซื้อ เพื่อสร้างคุณภาพทั้งด้านกายภาพและรูปแบบการให้บริการเป็นการสร้างคุณค่าให้กับผู้ซื้อ ทั้งในด้านเครื่องแต่งกายที่มีความสะอาด การสื่อสารที่สุภาพ อ่อนโยน รายละเอียดการแนะนำสินค้าที่ถูกต้อง บรรยากาศของร้าน และผลประโยชน์ต่างๆ ที่ผู้ซื้อควรจะได้รับ

7) ด้านกระบวนการ (Process) เป็นวิธีการทำงานในด้านการให้บริการที่เสนอให้กับผู้ซื้อ เพื่อมอบบริการที่ถูกต้อง รวดเร็ว และทำให้ผู้ซื้อเกิดความประทับใจ

ในงานวิจัยนี้ใช้ส่วนประสมการทางตลาดแบบ 7Ps เนื่องจากมีการสอบถามผู้บริโภคในเรื่องของการบริการ สำหรับร้านค้าที่จำหน่ายเครื่องดื่มน้ำที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ สถานที่ดำเนินการวิจัย คือทำการศึกษาบริเวณพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มประชากร คือผู้บริโภคเครื่องดื่มน้ำที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชง ในจังหวัดเชียงใหม่ และเนื่องจากไม่ทราบจำนวนผู้บริโภคเครื่องดื่มน้ำที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงที่แน่นอน ผู้วิจัยใช้สูตรการหาขนาดตัวอย่างของ คอคแรน (Cochran) อ้างใน ธีรวิทย์ เอกะกุล (2543) โดยใช้สูตร

$$n = \frac{\sigma^2 Z^2}{e^2} \quad (1)$$

จากการคำนวณ พบว่าตัวอย่างที่ได้คือ 384 คน จึงจะสามารถประมาณค่าร้อยละโดยมีความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เพื่อความสะดวกในการประเมินผล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 ตัวอย่าง ซึ่งถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ตามที่เงื่อนไขกำหนด คือไม่น้อยกว่า 384

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการออกแบบสอบถามแบบปลายเปิดและปลายปิด มีการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างของโครงการ

วิจัย จำนวน 10% ของกลุ่มตัวอย่าง คือ 40 ราย และหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (Cronbach's Alpha) ได้ค่า 0.7 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการศึกษา มีดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อเครื่องดื่มน้ำที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค ในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ อายุ และ รายได้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบจำลองโลจิสต์ (Logit Model) เป็นแบบจำลองที่ตัวแปรตามมีลักษณะที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่มีค่าจำกัดอยู่ในช่วงใดช่วงหนึ่ง ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความน่าจะเป็นของเหตุการณ์หนึ่งๆ โดยพัฒนามาจากแบบจำลองเชิงเส้น (linear probability model: LPM) ซึ่งมีความน่าจะเป็นแบบมีเงื่อนไข (conditional probability) ดังสมการที่ 2 (ไพฑูรย์ ไกรพรศักดิ์, 2559)

$$P_i = E(Y = 1|X_i) = \beta_0 + \beta_1 X_i \quad (2)$$

โดยที่ X คือกลุ่มตัวแปรอธิบาย และ Y คือ ตัวแปรตามซึ่งมีลักษณะข้อมูลแบบ 2 ทางเลือก สำหรับแบบจำลองโลจิสต์ได้กำหนดฟังก์ชันการแจกแจงความน่าจะเป็นสะสม (cumulative distribution function: CDF) เป็นแบบโลจิสติกส์ (logistic cumulative distribution function) ซึ่งสามารถแสดงได้ดังสมการต่อไปนี้

$$P_i = E(Y = 1|X_i) = \frac{I}{1 + e^{-(\beta_0 + \beta_1 X_i)}} \quad (3)$$

ทั้งนี้ $\frac{P_i}{1-P_i}$ คืออัตราส่วนความเป็นไปได้ (Odds Ratio) หมายถึงอัตราส่วนความน่าจะเป็นที่เหตุการณ์จะเกิดขึ้นต่อความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ที่จะไม่เกิดขึ้น และเขียนสมการใหม่ให้อยู่ในรูปของ natural Logarithm ได้ดังนี้

$$L_i = \ln \left[\frac{P_i}{1-P_i} \right] = \beta_0 + \beta_1 X_i \quad (4)$$

โดยที่ L_i คือ Log of odds ratio มีลักษณะเชิงเส้นกับตัวแปร X_i และพารามิเตอร์ β เรียกสมการที่ (4) ว่า Logit model โดยมีสมการที่ใช้ประมาณค่า คือ

$$L_i = \ln \left[\frac{P_i}{1-P_i} \right] = \beta_0 + \beta_1 X_i + u_i \quad (5)$$

โดยที่ u_i คือ ค่าความคาดเคลื่อนที่มีการแจกแจงแบบ โลจิสติกส์ใช้วิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์แบบความน่าจะเป็นสูงสุด (maximum likelihood: ML) โดยกำหนดให้ความน่าจะเป็นนี้คำนวณได้จาก Logistic Cumulative Distribution Function

$$P_i = \frac{1}{1+e^{-(\beta_0+\beta_1 X_i)}} \quad (6)$$

และทำการสังเกตค่าความน่าจะเป็น P_i ซึ่งไม่สามารถทำได้ จะสังเกตได้เพียงค่า $Y = 1$ หากเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นจริง และ $Y = 0$ หากเหตุการณ์นั้นไม่เกิดขึ้นจริง สำหรับค่า Y_i ที่สังเกตได้คือตัวแปรสุ่มแบบ Bernoulli สามารถเขียนได้ดังนี้

$$Pr(Y_i = 1) = P_i$$

$$\text{และ } Pr(Y_i = 0) = 1 - P_i$$

ในการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์ การอธิบายตัวแปรอิสระแต่ละตัว สามารถอธิบายความหมายเหมือนสมการถดถอยแบบปกติ คือ ค่าสัมประสิทธิ์แสดงทั้งขนาดและทิศทาง (เครื่องหมาย +/-) สามารถระบุเป็นร้อยละอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวนั้นๆ ที่มีต่อตัวแปรตาม แต่ตัวแปรตาม คือค่า log ของอัตราส่วนระหว่างโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์กับโอกาสที่จะไม่เกิดเหตุการณ์ที่สนใจ ซึ่งในงานวิจัยนี้ ตัวแปรตาม Y_i หมายถึง การซื้อหรือไม่ซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาหรือกัญชงของผู้บริโภค โดยที่ค่าของ Y_i เป็นดังนี้

$Y_i = 1$ หมายถึง ผู้บริโภคซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาหรือกัญชงอย่างใดอย่างหนึ่ง

$Y_i = 0$ หมายถึง ผู้บริโภคไม่ซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาหรือกัญชงอย่างใดอย่างหนึ่ง

X_i คือ ฟังก์ชันตัวแปรอิสระหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค ประกอบไปด้วย เพศ (X_1) ระดับการศึกษา (X_2) อาชีพ (X_3) อายุ (X_4) และ รายได้ (X_5) เพศ (X_1) ลักษณะของข้อมูลเป็นดังนี้

1 = หญิง

0 = ชาย

ระดับการศึกษา (X_2) ลักษณะของข้อมูลเป็นดังนี้

1 = ต่ำกว่าปริญญาตรี

2 = ปริญญาตรี

3 = สูงกว่าปริญญาตรี

และกำหนดให้ ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นกลุ่มอ้างอิง (base category) อาชีพ (X_3) ลักษณะของข้อมูลเป็นดังนี้

1 = รัฐบาล/รัฐวิสาหกิจ

2 = พนักงานเอกชน

3 = นักเรียน/นักศึกษา

4 = ธุรกิจส่วนตัว

5 = แม่บ้าน

6 = อื่นๆ

โดยกำหนดให้ อาชีพรัฐบาล/รัฐวิสาหกิจ เป็นกลุ่มอ้างอิง (base category)

ส่วนวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยด้านการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค ในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยใช้มาตราวัดของ Likert Scales โดยให้ผู้บริโภคเลือกแสดงความคิดเห็นจาก 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง ปัจจัยทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการซื้อมากที่สุด

4 หมายถึง ปัจจัยทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการซื้อ

3 หมายถึง ปัจจัยทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการซื้อปานกลาง

2 หมายถึง ปัจจัยทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการซื้อน้อย 1 หมายถึง ปัจจัยทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการซื้อน้อยที่สุด

ในส่วนของคะแนนเฉลี่ย นั้นได้ใช้สูตรคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้นเพื่อหาช่วงความกว้าง ได้ช่วงความกว้างในแต่ละชั้นคือ 0.80 ซึ่งสามารถแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยในแต่ละระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 ความหมาย คือ ระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 ความหมาย คือ ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 ความหมาย คือ ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 ความหมาย คือ ระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 ความหมาย คือ ระดับน้อยที่สุด

และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

ลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เป็นเพศหญิง จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 53.75 และเพศชาย จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 46.25 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม อยู่ที่ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 52.25 ระดับปริญญาตรี จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 44 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.75 อาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม รัฐบาล/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 5.25 อาชีพพนักงานเอกชน จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.25 อาชีพนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 25.75 อาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 18.25 อาชีพแม่บ้าน จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.25 และอาชีพอื่นๆ เช่น เกษตรกร ไรเดอร์ เป็นต้น จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 25.25 อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม เฉลี่ย คือ 32 ปี รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ 25,463.25 บาท

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค ในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ อายุ และ รายได้ ใช้การวิเคราะห์

ข้อมูลแบบจำลองโลจิสติก (Logit model) ผลการศึกษา (ตารางที่ 1) พบว่า เพศและอายุ มีผลต่อการซื้อเครื่องตัดที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยด้านเพศ พบว่า เพศหญิงมีโอกาสในการที่จะซื้อเครื่องตัดที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงมากกว่าเพศชาย ร้อยละ 43.99 ซึ่งผลการศึกษาต่างจากงานวิจัยของ ศิริพงษ์ ไช้มุก (2564) ที่ผลวิจัยพบว่า ผู้บริโภคเพศชายมีโอกาสจะซื้อเครื่องตัดที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงมากกว่าเพศหญิง 1.667 เท่า

ปัจจัยด้านอายุ พบว่า ถ้าอายุเพิ่มขึ้น 1 ปี ผู้บริโภคมีโอกาสที่จะซื้อเครื่องตัดที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชง เพิ่มขึ้น ร้อยละ 96.21 ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนม์ชูดา วัฒนะธนากร และ บุญกา ปันนุรุอัมพร (2563) กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีอายุต่างกัน ทำให้การตัดสินใจซื้อเครื่องตัดที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ผลการศึกษาต่างจากงานวิจัยของ ศิริพงษ์ ไช้มุก (2564) ที่ผลวิจัยพบว่า ผู้บริโภคที่มีอายุน้อยกว่า 35 ปี จะเป็นกลุ่มที่ตัดสินใจซื้อเครื่องตัดที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชง มากกว่ากลุ่มที่มีอายุมากกว่า 35 ปีขึ้นไป 3.269 เท่า

อาชีพพนักงานเอกชน มีผลต่อการซื้อเครื่องตัดที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค ในจังหวัดเชียงใหม่ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยด้านอาชีพ พบว่า อาชีพพนักงานเอกชน มีโอกาสในการที่จะซื้อเครื่องตัดที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงมากกว่าอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 28.27 ซึ่งงานวิจัยนี้กำหนดลักษณะของข้อมูลอาชีพ

รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ เป็นกลุ่มอ้างอิง (base category) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนม์ชูดา วัฒนะธนากร และ บุญกา ปันนุรุอัมพร (2563) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจกับอาชีพพนักงานเอกชน มีการตัดสินใจซื้อเครื่องตัดที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

และรายได้ มีผลต่อการซื้อเครื่องตัดที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค ในจังหวัดเชียงใหม่ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยด้านรายได้พบว่า เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น 1 บาทต่อเดือน ผู้บริโภคมีโอกาสที่จะซื้อเครื่องตัดที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชง เพิ่มขึ้น ร้อยละ 100 ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพงษ์ ไช้มุก (2564) ที่ผลวิจัยพบว่า ผู้บริโภคที่มีรายได้สูงกว่า 30,000 บาทขึ้นไป มีแนวโน้มจะตัดสินใจซื้อเครื่องตัดที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า 30,000 บาท 1.689 เท่า แต่ผลการศึกษาต่างจากงานวิจัยของ ชนม์ชูดา วัฒนะธนากร และ บุญกา ปันนุรุอัมพร (2563) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีรายได้เฉลี่ยต่างกัน ทำให้การตัดสินใจซื้อเครื่องตัดที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงโดยภาพรวมไม่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สำหรับตัวแปรระดับการศึกษา งานวิจัยนี้พบว่าไม่มีผลต่อการซื้อเครื่องตัดที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค ในจังหวัดเชียงใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของชนม์ชูดา วัฒนะธนากร และบุญกา ปันนุรุอัมพร (2563) ที่กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ทำให้การตัดสินใจทำให้การตัดสินใจซื้อเครื่องตัดที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชง

โดยภาพรวมไม่ต่างกัน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษา ปัจจัยด้านการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค ในจังหวัดเชียงใหม่ ดังแสดงในตารางที่ 2 มีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (product) พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ บรรจุภัณฑ์ที่สะอาด สะดวกในการซื้อ รองลงมาคือ ความสะอาด นำรับประทาน ตรารับรองคุณภาพเห็นชัดเจน มีการให้ข้อมูลปริมาณส่วนผสมของกัญชาและกัญชงที่ปลอดภัยต่อสุขภาพพบบรรจุภัณฑ์และตราหือที่มีชื่อเสียง น่าเชื่อถือ ตามลำดับ โดยค่าเฉลี่ยของปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (product) มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออยู่ที่ระดับปานกลาง ในส่วนของงานวิจัย ศิริพงษ์ ไช้มุก (2564) พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดสำหรับผลิตภัณฑ์ คือ การมีรสชาติที่ถูกต้อง

ปัจจัยด้านราคา (price) พบว่า ราคาเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับมาก ส่วนมีให้เลือกหลายระดับราคา อยู่ในระดับปานกลาง งานวิจัย ศิริพงษ์ ไช้มุก (2564) พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดสำหรับราคา คือ การมีป้ายราคาแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนบนฉลาก

ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (place) พบว่า สถานที่จัดจำหน่ายมีชื่อเสียง น่าเชื่อถือ และสถานที่จัดจำหน่ายอยู่ใกล้บ้านหรือที่ทำงาน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับมาก สอดคล้องกับของ ศิริพงษ์ ไช้มุก (2564) พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดสำหรับช่องทางการจัดจำหน่าย คือ ร้านค้าเพิ่มความปลอดภัยน่าเชื่อถือ

ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด (promotion) พบว่า รูปแบบของเครื่องดื่มที่ทันสมัย

สมัยอยู่เสมอ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับมาก ส่วนมีโปรโมชั่นในโอกาสพิเศษ อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับของ ศิริพงษ์ ไช้มุก (2564) พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดด้านการส่งเสริมการตลาด คือ มีการรีวิว แนะนำสินค้าจากคนใกล้ชิด หรือบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคม

ปัจจัยด้านบุคคล (people) พบว่า การให้บริการที่รวดเร็วของพนักงาน ความสุภาพอ่อนโยนของพนักงาน และความเอาใจใส่ของพนักงานขายที่มีต่อลูกค้า มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับมาก

ปัจจัยด้านกายภาพและการนำเสนอ (physical evidence/environment and presentation) พบว่า มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับมาก โดยภายในร้านมีความสะอาด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ภายในร้านมีบรรยากาศที่ดี และมีข้อมูลรายละเอียดแนะนำผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับกัญชาและกัญชง ตามลำดับ

ปัจจัยด้านกระบวนการ (process) พบว่า การให้บริการอย่างเสมอภาค และ ความถูกต้องแม่นยำ ระบบการให้บริการที่สะดวกรวดเร็วของผู้จำหน่าย มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับมาก

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อ เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค ในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามปัจจัยด้านประชากร พบว่าปัจจัยที่มีผลได้แก่ เพศ โดยเพศหญิงมีโอกาสในการที่จะซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงมากกว่าเพศชาย อายุ พบว่า ถ้าอายุเพิ่มขึ้น 1 ปี ผู้บริโภคมีโอกาสที่จะซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 96.21 อาชีพ พบว่า อาชีพพนักงานเอกชน มีโอกาสในการที่จะซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงมากกว่าอาชีพ

รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 28.27 และรายได้พบว่า เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น 1 บาทต่อเดือน ผู้บริโภคมีโอกาสที่จะซื้อเครื่องตัดที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชง เพิ่มขึ้น ร้อยละ 100

ในด้านปัจจัยการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องตัดที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค จ.เชียงใหม่ มีรายละเอียดดังนี้ ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดสำหรับด้านผลิตภัณฑ์ คือ บรรจุกัญชาที่สะอาด สะดวกในการซื้อ ในระดับคะแนนเฉลี่ย 3.37 ด้านราคา คือ ราคาเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ในระดับคะแนนเฉลี่ย 3.79 ด้านช่องทางการจำหน่าย คือ สถานที่จัดจำหน่ายอยู่ใกล้บ้านหรือที่ทำงาน ในระดับคะแนนเฉลี่ย 3.69 ด้านการส่งเสริมการตลาด คือ รูปแบบของเครื่องตัดที่ทันสมัยอยู่เสมอ ในระดับคะแนนเฉลี่ย 3.51 ด้านบุคคล คือ ความสุภาพอ่อนโยนของพนักงาน ในระดับคะแนนเฉลี่ย 3.95 ด้านกายภาพและการนำเสนอ คือ ภายในร้านมีความสะอาด ในระดับคะแนนเฉลี่ย 4.05 และด้านกระบวนการ คือ การให้บริการอย่างเสมอภาค ในระดับคะแนนเฉลี่ย 3.8

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้เครื่องตัดที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค ในจังหวัดเชียงใหม่ ปัจจัยด้านประชากร

ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพพนักงานเอกชน และ รายได้ ปัจจัยการตลาด (7P's) ได้แก่ การมีราคาเหมาะสม บรรจุกัญชาที่สะอาด สะดวกในการซื้อ สถานที่จัดจำหน่ายอยู่ใกล้บ้านหรือที่ทำงาน ภายในร้านมีความสะอาด ความสุภาพอ่อนโยนของพนักงาน รูปแบบของเครื่องตัดที่ทันสมัยอยู่เสมอ และการให้บริการอย่างเสมอภาค ซึ่งผู้ประกอบการสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการวางแผนการขาย ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค เช่น ไม่ควรตั้งราคาเครื่องตัดที่สูงเกินไป เพราะจะทำให้ผู้บริโภค ไปซื้อสินค้าอื่นที่สามารถทดแทนกันได้ การหาทำเลร้านที่อยู่ใกล้กับแหล่งอาศัย หรือสำนักงาน เพื่อความสะดวกของลูกค้า สร้างสรรค์รูปแบบของเครื่องตัดให้ทันสมัย และมีบรรจุกัญชาที่สะอาดปลอดภัย อบรมพนักงานในร้านให้มีความสุภาพอ่อนโยน และให้บริการอย่างเสมอภาค เพื่อให้ผู้บริโภคประทับใจ เป็นต้น

การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะผู้บริโภคในจังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น การนำผลการวิจัยไปใช้กับพื้นที่อื่นอาจมีความแตกต่างกันด้านวัฒนธรรม ประเพณี และการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคในแต่ละพื้นที่ด้วย ดังนั้นการวิจัยในครั้งต่อไป ควรศึกษาในพื้นที่อื่นๆ ให้ครอบคลุมทั่วทุกภาคในประเทศไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลาย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในการวางแผนการจำหน่ายต่อไป

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโลจิต (Logit) ของปัจจัยในแต่ละด้านที่มีผลต่อการซื้อ เครื่องตัดที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค

ตัวแปร	Odds Ratio	ค่า P value
เพศ	0.4399***	0.003
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	1.1981	0.535
สูงกว่าปริญญาตรี	1.2986	0.710

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโลจิสต์ (Logit) ของปัจจัยในแต่ละด้านที่มีผลต่อการซื้อ เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค (ต่อ)

ตัวแปร	Odds Ratio	ค่า P value
อาชีพ		
พนักงานเอกชน	0.2827**	0.028
นักเรียน/นักศึกษา	0.5966	0.365
ธุรกิจส่วนตัว	0.4779	0.204
แม่บ้าน	0.6681	0.666
อื่นๆ	0.5887	0.334
อายุ (ปี)	0.9621***	0.006
รายได้(บาท/เดือน)	1.0000*	0.084

หมายเหตุ: *** ระดับนัยสำคัญ 0.01, ** ระดับนัยสำคัญ 0.05, * ระดับนัยสำคัญ 0.10

กำหนดให้ ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี และ อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ เป็นกลุ่มอ้างอิง (base category)

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 2 ปัจจัยด้านการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค ในจังหวัดเชียงใหม่

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
1. ด้านผลิตภัณฑ์ (product)		
- ตรายี่ห้อที่มีชื่อเสียง น่าเชื่อถือ	3.12	ปานกลาง
- ความสะอาด น่ารับประทาน	3.36	ปานกลาง
- บรรจุภัณฑ์ที่สะอาด สะดวกในการซื้อ	3.37	ปานกลาง
- ตรายี่ห้อคุณภาพเห็นชัดเจน	3.32	ปานกลาง
- มีการให้ข้อมูลปริมาณส่วนผสมของกัญชาและกัญชงที่ปลอดภัยต่อสุขภาพบนบรรจุภัณฑ์	3.19	ปานกลาง
2. ด้านราคา (price)		
- ราคาเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์	3.79	มาก
- มีให้เลือกหลายระดับราคา	3.27	ปานกลาง
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (place)		
- สถานที่จัดจำหน่ายมีชื่อเสียง น่าเชื่อถือ	3.49	มาก
- สถานที่จัดจำหน่ายอยู่ใกล้บ้านหรือที่ทำงาน	3.69	มาก
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (promotion)		
- โปรโมชันในโอกาสพิเศษ	3.21	ปานกลาง
- รูปแบบของเครื่องดื่มที่ทันสมัยอยู่เสมอ	3.51	มาก
5. ด้านบุคคล (people)		
- การให้บริการที่รวดเร็วของพนักงาน	3.93	มาก
- ความสุภาพอ่อนโยนของพนักงาน	3.95	มาก
- ความเอาใจใส่ของพนักงานขายที่มีต่อลูกค้า	3.93	มาก

ตารางที่ 2 ปัจจัยด้านการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชาและกัญชงของผู้บริโภค ในจังหวัดเชียงใหม่ (ต่อ)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
6. ด้านกายภาพและการนำเสนอ (physical evidence/environment and presentation)		
- ภายในร้านมีบรรยากาศที่ดี	3.93	มาก
- ภายในร้านมีความสะอาด	4.05	มาก
- มีข้อมูลรายละเอียดแนะนำผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับกัญชาและกัญชง	3.91	มาก
7. ด้านกระบวนการ (process)		
- การให้บริการอย่างเสมอภาค	3.8	มาก
- ความถูกต้องแม่นยำ ระบบการให้บริการที่สะดวกรวดเร็วของผู้จำหน่าย	3.64	มาก

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2562). *กัญชาและกัญชงเชิงพาณิชย์ของเนเธอร์แลนด์*. https://www.ditp.go.th/contents_attach/559598/559598.pdf
- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *กัญชาทางการแพทย์*. <https://www.medcannabis.go.th>
- ชนม์ชูดา วัฒนะธนาภ และ บุญภา ปันนุรุอัมพร. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชา-กัญชงของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร [การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- ไพฑูริย์ ไกรพรศักดิ์. (2559). *เศรษฐกิจมิติ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วชิรวัชร งามละม่อม. (2558). *การบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM)*. สถาบัน TDRM.
- สร้างอาชีพ. (2564). *7 แบรินด์แฟรนไชส์เครื่องดื่มกัญชามาแรงแห่งปี 2564*. <http://www.sangarcheep.com/magazines/?p=16599#link2>.
- ศิริชัย กาญจนवासี. (2544). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพงษ์ ไช้มุก. (2564). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของกัญชา-กัญชงในร้านกาแฟสำหรับผู้บริโภคในประเทศไทย*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2552). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. ธรรมสาร.
- ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์. (2552). *วิชาหลักการตลาด*. ท้อป.
- ศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรีอยุธยา. (2564). *กัญชง: พืชเศรษฐกิจใหม่ โอกาสและความท้าทาย*. <https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/hemp-2021>
- โสภิตา รัตนสมโชค. (2558). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการรถไฟฟ้ามหานครสายเฉลิมพระเกียรติ (บีทีเอส) ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศด้วยโครงการหนึ่งจังหวัดหนึ่งมาราธอน

Promoting Domestic Tourism using the One Province One Marathon (OPOM) Project

คมกริช วงศ์แห่¹, ประภัสสร วารีศรี²

Komkrit Wongkhae¹, Prapassorn Wareesri²

Received: 4 April 2023

Revised: 14 July 2023

Accepted: 8 August 2023

บทคัดย่อ

ปัญหาโรคระบาด Covid-19 ได้ส่งผลกระทบต่อภาคการท่องเที่ยวของประเทศที่มีอัตราการพึ่งพาการท่องเที่ยวจากต่างประเทศสูงอย่างประเทศไทย การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของการจัดงานวิ่งมาราธอนต่อการท่องเที่ยวรายจังหวัด วิเคราะห์บทบาทของงานวิ่งมาราธอนต่อการท่องเที่ยวรายจังหวัด โดยใช้ข้อมูลการจัดการแข่งขันมาราธอนในช่วงปี 2565-2566 จาก SportStat Asia จำนวน 41 รายการใน 21 จังหวัด ทำการวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่และวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน พบว่าอัตราการเข้าพัก จำนวนผู้เข้าพัก จำนวนผู้มาเยือน และรายได้จากการท่องเที่ยวของพื้นที่ที่จัดงานวิ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเดือนที่มีการจัดการแข่งขัน นอกจากนี้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นยังส่งผลกระทบต่อขยายตัวของตัวชี้วัดทั้ง 4 ตัว นำไปสู่ข้อเสนอในเชิงวิชาการ และการนำไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมให้แต่ละจังหวัดควรมีการจัดการแข่งขันวิ่งมาราธอน โดยมีธีมและช่วงเวลาการแข่งขันที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์และฤดูกาลท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัด ทำให้ได้ปฏิทินมาราธอนรายจังหวัดของประเทศไทย เพื่อเป็นข้อมูลในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจในการแข่งขันกีฬาวิ่งมาราธอน

คำสำคัญ: การจัดงานวิ่ง, การท่องเที่ยวเชิงกีฬา, หนึ่งจังหวัดหนึ่งมาราธอน

Abstract

The Covid-19 pandemic had massive impact on the tourism sector of countries such as Thailand, which heavily rely on foreign tourism. This study aimed to study the role of marathon running events in provincial economy and analysed role of marathon events on provincial tourism of Thailand. Using SportStat Asia data of 41 running events during 2022-2023 from 21 provinces to verify affect of running events by dependent-samples t-test and multiple

¹ อาจารย์, คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, E- mail: komkrit.w@acc.msu.ac.th

² อาจารย์, คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, E- mail: prapassorn.w@acc.msu.ac.th

¹ Lecturer, Mahasarakham Business School, Mahasarakham University, E- mail: komkrit.w@acc.msu.ac.th

² Lecturer, Mahasarakham Business School, Mahasarakham University, E- mail: prapassorn.w.msu.ac.th

regression analysis, it was found that occupancy rate, number of stays, number of travelers and tourism income in the area of an event significantly increased in the month of competition. Additionally, the result confirmed that the number of runners also induced the expansion of those 4 indicators. This fruitful study suggests that academic knowledge and the proposal that each province in Thailand should launch marathon events with a theme and period associated with its identity and tourism season. The paper also provides a Thailand Provincial Marathon Calendar which will be updated every year in order to publicize for tourists who are interested in participating in marathon running and which will pave the way to the sustainable economic development.

Keywords: One Province One Marathon (OPOM), running event, sport tourism

บทนำ

การท่องเที่ยว (tourism) หมายถึงการเดินทางของมนุษย์หรือกลุ่มคนที่ออกไปจากถิ่นที่อยู่ประจำ โดยมีวัตถุประสงค์ทั้งเพื่อการพักผ่อนและการประกอบธุรกิจ และมีการให้บริการของธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์หลักในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ธุรกิจการขนส่ง (Chin *et al*, 2019) ทำให้การท่องเที่ยวส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งวัดจากการเปลี่ยนแปลงขนาดของของ GDP ของประเทศ (Brida *et al*, 2020) การศึกษาของ Wang *et al* (2020) พบว่าการท่องเที่ยวยังกระตุ้นให้เกิดการจ้างงานในธุรกิจท่องเที่ยว ในประเทศไทยจากข้อมูลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในปี 2560 พบว่ามีแรงงานไทย 4-5 ล้านคนทำงานในธุรกิจโรงแรม นอกจากนี้การศึกษาของ Yergeau (2020) พบว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการพึ่งพาตนเองของแรงงานในท้องถิ่นด้วยธุรกิจในครัวเรือนและนำมาสู่ความกินดีอยู่ดีของประชาชน โดยที่แรงงานเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องเคลื่อนย้ายเข้าสู่ตลาดแรงงานในเมืองใหญ่ ในปี 2562 ประเทศไทยมีสัดส่วนของการท่องเที่ยวต่อ GDP

21.6% ถือว่าเป็นสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับภาคเศรษฐกิจอื่นๆ ระหว่างปี 2559-2562 รายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศไทยเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 18.36 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563)

จะเห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นเครื่องจักรสำคัญที่มีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย อย่างไรก็ตามการพึ่งพาการท่องเที่ยวมากเกินไปถือว่าเป็นความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ เพราะเมื่อไหร่ก็ตามเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันจะส่งผลให้หลายภาคส่วนได้รับผลกระทบ

การเกิดขึ้นของโรคระบาดไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (Covid-19) ประเทศต่างๆ เลือกใช้มาตรการล็อกดาวน์ โดยห้ามมีการเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศ หรือมีการตรวจอย่างเข้มงวดสำหรับการเคลื่อนย้ายภายในประเทศ รวมทั้งมาตรการทางด้านสาธารณสุขที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน เช่น การปิดกิจการบางประเภท หรือเพิ่มข้อกำหนดในการปฏิบัติ ทำให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อภาคการท่องเที่ยว องค์การท่องเที่ยวโลกระบุว่าผลกระทบของโควิด19 ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลกลดลงเฉลี่ยร้อยละ 20-30 บางประเทศลดลงถึงร้อยละ 90 ในส่วนของประเทศไทยเอง นักท่องเที่ยวในเดือนมีนาคม 2563 ลดลงกว่า

ปีก่อนหน้าร้อยละ 67.73 (World Tourism Organization (UNWTO), 2020) ผลกระทบดังกล่าวทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยในปี 2563 หดตัวร้อยละ 6.3 อย่างไรก็ตามสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศด้านการท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยในช่วงปี 2561 - 2565 คิดเป็นร้อยละ 22 ทำให้ประเทศไทยมีสัดส่วน GDP ด้านการท่องเที่ยวอยู่ที่สัดส่วนร้อยละ 22.92 ต่อ GDP รวมของประเทศ มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจที่รัฐบาลใช้ในการแก้ปัญหาล้วนเป็นมาตรการบรรเทาผลกระทบในระยะสั้น แนวทางในการสร้างมาตรการที่เหมาะสมคือมาตรการที่ลดการพึ่งพิงการท่องเที่ยวจากต่างประเทศ เนื่องจากถึงแม้การท่องเที่ยวจากต่างประเทศจะกระตุ้นการบริโภคภายในประเทศ มีผลต่อการเพิ่ม GDP ขณะเดียวกันก็เพิ่มการบริโภคพลังงาน ทรัพยากร (Qureshi *et al*, 2017) ดังนั้นการพึ่งพาการท่องเที่ยวภายในประเทศ ผ่านการส่งเสริมกิจกรรมกีฬาที่นอกจากจะสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนภายในประเทศแล้วยังเป็นทางเลือกใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (Gallardo-Albarrán, 2018)

การจัดมหกรรมกีฬาที่มีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจผ่านการใช้จ่าย เนื่องจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะต้องมีค่าสมัคร ค่าที่พัก และค่าเดินทาง รวมทั้งค่าใช้จ่ายใช้สอยอื่นๆ (Leeds & Von, 2016) ทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่พื้นที่ที่มีการจัดการแข่งขัน สอดคล้องกับอุปสงค์และผลกระทบด้านการท่องเที่ยว กีฬาที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในประเทศไทย ในช่วงเวลาที่ผ่านมาคือการจัดการแข่งขันวิ่ง การจัดงานวิ่งนั้นมีหลายระยะ เช่น การวิ่งมินิมาราธอน (10 กิโลเมตร) การวิ่งฮาล์ฟมาราธอน (21 กิโลเมตร) และฟูลมาราธอน (42.195 กิโลเมตร) หรือรายการที่มีระยะทางมากกว่า 42.195 เรียกว่าเป็นการวิ่งแบบอัลตรามาราธอน และการวิ่งเทรลหรือการวิ่งตามสภาพภูมิประเทศ ก็ต่างได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ในปัจจุบัน โดยปี 2559 มีการจัดงานวิ่งทั่วประเทศ 471 รายการ และเพิ่มเป็น 696 และ 990 รายการ ในปี 2560 และ 2561 ตามลำดับ และในปี 2565 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผ่อนคลายจากมาตรการต่างๆ ประเทศไทยมีการจัดการแข่งขันวิ่งทุกรายการรวมทั้งสิ้น 1,032 รายการ ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนงานวิ่งตามระยะทางสูงสุดในประเทศไทย ในปี 2565

เดือน	ประเภทการวิ่งตามระยะทางสูงสุดของงาน								รวม
	Fun run (5K)	Mini marathon (10K)	Half marathon (21K)	Marathon (42K)	Ultra marathon (>42-166K)	Trail (<42K)	Ultra -trail (>42-200K)	Virtual run	
มกราคม	0	11	4	1	0	4	2	1	23
กุมภาพันธ์	5	18	10	3	1	8	1	2	48
มีนาคม	7	12	7	1	0	4	1	7	39
เมษายน	1	13	5	2	0	4	1	7	33
พฤษภาคม	9	28	9	2	0	5	2	2	57
มิถุนายน	4	28	11	3	2	7	9	1	65
กรกฎาคม	9	34	19	6	1	6	5	0	80

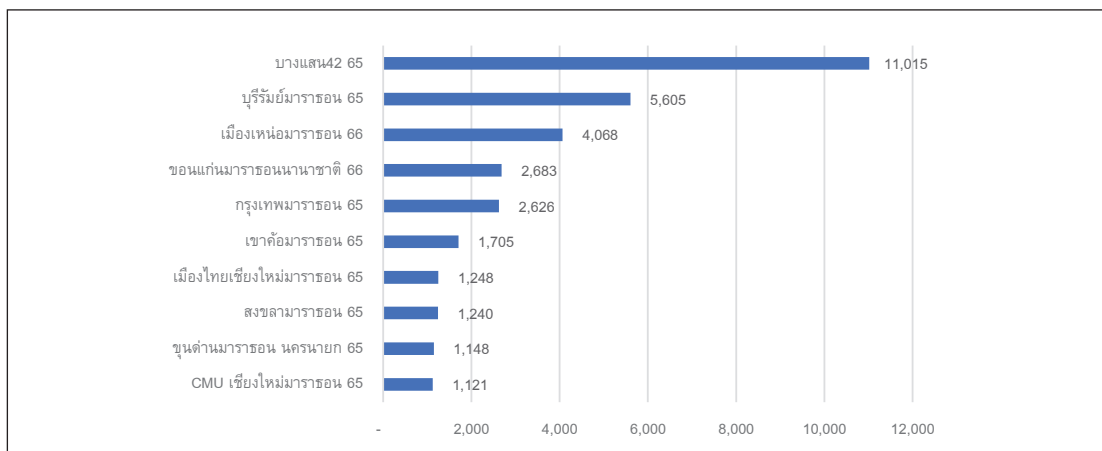
ตาราง 1 จำนวนงานวิ่งตามระยะทางสูงสุดในประเทศไทย ในปี 2565 (ต่อ)

เดือน	ประเภทการวิ่งตามระยะทางสูงสุดของงาน								รวม
	Fun run (5K)	Mini marathon (10K)	Half marathon (21K)	Marathon (42K)	Ultra marathon (>42-166K)	Trail (<42K)	Ultra -trail (>42-200K)	Virtual run	
สิงหาคม	16	45	14	5	1	5	4	0	90
กันยายน	9	60	27	3	3	2	7	0	111
ตุลาคม	26	97	19	6	3	3	11	1	166
พฤศจิกายน	15	75	24	6	5	4	7	1	137
ธันวาคม	64	65	31	11	3	3	5	1	183
รวม	165	486	180	49	19	55	55	23	1,032

ที่มา: รวบรวมจาก patrunning.com

จากตาราง 1 จะเห็นว่าระยะงานวิ่งที่จัด
จำนวนครั้งมากที่สุดคือระยะมินิมาราธอน
รองลงมาคือระยะฮาล์ฟมาราธอน และรายการ
ที่มีถึงระยะฟูลมาราธอนมีจำนวน 49 รายการ
และงานวิ่งทั้งหมดส่วนใหญ่จะจัดในช่วงปลายปี
และเมื่อพิจารณาผู้ที่ให้ความสนใจร่วมกิจกรรม
สถิติของ Sportstats ในภาพประกอบ 1 แสดง
ให้เห็นว่ามีนักวิ่งที่เข้าร่วมแข่งขันเฉพาะรายการ
ฟูลมาราธอนสูงสุดคือรายการบางแสน 42 ใน

ปี 2565 ซึ่งมีนักวิ่งถึง 11,015 คน รองลงมาคือ
รายการบุรีรัมย์มาราธอน ปี 2565 และเมืองเหนือ
มาราธอนปี 2566 ของจังหวัดสุพรรณบุรี มีนักวิ่ง
ที่เข้าร่วมเฉพาะรายการฟูลมาราธอนถึง 5,605
และ 4,068 คนตามลำดับ ซึ่งจำนวนนักวิ่งเหล่านี้
นอกจากจะเข้าร่วมการแข่งขันในฐานะนักวิ่งแล้ว
อีกฐานะหนึ่งคือนักท่องเที่ยวที่จะกระจายรายได้
ลงสู่ท้องถิ่นอีกด้วย

ภาพประกอบ 1 งานวิ่งระยะฟูลมาราธอนที่มีจำนวนผู้เข้าร่วมงาน (คน) สูงสุดปี 2565-2566

ที่มา: รวบรวมจาก SportstatAsia

จากการศึกษาของพัฒนาวิไล อินใหม่ และคณะ (2562) พบว่าประเภทของการวิ่งที่สร้างรายได้ให้กับผู้จัดงานวิ่งมากที่สุดคือประเภท พูลมาราธอนที่มีมูลค่าประมาณ 5 ล้านบาทต่อรายการแข่งขัน และมีมูลค่า 2 ล้าน และ 8 แสนบาทสำหรับรายการฮาล์ฟ และมินิมาราธอนตามลำดับ นอกจากนี้จะเป็นการสร้างรายได้ให้กับผู้จัดงานแล้วยังเป็นการสร้างรายได้ให้ส่วนเกี่ยวข้องด้วย เนื่องจากผู้จัดงานได้จ้างผู้ประกอบการในพื้นที่ในการร่วมกิจกรรม อย่างไรก็ตามในปี 2565 พบว่ามีการจัดงานวิ่งประเภท พูลมาราธอนจำนวน 49 งาน และจังหวัดที่มีส่วนร่วมในการจัดงานเพียง 21 จังหวัด โดยมีนักวิ่งเข้าร่วมการแข่งขันในระยะทางพูลมาราธอนตลอดปี 44,673 คน การที่ประเทศไทยมีความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน หากทุกจังหวัดมีการส่งเสริมให้มีการจัดงานวิ่งมาราธอนเป็นงานหลักของจังหวัดและมีธีมที่สอดคล้องกับเทศกาลการท่องเที่ยวของจังหวัดนั้นๆ นอกจากจะช่วยกระจายเม็ดเงินสู่ท้องถิ่นแล้วยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดด้วย

จากเหตุผลดังกล่าว การศึกษาในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของการจัดงานวิ่งมาราธอนต่อการท่องเที่ยวรายจังหวัด และเสนอแนวทางในการจัดโครงการหนึ่งจังหวัดหนึ่งมาราธอน (one province one marathon; OPOM) ซึ่งจะนำไปสู่การส่งเสริมสุขภาพและภูมิคุ้มกันของคนในประเทศ โดยประโยชน์ที่จะเกิดจากการศึกษาในครั้งนี้คือการลดการพึ่งพิงการท่องเที่ยวจากต่างประเทศซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ที่ผ่านมาการศึกษาบทบาทของการจัดมหกรรมกีฬาต่อผลกระทบทางเศรษฐกิจการ

ท่องเที่ยวมีการศึกษาอย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตามประเด็นที่ทำการศึกษาที่ผ่านมาสามารถแบ่งได้เป็นสองประเด็นประกอบด้วยผลกระทบทางเศรษฐกิจของมหกรรมกีฬา และผลกระทบต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยว มีการศึกษาทั้งในต่างประเทศและในประเทศ ในการศึกษาจากต่างประเทศ Constantin-Vlad & Isabella-Cristiana (2014) พบว่ามหกรรมกีฬาสามารถส่งเสริมการลงทุนในสาธารณูปโภคและกระตุ้นความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคยุโรป นอกจากนี้ Gil-Alana *et al.* (2019) พบว่าการจัดการแข่งขันกีฬาในระดับนานาชาติส่งผลให้เกิดความผันผวนของค่าเงินบราซิลเลียน เรียล Du Preez & Lee (2016) พบว่าการจัดการแข่งขันจักรยานภูเขาในแอฟริกาใต้ทำให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจจากการใช้จ่ายของผู้เข้าร่วมการแข่งขัน ในส่วนของการแข่งขันกีฬากับการท่องเที่ยว Scholtz (2019) และ Fourie, J., & Santana-Gallego, M. (2022) พบว่ามหกรรมการแข่งขันกีฬา สามารถกระตุ้นการท่องเที่ยวในภูมิภาค นอกจากนี้ชาวเมืองที่มีการพักอาศัยในเส้นทางแข่งขันมีการรับรู้ถึงผลกระทบด้านบวกที่เกิดกับชุมชนเมื่อมีการจัดการแข่งขันขึ้น Gratton *et al.* (2005) พบว่าการจัดการแข่งขันกีฬาในระดับนานาชาติสามารถกระตุ้นการท่องเที่ยวได้เนื่องจากมีการเคลื่อนย้ายของบุคคลากรทั้งที่เป็นนักกีฬา ผู้ฝึกสอน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกองเชียร์ ทำให้ระหว่างการแข่งขันมีอัตราการเข้าพักของโรงแรมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ในส่วนของการศึกษาในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมการเข้าร่วมมหกรรมกีฬา เช่น Somnil *et al.* (2020) ได้ทำการศึกษาปัจจัยทางการตลาดต่อการเข้าร่วมวิ่งเทรลปลุกภูกระดึง ในจังหวัดเลย สุรสิทธิ์ อุดมธนวนศ์ (2019) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการ

กลับมาเที่ยวซ้ำในเชิงกีฬาในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งจะต้องเกิดความรู้คุณค่าจากการท่องเที่ยวถึงจะกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ สอดคล้องกับการศึกษาของ อรุณี ฮามคำไพ และคณะ (2563) ส่วนบรรพต ภูมิบ่อพลับ (2559) ได้ข้อเสนอว่าการจะใช้มหกรรมกีฬาในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้นจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทรงศักดิ์ รักพ่วง (2019) ได้ทำการศึกษาเครือข่ายทางสังคมของนักวิ่งมาราธอน พบว่าการสร้างเครือข่ายช่วยส่งเสริมให้เกิดการสร้างอาชีพและรายได้ ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจ กระตุ้นให้เกิดการจับจ่ายใช้สอย โดยตัวแปรทางเศรษฐกิจที่ส่งเสริมความกินดีอยู่ดีเชิงพื้นที่ในการศึกษาที่ผ่านมา วัดจากอัตราการเข้าพักโรงแรม (Lei, & Lam, 2015) และการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวของชุมชน (Leonandri & Rosmadi, 2018) จากการศึกษาค้นคว้าถึงปัจจุบัน การศึกษาที่ผ่านมาเป็นการศึกษาในภาพรวมที่แสดงให้เห็นว่าการจัดการแข่งขันกีฬาส่งผลต่อเศรษฐกิจ ผ่านการใช้จ่ายของผู้เข้าร่วมกิจกรรม แต่ยังไม่ชัดเจนการศึกษที่เป็นบริบทของประเทศไทย ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมวิ่งกำลังได้รับความนิยม นอกจากนี้ยังไม่มีการศึกษาใดเสนอแนวคิดในการจัดการแข่งขันวิ่งในระดับมาราธอนที่เป็นรูปธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การกระตุ้นซึ่งไม่เพียงแต่เศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นการกระตุ้นการใส่ใจในการดูแลสุขภาพของประชาชนภายใต้สถานการณ์ที่ทุกคนต้องการภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันภัยอันตรายจากการเกิดขึ้นของโรคระบาดที่ส่งผลกระทบไปทั่วโลก

วิธีการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ใช้การศึกษา 3 วิธีเพื่อหาคำตอบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้แก่

1) วิเคราะห์ความแตกต่างของตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด

อัตราการเข้าพักโรงแรม (%) จำนวนผู้เข้าพัก (คน) จำนวนผู้เยี่ยมเยือน (คน) รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท) ของจังหวัดที่มีการจัดการแข่งขันวิ่งระหว่างเดือนก่อนจัดงานวิ่ง และเดือนที่จัดงานวิ่ง ที่จัดระหว่างเดือนมกราคม 2565 ถึง กุมภาพันธ์ 2566 ทำการทดสอบความแตกต่างของประชากรที่ไม่เป็นอิสระจากกันโดยการทดสอบสถิติ (dependent-samples t-test หรือ pair-samples t-test) สถิติทดสอบ t คำนวณจาก $t = \bar{D}/s_D$ เมื่อ D คือความแตกต่างระหว่างตัวชี้วัดในเดือนก่อนจัดงานวิ่งและเดือนที่จัดงานวิ่ง $\bar{D}$ คือค่าเฉลี่ยของ D และ $S_D^2 = \sum d_i^2 / (n - 1)$ คือค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของ D เมื่อ $d_i = D - \bar{D}$ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าเฉลี่ยความแตกต่าง คำนวณจาก $s_D = S_D^2/n$ สมมติฐานหลักในการทดสอบความแตกต่างคือ $H_0: \bar{D} = 0$ หากยอมรับสมมติฐานหลักคือค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจระหว่างเดือนก่อนจัดงานวิ่งและเดือนที่จัดงานวิ่งไม่แตกต่างกัน แต่ถ้าวินิจฉัยปฏิเสธสมมติฐานหลัก หมายถึงการศึกษาสอดคล้องกลับสมมติฐานของการวิจัย (Hsu, 2014) ใช้ข้อมูลรายเดือนจากกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา

2) ศึกษาบทบาทของการจัดงานวิ่งต่อการท่องเที่ยวใช้การประมาณค่าสมการถดถอยเชิงซ้อน 4 แบบจำลอง ประกอบด้วย

$$1) OCC_i = \beta_0 + \beta_1 Run_i + \beta_2 Dec_i + \beta_3 Jan_i + \beta_4 Feb_i + \beta_5 Des_i + \beta_6 Full_i + \beta_6 Half_i + u_i$$

$$2) STA_i = \alpha_0 + \alpha_1 Run_i + \alpha_2 Dec_i + \alpha_3 Jan_i + \alpha_4 Feb_i + \alpha_5 Des_i + \alpha_6 Full_i + \alpha_6 Half_i + v_i$$

$$3) TRA_i = \gamma_0 + \gamma_1 Run_i + \gamma_2 Dec_i + \gamma_3 Jan_i + \gamma_4 Feb_i + \gamma_5 Des_i + \gamma_6 Full_i + \gamma_6 Half_i + w_i$$

$$4) INC_i = \delta_0 + \delta_1 Run_i + \delta_2 Dec_i + \delta_3 Jan_i + \delta_4 Feb_i + \delta_5 Des_i + \delta_6 Full_i + \delta_6 Half_i + z_i$$

การจัดงานวิ่งมีการจัดการแข่งขันทั่วประเทศไทย แต่มีระยะที่จัดการแข่งขันที่แตกต่างกัน แต่การศึกษาในครั้งนี้ใช้ข้อมูลของการจัดงานวิ่งทั้งหมด 41 รายการ จาก 21 จังหวัดที่จัดระหว่างเดือนมกราคม 2565 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2566 เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวมีการผ่อนคลายมาตรการจากการล็อกดาวน์ ทำให้มีการจัดงานวิ่งอีกครั้ง และเลือกรายการที่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลจำนวนนักวิ่งที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมดจาก www.sportstats.asia เป็นฐานของข้อมูลที่สถิติการวิ่งที่ทำให้ทราบจำนวนของนักวิ่งที่ทำการแข่งขันด้วยระบบ Chip จับเวลา Dependent variables ประกอบด้วย OCC คือ Occupancy rate หรือ อัตราเข้าพักที่พัค (%) STA คือ Stay จำนวนการเข้าพักถึงนักท่องเที่ยวที่มีการพักแบบค้างคืน (คน) TRA คือ Travelers จำนวนผู้มาเยือน หรือนักท่องเที่ยวทั้งหมด INC คือ Tourism income หรือรายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท) ส่วน Independent variables ประกอบด้วยตัวแปรเชิงปริมาณ Run คือ Runners จำนวนนักวิ่ง รวมนักวิ่ง 3 กลุ่มคือ ระยะฟูลมาราธอน ระยะฮาล์ฟมาราธอน และทั้งสองระยะรวมกันเพื่อแสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าสอดคล้องกับการศึกษาของ พัฒนวิไล อินใหม่และคณะ (2562) นอกจากนี้การศึกษาได้เพิ่มตัวแปรควบคุม (controlled variables) ในการควบคุมความแปรปรวนของตัวแปรตาม เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา โดยตัวแปรควบคุมทั้งหมดเป็นตัวแปรหุ่น (dummy variables) ประกอบด้วย Dec คือ December และ Jan คือ January หมายถึงงานวิ่งที่จัดในเดือนธันวาคมและมกราคมตามลำดับ เพราะหากจัดงานวิ่งในเดือนดังกล่าวซึ่งเป็นเทศกาลปีใหม่จะส่งผลต่อการท่องเที่ยวด้วย (Winter, 2004 และ Zhang & Wu, 2015) Fes คือ Festival หมายถึงงานวิ่งที่จัดตรงกับประเพณีท่องเที่ยวประจำจังหวัด ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในช่วงเวลานั้นมากกว่าปกติ เช่นใน

การศึกษาของ Stankova & Vassenska (2015) ตัวแปร Des คือ Tourism destination หมายถึงงานวิ่งที่จัดในเมืองที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของประเทศ ได้แก่ พัทยา ภูเก็ต บางแสน หัวหิน ชะอำ เขาใหญ่ กระบี่ เชียงใหม่ และพังงา เนื่องจากเป็นแหล่งจัดงานวิ่งมีนักท่องเที่ยวมากอยู่แล้ว ย่อมส่งผลต่อตัวชี้วัดด้านการท่องเที่ยวอื่นๆ (Kumar & Kumar, 2020) ตัวแปรหุ่นตัวสุดท้ายได้แก่ประเภทของงานวิ่งที่ใช้จำนวนนักวิ่งในการประมาณค่าสมการ 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทฟูลมาราธอนอย่างเดียว ประเภทฮาล์ฟมาราธอนอย่างเดียว และใช้ประเภทที่สามคือ งานวิ่งที่มีนักวิ่งทั้ง 2 ระยะเป็นกลุ่มตัวแปรอ้างอิง (reference category)

3) เพื่อเสนอแนวทางในการจัดโครงการหนึ่งจังหวัดหนึ่งมาราธอน (OPOM) ใช้การรวบรวมข้อมูลการท่องเที่ยวรายจังหวัดเพื่อนำเสนอช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดการแข่งขันวิ่งมาราธอน และจัดทำปฏิทินงานวิ่งมาราธอนไทยประจำปี (Annual Thailand Marathon Event Calendar) ซึ่งจะเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวทั่วโลก

ผลการศึกษา

ในส่วนของผลการศึกษาบทความนี้ นำเสนอ 3 ส่วนได้แก่ ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยว บทบาทของการจัดงานวิ่งต่อการท่องเที่ยว และแนวทางในการจัดโครงการหนึ่งจังหวัดหนึ่งมาราธอน (OPOM)

1) ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยการทดสอบความแตกต่างของประชากรที่ไม่เป็นอิสระจากกันโดยการทดสอบสถิติที่ (dependent-samples t-test หรือ pair-samples t-test) ได้ผลการศึกษา ดังตาราง 2

ตาราง 2 การทดสอบทีแบบกลุ่มไม่อิสระ (dependent-samples t-test หรือ pair-samples t-test) ของตัวชี้วัดการท่องเที่ยวของพื้นที่จัดงานวิ่งในเดือนก่อนและระหว่างจัดงาน

การทดสอบ	อัตรา การเข้าพัก	จำนวน การเข้าพัก	จำนวน ผู้มาเยือน	รายได้จาก การท่องเที่ยว
Mean ก่อนงานวิ่ง	53.52	332,563.00	646,937.72	4,873.24
Mean ระหว่างงานวิ่ง	56.87	356,270.70	681,053.79	5,586.87
การเปลี่ยนแปลง (%)	3.35	7.13	5.27	14.64
t-statistics	-2.97	-2.17	-2.20	-2.20
Sig. (2-tailed)	0.01**	0.04**	0.03**	0.03**

จากผลการศึกษาพบว่า ดัชนีชี้วัดด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยวทุกตัวเมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างเดือนก่อนจัด และเดือนที่จัดงานวิ่ง พบว่าปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ว่าทั้ง 2 เดือนไม่แตกต่างกัน กล่าวคือผลการศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าตัวชี้วัดทั้ง 4 ตัวของกลุ่มตัวอย่างงานวิ่งในจังหวัดที่วิเคราะห์เพิ่มขึ้นทุกตัวชี้วัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่าเฉลี่ยรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมากที่สุด 14.64 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาได้แก่จำนวนการเข้าพัก จำนวนผู้มาเยือน และอัตราการเข้าพัก ซึ่งล้วนแล้วแต่มีการขยายตัวเท่ากับ 7.13 5.27 และ 3.35 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ

2) บทบาทของการจัดงานวิ่งต่อการท่องเที่ยว โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน ประเมินค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด โดยใช้ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจการ

ท่องเที่ยวเป็นตัวแปรตาม และใช้จำนวนนักท่องเที่ยวเป็นตัวแปรอิสระ พร้อมทั้งใส่ตัวแปรควบคุม เพื่อความน่าเชื่อถือของค่าสัมประสิทธิ์ที่ทำการประมาณค่า โดยก่อนการประมาณค่าได้ทำการตรวจสอบเงื่อนไขของการประมาณค่าของข้อมูลแบบภาคตัดขวาง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ปัญหาตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันสูง (multicollinearity) และปัญหาความแปรปรวนของคลาดเคลื่อนมีค่าไม่คงที่ (heteroscedasticity) เพื่อความไม่เอนเอียง (unbiased) และความคงเส้นคงวา (consistent) ของตัวประมาณค่าตามแนวคิด Classical consumption ของสมการถดถอย (Ainiyah *et al.*, 2016) ผลการทดสอบปัญหา Multicollinearity ตามตาราง 3 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระไม่มีคู่ใดที่น้อยกว่า -0.8 และมากกว่า 0.8 กล่าวคือไม่เกิดปัญหาตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันสูง (Shrestha, 2020)

ตาราง 3 Correlation matrix ของตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระ	Runner	Dec	Jan	Fes	Des
Runner	1	-0.169	.315*	-0.053	-0.088
Dec	-0.169	1	-0.183	-0.057	-0.011
Jan	.315*	-0.183	1	-0.02	-0.165
Fes	-0.053	-0.057	-0.02	1	-0.063
Des	-0.088	-0.011	-0.165	-0.063	1

* มนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ในการตรวจสอบปัญหา Heteroscedasticity ใช้วิธีของ White (Lyon & Tsai, 1996) โดยใช้ค่า $n \cdot R$ -square (n คือจำนวนกลุ่มตัวอย่าง) ทดสอบด้วยสถิติ Chi-square พบว่าทุกแบบจำลองยอมรับสมมติฐานหลัก (homoscedasticity) นั่นคือไม่เกิดปัญหา Heteroscedasticity เพื่อหาแบบจำลองที่ดีที่สุดในการทดสอบบทบาทของ

งานวิ่ง ซึ่งใช้จำนวนนักวิ่งเป็นตัวแปรแทน (proxy) โดยการเลือกรูปแบบความสัมพันธ์ (specification) ที่เหมาะสมพบว่าจำนวนนักวิ่งอธิบายอัตราการเข้าพักในเดือนแข่งขันได้ดีที่สุด อธิบายจำนวนการเข้าพักและจำนวนผู้มาเยือน และรายได้จากการท่องเที่ยวด้วยแบบจำลอง Log form ได้ดีที่สุด จึงได้ตารางสมการถดถอยดังตาราง 4

ตาราง 4 ผลการประมาณค่าสมการถดถอยด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด

ตัวแปรและค่าสถิติ	อัตราการเข้าพัก (เดือนแข่งขัน)	จำนวนการเข้าพัก Log(stay)	จำนวนผู้มาเยือน Log(traveller)	รายได้จากการท่องเที่ยว Log(income)
ค่าคงที่ Constant	48.007 (8.761)	4.921 (19.868)	5.215 (34.355)	-1,692.974 (-0.459)
จำนวนนักวิ่ง Runners	0.002 (2.228)**	7.170E-5 (1.699)*	4.917E-5 (1.901)*	4.888E-5 (1.694)*
ธันวาคม December	22.025 (3.026)***	-0.007 (-0.020)	-0.116 (-0.577)	0.028 (0.930)
มกราคม January	-2.565 (-0.413)	-0.684 (-0.413)	-0.223 (0.203)	-0.089 (0.155)
เทศกาลประจำปี Festival	2.693 (0.498)	0.072 (0.293)	-0.017 (-0.113)	-0.704 (-0.383)
เมืองท่องเที่ยว Destination	1.565 (0.336)	0.723 (3.432)***	0.555 (4.301)***	0.889 (4.445)***
ระยะฟูลมาราธอน Full Marathon	7.485 (1.018)	-0.243 (-0.730)	-0.030 (-0.146)	-0.259 (0.787)
ระยะฮาล์ฟมาราธอน Half Marathon	-0.236 (-0.040)	-0.132 (-0.487)	0.248 (1.497)	0.202 (0.787)

ตาราง 4 ผลการประมาณค่าสมการถดถอยด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (ต่อ)

ตัวแปรและค่าสถิติ	อัตราการเข้าพัก (เดือนแข่งขัน)	จำนวนการเข้าพัก Log(stay)	จำนวนผู้มาเยือน Log(traveller)	รายได้จากการท่องเที่ยว Log(income)
R ² (Adj-R ²)	0.577 (0.333)	0.639 (0.408)	0.678 (0.459)	0.419 (0.296)
Obs*R-squared (p-Chi-square)	16.623 (0.615)	38.316 (0.541)	22.643 (0.598)	26.827 (0.365)
F-stat (p-value)	2.355 (0.046)	3.248 (0.010)	4.003 (0.003)	3.397 (0.008)

ค่าในวงเล็บคือค่า t-stat

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.1

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

*** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ผลการประมาณค่าสมการพบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวส่งผลให้อัตราการเข้าพักในจังหวัดที่จัดงานเพิ่มขึ้น เพอร์เซ็นต์ของผู้พักค้างคืน เพอร์เซ็นต์ผู้พักทั้งหมดและเพอร์เซ็นต์รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนตัวแปรอื่นๆ อธิบายได้ว่า งานวิ่งที่จัดในเดือนธันวาคม (December) จะมีอัตราการเข้าพักมากกว่าจัดในเดือนอื่นๆ งานที่จัดในเมืองท่องเที่ยวจะมีจำนวนผู้เข้าพัก นักท่องเที่ยวทั้งหมด และรายได้จากการท่องเที่ยวมากกว่าจัดที่เมืองอื่นๆ

3) แนวทางในการจัดโครงการหนึ่งจังหวัดหนึ่งมาราธอน (OPOM) จากผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นความสำคัญของงานวิ่งต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยวรายจังหวัด การศึกษานี้ได้จัดทำปฏิทินมาราธอนของประเทศไทย (Thailand marathon calendar) โดยการรวบรวมข้อมูลการจัดเทศกาลประจำปีของแต่ละจังหวัด แล้วนำจุดเด่นของแต่ละจังหวัดเพื่อเป็นชื่องานวิ่ง ซึ่งจะทำให้เห็นถึงที่ต้องการใช้งานวิ่งเป็นการแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ เป็นแนวทางในการเลือกจุดหมายการท่องเที่ยว แสดงได้ดังตาราง 5

ตาราง 5 ปฏิทินมาราธอนของประเทศไทย (Thailand marathon calendar)

มกราคม	กุมภาพันธ์	มีนาคม
พญาแลมาราธอน	โป่งกลางมาราธอน	สุรนารีมาราธอน
บุรีรัมย์มาราธอน	กำแพงเพชรมาราธอน	ปัตตานีมาราธอน
กรุงเก่ามาราธอน	แปดริ้วมาราธอน	กว๊านมาราธอน
พังงามาราธอน	ห้วยฝางนกรมาราธอน	ตักสิลามาราธอน
ชาละวันมาราธอน	ตรังมาราธอน	ยะลามาราธอน
นครสวรรค์มาราธอน	ปากน้ำโพธิ์มาราธอน	พลาญชัยมาราธอน
มะขามหวานมาราธอน	ทะเลน้อยมาราธอน	ดอกเสี้ยวบานมาราธอน
หละปูนมาราธอน	จอมบึงมาราธอน	บ้านแพ้วมาราธอน
สระแก้วมาราธอน	สมเด็จพระนารายณ์มาราธอน	พระพุทธบาทมาราธอน
เมืองเหนือมาราธอน	ลำปางมาราธอน	อ่างทองมาราธอน
พระยาพิชัยมาราธอน	ดอกฝ้ายบานมาราธอน	อำนาจเจริญมาราธอน
	ตะรุเตามาราธอน	
	บางระจันทร์มาราธอน	

ตาราง 5 ปฏิทินมาราธอนของประเทศไทย (Thailand marathon calendar) (ต่อ)

เมษายน	พฤษภาคม	มิถุนายน
ตากมาราธอน	จันทบุรีมาราธอน	
เขาวังมาราธอน	ตราดมาราธอน	
คอคอดกระมาราธอน	น่านมาราธอน	
หอยหลอดมาราธอน	บึงกาฬมาราธอน	
หนองบัวมาราธอน	ปทุมมาราธอน	
	หัวหินมาราธอน	
	ปอยส่างลองมาราธอน	
	บึงไฟโก้มาราธอน	
	ระยองมาราธอน	
กรกฎาคม	สิงหาคม	กันยายน
เมืองเงาะมาราธอน	วังขนายมาราธอน*	ลองกองมาราธอน
อุทัยมาราธอน	เขียงรายมาราธอน*	ทวารวดีมาราธอน
เมืองดอกบัวมาราธอน		
ตุลาคม	พฤศจิกายน	ธันวาคม
บางแสน42*	อันดามันมาราธอน	กรุงเทพมหานคร*
ขุนด่านมาราธอน*	ประจวบคีรีขันธ์มาราธอน	ขอนแก่นมาราธอนนานาชาติ
ชक्रพระมาราธอน	ไหลเรือไฟมาราธอน	เวียงพิงค์มาราธอน
ภูเก็ตอินเตอร์เนชันแนลมาราธอน	เมืองแป้มาราธอน	พระปฐมเจดีย์มาราธอน
สมิหลามาราธอน	ปราสาทผึ้งมาราธอน	เมืองนนท์มาราธอน
บึงไฟพญานาคมาราธอน	สมุทรเจดีย์มาราธอน	มาราธอนเมืองมุก
	พ้อขุนรามมาราธอน	บ้านเชียงมาราธอน
	เมืองช้างมาราธอน	

ที่มา: รวบรวมจากการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดและนำมาตั้งชื่องานมาราธอนที่สอดคล้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยวรายจังหวัด

* หมายถึงงานวิ่งที่จัดมานานและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

จากตาราง 5 จะเห็นว่านักวิ่งสามารถวางแผนการซ้อม การเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี เช่น ในเดือนมกราคมนักวิ่งสามารถไปเที่ยวงานประจำปีเจ้าพ่อพญาแลพร้อมทั้งสมัครวิ่งพญาแลมาราธอนที่จังหวัดชัยภูมิ เดือนกุมภาพันธ์ไปเที่ยวงานดอกฝ้ายบาน พร้อมทั้งสมัครวิ่งดอกฝ้ายบานมาราธอนที่จังหวัดเลย เดือนมีนาคมสมัครวิ่งงานตักสิลามาราธอน พร้อมทั้งเที่ยวงานประเพณีสักการะพระธาตุนาดูนที่จังหวัดมหาสารคาม เดือนเมษายนเที่ยวงานตะวันรอนที่ดอนหอยหลอดและงานแข่งกระดานเลน พร้อมทั้งวิ่งงานหอยหลอดมาราธอนที่

จังหวัดสมุทรสงคราม หรือช่วงออกพรรษาอาจวางแผนร่วมงานบั้งไฟพญานาคมาราธอนที่จังหวัดหนองคาย และก่อนสิ้นปีไปสัมผัสอากาศหนาวในงานฤดูหนาวเชียงใหม่และงานกาชาดและวิ่งงานเวียงพิงค์มาราธอน เป็นต้น

สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้กิจกรรมการวิ่ง ที่นอกจากจะส่งผลดีต่อสุขภาพของประชาชนแล้ว ยังส่งผลดีต่อเศรษฐกิจ

การท่องเที่ยว ทำการทดสอบความแตกต่างราย
คู่ของกลุ่มประชากรที่ไม่เป็นอิสระต่อกันด้วยวิธี
Dependent-samples t-test หรือ Pair-samples
t-test ของตัวชี้วัดเศรษฐกิจการท่องเที่ยวประกอบ
ด้วย อัตราการเข้าพัก จำนวนผู้เข้าพัก จำนวน
ผู้มาเยือน และรายได้จากการท่องเที่ยวของพื้นที่
ที่จัดงานวิ่ง 41 รายการ ที่จัดระหว่างเดือน
มกราคม 2565 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2566 พบว่า
ตัวชี้วัดทั้ง 4 ตัวเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
นอกจากนี้แบบจำลองสมการถดถอยเชิงซ้อน
แสดงให้เห็นว่าหากงานวิ่งมีจำนวนผู้เข้าร่วม
เพิ่มขึ้น จะส่งผลให้เศรษฐกิจการท่องเที่ยวของ
จังหวัดนั้นเกิดการขยายตัว สุดท้าย การศึกษาใน
ครั้งนี้ได้จัดทำปฏิทินมาราธอนของประเทศไทย
(Thailand Marathon calendar) เพื่อเป็นแนวทาง
ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปใช้ในการวางแผนเพื่อ
ให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับสุขภาพที่ดี
ของประชาชน

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของ
ตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยว พบว่าตัวชี้วัด
ทั้ง 4 ตัวของกลุ่มตัวอย่างงานวิ่งในจังหวัดที่
วิเคราะห์เพิ่มขึ้นทุกตัวชี้วัดอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Scholtz
(2019) และพัฒนาวิไล อินโหมและคณะ (2562)
กล่าวคือในการเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่ง นักวิ่งจะ
ต้องทำการจองที่พัก บางครั้งการจองที่พักเกิด
ก่อนการสมัคร เนื่องจากบางพื้นที่อุปทานของ
ที่พักน้อยกว่าอุปสงค์ของนักวิ่ง นอกจากนี้การ
จับจ่ายใช้สอยในพื้นที่ การซื้อของที่ระลึกทำให้
รายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดที่จัดงาน
เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับเดือนก่อนหน้าอย่างมี
นัยสำคัญ

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการ
ถดถอยเชิงซ้อน เมื่อเพิ่มตัวแปรควบคุมในแบบ

จำลองเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบที่แท้จริงของ
จำนวนนักวิ่งต่อตัวชี้วัดเศรษฐกิจท่องเที่ยว พบว่า
กระตุ้นอัตราการเข้าพัก จำนวนผู้เข้าพัก จำนวน
ผู้มาเยี่ยมเยือนทั้งหมด รวมทั้งรายได้จากการ
ท่องเที่ยวของจังหวัดก็เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติ สอดคล้องกับแนวคิดอุปสงค์และ
ผลกระทบของการท่องเที่ยว เนื่องจากการเข้าร่วม
กิจกรรมงานวิ่งโดยส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมเป็น
หมู่คณะ มีการพาครอบครัวไปด้วยเพื่อเป็นการ
พักผ่อน ทำให้การขยายตัวดังกล่าวไม่ได้เกิดจาก
นักวิ่งเท่านั้น ยังเกิดจากผู้ติดตามด้วย เช่นเดียวกับ
การศึกษาของ สุรสิทธิ์ อุดมธนวนศ์ (2019)
และ ทรงศักดิ์ รักพวง (2019) ในแบบจำลองสมการ
ถดถอยเชิงซ้อน งานวิ่งที่จัดตรงกับงานประจำปี
ของจังหวัด ตัวชี้วัดเศรษฐกิจการท่องเที่ยว
ไม่แตกต่างจากงานวิ่งที่จัดในช่วงเวลาอื่น
เนื่องจากตัวแปรเทศกาลประจำปี (festival) ไม่มี
นัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากจากข้อมูลมีเพียง
10 รายการที่จัดในช่วงเดียวกับเทศกาลประจำปี
เช่นงานดอกฝ้ายบานมาราธอน ของจังหวัด
เลยที่จัดช่วงเดียวกับเทศกาลดอกฝ้ายบาน
เชียงใหม่มาราธอนที่จัดช่วงเดียวกับงานงานไหว้
สาปญาเม็งราย เป็นต้น ซึ่งเกิดจากการขาดการ
ประชาสัมพันธ์ของผู้จัดการแข่งขัน ถ้าหากมีการ
ประชาสัมพันธ์งานประจำปีควบคู่ไปกับงานวิ่ง
ด้วยจากการศึกษาของ Stankova & Vassenska
(2015) จะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน

จากปฏิทินมาราธอนของประเทศไทย
จะเห็นว่างานวิ่งจะกระจุกตัวอยู่ในบางเดือน เช่น
ในช่วงปลายปีและช่วงต้นปี เนื่องจากงานประจำปี
ของแต่ละจังหวัดจะจัดในช่วงฤดูหนาว ทำให้
บางเดือนเช่นเดือนมิถุนายนไม่มีกิจกรรมงานวิ่ง
เนื่องจากเป็นช่วงหน้าฝน ทำให้เกิดอุปสรรคต่อ
การจัดงาน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) เนื่องจากอัตราการเข้าพัก จำนวนผู้เข้าพัก จำนวนผู้มาเยือน และรายได้จากการท่องเที่ยวของพื้นที่ที่จัดงานวิ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเดือนที่มีการจัดการแข่งขัน รัฐบาลควรใช้การจัดการวิ่งเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น แต่อัตราการเข้าพักยังมีอัตราการขยายตัวน้อยกว่าตัวชี้วัดอื่น ๆ เป็นเพราะนักวิ่งที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงใช้วิธีการเดินทางแบบไป-กลับ เนื่องจากบางสถานที่ที่การจัดงาน ยังมีผู้ประกอบการบางรายฉวยโอกาสขึ้นราคาที่พัก ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีมาตรการในการควบคุมราคาที่พัก จะทำให้นักวิ่งเกิดความรู้สึกอยากกลับไปเที่ยวซ้ำได้

2) จำนวนนักวิ่งที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้อัตราการเข้าพัก จำนวนผู้เข้าพัก จำนวนผู้มาเยือน และรายได้จากการท่องเที่ยว เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นควรส่งเสริมให้ผู้จัดงานรวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ประชาสัมพันธ์งานวิ่งให้นักวิ่งสมัครเพิ่มขึ้น รวมทั้งจะต้องหามาตรการรองรับนักวิ่งที่เพิ่มขึ้นนั้นให้เพียงพอ ทั้งด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยด้านต่าง ๆ

3) งานวิ่งที่จัดในแต่ละจังหวัดสามารถนำปฏิทินมาราธอนของประเทศไทยไปใช้ในการวางแผนช่วงเวลาในการจัดงาน ริ้วของการจัดงาน เพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของจังหวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงกีฬาต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). *สถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2563 (Tourism Statistics 2020)*. <https://mots.go.th/news/category/592>.
- วรพงศ์ ภูมิบ่อพลับ. (2561). การท่องเที่ยวเชิงกีฬาโอกาสสำหรับจังหวัดชายแดนใต้, 11 (2). *ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 11 (2), 1793-1811.
- พัฒนาวิไล อินใหม่ จร วิชชาไทย จิราลักษณ์ นนทารักษ์ บุญยวีร์ เอื้อศิริวรรณ ณิชฐ์นิธิตมา แจ้งประจักษ์ และ อาณัติ วรรณศรี. (2562). *รูปแบบการบริหารจัดการด้านการแพทย์ฉุกเฉินสำหรับการแข่งขันกีฬาระดับชาติในประเทศไทย*. สำนักวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย (สวปก.) สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.).
- ทรงศักดิ์ รักพ่วง. (2019). Social network of marathon runners. *Journal of Social Development*, 21(1), 95-114.
- สุรสิทธิ์ อุดมชนวงศ์. (2019). อิทธิพลของแรงจูงใจที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การท่องเที่ยวเชิงกีฬาจังหวัดภูเก็ต กรณีศึกษาอีเวนต์มาราธอน. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 33(106), 236-250.
- Amkhamphai, A., Khawchaimaha, S., & Jaroenwanit, P. (2020). Sports Tourism Destination Management Model: Khon Kaen International Marathon Case Study. *Journal of the Association of Researchers*, 25(2), 283-300.
- Ainiyah, N., Deliar, A., & Virtriana, R. (2016). The classical assumption test to driving factors of land cover change in the development region of northern part of west Java. *The International Archives of Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences*, 41, 205.

- Brida, J. G., Gómez, D. M., & Segarra, V. (2020). On the empirical relationship between tourism and economic growth. *Tourism Management*, 81, 104131.
- Chin, N., Day, J., Sydnor, S., Prokopy, L. S., & Cherkauer, K. A. (2019). Exploring tourism businesses' adaptive response to climate change in two Great Lakes destination communities. *Journal of Destination Marketing & Management*, 12, 125-129.
- Constantin-Vlad, O., & Isabella-Cristiana, S. (2014). The Relation between Monetary Integration, the Economic Development of the Euro Area and Sports Performance. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 117, 715-723.
- Du Preez, M., & Lee, D. E. (2016). The economic value of the trans Baviaans mountain biking event in the Baviaanskloof mega-reserve, eastern cape, south africa: A travel cost analysis using count data models. *Journal of outdoor recreation and tourism*, 15, 47-54.
- Fourie, J., & Santana-Gallego, M. (2022). Mega-sport events and inbound tourism: New data, methods and evidence. *Tourism Management Perspectives*, 43, 101002.
- Gallardo-Albarrán, D. (2018). Health and economic development since 1900. *Economics & Human Biology*, 31, 228-237.
- Gil-Alana, L. A., dos Santos Figueiredo, O. H., & Wanke, P. (2019). Structural breaks in Brazilian tourism revenues: Unveiling the impact of exchange rates and sports mega-events. *Tourism Management*, 74, 207-211.
- Gratton, C., Shibli, S., & Coleman, R. (2005). The economics of sport tourism at major sports events. *Sport Tourism Destinations*, 233-247.
- Hsu, H., & Lachenbruch, P. A. (2014). *Paired t-test*. Wiley StatsRef.
- Kumar, N., & Kumar, R. R. (2020). Relationship between ICT and international tourism demand: A study of major tourist destinations. *Tourism Economics*, 26(6), 908-925.
- Leeds, M. A., & Von Allmen, P. (2016). *The economics of sports*. Routledge.
- Lei, W. S. C., & Lam, C. C. C. (2015). Determinants of hotel occupancy rate in a Chinese gaming destination. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 22, 1-9.
- Leonandri, D., & Rosmadi, M. L. N. (2018). The role of tourism village to increase local community income. *Budapest International Research and Critics Institute-Journal (BIRCI-Journal)*, 1(4), 188-193.
- Lyon, J. D., & Tsai, C. L. (1996). A comparison of tests for heteroscedasticity. *Journal of the Royal Statistical Society: Series D (The Statistician)*, 45(3), 337-349.
- Qureshi, M. I., Hassan, M. A., Hishan, S. S., Rasli, A. M., & Zaman, K. (2017). Dynamic linkages between sustainable tourism, energy, health and wealth: Evidence from top 80 international tourist destination cities in 37 countries. *Journal of cleaner production*, 158, 143-155.

- Shrestha, N. (2020). Detecting multicollinearity in regression analysis. *American Journal of Applied Mathematics and Statistics*, 8(2), 39-42.
- Scholtz, M. (2019). Does a small community (town) benefit from an international event?. *Tourism Management Perspectives*, 31, 310-322.
- Somnil, P., Sihanu, K., Ninsaeng, N., & Chaimanee, J. (2020). The influence of marketing mix on sport tourism promotion of the trail running events. *Journal of Sports Science and Health*, 21(2), 295-310.
- Stankova, M., & Vassenska, I. (2015). Raising cultural awareness of local traditions through festival tourism. *Tourism & Management Studies*, 11(1), 120-127.
- Wang, J., Huang, X., Gong, Z., & Cao, K. (2020). Dynamic assessment of tourism carrying capacity and its impacts on tourism economic growth in urban tourism destinations in China. *Journal of Destination Marketing & Management*, 15, 100383.
- Winter, T. (2004). Landscape, memory and heritage: New year celebrations at Angkor, Cambodia. *Current Issues in Tourism*, 7(4-5), 330-345.
- World Tourism Organization (UNWTO). (2020). *COVID-19 and tourism | 2020: A year in review. online*. UNWTO.
- Yergeau, M. E. (2020). Tourism and local welfare: A multilevel analysis in Nepal's protected areas. *World Development*, 127, 104744.
- Zhang, J., & Wu, L. (2015). Modulation of the urban heat island by the tourism during the Chinese New Year holiday: a case study in Sanya City, Hainan Province of China. *Science Bulletin*, 60(17), 1543-1546.

กลยุทธ์อภิปัญญาเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เรียนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ

Metacognitive Strategies to Develop Chinese Speaking Skills for Junior School Students Learning Chinese as a Foreign Language

เฉิน ซุน¹, สิริระ สมนาม², จารุณี ทิพยมณฑล³

Chen Sun¹, Sira Somnam², Jarunee Dibyamandala³

Received: 25 April 2023

Revised: 15 June 2023

Accepted: 6 July 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจผลกระทบของกลยุทธ์อภิปัญญาต่อการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของนักเรียนโดยใช้การประเมินตนเองสำหรับนักเรียนและความคิดเห็นจากครูผู้สอนเพื่อปลูกฝังความสามารถทางด้านอภิปัญญาของนักเรียน การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิและมีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 36 คน (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 17 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 19 คน) ที่เรียนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศของโรงเรียนพระหฤทัย เชียงใหม่ถูกเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสำรวจการประยุกต์ใช้และผลกระทบของกลยุทธ์อภิปัญญา การเรียนการสอนได้ดำเนินการในระหว่างกระบวนการวิจัย ซึ่งรวมถึงการทดสอบก่อนเรียน การดำเนินกิจกรรมการพูดภาษาจีนโดยใช้กลยุทธ์อภิปัญญา การสร้างความสามารถในการเรียนรู้ อภิปัญญาของนักเรียนโดยใช้การประเมินตนเองสำหรับนักเรียนและความคิดเห็นจากครูผู้สอน และการทดสอบหลังเรียน วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาถูกนำมาใช้วิเคราะห์การประเมินตนเองสำหรับนักเรียนเพื่อรับรู้ความสามารถในการเรียนรู้ อภิปัญญาของนักเรียนและสำรวจการกระจายของการกระทำการเรียนรู้ อภิปัญญา ผลการวิจัยพบว่านักเรียนสามารถใช้แบบจำลอง MLC (Metacognitive Learning Cycle) เพื่อดำเนินการเรียนรู้ อภิปัญญาได้ แต่ให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การติดตามมากขึ้น การทดสอบสมมติฐานของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่สัมพันธ์กันถูกนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลในคะแนนการทดสอบก่อนและหลังเรียน ผลปรากฏว่าคะแนนค่าเฉลี่ยหลังเรียน ($M=13.25$) ของกิจกรรมการพูดภาษาจีนสำหรับนักเรียนได้ดีขึ้นเมื่อเทียบกับคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนเรียน ($M=11.58$) และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=7.77, p<0.01$) ซึ่งบ่งชี้ว่ากลยุทธ์อภิปัญญา มีผลเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของนักเรียน การวิจัยนี้ได้นำเสนอมุมมองใหม่สำหรับการเรียนการสอน CFL โดยใช้กลยุทธ์อภิปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการส่งเสริมทักษะการพูดของนักเรียน ซึ่งมีส่วนช่วยในการพัฒนาการเรียนการสอน CFL ในอุตสาหกรรมการศึกษา อย่างไรก็ตาม หลักฐานยังเผยให้เห็นว่าการกระจายการเรียนรู้

¹ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรภาษาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ E-mail: chen_sun@cmu.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำวิชาภาษาศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

³ รองศาสตราจารย์ ประจำวิชาภาษาศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹ M.E. in Language Education, Faculty of education, Chiang Mai University, Thailand

² Assistant Professor, Faculty of education, Chiang Mai University, Thailand

³ Associate Professor Faculty of education, Chiang Mai University, Thailand

อภิปัญญาของนักเรียนนั้นไม่สมดุล ดังนั้น จึงแนะนำว่าครูผู้สอนที่สอน CFL ควรพัฒนากลยุทธ์ อภิปัญญาเพิ่มเติมเพื่อมุ่งความสนใจของนักเรียนไปที่กลยุทธ์การวินิจฉัยตนเอง กลยุทธ์การกำกับตนเอง และกลยุทธ์การสะท้อนตนเอง ซึ่งจะช่วยให้พัฒนาการไต่ตรองของนักเรียนในการเรียนรู้อภิปัญญา ดังนั้น จึงจะส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน CFL อย่างต่อเนื่องในการปลูกฝังทักษะการพูดภาษาจีนของนักเรียน

คำสำคัญ: กลยุทธ์อภิปัญญา, ทักษะการพูดภาษาจีน, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น, การเรียนรู้ CFL

Abstract

This study aims to investigate the impact of metacognitive strategy on students' Chinese speaking skills development by using students' self-assessments and teacher comments to cultivate students' capacity in metacognition. Stratified sampling was adopted in this research; a total of 36 junior school sample students (17 students from Grade 8, 19 students from Grade 9) from Sacred Heart College Chiangmai who were learning Chinese as a foreign language (CFL) participated in this study. In order to explore the application and impact of metacognitive strategy, teaching intervention was conducted during the research process including pre-test, oral Chinese activities implementation with metacognitive training strategies, building up students' metacognitive learning ability by students' self-assessments and teacher comments, post-test. Content analysis was applied to analyze the students' self-assessments to recognize their metacognitive learning ability and explore their distribution of the metacognitive learning acts. The results revealed that students could apply the MLC (Metacognitive Learning Cycle) model to conduct metacognitive learning, however, a stronger emphasis was placed on the monitoring strategy. Paired Samples T-Test was adopted to analyze data in the pre-test and post-test score and the result showed that the post-test mean scores ($M=13.25$) of students' oral Chinese activities significantly improved compared to the pre-test mean scores ($M=11.58$), and is statistically significant difference ($t=7.77, p<0.01$). This indicates that metacognitive strategies have a positive impact on the development of students' Chinese speaking skills. This study offers a new perspective for metacognitive teaching strategies on teaching CFL, especially in promoting students' speaking skills, which contribute to the development of teaching CFL in the education industry. However, evidence also reveals that the students' distribution of metacognitive learning is imbalanced, therefore, it is suggested that teachers who lecture CFL should further develop metacognitive strategies to focus students' attention on self-diagnosis strategy, regulation strategy, and reflection strategy. This will help facilitate students' reflection on metacognitive learning, thereby continuously promoting the development of CFL teaching quality in cultivating students' Chinese speaking skills.

Keywords: Metacognitive strategies, Chinese speaking skills, junior school students, learning CFL

Introduction

Thailand is one of the Southeast Asian countries with the highest proportion of Chinese language learners. The governments of Thailand and China have been collaborating since 2003 to encourage Thai students to learn Chinese, and 800,000 Thai students are now studying Chinese in a variety of settings. Chinese has overtaken English as the second most significant foreign language in Thailand (Chayakul, 2017). In addition, Chinese is taught at all levels of school in Thailand as a second or foreign language (Tangyuenyong & Choonharuangdej, 2009). For four decades, the Chinese language has been offered as a foreign or second language, in both public and private schools, in different programs of study and levels (Luo & Limpapath, 2016). When learning Chinese as a foreign language, emphasis is frequently placed on developing speaking abilities (Shi & Chayanuvat, 2021). Speaking abilities are crucial and should be addressed first for Thai students learning Chinese (Guo *et al.*, 2020). Nevertheless, developing speaking skills is a complex process (Koran, 2015). The biggest challenges and influential factors for speaking fluently and correctly at the beginning stage is that students always rely on the mother tongue, they frequently speak the target language while thinking in their native tongue and making linguistic errors (Nanyan, 2018). Meanwhile, strategies for Thai students to successfully improve their Chinese, especially speaking skills, remain understudied (Sae-thung & Boonsuk, 2022). Therefore, this study focus on

using learning strategies to improve students' Chinese speaking skills.

American psychologist J.Flavell first proposed the concept of metacognition in the 1970s, Flavell (1976) found that children's judgment on the correctness of their memory increases with their age. On this basis, he proposed the concept of "meta-memory", and then specifically come up with the concept of "meta-cognition". Metacognition refers to the knowledge and cognition about cognitive phenomena (Flavell, 1979). Although later researchers have made different interpretations on the concept of metacognition, there is a common on potential "bystander" role in their concepts, which is to observe, reflect, and even regulate cognitive activities. The introduction of metacognition concept provides a new perspective for the study of human cognition, and researchers divide its components in different ways. Plentiful researchers investigated and analyzed its components and classifications. Whether it is the method of thirds or dichotomy, the importance of metacognitive knowledge is basically affirmed that it is mostly listed as an independent structure (Armbruster *et al.*, 1983; Flavell, 1979). The way to stimulate understanding of learners' metacognitive is to explore the learning strategies closely related to students' self-regulation (Sun & Zhang, 2021).

Second language learning strategies are complex, dynamic thoughts and behaviors (Oxford, 2018). It is worthy noted that this definition highlights "dynamics" and "situational

factors” of second language learning strategies which provides an important theoretical foundation for the experiment of metacognitive teaching strategy in this study. Metacognitive learning strategies benefit learners to build self-esteem and self-confidence mechanisms (García Magaldi, 2010). In order to regulate students’ behavior, learners consciously choose and use strategies according to the situation. While the purpose of strategy use is to complete language tasks (Oxford, 2018), learners use the learning strategies flexibly or in different combinations according to their learning needs. These learning strategies are intrinsic and observable behaviors.

As the learning strategy is fundamental and vital, is it teachable? The general view now is that strategies are teachable, students can learn how to select strategies according to the situation and improve their awareness of strategies through training (Pawlak, 2021). However, the training of second language learning strategies is a complex and dynamic process, which requires comprehensive consideration of both the elements of teaching and learning. Research evidence shows that metacognitive strategies control the cognitive process in learners’ learning process, and the use of metacognitive strategies plays an important role in improving students’ learning ability (Marantika, 2021). It is possible to influence learners’ second language acquisition through metacognitive intervention, that it, the more the learners use metacognitive resources in their second language learning, the more

successful they were at performing language tasks (Raofi *et al.*, 2014). In order to promote the training of second language learning strategies, many researchers in the academic area advocated its opinion and suggestions. Veenman *et al.* (2006) proposed three principles for the effectiveness of metacognitive teaching: 1) Embedding metacognitive teaching in specific objects; 2) Encouraging learners to stay focused by showing learners the effectiveness of metacognitive activities; 3) Continuous training to ensure the continuity of metacognitive activities (Veenman *et al.*, 2006). Meanwhile, Vandergrift and Goh (2012) proposed the listening metacognition teaching method, systematically described the teaching steps of metacognition strategies and designed metacognition teaching activities suitable for teaching class and environment. Its goal is to enable second language learners to become self-regulated learners who are aware of their own learning progress and understand the needs of their learning tasks. Nakatani (2005) explored further into connection between oral communication strategy use and metacognitive awareness-raising training. Zhang and Goh (2006) researched the relationship between students’ metacognitive strategy and speaking skills.

However, the application and research of metacognitive strategies in the field of CFL teaching is still very limited. Most studies focus on the use of metacognitive strategies to develop students’ Chinese listening and writing skills, while few researchers have

applied metacognitive strategies to the training of speaking skills for learning CFL. Moreover, the research on metacognitive strategies in the field of teaching Chinese as a foreign language is mostly static investigation and description, the number of dynamic and interventional research is very small. Therefore, this study focuses on the use of metacognitive strategies to cultivate the Chinese speaking skills of CFL students, in order to further improve the teaching quality and promote the development in the field of teaching CFL.

Research Objectives

This study aims to explore the impact of metacognitive strategies including students' self-assessment and teacher comments on students' metacognitive learning skill cultivation and Chinese speaking skill development, in order to further stimulate the application of metacognitive strategies on students' Chinese speaking skills improvement.

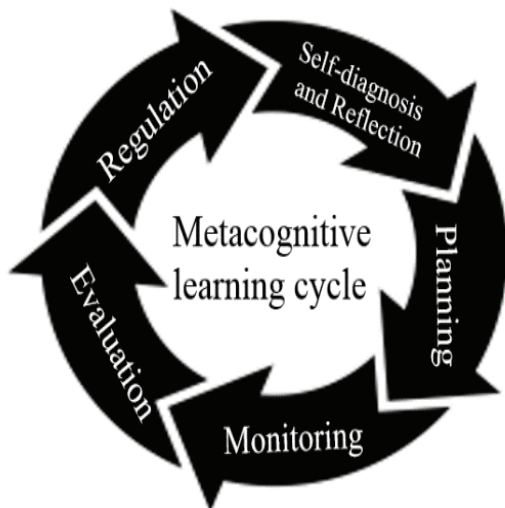
Research Methodology

Research design

This research is an interventional study and includes two subjects, teachers and students, and the teacher's responsibility is to develop students' metacognitive skills. The theoretical framework of this study is based on the metacognitive learning cycle (MLC) proposed by Liu (2020). The developed MLC model (see Figure 1) incorporates self-diagnosis, planning, monitoring, evaluation,

regulation, and reflection approaches (Liu, 2020). In addition to the four essential metacognitive strategies, Liu's model incorporated and emphasized self-diagnosis and reflection into the metacognitive strategies training (MST). In Liu's MLC model, the process begins with self-diagnosis and ends with reflection. In actual practice, the two approaches can be used in conjunction to create a continuous metacognitive cycle, where self-diagnosis serves as a reflection on prior acts.

The training material of the MST in this study includes an introduction and MLC strategies content which includes three facets: what, why and how. How to self-diagnose speaking difficulties and potential causes are covered in the self-diagnosis strategy. The planning strategy entails knowing how to make plans for the next oral performance. The monitoring strategy outlines where to concentrate attention and speak correctly and fluently. The evaluation strategy emphasizes how to evaluate the extent of oratory skills and the appropriateness of approach use. The regulatory strategy addresses how to maintain and modify approach utilization after evaluation. The reflection technique explains how to use answers to guided questions to examine and summarize one's own speaking performance and problems.

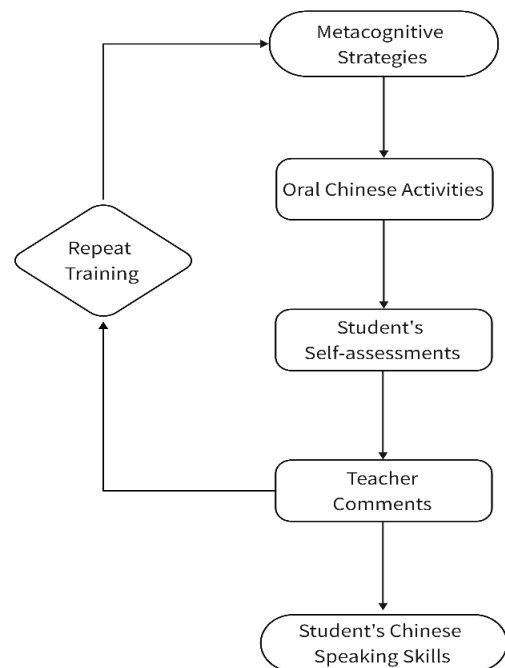
Figure 1 Metacognitive learning cycle (MLC) Model

Source: Effects of metacognitive strategy training on Chinese listening comprehension (Liu, 2020)

Research Conceptual Framework

The research conceptual framework of this study is demonstrated in Figure 2. Students are taught metacognitive strategies throughout the intervention and conduct self-assessments after each oral Chinese activity, teachers would return comments to students about their oral performances. This process helps students review their oral performances to facilitate their cultivation and development of metacognitive strategies, which include self-diagnosis, planning, monitoring, evaluation, regulation and reflection learning cycle, in order to further promote student's Chinese speaking skills. In short, research methodology is designed in four steps: pre-test, oral Chinese activities

implementation with metacognitive training strategies, building up students' capacity in metacognition by students' self-assessments and teacher comments, post-test.

Figure 2 A Framework for using metacognitive strategies to improve students' Chinese speaking skills

Population and Participants of the Study

Sampling method

Stratified sampling is a probability sampling technique that is commonly used in sample surveys (Taherdoost, 2016). Stratification is a technique used to improve the efficiency of a sample design in terms of estimator precision, in practice, a population's elements are divided into distinct groups or strata where within each stratum the elements

are similar to each other with respect to select characteristics of importance to the survey (Parsons, 2014). In this study, Grade 7, Grade 8 and Grade 9 are defined as three stratum based on the education background. However, students from Grade 7 have limited Chinese learning experience and ability which is hard to carry out the experiment, so the Grade 7 students are excluded in this study. One class (sub-stratum) is selected as the research sample from each grade (stratum) by using simple random sampling. In conclude, two classes with total 36 students were selected as a sample through stratified sampling out of total 10 classes with population of 216 students in Sacred Heart College, Chiang Mai., including class A in Grade 8 (17 students) and class B in Grade 9 (19 students). All sample students would participate in the whole experiment process and would be collected their oral Chinese activities performance and metacognitive strategies self-assessments for content analysis, as well as their pre- and post-test score.

Research Instruments

The instruments used in this study are lesson plans based on metacognitive strategies and oral Chinese activities. The instruments are as follows:

1. Lesson Plans

Ten lesson plans were designed by the researcher in which metacognitive strategies was integrated in each lesson and each lesson plan lasted 55 minutes. The lesson plans were designed based on the indicators and expected outcomes identified in the school's curriculum and the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551. The intervention duration was 10 weeks and each week lasted 55 minutes.

2. Oral Chinese Activities

A pre-test was carried out among all students to identify their current level of oral performance for comparison with the post-test at the end of the experiment. The Grade 8 and Grade 9 students were tested separately, and the testing materials are set based on their different learning levels. In order to decrease bias, the post-test was executed among students to recognize their oral learning performance after the intervention process was completed similarly. The evaluation and criteria methods are demonstrated in Table 1 and three Chinese teachers are responsible for grading the student's oral performance individually. The evaluation criteria described in Table 1 are derived from the HSK examination assessment rubrics.

Table 1 Assessment criteria for oral Chinese activities

Assessment criteria	Elaborations
Content	<ul style="list-style-type: none"> • Context - can understand and use simple words and sentences to fulfill specific communication needs • Organization- properly organize language for discussion • Originality - give one's own opinion
Expression	<ul style="list-style-type: none"> • Pronunciation - pronounce the words correctly • Vocabulary - use the correct vocabulary in context • Fluency - speak with few pauses or repeated words; speak naturally • Intonation - speak in a tone and pitch appropriate to the situation

Source: HSK elementary speaking test official evaluation criteria

Li (2023) has evaluated the current HSK by adopting Bachman and Palmer's (2010) AUA framework, revealed the following key points: The HSK reliably assesses L2 Chinese learners' general speaking skills; HSK is aligned with other internationally recognized standards such as CEFR (The Common European Framework of Reference for Languages) and ACTFL (American Council on the Teaching of Foreign Languages), in theory, to be interpreted by the global language testing and assessment community. This is the reason for this study chooses the HSK evaluation criteria to score.

The duration of this study is from September 2022 to December 2022, lasting for 12 weeks. Students are asked to have a weekly cycle of oral Chinese activities as follows:

Step 1. Learning MLC model and Metacognitive Strategies.

Step 2. Making an oral Chinese activity based on a given topic (see Table 2).

Step 3. Conducting a self-assessment of oral performance after finishing the oral Chinese activity.

Step 4. Absorbing comments from teachers.

Step 5. Making a re-practice oral Chinese activity based on the same topic as students have done before.

During each oral Chinese activity from week 1 to week 10, students were asked to conduct a self-assessment and the teacher have given comments based on their performance. The topics were given to the students (see Table 2) are from the textbook "Hua Wen" compiled by Beijing Chinese Language and Culture College, which is the textbook for students' oral Chinese class. The teaching goal of this textbook is to be in line with HSK (Hanyu Shuiping Kaoshi) elementary level.

Table 2 Topics for students' oral Chinese activities

Week	Topic title	
	Grade 8	Grade 9
(Pre-test)	What is your hobby?	Who is your favorite idol?
1	My favorite book	This is my friend
2	My favorite book (re-practice)	This is my friend (re-practice)
3	I have...	Where I often go
4	I have...(re-practice)	Where I often go (re-practice)
5	Do you like playing with mobile phone?	How are you today?
6	Do you like playing with mobile phone? (re-practice)	How are you today? (re-practice)
7	What's on the shelf?	My hero is...
8	What's on the shelf? (re-practice)	My hero is...(re-practice)
9	Welcome to my home	I don't like...
10	Welcome to my home (re-practice)	I don't like...(re-practice)
(Post-test)	An unforgettable day	One thing that influenced me a lot

3. Student's Self- Assessments

The following evaluation strategies are used to build and develop students' capacity in metacognition (see table 3). After completing the oral Chinese activities, students were asked to conduct a self-assessment on their

oral performance in which printed handouts are provided (see Table 3) with the lists of sentence beginnings designed according to the metacognitive framework proposed by Goh and Zhang (2001)

Table 3 Sentence openings help students self-assess using different metacognitive strategies (English translation version)

Types of comment	Sentence openings	Types of meta-cognitive strategy
Self-assessment	1. My speaking problems and possible reasons.	Self-diagnosis, Evaluation, Monitoring,
	2. I think I have made progress because ...	
	3. I am satisfied with the ... because ...	
	4. Compared with my previous oral performance, this time I ...	
Planning for improvement	1. In my next oral performance, I'll try to ...	Planning, Regulation
	2. My targets for the next oral performance are ...	
	3. I will reinforce and adjust the use of certain strategies ...	

Table 3 Sentence openings help students self-assess using different metacognitive strategies (English translation version) (cont.)

Types of comment	Sentence openings	Types of meta-cognitive strategy
Overall evaluation of the learning experience	1. After conducting the self-assessment, I think...	Evaluation, Monitoring, Reflection
	2. After listening to teachers' comments, I think...	
	3. By analyze and summarize my own oral performance and problems using answers to guided questions, I think ...	
	4. During this practice cycle, I learned to...	

Source: Metacognitive framework proposed by Goh and Zhang (2001)

4. Teacher Comments

The HSK Elementary Speaking Test Official Evaluation Criteria (see table 1) was adopted as the criteria for teachers to make comments based on student's oral performance. Meanwhile, teachers give targeted suggestions based on the deficiencies in the content and expression to help students review their oral performance for making self-assessments.

Data Collection and Analysis

Open-question survey was carried out among students to identify their capacity in metacognition learning and the distribution of the metacognitive learning acts. Content analysis was used to analyze the distribution of metacognitive strategies in students' self-assessments.

Students' pre-test and post-test scores would be calculated through mean and standard deviation and use t-test analysis to determine whether there are statistically significant differences in students' Chinese speaking skills before and after the experiment. In this case, the hypothesis was provided to examine whether there are statistically

significant differences between student's pre-test and post-test scores as follows:

$$H_0: \mu_{\text{post-test}} - \mu_{\text{pre-test}} = 0$$

$$H_1: \mu_{\text{post-test}} - \mu_{\text{pre-test}} \neq 0$$

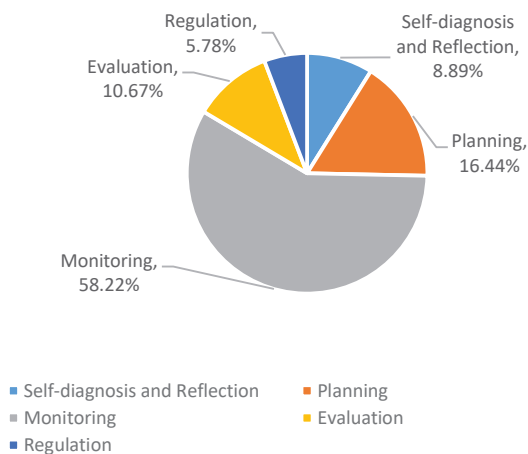
Result

Based on the research objectives, the investigation and analysis concentrate on the following two domains: the impact of the use of students' self-assessments and teacher comments on the improvement of students' metacognitive strategies and the impact of metacognitive strategies on the development of Chinese speaking skills for CFL students.

The Impact of Students' Self-assessments and Teacher Comments on the Students' Metacognitive Strategies

To investigate the impact of students' self-assessments and teacher comments on the students' metacognitive strategies. Metacognitive strategies and knowledge demonstrated in student surveys were identified, and data were collected for all 36 sample students. The researcher categorized the metacognitive strategies expressed by

students in surveys. The following figure summarizes the distribution of students' metacognitive strategies.

Figure 3 Metacognitive strategies exhibited in students' surveys

The result implies that the students made a greater effort to keep track of how different variables might impact how well they performed orally. In planning for the oral performance in the next time and comprehensive oral performance evaluation were not given as much attention, especially regulation, self-diagnosis and reflection. In conclusion, the table implies that students use a large number of metacognitive strategies in self-assessments: students can clearly reflect on their own problems in the monitoring stage, students are able to objectively compare their oral performance this time with last time and

make evaluations in the evaluating stage, and they have cognitive thinking on how to improve the deficiencies in their oral performance. All this evidence indicates that students' self-assessments and teacher comments have the positive impacts on the students' metacognitive strategies.

The Impact of Metacognitive Strategies on the Improvement in Students' Chinese Speaking Skills

The 36 sample students' scores were examined in the pre-test and post-test (see Table 4). The testing enables for a maximum score of 20, with 10 points granted for "Content" and 10 points granted for "Expression". From the table 4, the results reveal that the null hypothesis is rejected and conclude that there were statistically significant differences in the pre-test and the post-test mean scores of sample students ($t = 7.77, p < 0.01$). The pre-test mean score was 11.58 ($SD = 3.85$), while the post-test mean score was 13.25 ($SD = 3.66$). As a result, the post-test mean score was significantly higher than the pre-test mean score which implies that the students' Chinese speaking skills have improved after the intervention. In other word, the results indicate the positive effects of metacognitive strategies on the improvement in students Chinese speaking skills.

Table 4 The Comparison of the Pre-test Score to Post-test Score of sample students

	N	M	Min	Max	SD	df	t	p
Post-test	36	13.25	6	20	3.66	35	7.77	0.00**
Pre-test	36	11.58	5	19	3.85			

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

Discussion

First, the content analysis on the students' self-assessments result reveals that after learning the knowledge about metacognitive strategies, students are able to apply metacognitive strategies, including self-diagnosis, planning, monitoring, evaluation, regulation, and reflection, to analyze their own oral Chinese activities in their self-assessments to varying degrees. Instructing students in the use of metacognitive learning strategies can have a positive impact on their confidence and proficiency levels in speaking (Forbes & Fisher, 2018). However, it is worth noting that the concentration of students' analysis was unbalanced, in which a lot of attention has been devoted to monitoring strategy in particular. It indicates that students place great emphasis on their behaviors in oral performances. This imbalance in the application of metacognitive strategies illustrates the imbalance in the development of students' metacognitive awareness. Metacognition feedback is crucial during learning. Feedback needs to be specifically tied to learning objectives. In practice, these kinds of feedback appear to be scarce (Van den Bergh *et al.*, 2013). Based on the above reasons, the teacher's comments are particularly important, which can stimulate

students' metacognitive awareness in another way, help students focus on steps in metacognitive strategies that have not been considered. However, in order to avoid the preconceived influence of teachers' comments on students' cognitive behavior, teachers' comments should be carried out after students complete self-assessments, to ensure that students can use metacognitive strategies independently to complete the evaluation of their oral performance without being influenced by other factors. This will be more conducive to the development of students' metacognitive awareness and the mastery of metacognitive strategies.

Second, students' learning habits were observed in students' self-assessments: students prefer to use Thai grammar to express Chinese, which will negatively affect some of their oral performance. Mother tongue interferes with second language learning in some way, the most challenging part was Grammar (Denizer, 2017). It may be more effective and appropriate if students are able to revise their strategic knowledge accordingly as they review previous oral performances and plan for upcoming oral activities. Meanwhile, how to help students use metacognitive strategies to find the most suitable learning

strategies for them to improve their Chinese speaking skills is an area worthy of further research. Certainly, it is appropriate to create a problem or situation for students to guide students to establish learning goals, formulate plans, and ask questions. On the other hand, it is effective to improve students' metacognitive ability by guiding students to continuously monitor, evaluate, modify the learning process and its results, learning strategies and their effects.

Finally, this study inevitably has certain limitations. Firstly, this study lasted only three months and was only for Grade 8 and Grade 9 students due to time and sample size constraints. Secondly, whether the application of metacognitive strategies is still effective in the improvement of Chinese speaking skills of students who learning Chinese as a second language in the case of longer duration remains to be discussed. Thirdly, further research may investigate in whether metacognitive strategies are also useful for improving Chinese speaking skills for students who learning Chinese as a foreign language in other grades, especially for high school students and even university students.

Recommendation

This study is qualitative research combined with observation, aims to investigate the relationship between metacognitive strategies teaching, learners' metacognitive awareness and Chinese speaking skills. However, whether there are other variables in the process of learning metacognitive strategies

to improve oral Chinese skills remains to be further studied by researchers.

This research focuses on examining metacognitive strategies for learning Chinese speaking skills to facilitate language learning tasks. The researchers conducted a three-month intervention experiment with students, and the performance of students' oral Chinese skills has been proven to significantly improve. The finding offers positive evidence of the feasibility of using self-assessments and teacher comments are beneficial for the students' metacognitive ability cultivation and Chinese speaking skills development. However, whether metacognitive strategies is still effective in a longer period of time is also worthy of further exploration by researchers.

During the experiment, the researchers collected data on metacognitive strategies and knowledge demonstrated in students' survey, it was found that the metacognitive strategies are crucial in encouraging students to reflect and evaluate their performance. The students are able to apply a systematic approach to reflection: self-diagnosis, planning, monitoring, evaluation, regulation and reflection, with greater emphasize on the monitoring strategy. However, the employment of metacognitive strategies by students was disproportionately distributed in their self-assessments, with the monitoring approach being the most common one employed while the self-diagnosis, regulation, and reflection techniques went mostly unnoticed. Based on this imbalance, whether teachers can achieve a balance in

the use of metacognitive strategies by students in the teaching process, and how to achieve this balance, is also the content that future research can further explore.

In conclusion, this study contributes to the development of teaching CFL, provide advice on teaching methods for teachers who teach Chinese as a foreign language, especially in the teaching of Chinese speaking skills. Future studies can take this research method as reference and apply it to the oral Chinese

teaching of students who learning CFL in other grades, especially high school students and even university students. Alternatively, further researchers may conduct a longer-term intervention experiment to further confirm the effectiveness of using metacognitive strategies to develop Chinese speaking skills for students who learning Chinese as a foreign language, and new problems may be discovered in this process.

References

- Armbruster, B. B., Echols, C. H., & Brown, A. L. (1983). The role of metacognition in reading to learn: A developmental perspective. *Reading education report*, 40.
- Bachman, L. F., & Palmer, A. S. (2010). *Language assessment in practice*. Oxford University Press
- Chayakul, C. (2017). Analysis of the main international tourist arrivals to Thailand and their impacts on Thailand's tourism industry. *Kasem Bundit Journal*, 18, 18-30.
- Denizer, E. N. (2017). Does mother tongue interfere in second language learning? *Journal of Foreign Language Education and Technology*, 2(1), 39-54.
- Flavell, J. H. (1976). Metacognitive aspects of problem solving. *The nature of intelligence*, 231-235.
- Flavell, J. H. (1979). Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitive-developmental inquiry. *American psychologist*, 34(10), 906.
- Forbes, K., & Fisher, L. (2018). The impact of expanding advanced level secondary school students' awareness and use of metacognitive learning strategies on confidence and proficiency in foreign language speaking skills. *The Language Learning Journal*, 46(2), 173-185.
- García Magaldi, L. (2010). Metacognitive strategies based instruction to support learner autonomy in language learning. *Revista Canaria De Estudios Ingles*, 61, 73-86.
- Goh, C. C., & Zhang, D. (2001). A metacognitive framework for reflective journals. In *Teachers' handbook on teaching generic thinking skills* (pp. 8-21).
- Guo, S., Shin, H., & Shen, Q. (2020). The commodification of Chinese in Thailand's linguistic market: A Case study of how language education promotes social sustainability. *Sustainability*, 12(18), 7344.

- Koran, S. (2015). The role of teachers in developing learners' speaking skill. *6th International Visible Conference on Educational Studies and Applied Linguistics*.
- Li, A. W. (2023). Assessing the speaking proficiency of L2 Chinese learners: Review of the Hanyu Shuiping Kouyu Kaoshi. *Language Testing, 40*(4), 02655322231163470.
- Liu, Y. (2020). Effects of metacognitive strategy training on Chinese listening comprehension. *Languages, 5*(2), 21.
- Luo, H., & Limpapath, P. (2016). Attitudes towards Chinese language learning: A case of Thai senior high school students at a private school in Bangkok. *BU Academic Review, 15*(2), 102-112.
- Marantika, J. E. R. (2021). Metacognitive ability and autonomous learning strategy in improving learning outcomes. *Journal of Education and Learning (EduLearn), 15*(1), 88-96.
- Nakatani, Y. (2005). The effects of awareness-raising training on oral communication strategy use. *The modern Language Journal, 89*(1), 76-91.
- Nanyan, S. (2018). *Lexical challenges in English speaking skills among Armenian students*. AUA Institutional Repository.
- Oxford, R. L. (2018). Language learning strategies. *The Cambridge guide to learning English as a Second Language, 81-90*.
- Parsons, V. L. (2014). *Stratified sampling*. Wiley StatsRef.
- Pawlak, M. (2021). Investigating language learning strategies: Prospects, pitfalls and challenges. *Language Teaching Research, 25*(5), 817-835.
- Raofi, S., Chan, S. H., Mukundan, J., & Rashid, S. M. (2014). Metacognition and second/foreign language learning. *English Language Teaching, 7*(1), 36-49.
- Sae-thung, J., & Boonsuk, Y. (2022). Chinese speaking strategies as a foreign language: Success stories from Thai higher education. *Anatolian Journal of Education, 7*(2), 157-172.
- Shi, L., & Chayanuvat, A. (2021). Using Mimes and Mini Acts to Improve Chinese Speaking Skills of Grade 7 Thai Students. *Asia Social Issues, 14*(6), 249935.
- Sun, Q., & Zhang, L. J. (2021). A sociocultural perspective on English-as-a-foreign-language (EFL) teachers' cognitions about form-focused instruction. *Frontiers in Psychology, 12*, 593172.
- Taherdoost, H. (2016). Sampling methods in research methodology; how to choose a sampling technique for research. How to choose a sampling technique for research, *SSRN, 3205035*.

-
- Tangyuenyong, P., & Choonharuangdej, S. (2009). *Research on the teaching and learning of the Chinese language in higher education institutions in Thailand: A summary*. Thai World Affairs Center.
- Van den Bergh, L., Ros, A., & Beijaard, D. (2013). Teacher feedback during active learning: Current practices in primary schools. *British Journal of Educational Psychology*, 83(2), 341-362.
- Vandergrift, L., & Goh, C. C. (2012). *Teaching and learning second language listening: Metacognition in action*. Routledge.
- Veenman, M. V., Van Hout-Wolters, B. H., & Afflerbach, P. (2006). Metacognition and learning: Conceptual and methodological considerations. *Metacognition and Learning*, 1, 3-14.
- Zhang, D., & Goh, C. C. (2006). Strategy knowledge and perceived strategy use: Singaporean students' awareness of listening and speaking strategies. *Language Awareness*, 15(3), 199-119.

รูปแบบการบริหารต้นทุนและห่วงโซ่อุปทานธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาค

Management Model of Cost Management and Supply Chain of Ban Wang Nark's Lovely Bantam Chicken

เตชิตา สุทธิรักษ์¹, กุลวดี จันทรวีเชียร², วิสุตร์ เพชรรัตน์³,
วราพร กาญจนคลอด⁴, พัชรัตน์ อธิติง⁵
Taechita Sutthirak¹, Kunwadee Janwichian², Wisut Petcharat³,
Waraporn Kanjanaklod⁴, Pattanun Atitang⁵

Received: 19 April 2023

Revised: 26 June 2023

Accepted: 6 July 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการห่วงโซ่อุปทานธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาค 2) วิเคราะห์เพื่อหารูปแบบการบริหารต้นทุนธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาค 3) วิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทาน ธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาค เพื่อให้ได้องค์ความรู้ต้นแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทาน สำหรับธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาค โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(PAR) กำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ การศึกษาการจัดการห่วงโซ่อุปทานธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาคพบว่า ตั้งแต่ขั้นตอนการผลิตลูกไก่แจ้จนถึงขั้นตอนการจัดส่งให้ลูกค้าใช้ระยะเวลาสามารถใช้แบบจำลอง SCOR ปรับปรุงสายสัมพันธ์ของห่วงโซ่อุปทานธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาค โดยการวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบการบริหารต้นทุนธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาค โดยลดระยะเวลาในกระบวนการผลิตถึงลูกค้า ขั้นสุดท้ายส่งผลให้กลุ่มผู้ประกอบการสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองเพิ่มมากขึ้น ช่วยสร้างเครือข่ายกลุ่มธุรกิจไก่แจ้ในการผลิต เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของลูกค้า และสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้

คำสำคัญ: การบริหารต้นทุน, ห่วงโซ่อุปทาน, ไก่แจ้สวยงาม, บ้านวังนาค

Abstract

The objectives of this research were. - 1) to study the supply chain management of Ban Wang Nak beautiful bantam business. 2) Analyze to find a cost management model for the beautiful bantam Ban Wang Nak business. 3) Analyze the supply chain of the Ban Wang Nak beautiful bantam business, in order to acquire a knowledge model of supply chain management for the beautiful bantam Ban Wang Nak business. Participatory action research methodology (PAR) was used to designate a sample of 10 people, and the results can be summarized as

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

¹ Faculty of Management Sciences. Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

follows. A study of supply chain management in Ban Wang Nak's beautiful bantam business found that from the process of producing bantam chicks to the process of delivery to customers, required a long time. The SCOR model can be used to improve the relationship of the supply chain by analyzing to find a cost management model for the beautiful Ban Wang Nak business. This involves shortening the time in the production process to hold the final customer. As a result, entrepreneurs can generate more income for themselves and help build a network of bantam business groups in production to be sufficient to meet the needs of customers and be able to compete with competitors.

Keywords: Cost management, supply chain, lovely Bantam chicken, Ban Wang Nak

บทนำ

การเกษตรเป็นภาคการผลิตที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยมายาวนาน มีการพัฒนา ของประเทศในระยะ 20 ปี ประเด็น ด้านการเกษตรที่มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพ สร้างการเจริญเติบโต อย่างมีเสถียรภาพและการ กระจายรายได้ให้กับภาคเกษตรของคนไทย และ ภาคใต้มีการเลี้ยงไก่ จำนวน 387,245 ราย (กรม ปศุสัตว์, 2561) ซึ่งเกษตรกรส่วนหนึ่งมีการเลี้ยงไก่ ในลักษณะไก่สวยงาม เพื่อเป็นรายได้เสริมเริ่มมี ความนิยมในเกษตรกร ไก่แจ้เป็นไก่ในลักษณะ ไก่สวยงามที่นิยมนำมาเลี้ยงเพื่อเป็นรายได้เสริม ไก่แจ้เดิมเป็นไก่ป่าที่มีความปราดเปรียว ชี้อะแวง เข้าใกล้ไม่ได้ แต่เพราะมีขนสวยงาม ลักษณะที่น่า รัก และ การเลี้ยงไม่ยุ่งยาก ทำให้เกิดการ พัฒนา สายพันธุ์ต่อเนื่องมาไม่ต่ำกว่า 30 ปี จนสามารถ พัฒนาไก่แจ้ไทยได้ถึง 12 สีและพัฒนาสีสากล 14 สี ไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาค หมู่ที่ 5 ตำบลกะหรอ อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่ ที่มีการเพาะพันธุ์เลี้ยงไก่แจ้สวยงาม และสามารถ จะคัดเลือกสายพันธุ์จนได้สายพันธุ์ที่โดดเด่น สี สันสวยงาม มีองค์ประกอบของไก่แจ้ และตรงกับ ความต้องการของกลุ่มคนที่รักในการเลี้ยงและตลาด ของไก่แจ้สวยงาม บ้านวังนาคมีการเพาะเลี้ยง และพัฒนาสายพันธุ์ไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาค โดย

การผสมพันธุ์ไก่ตามความรู้สึกตามลักษณะสีและ สายพันธุ์ที่โดดเด่น เป็น 4 ระยะ ใช้เวลากว่า 1 ปีจนได้สายพันธุ์ที่มีความโดดเด่นของสีขาวหางดำ คือ มีรูปร่างเล็ก มีเครื่องหางตกต่ำสวยงาม น้ำหนักตรงตาม มาตรฐานสากล โดยไก่แจ้ สวยงามบ้านวังนาคมีการพัฒนาสายพันธุ์จำแนก ตามสีด้วยกัน 5 สี ประกอบด้วย ไก่แจ้ขาวหางดำ ไก่แจ้ของหางดำ ไก่แจ้สีป่าเหลือง ไก่แจ้สีเบญจรงค์ และไก่แจ้เขาเปราะสีป่าน ซึ่งเป็นจุดเด่นของบ้าน วังนาค การเลี้ยงไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาค ประสบ ปัญหาด้านการบริหารจัดการต้นทุนและการ จัดการห่วงโซ่อุปทาน เนื่องจากยังขาดการบริหาร จัดการที่ดี เพราะไม่มีการศึกษาวิเคราะห์ปัญหา ในการ จัดการห่วงโซ่อุปทาน โดยเริ่มต้นตั้งแต่ กระบวนการจัดซื้อจัดหา การผลิต การเคลื่อน ย้าย การขนส่ง การจัดเก็บ การจัดจำหน่าย การ ขาย และรวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมา ใช้ในการสนับสนุนกระบวนการต่างๆ ให้สามารถ ดำเนินการจัดการประสานกันได้อย่างเป็นระบบ เพื่อหาแนวทางปรับปรุงคุณภาพ พร้อมลดต้นทุน การผลิตไก่แจ้ ดังนั้นเพื่อสนองต่อความต้องการ ของผู้บริโภค การศึกษาและการบริหารต้นทุน เป็นเครื่องมือในการช่วยตัดสินใจในการบริหาร จัดการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำมา วิเคราะห์ถึงจุดคุ้มทุนในการเพาะเลี้ยง ส่งผลให้

มีผลตอบแทนในรูปแบบผลกำไรและเติบโตอย่าง
ยั่งยืน ดังนั้นการบริหารต้นทุนและการจัดการ
ห่วงโซ่อุปทาน จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความอยู่รอด
ในการเพาะเลี้ยงไก่แจ้สวยงามไปใช้ประโยชน์
เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อพัฒนาและ
การดำเนินการจัดการประกอบธุรกิจต่อไป

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาการจัดการห่วงโซ่อุปทานธุรกิจ
ไก่แจ้สวยงามบ้านวังนา
2. วิเคราะห์เพื่อหารูปแบบการบริหาร
ต้นทุน ธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนา
3. วิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานธุรกิจไก่แจ้
สวยงามบ้านวังนา เพื่อให้ได้องค์ความรู้กัน
แบบการจัดการห่วงโซ่อุปทาน สำหรับธุรกิจไก่แจ้
สวยงามบ้านวังนา

วิธีการศึกษา

การทำวิจัยครั้งนี้เป็นการทำวิจัยเชิง
ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action
research: PAR) โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน
กระบวนการในการผลิต การกระจายความรู้รวมทั้ง
เป้าหมายของการปรับปรุงขีดความสามารถและ
การปฏิบัติทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อความ
สำเร็จในการเปลี่ยนแปลงการจัดตั้งรวมกลุ่มหรือ
องค์กร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ โดยการ
กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัยในครั้งนี้
ใช้ตารางของKrejcie & Morgan (1970) ผู้วิจัย
ได้ทำการเลือกกลุ่ม ตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง
(purposive sampling) มีการวิจัยในมนุษย์กลุ่ม
ผู้ประกอบการเลี้ยงไก่แจ้ จำนวน 20 คน โดยมี
คุณสมบัติเฉพาะ ดังนี้

1. เป็นผู้ประกอบการเลี้ยงไก่แจ้ในพื้นที่
อย่างน้อย 1 ปี

2. เป็นผู้ประกอบการเลี้ยงไก่แจ้
มีประสบการณ์โดยตรง

3. เป็นผู้ประกอบการเลี้ยงไก่แจ้
เป็นอาชีพหลัก

กลุ่มตัวอย่าง มาจากการเลือกแบบ
เจาะจงจำนวน 10 คน มีเกณฑ์การคัดเลือก คือ
เป็นประชากรบ้านวังนา, กลุ่มเลี้ยงไก่แจ้ยินยอม
เข้าร่วมในกระบวนการวิจัยโดยความสมัครใจ
มีสติสัมปชัญญะ

เครื่องมือในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม
(questionnaires) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่ง
ลักษณะของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน
ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามสภาพพื้นฐานทาง
เศรษฐกิจและสังคมของผู้ประกอบการธุรกิจไก่
แจ้สวยงามบ้านวังนา ส่วนที่ 2 แบบสอบถาม
สภาพการผลิตธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนา
ส่วนที่ 3 แบบสอบถามข้อมูลด้านการตลาดและ
การจัดจำหน่าย ส่วนที่ 4 แบบสอบถามต้นทุนการ
ทำธุรกิจไก่แจ้ ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะจากการทำ
วิจัย โดยกำหนดระดับความคิดเห็นตามแบบของ
Likert (rating scale) โดยแต่ละข้อแบ่งออกเป็น 5
ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด
หาความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดย
การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม
กับนิยามเชิงปฏิบัติการ (IOC) ตามความคิดเห็น
ของผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง
0.60-1.00 และค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดย
ใช้วิธีของครอนบาค (Cronbach, 1951) ได้ค่า
สัมประสิทธิ์แอลฟาของ แบบสอบถามโดยภาพ
รวม 0.90

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นประกอบด้วย
ข้อมูลต้นทุนธุรกิจไก่แจ้สวยงาม ศึกษาการจัดการ
ห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งมีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ
ที่ใช้วิเคราะห์ (data analysis and statistics)
การแจกแจงความถี่ (frequency distribution)

ร้อยละ (percent) ค่าเฉลี่ย (mean) มัชฐาน (median) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และผู้วิจัยได้ดำเนินการข้อพิจารณา ด้านจริยธรรม (ethical consideration) ตามหลัก จริยธรรมการวิจัยในคน เพื่อการให้ข้อมูลจาก กลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษา

ข้อมูลด้านสังคมของผู้ประกอบการ ธุรกิจไก่แจ้ ซึ่งพบว่ากลุ่มผู้ประกอบการเลี้ยงไก่แจ้ ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุ 40-50 ปี มีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่แจ้สวยงาม 5-10 ปี มีเนื้อที่ในการเพาะเลี้ยงไก่แจ้ ประมาณ 1-2 ไร่ และมีรายได้เฉลี่ยต่อปีของเกษตรกร มากกว่า 50,000 บาท การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย มีจำนวนสมาชิก 4 คน /ครอบครัว มีแรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงไก่แจ้ส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องคนในครอบครัว และหากพิจารณารายได้ของผู้ประกอบการธุรกิจเลี้ยงไก่แจ้พบว่าจะมีรายได้มาจาก 3 ทาง คือ รายได้จากการเลี้ยงไก่แจ้สวยงาม รายได้จากการทางการเกษตรอื่นๆ และรายได้ทั่วไป (การรับจ้าง ทำสวน เป็นต้น)

(สุทธิวรรณ สังวร และจิรรัตน์ ธีระวรา พฤษภ์, 2555) ได้ศึกษาเรื่อง ต้นทุนโซ่อุปทานของปลาสามฝัก: กรณีศึกษา OTOP อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษา พบว่า โซ่อุปทานของปลาสามฝัก ประกอบด้วย ผู้เลี้ยงปลา ผู้ค้าส่ง ผู้ผลิตปลาสาม ฝัก ผู้ค้าปลีก และลูกค้า ซึ่งจากการวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มจะเห็นได้ว่า มูลค่าเพิ่มที่ผู้เลี้ยงปลามีค่าต่ำที่สุดและต่ำกว่ามูลค่าเพิ่มที่เกิดขึ้นในส่วนอื่นๆ มาก ดังนั้น จึงได้นำเสนอแนวทางเพิ่มมูลค่าเพิ่มที่ผู้เลี้ยงปลาและแนวทางในการสร้างความเข้มแข็งให้โซ่อุปทาน

(ศิริทรัพย์ จบเจนภัย และคณะ, 2557) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตใน

โซ่อุปทานกล้วยไข่ กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษา พบว่า การจัดการโซ่อุปทานใน จ.จันทบุรีและเพชรบุรี มีความแตกต่างกัน โดย จ.จันทบุรีผลผลิตมีการส่งออกตลาดต่างประเทศ คือ สาธารณรัฐประชาชนจีน จึงเน้นการจัดการ ด้านคุณภาพเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่ปลูกเป็นพืชแซม หรือแบบผสม ลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองราคาซื้อขายผลผลิต และปัจจัยการผลิต และภาครัฐควรมีการส่งเสริมให้มีการทำการเกษตรแบบพันธสัญญา (contract farming) เพื่อลดปัญหาการผันผวนของราคาผลผลิต กระตุ้นและผลักดันให้เกษตรกร มีการบริหารจัดการผลผลิตได้อย่างมีคุณภาพ

1. ผลการศึกษาการจัดการห่วงโซ่อุปทานธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาค

การจัดการโซ่อุปทานธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาค เป็นการส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการที่สามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง สามารถใช้ตัวแบบเชิงปฏิบัติการโซ่อุปทาน (supply chain operations: SCOR model) เป็นทางเลือกที่จะพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตลอดโซ่อุปทาน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนและการบริหารกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดหา การแปรรูป และกิจกรรมโลจิสติกส์ทุกๆ กิจกรรม จะรวมถึงการประสานงานกัน การเชื่อมโยงกันระหว่างผู้จำหน่ายวัตถุดิบ ตัวกลาง ผู้ให้บริการขนส่ง และลูกค้า ซึ่งมี 6 องค์ประกอบ คือ การวางแผน (plan) การจัดหาวัตถุดิบ (source) การผลิต (make) การส่งมอบ (delivery) การส่งคืน (return) และการวางแผนและการสนับสนุนดำเนินงาน (enable) โดยในแต่ละด้านจะมีความสัมพันธ์กันเป็นระบบตามความสำคัญ เมื่อได้รูปแบบการบริหารจัดการโซ่อุปทานธุรกิจไก่แจ้

สวยงามบ้านวังนา รูปแบบนี้สามารถพัฒนาได้ตามสถานการณ์ของสภาพแวดล้อมภายนอกของการแข่งขันทางธุรกิจ โดยมีการนำรูปแบบการจัดการโซ่อุปทานธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาที่มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในกระบวนการ ซึ่งการนำเอาแนวคิดทฤษฎีตามที่กล่าวมาดำเนินการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโซ่อุปทานธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาโดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 การวางแผนการผลิต ผู้ประกอบการจะต้องทราบว่า มีสินทรัพย์หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นอยู่เป็นจำนวนเท่าใดและอย่างไร โดยเป็นปัจจัยหนึ่งที่ต้องประกอบการตัดสินใจในการลงทุนและ ในการบริหารของผู้ประกอบการ และควรคำนึงถึงปัจจัยภายนอกที่เป็นความเสี่ยงต่อคุณภาพและราคาของ ไก่แจ้พร้อมจำหน่าย ดังนั้นเพื่อให้ทันกับสภาวะการแข่งขันในปัจจุบัน ผู้ประกอบการควรมีเครื่องมือการ จัดการทางโซ่อุปทานมาบริหารจัดการเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในส่วนของการลดขั้นตอนในการดำเนินงาน

1.2 การจัดซื้อจัดหา ประสิทธิภาพของคุณภาพของไก่แจ้สวยงาม ต้องควบคุมด้วยต้นทุนการสั่งซื้อ และความเร็วในการจัดส่ง

1.3 การขนส่ง สำหรับปัญหาในการขนส่งพบว่าในการขนส่งไก่แจ้สวยงาม โดยใช้บริษัทขนส่งไก่ โดยเฉพาะ โดยที่ลูกค้ารับผิดชอบค่าขนส่งเองทั้งหมด แต่มีความไม่แน่นอนของสภาพการจราจร และสภาพของไก่แจ้อยู่ในตู้รถนานๆ อาจจะทำให้การขนส่งไก่แจ้มีปัญหาจากไก่แจ้บาดเจ็บ หรือตายระหว่างทาง

1.4 ด้านลูกค้า กรณีที่ผู้ประกอบการส่งไก่แจ้ขายให้กับลูกค้า ผู้ประกอบการต้องใส่ใจดู

แม่ไก่แจ้ที่ลูกค้าจองตั้งแต่เริ่มแรก ฝ้าคอดูการเติบโตทุกระยะของไก่แจ้ เมื่อถึงเวลาการส่งมอบให้ลูกค้าจะได้ไก่ที่มีคุณภาพ

1.5 ด้านบรรจุภัณฑ์ในการขนส่งไก่แจ้สวยงาม ในด้านบรรจุภัณฑ์ ไก่แจ้จะต้องมีการบรรจุหีบห่อที่พิเศษ เพราะต้องใช้กล่องบรรจุภัณฑ์เฉพาะไก่เท่านั้น เมื่อขนส่งต้องมีความระมัดระวังในการ บรรจุให้ดี โดยการควบคุมอุณหภูมิของตู้รถ

1.6 ด้านการส่งคืน จากการสัมภาษณ์ไม่มีอัตราการส่งคืนไก่แจ้ เพราะการส่งมอบให้ลูกค้าได้สินค้าตามสมบูรณ์

2. ผลการศึกษาเพื่อหารูปแบบการบริหารต้นทุน ธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนา

2.1 รูปแบบการบริหารต้นทุน (แบบเดิม)

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลกลุ่มธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนา พบว่า ทางกลุ่มไม่ได้มีการ คิดคำนวณต้นทุนไก่แจ้สวยงามแบบถูกวิธี เนื่องจากทางกลุ่มไม่ได้นำค่าใช้จ่ายบางส่วนในการเลี้ยงไก่แจ้ สวยงาม และการผสมพันธุ์ไก่แจ้สวยงามมาร่วมในการคำนวณต้นทุน และมีค่าใช้จ่ายบางส่วน เช่น ค่าเสื่อม ราคา ค่าแรงคนงาน ที่ทางกลุ่มมีการเฉลี่ยต้นทุนให้แก่ลูกค้าแจ้สวยงามไม่ถูกต้อง จึงส่งผลให้ต้นทุนไก่แจ้สวยงามไม่ถูกต้อง

ส่วนของการบริหารต้นทุนไก่แจ้สวยงามบ้านวังนา พบว่า ทางกลุ่มมีความพยายามจะทำการบริหารต้นทุน เพื่อไม่ให้ต้นทุนที่สูงเกินไป เช่น การควบคุมค่าสาธารณูปโภค การควบคุมอุปกรณ์การเลี้ยงไก่ การควบคุมวัตถุดิบ เป็นต้น แต่ก็ยังไม่สามารถควบคุมต้นทุนเหล่านี้ได้ตามเป้าหมาย

2.2 รูปแบบการบริหารต้นทุน (แบบใหม่)

สินทรัพย์	ต้นทุนต่อเดือน (บาท)
1.1 โรงเรือน (มูลค่าการก่อสร้างโรงเรือนประมาณ 70,000 บาท)	584
1.2 ตู้หนุบาลไก่	17
1.3 ตู้พักไข่	242
1.4 ชะลอมไก่	15
1.5 กรงไก่คอนโต ต่อช่อง	920
1.6 ภาชนะใส่อาหารไก่	21
1.7 ภาชนะใส่น้ำไก่	29
1.8 หลอดไฟ	50
ต้นทุนค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ต่อเดือน	1,878

หลังจากผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่เพื่อการบริหารต้นทุน ไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาคน พบว่าผู้วิจัยได้เข้าไปทำการวิจัยเกี่ยวกับระบบบัญชีต้นทุนการบริหารต้นทุนไก่แจ้สวยงาม ให้ความรู้ด้านการคิด คำนวณต้นทุน และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับต้นทุนผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะต้นทุนฐานกิจกรรมเนื่องจากว่า การบัญชีต้นทุนฐานกิจกรรมนั้น มีความเหมาะสมกับธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาคน เพราะว่า ต้นทุนฐาน กิจกรรม เป็นการคิดต้นทุนแบบแบ่งแยกตามกิจกรรม ซึ่งจะทำการปันส่วนต้นทุนตามการใช้ทรัพยากรผ่าน กิจกรรม ซึ่งจะทำให้ต้นทุนของไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาคนจะสูงหรือจะต่ำขึ้นอยู่กับกระบวนการการเลี้ยง การผสมพันธุ์ ว่าแต่ละกระบวนการใช้วัตถุดิบ อุปกรณ์การเลี้ยง หรือค่าใช้จ่ายต่างๆ มากน้อยเพียงใด ซึ่งจากการเข้าไปทำการวิจัย พบว่า ทางกลุ่มธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาคน ได้มีการคิดต้นทุนได้ถูกต้อง และทราบ ว่าต้นทุนที่แท้จริงของไก่แจ้สวยงามที่มีไว้เพื่อขายนั้นมีต้นทุนจริงเท่าไร และ

ยังสามารถกำหนดราคาขาย ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะส่งผลให้ทางกลุ่มฯ มีผลกำไรที่ชัดเจน และช่วยให้ทางกลุ่มฯสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน และในส่วนของการบริหารต้นทุนผู้วิจัยได้ส่งเสริมในการบริหารต้นทุน โดยการลดต้นทุนผลิตภัณฑ์ เช่น การลดความสูญเสียจากการผลิตมากเกินไป ความจำเป็น โดยการผสมพันธุ์ไก่แจ้สวยงามให้เหมาะสมตรงตามความต้องการของลูกค้า การลดความสูญเสียจากการรอคอย โดยการบริหารจัดการวัตถุดิบ อาหาร อุปกรณ์เลี้ยงไก่ให้เพียงพอ ซึ่งจะทำให้เกิดการรอคอยอุปกรณ์ต่างๆ ในการเลี้ยงดู หรือผสมพันธุ์ การลดความสูญเสียจากการขนส่ง เพราะว่าหากกระหว่างการขนส่งไก่แจ้สวยงามตาย ก็จะทำให้ทางกลุ่มตัวอย่างจะต้องส่งไก่ตัวใหม่ให้แก่ลูกค้า ซึ่งเป็นการสูญเสียต้นทุนเป็นอย่างมาก ดังนั้นควรจะต้องมีแพ็คเกจ ในการจัดส่งที่เหมาะสม และกระบวนการขนส่งที่เหมาะสมร่วมด้วย และการลดความสูญเสียที่เกิดจากงาน เสีย ซึ่งปัจจุบันทางกลุ่มฯ ได้มีการส่งเสริมความรู้ให้แก่ผู้เลี้ยงไก่ เพื่อให้เลี้ยงไก่แจ้สวยงามได้อย่างถูกต้อง เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเลี้ยงไก่แจ้สวยงาม และลดโอกาสการติดเชื้อ หรือไก่แจ้สวยงามติดโรค ลดโอกาสการตายระหว่างการเลี้ยง เป็นต้น ซึ่งการบริหารต้นทุนในรูปแบบดังกล่าวจะช่วยทำให้ทางกลุ่มตัวอย่างสามารถลดต้นทุนการผลิต และลดต้นทุนการสูญเสียได้เพิ่มมากขึ้น โดยจะส่งผลให้ก่อให้เกิดกำไรที่เพิ่มสูงขึ้น (จิระประภา ประจวบสุข, 2557) ซึ่งทำการศึกษาการบริหารต้นทุนสมัยใหม่พบว่าธุรกิจที่สามารถบริหารต้นทุนให้ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ โดยเฉพาะความต้องการของผู้บริโภค จะประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ดังนั้น ความสามารถในการประยุกต์ใช้การบริหารต้นทุน จึงเป็นหนึ่งในบทบาทสำคัญที่ผู้บริหารต้องใช้ในการจัดการองค์การอย่างมืออาชีพ

2.2 ผลการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตไก่แจ้สวยงามบ้านวังนา

ต้นทุนการผลิตไก่แจ้สวยงาม กระบวนการเตรียมสถานที่ และอุปกรณ์: ถือเป็นสินทรัพย์ของกิจการ ดังนั้นจะทำการคิดค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์เหล่านี้ เพื่อนำมาเฉลี่ยเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนผลิต

ต้นทุนค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ต่อเดือน

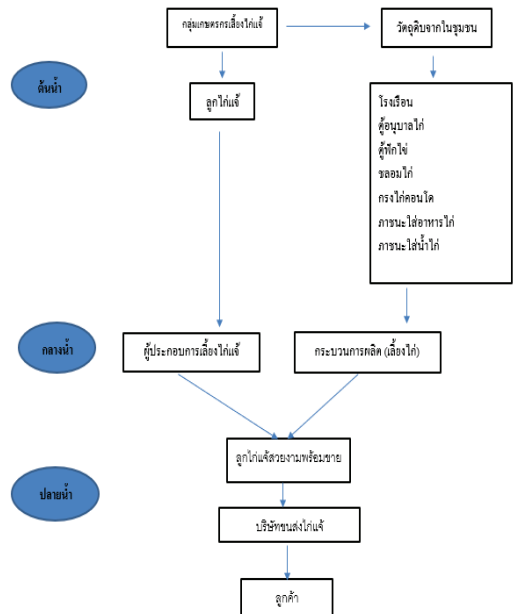
หมายเหตุ: กลุ่มเลี้ยงไก่ ประมาณ 60 ตัว เฉลี่ยค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ ตัวละ 31 บาท

ต้นทุนพ่อ-แม่พันธุ์ไก่แจ้ต่อเดือน

สินทรัพย์	ต้นทุนต่อเดือน (บาท)
2.1 คัดเลือกพ่อ - แม่พันธุ์ไก่แจ้	41.5
2.2 อาหารพ่อ - แม่พันธุ์ไก่แจ้ 1 ตัว	15
2.3 วิตามินเสริม และวัคซีน	16
2.4 ยารักษาโรค	2
2.5 ค่าทราย แกลบรองพื้น	4
2.6 ค่าน้ำประปา	4
2.7 ค่าไฟฟ้า	2
2.8 ค่าแรงงานเลี้ยงดูแลพ่อ-แม่พันธุ์ไก่แจ้	50
ต้นทุนพ่อ-แม่พันธุ์ไก่แจ้ต่อเดือนต่อ 1 ตัว	134.5
ต้นทุนค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ต่อเดือน	31
ต้นทุนพ่อ-แม่พันธุ์ไก่แจ้ต่อเดือน	134.5
ต้นทุนการผสมพันธุ์และเพาะเลี้ยงลูกไก่แจ้	178
รวมต้นทุนไก่แจ้	343.5

2.3 สรุปต้นทุนการเลี้ยงไก่แจ้

หมายเหตุ: ต้นทุนการเลี้ยงไก่จะไม่ทำการรวมต้นทุนการขนส่ง เนื่องจากลูกค้าจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าขนส่งทั้งหมด

3. ผลการศึกษาห่วงโซ่อุปทานธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนา เพื่อให้ได้องค์ความรู้ต้นแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทาน สำหรับธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนา

จากผลการศึกษา สามารถเสนอแนวทางของแบบจำลอง SCOR ของธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนา เพื่อลดต้นทุนวัตถุดิบ ลดความสูญเสียจากการผลิตมากเกินไป (over production) ควรจะทำการผสมพันธุ์ไก่แจ้ให้เหมาะสมตรงตามความต้องการของตลาด หากทำการผสมพันธุ์ไก่แจ้มากเกินไปหรือเร็วเกินไป จะทำให้ลูกไก่แจ้ที่มีไว้เพื่อขายมากกว่าความต้องการของตลาด และเมื่อถึงวัยที่จะขายได้ จะส่งผลให้ไก่แจ้เหล่านั้นกลายเป็นต้นทุน หรือค่าใช้จ่ายของกิจการโดยปริยาย หรืออาจจะขายได้ต่ำกว่าราคาทุน สามารถเสนอแนวทางของแบบจำลอง SCOR ของธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนา ทั้ง 3 กระบวนการ ดังนี้

1. กระบวนการด้านการวางแผน สำหรับผู้ผลิตธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนา มี

กระบวนการ วางแผนห่วงโซ่อุปทานถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งของธุรกิจ จากผลการวิเคราะห์ การลงทุนให้ทราบถึงด้านความสามารถในการทำกำไร อัตราเพิ่มขึ้นและลดลงตามรายได้รวม และกำไรเนื่องจากกระบวนการด้านการวางแผนธุรกิจ โดยส่วนมากมีปัญหาจากด้านแรงงานเป็นสำคัญ และการกระบวนการผลิตที่ล่าช้า ทำให้เกิดปัญหาด้านการผลิตส่งผลให้ประสิทธิภาพในด้านการดำเนินงาน โดยรวมแล้วจะมีอัตราเพิ่มขึ้นและลดลงแค่เล็กน้อยเท่านั้น

2. กระบวนการด้านการจัดหาวัตถุดิบ กระบวนการจัดหาวัตถุดิบถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญมี กระบวนการจัดหาวัตถุดิบที่ผลิตไว้ล่วงหน้าเป็นกระบวนการดำเนินงานในสภาพของการจัดหา วัตถุดิบที่มาจากการผลิต กระบวนการจัดหาวัตถุดิบที่จะต้องสั่งผลิต สำหรับผู้ผลิตธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาค เป็นกระบวนการดำเนินงานในสภาพของการผลิตไก่แจ้ จากการได้ลูกไก่มาจากกลุ่มพ่อแม่พันธุ์ จากผลการวิเคราะห์งบการลงทุนการผลิตไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาค มีกระบวนการด้านการจัดหาวัตถุดิบของธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาค มีการนำวัตถุดิบ หรือ ทุนจากการเลี้ยงไก่แจ้สวยงามจากชุมชน และเป็นการดำเนินการหาเองของกลุ่มธุรกิจมีสมรรถนะความพร้อมในการผลิตที่ดีพอ โดยส่วนมากมีปัญหาด้านการจัดหาวัตถุดิบมา จากราคาสูง เช่น ราคาอาหารไก่ ราคาวัคซีน อาหารเสริม เป็นต้น ส่งผลทำให้เกิดต้นทุนในด้านการผลิตที่สูงขึ้น ราคาขายพร้อมส่งปรับขึ้นตามไปด้วย

3. กระบวนการด้านการผลิต โดยจะมีกระบวนการผลิต คือ จำแนกประเภทลูกไก่ที่จะผลิตตาม รูปแบบขั้นตอน ทำการทดลองผลิตลูกไก่แจ้ตามประเภทต่างๆ ทำการผลิตสินค้าให้ได้ปริมาณ และคุณภาพตามความต้องการของลูกค้า ทำการจัดส่งสินค้าภายในเวลาที่กำหนดใน

กระบวนการผลิตนั้น เราจะต้องมีการควบคุมดูแล และจัดการในทุกๆ ขั้นตอนหรือทุกๆ กระบวนการ มีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์และเครื่องฟักไข่ ที่อยู่ของไก่ ในการผลิต การบริหารกระบวนการผลิต จนกระทั่งถึงการดูแลด้านการจัดส่งสินค้า เพื่อให้ได้มาซึ่งความพึงพอใจของลูกค้า

4. กระบวนการด้านการจัดส่ง มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิต ดังนั้นทำการจัดส่งสินค้าตามรูปแบบการผลิต เช่น การจัดส่งไก่แจ้สวยงามแบบสมบูรณ์และคุณภาพที่เหมาะสม พร้อมส่งให้ลูกค้าผ่านบริษัทขนส่งไก่โดยเฉพาะ มีการควบคุมด้านบรรจุภัณฑ์ อุณหภูมิห้อง ส่วนค่าขนส่งลูกค้าเป็นคนรับผิดชอบ

5. กระบวนการส่งคืน เกี่ยวข้องกับกระบวนการก่อนหน้า เช่น ทำการส่งคืนสินค้าในกรณีที่สินค้ามีความเสียหายระหว่างการขนส่ง หากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นสามารถนำกลับมาซ่อมแซมปรับปรุงแก้ไขได้

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารต้นทุนและห่วงโซ่อุปทานธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาค สามารถอภิปรายผล เพื่อให้ได้องค์ความรู้กันแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทาน สำหรับธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาค ดังนี้

แนวคิดต้นทุนฐานกิจกรรมมาใช้ในการบริหารต้นทุน “แนวคิดนี้เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 1980 โดยมีเป้าหมายเชิงกลยุทธ์อยู่ 3 ประเด็นคือ เพื่อรายงานต้นทุนที่ถูกต้องให้ผู้ประกอบการสามารถชำระบู่ แหล่งที่มาของรายได้ เพื่อให้ทราบถึงต้นทุนของกิจกรรมและกระบวนการผลิตในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่มี ประสิทธิภาพ และเพื่อกำหนดทรัพยากรที่ต้องใช้อย่างประหยัด และวิธีการจัดหอย่างมีคุณค่า” (สุนันทา สังขทัตต์, 2564) เพื่อให้สามารถรองรับระบบต้นทุนฐาน

กิจกรรม ระบบต้นทุนฐานกิจกรรมเป็นวิธีการคิดต้นทุนที่เริ่มต้นด้วยการระบุต้นทุนสำหรับกิจกรรมที่เกิดขึ้น จากนั้นก็ให้ในส่วนต้นทุนจากกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไปยังสินค้าและบริการ โดยอยู่บนพื้นฐานที่ว่าต้นทุนของสินค้าและบริการขึ้นอยู่กับระดับการใช้กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสินค้าและบริการนั้นๆ ทำให้สามารถวิเคราะห์กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารต้นทุนของธุรกิจไก่แจ้สวยงาม ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจกับชุมชนเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมและลดต้นทุนของกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การใช้ระบบการผลิตแบบลีนมาใช้ในการบริหารต้นทุน “การพัฒนากระบวนการผลิตแบบลีนต้องดำเนิน อย่างเป็นระบบ เพื่อประโยชน์ที่จะได้รับจากการดำเนินการพัฒนาระบบการผลิตแบบลีนในองค์กรเพื่อการแข่งขันได้ในปัจจุบัน” (โกศล ดีศีลธรรม, 2547)

ดังนั้น จากการวิเคราะห์การลดต้นทุนการผลิตไก่แจ้สวยงามบ้านวังนา สามารถใช้ระบบการผลิตแบบลีนมาใช้ในการบริหารต้นทุนต่อไปนี้

1. ความสูญเสียจากการผลิตมากเกินไป ความจำเป็น (over production) ควรจะทำการผสมพันธุ์ไก่แจ้ให้เหมาะสมตรงตามความต้องการของตลาด หากทำการผสมพันธุ์ไก่มากเกินไป หรือเร็วเกินไป จะทำให้ลูกไก่แจ้ที่มีไว้เพื่อขายมากกว่าความต้องการของตลาด และเมื่อไก่แจ้โตเกินวัยที่จะขายได้ จะส่งผลให้ ไก่แจ้เหล่านั้นกลายเป็นต้นทุน หรือค่าใช้จ่ายของกิจการ โดยปริยาย หรืออาจจะขายได้ต่ำกว่าราคาทุน

2. ความสูญเสียจากการรอคอย (waiting) ควรจะมีการบริหารจัดการวัตถุดิบ อาหาร อุปกรณ์เลี้ยงไก่ เป็นต้น เพื่อให้พร้อมต่อการเลี้ยงไก่ ซึ่ง

หากไม่มีการบริหารจัดการสิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้การผสมพันธุ์เกิดความล่าช้า หรือผลิตไก่แจ้ไม่ทันตามความต้องการของตลาดในช่วงนั้น ทำให้ทางผู้ผลิตอาจจะสูญเสียรายได้ในช่วงการรอคอยได้

3. ความสูญเสียจากการขนส่ง (transportation) ควรจะต้องมีการระมัดระวังเกี่ยวกับการขนส่งไก่แจ้จากผู้ผลิตสู่ลูกค้า เนื่องจากหากเกิดเหตุการณ์สูญเสียจากการขนส่ง จะส่งผลต่อผู้ผลิต ซึ่งผู้ผลิตอาจจะต้องทำการส่งไก่แจ้ตัวใหม่ให้แก่ลูกค้า หรือรับผิดชอบความเสียหายเหล่านั้นให้แก่ลูกค้า ก็จะเป็นการเพิ่มต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้ผลิต

4. ความสูญเสียที่เกิดจากงานเสีย (defect) ควรจะต้องส่งเสริมความรู้ หรือเสริมเทคนิคการเลี้ยงไก่ ให้แก่ผู้ผลิต หรือผู้เลี้ยงไก่แจ้ เพื่อช่วยให้ การเลี้ยงไก่แจ้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ลดโอกาสการติดเชื้อในไก่ แจ้ การเจ็บป่วยหรือไก่แจ้ตายขณะการเลี้ยง

ประโยชน์ของการบริหารต้นทุนการผลิต

1. เพื่อให้ทางกิจการเสียค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนต่ำที่สุด ทั้งนี้โดยการใช้ปัจจัยการผลิตและวิธีการผลิตที่เหมาะสม

2. เพื่อให้กิจการได้ปริมาณสินค้าตรงตามความต้องการของตลาด ไม่มากเกินไปจนสินค้าไม่สามารถขายได้ และไม่น้อยเกินไปจนไม่สามารถสนองความต้องการของตลาด

3. เพื่อให้กิจการได้สินค้าตรงตามเวลาที่ลูกค้าต้องการ

4. เพื่อให้มีคุณภาพสินค้าตรงตามที่ลูกค้าต้องการ ลดการเกิดไม่มีจุดบกพร่องที่จะส่งผลต่อสินค้าและต้นทุน

การประยุกต์ใช้การบริหารคุณภาพโดยรวม (total quality management) จะทำให้เกิดการพัฒนา คุณภาพของสินค้าและบริการ เพื่อให้ลูกค้าพึงพอใจสูงสุด เป็นแนวทางที่ช่วยให้องค์กรสามารถลดต้นทุนในการผลิตและการดำเนินงานได้ “ซึ่งนอกจากจะมีผลต่อการผลิตแล้ว ยังทำให้ทุกกระบวนการมีความคล่องตัว และประสานงานกันเป็นอย่างดี” (สุนันทา สังขทัตน์, 2564) ก่อให้เกิดพัฒนาการขององค์กรในระยะยาว “ผลลัพธ์จากการที่องค์กรใช้ระบบ TQM ทำให้สินค้าหรือบริการ มีคุณภาพสูงขึ้น เนื่องจากมีการกำจัดของเสียหรือทำให้ของเสียในองค์กรลดลง ซึ่งเป็นการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Araisin *et al.*, 2013) การใช้บริหารคุณภาพโดยรวม (total quality management) เป็นการปลูกจิตสำนึกและให้ความรู้กับเกษตรกรให้มีความรู้ความเข้าใจในการผลิต” ทั้งนี้จากการศึกษาการจัดการห่วงโซ่อุปทานการผลิตไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาคนั้น ทำให้สามารถปรับปรุงความสัมพันธ์ของการจัดการห่วงโซ่อุปทาน โดยลดระยะเวลาในกระบวนการการผลิต กระบวนการเลี้ยงไก่แจ้สวยงาม และการจัดส่งสินค้าถึงผู้บริโภคขั้นสุดท้าย ซึ่งส่งผลดีต่อผู้ประกอบการธุรกิจแจ้สวยงามบ้านวังนาคเป็นอย่างมาก ทำให้สินค้ามีคุณภาพมากยิ่งขึ้น สามารถขนส่งได้อย่างรวดเร็ว เป็นการลดของเสียทำให้ธุรกิจไก่แจ้สวยงามบ้านวังนาค มียอดขายและกำไรเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ธุรกิจสามารถสร้างความจงรักภักดีต่อลูกค้า ช่วยสร้างเครือข่ายเกษตรกรในการผลิตไก่แจ้สวยงามให้เพียงพอกับความต้องการของลูกค้า และสามารถสร้างความได้เปรียบต่อคู่แข่งได้

ข้อเสนอแนะ

1. การถอดองค์ความรู้จากผู้ประกอบการนั้น ผู้ประกอบการควรมีการพัฒนากระบวนการ

บริหาร กระบวนการผลิตไก่แจ้สวยงาม และกระบวนการเลี้ยงไก่แจ้เพื่อให้ได้สายพันธุ์ไก่แจ้ที่หลากหลาย ก่อให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ในประเด็นของคุณภาพและคุณลักษณะของวัตถุดิบที่ดี มีกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อการวางแผนธุรกิจด้วยการประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็นต่อการเลี้ยงไก่แจ้ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำเนินงานของผู้ประกอบการ เช่น ระบบการเลี้ยงไก่แจ้แบบอิลิกทรอนิกส์ ระบบส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ระบบการบริหารสินค้า เป็นต้น ด้วยการบูรณาการเครื่องมือการบริหารงานคุณภาพ เช่น การบริหารคุณภาพโดยรวม (total quality management) หรือการประยุกต์ใช้ระบบการผลิต แบบลีน(lean manufacturing) เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพและลดการสูญเสีย และเป็นการลดต้นทุนในการผลิตไก่แจ้สวยงามได้

2. รัฐบาลควรมีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเข้าใจถึงความสำคัญของการจัดการห่วงโซ่อุปทานและการประยุกต์ใช้การจัดการห่วงโซ่อุปทานเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยการจัดการอบรมและส่งเสริมเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานจากหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลการประกอบ ธุรกิจ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถลดต้นทุนพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์สามารถส่งมอบให้กับผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็วและมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคที่มีการเปลี่ยนแปลง

3. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเชิงลึกถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้ผู้ประกอบการหนึ่งตำบลหนึ่ง ผลิตภัณฑ์ ขาดความรู้ในด้านความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อก่อให้เกิดแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กรในระยะยาว

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่จัดสรรเงินจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เป็น

เงินอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ให้กับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ประจำปีงบประมาณ 2565

เอกสารอ้างอิง

- กรมปศุสัตว์. (2561). ข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์และไก่ รายจังหวัด ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561. https://ict.dld.go.th/webnew/images/stories/stat_web/yearly/2561/land/T6-1.pdf.
- โกศล ดีศีลธรรม. (2547). *เพิ่มศักยภาพการแข่งขันด้วยแนวคิดสิน. ซีไอเดีย* เคชั่น.
- จิรประภา ประจวบสุข, สุชาดา ศิริสม และนภาพรณ พลนิกรกิจ. (2557). ศึกษาผลกระทบของการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจผลิตบรรจุภัณฑ์พลาสติกในประเทศไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 33(1), 26-35.
- ศิริทรัพย์ จบเจนภัย, ธัญญา วสุศรี และวาริช ศรีละออง. (2557). การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตในโซ่อุปทานกล้วยไข่ กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดเพชรบุรี. *วารสารวิชาการเกษตร*, 32(1), 16-34.
- สุทธิวรรณ สังวร และจิรรัตน์ ธีระวราพฤษ. (2555). ต้นทุนโซ่อุปทานของปลาสามฝัก กรณีศึกษา OTOP อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*, 9(1), 84-97.
- สุนันทา สังขทัตน์. (2564). กลยุทธ์การบริหารต้นทุนของธุรกิจผลิตสินค้าในสถานการณ์โควิด-19. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 7(1), 1-13.
- Araisin, M., Herrera, R., & Chavez, Y. (2013). Quality management system case study, in a Mexican company's services. *Journal of Basic and Applied Scientific Research*, 3(1), 67-77.
- Cronbach, L. J. (1951). *Coefficient alpha and the internal structure of tests. Psychometrika*, 16(3), 297-334.
- Krejcie, R. V. & Morgan, E. W. (1970). *Educational and psychorogical measurement*. Atlantic Equity Center.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อซ้ำสำหรับสินค้าโอท็อปของผู้บริโภคในตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย*

Factors Influencing Buyers' Repurchase Intention for OTOP Products through the E-commerce Marketplace in Thailand

นงครัตน์ แสนสมพร¹, ชมพูนุท ด้วงจันทร์¹

Nongrat Sansompron¹, Chompunoot Duangjan¹

Received: 1 February 2023

Revised: 17 July 2023

Accepted: 8 August 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อซ้ำสำหรับสินค้าโอท็อปของผู้ซื้อในตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่เคยซื้อสินค้า OTOP จำนวน 400 ราย ผ่านเว็บไซต์ตลาดซื้อขายสินค้าของภาครัฐ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านการส่งเสริมการตลาดมีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X}=3.58$) รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X}=3.57$) ปัจจัยผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}=3.52$) และปัจจัยราคา ($\bar{X}=3.52$) สำหรับปัจจัยคุณภาพการบริการ พบว่า ปัจจัยด้านบรรลุผลสำเร็จ ($\bar{X}=3.57$) มีระดับความคิดเห็นสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยประสิทธิภาพ ($\bar{X}=3.56$) ปัจจัยความเชื่อมั่นในบริการ ($\bar{X}=3.55$) และปัจจัยความลับข้อมูลส่วนบุคคล ($\bar{X}=3.53$) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า 1) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ซื้อ 2) ปัจจัยคุณภาพการบริการ ด้านประสิทธิภาพ ด้านความเชื่อมั่นในบริการ ด้านความลับข้อมูลส่วนบุคคล มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ซื้อ 3) ความพึงพอใจมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผู้ซื้อ โดยผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย เพื่อออกแบบกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดและปัจจัยคุณภาพการบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับสินค้า OTOP ต่อไป

คำสำคัญ: การซื้อซ้ำ, ความพึงพอใจ, ส่วนประสมทางการตลาด, คุณภาพการบริการ, ตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

¹ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี E-mail: nongrat.s@psu.ac.th

¹ Faculty of Liberal Arts and Management Sciences, Prince of Songkla University, Surat Thani Campus
E-mail: nongrat.s@psu.ac.th

* วิจัยได้รับทุนอุดหนุนวิจัย จากกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี ปีงบประมาณ 2564
สัญญาเลขที่ 005/2564

Abstract

This research aimed to study factors influencing buyers repurchase intentions in the e-commerce marketplace in Thailand. The samples were 400 post-purchase customers of OTOP products on the public e-commerce marketplace in Thailand. The instrument used for data collection was a questionnaire. Data analysis statistics were frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression.

The results revealed that of the marketing mix factors; promotion had the highest level of opinion ($\bar{X}=3.58$), followed by place ($\bar{X}=3.57$) product ($\bar{X}=3.52$) and price factor ($\bar{X}=3.52$). For the service quality factor, it was found that the fulfillment factor ($\bar{X}=3.57$) was the highest, followed by efficiency ($\bar{X}=3.56$), reliability ($\bar{X}=3.55$), and privacy ($\bar{X}=3.53$). The results of the hypothesis testing found. - 1) marketing mix consisted of product, place, promotion influencing buyer's satisfaction, 2) efficiency, reliability, privacy dimensions of service quality influenced buyer's satisfaction, 3) buyer's satisfaction influencing buyer's repurchase intention. The research findings are useful for the Thai e-commerce market to design marketing mix strategies and service quality factors according to consumer needs and create competitive advantages for OTOP products in the future.

Keyword: Repurchase intention, satisfaction, marketing mix, service quality, E-marketplace

บทนำ

โลกเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ดิจิทัล ตั้งแต่มีการใช้อินเทอร์เน็ต มีการพัฒนาและเติบโตแบบก้าวกระโดด การทำกิจกรรมต่างๆ บนอินเทอร์เน็ตได้แทรกซึมเข้ามาอยู่ในชีวิตประจำวัน หน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจ ต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และติดตามพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งภาครัฐมีการผลักดันนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลให้เกิดขึ้นอย่างเต็มรูปแบบ โดยแนวคิดหลักคือ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าไป เสริมศักยภาพของทุกภาคส่วน (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565) สำหรับตลาด Global E-Commerce ในปี 2022 มีแนวโน้มว่ารายได้ทั่วโลกมากถึง 5.55 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ทั้งนี้นักการตลาดคาดการณ์ว่ารายได้จากการทำธุรกิจ E-Commerce ในระดับ Global จะเพิ่มขึ้นในปี 2025 ประมาณ 24.5% จาก

การซื้อขายสินค้าออนไลน์ สำหรับธุรกิจ E-Commerce ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก และ ในประเทศจีนมี ยอดขายมากที่สุด เมื่อเทียบกับภูมิภาคในส่วนอื่นๆ ทั่วโลกเนื่องจากการเติบโตของเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่นำมาใช้ผสมผสานกับธุรกิจ

จากการสำรวจของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ในปี 2565 ภาพรวมคนไทยใช้เวลาในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเฉลี่ยอยู่ที่ 7 ชั่วโมง 4 นาทีต่อวัน และในช่วงที่เกิดการแพร่ระบาดของ COVID-19 คนทำงานที่บ้านมากขึ้น การชอปปิงออนไลน์ก็เป็นตัวเลือกที่ช่วยเพิ่มความสะดวก สำหรับช่องทางที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเลือกซื้อสินค้า/บริการทางออนไลน์มากที่สุดคือ E-Marketplace (เช่น Shopee, Lazada, JD Central) 75.99% รองลงมาคือ Facebook (61.51%), Website (39.70%), LINE (31.04%),

Instagram (12.95%) และ Twitter (3.81%) การซื้อขายผ่าน E-Marketplace ในประเทศไทย สินค้าที่จัดจำหน่ายใน E-Marketplace มีความหลากหลาย และน่าสนใจจำนวนมาก โดยเฉพาะสินค้าชุมชน/สินค้า OTOP อยู่ภายใต้โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้ รวมทั้งต้องการนำทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจระดับรากหญ้าสู่รากแก้วให้มีความเข้มแข็ง สร้างรายได้สู่ชุมชนหมู่บ้านทั่วประเทศ และช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศให้มากยิ่งขึ้น และเป็นการยกระดับสินค้าให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล หน่วยงานภาครัฐได้นำสินค้าชุมชน/สินค้า OTOP จัดจำหน่ายในตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย ที่ดูแลโดยหน่วยงานภาครัฐ จากการศึกษาพบว่า ปัญหาที่สำคัญของการดำเนินธุรกิจบนพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย คือ ลูกค้าไม่กลับมาซื้อสินค้าซ้ำและไม่บอกต่อการซื้อสินค้า ปัญหาที่เกิดจากการได้รับสินค้าที่มีคุณภาพด้อยกว่า หรือได้รับสินค้าไม่ตรงตามที่โฆษณา การได้รับสินค้าล่าช้ากว่ากำหนด เพราะฉะนั้น เพื่อกระตุ้นให้ลูกค้าเกิดการซื้อซ้ำ จึงจำเป็นในการศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการซื้อซ้ำของลูกค้า ในขณะที่เดียวกัน จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในมุมมองของผู้ซื้อ มีหลายองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยในการตัดสินใจซื้อสินค้าซ้ำ ได้แก่ ส่วนประสมทางการตลาด คุณภาพการบริการออนไลน์ ความพึงพอใจของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าผ่านตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในมุมมองของผู้ซื้อ สำหรับการซื้อซ้ำเป็นการแสดงความตั้งใจของลูกค้าที่จะกลับมาซื้อสินค้ากับ

ผู้ขายสินค้ารายเดิม ซึ่งพฤติกรรมการซื้อซ้ำของลูกค้ามีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ โดยลูกค้าที่มีความพึงพอใจจะมีแนวโน้มที่จะซื้อสินค้าและบริการในปริมาณที่มากขึ้นและบ่อยขึ้น รวมไปถึงการบอกต่อและการแนะนำสินค้าและบริการให้กับเพื่อนและสมาชิกในครอบครัว

จากความสำคัญดังกล่าว จึงศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อซ้ำของผู้ซื้อในตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย สำหรับสินค้าชุมชน/สินค้า OTOP เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยที่ดูแลโดยหน่วยงานภาครัฐต่อไป

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และปัจจัยคุณภาพการบริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ซื้อสินค้าโอท็อป/สินค้าชุมชนในตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย
2. ศึกษาปัจจัยความพึงพอใจที่มีอิทธิพลต่อการซื้อซ้ำของผู้ซื้อสินค้าโอท็อป/สินค้าชุมชนในตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีและแนวคิดเรื่องส่วนประสมการตลาด (marketing mix) Kotler and Armstrong (1994) ให้ความหมาย ส่วนประสมทางการตลาด (marketing mix) หมายถึง เครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ บริษัทมักจะนำมาใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความพึงพอใจและความต้องการของลูกค้า สอดคล้องกับ McCarthy (1960) กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาด (marketing mix) เป็นองค์ประกอบที่สามารถ

ควบคุมได้เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความพึงพอใจ แต่เดิมส่วนประสมการตลาดจะมีเพียงแค่ 4 ปัจจัย (4Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (product) ราคา (price) ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (place) การส่งเสริมการตลาด (promotion) ต่อมาได้มีการเพิ่มขึ้น 3 ปัจจัยได้แก่ บุคคล (people) ลักษณะทางกายภาพ (physical evidence) และ กระบวนการ (process) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดที่สำคัญทางการตลาดสมัยใหม่ ซึ่ง ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2546) กล่าวว่า ส่วนประสมการตลาด คือ องค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานการตลาดและเป็นปัจจัยที่สามารถควบคุมได้ ดังนั้น กิจกรรมจะต้องสร้างส่วนประสมการตลาดให้เหมาะสมในการวางกลยุทธ์ทางการตลาด ซึ่งงานวิจัยของ สุณิสา ทรงจิตร (2559) พบว่า อิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านช่องทางตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-marketplace) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ปัจจัยประสิทธิภาพของเว็บไซต์และการนำเสนอสินค้า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (product) ปัจจัยความภักดีในตราสินค้า (brand loyalty) ปัจจัยด้านความหลากหลายของผลิตภัณฑ์และราคา ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดและการให้ข้อมูลข่าวสาร โปรโมชัน ปัจจัยด้านการรักษาความเป็นส่วนตัวและการให้บริการส่วนบุคคล ปัจจัยการรับรู้ถึงแบรนด์ (brand awareness) และ ปัจจัยด้านสิทธิประโยชน์ของสินค้าและการต่อรองราคาตามลำดับ

จากการทบทวนวรรณกรรมจึงนำแนวคิดส่วนประสมการตลาดซึ่งเป็น ทฤษฎีการตลาดแบบดั้งเดิม (traditional marketing strategy) ของ McCarthy (1960) เป็นตัวแปรในการศึกษา ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาด ส่วนประสมทางการตลาดเป็นเครื่องมือในการตอบสนองความ

ต้องการให้แก่ลูกค้า เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและลูกค้าเกิดความประทับใจและซื้อซ้ำต่อไปในอนาคต

คุณภาพการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-service quality) Parasuraman *et al.* (2005)

ให้นิยามคุณภาพการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ไว้ว่า การดูแลลูกค้าทุกขั้นตอนที่มีการใช้บริการเว็บไซต์ รวมทั้งระบบการทำงานของเว็บไซต์ที่อำนวยความสะดวกในการซื้อสินค้าและการจัดส่งสินค้าของลูกค้าให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ องค์ประกอบคุณภาพการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วย 7 มิติ ซึ่ง 4 มิติแรกสำหรับองค์ประกอบคุณภาพการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ มิติที่ 1 ปัจจัยด้านประสิทธิภาพ (efficiency) มิติที่ 2 ปัจจัยด้านความพร้อมใช้งานของระบบ (system availability) มิติที่ 3 ปัจจัยด้านบรรลุผลสำเร็จ (fulfillment) มิติที่ 4 ปัจจัยด้านความลับข้อมูลส่วนบุคคล (privacy) สำหรับ 3 มิติหลังพิจารณาถึงคุณภาพการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์หลังการขาย (E-RecS-QUAL) ได้แก่ มิติที่ 5 ปัจจัยการตอบสนองต่อลูกค้า (responsiveness) มิติที่ 6 ปัจจัยการชดเชยค่าตอบแทน (compensation) มิติที่ 7 ปัจจัยช่องทางการติดต่อ (contact) งานวิจัยของ Goutama & Gopalakrishna (2018) ศึกษาการพัฒนาความภักดีของลูกค้าในการซื้อของออนไลน์: การบูรณาการของรูปแบบคุณภาพการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์และทฤษฎีการให้ความไว้วางใจ พบว่า คุณภาพการบริการ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านประสิทธิภาพ (efficiency) ปัจจัยด้านความพร้อมใช้งานของระบบ (system availability) ปัจจัยด้านบรรลุผลสำเร็จ (fulfillment) และปัจจัยด้านความลับข้อมูลส่วนบุคคล (privacy) ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า ความไว้วางใจ ความมุ่งมั่นของลูกค้า และความพึงพอใจของลูกค้าส่งผลต่อความ

ภักดีของลูกค้าในการซื้อของออนไลน์ และงานวิจัยของ Saleem *et al.* (2016) พบว่า คุณภาพการบริการและความไว้วางใจมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการซื้อซ้ำ โดยผ่านตัวกลางในการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ส่งผลให้ธุรกิจควรให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาคุณภาพการบริการและสร้างความไว้วางใจเพื่อเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า พร้อมเป็นการกระตุ้นให้เกิดความตั้งใจในการซื้อซ้ำ

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีคุณภาพการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-service quality) การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้องค์ประกอบคุณภาพการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ ของ Parasuraman *et al.* (2005) และกรอบแนวคิดงานวิจัยของ Goutama & Gopalakrishna (2018); ประกอบด้วย ปัจจัยด้านประสิทธิภาพ (efficiency) ปัจจัยด้านความพร้อมใช้งานของระบบ (system availability) ปัจจัยด้านบรรลุผลสำเร็จ (fulfillment) และปัจจัยด้านความลับข้อมูลส่วนบุคคล (privacy) ซึ่งมีความสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย ด้านคุณภาพการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์

ความพึงพอใจของผู้บริโภค (customer satisfaction) หมายถึง ระดับความรู้สึกของบุคคลที่รู้สึกพึงพอใจหรือรู้สึกไม่พอใจ เมื่อเปรียบเทียบการรับรู้ ประโยชน์ คุณค่าที่ได้รับจากการซื้อสินค้าหรือบริการ และเกิดการเชื่อมโยงสู่ความคาดหวังของผู้บริโภค โดยผู้บริโภคแต่ละรายมีระดับความพึงพอใจแตกต่างกัน โดยทั่วไปจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์การซื้อที่ผ่านมา ความคิดเห็น รวมไปถึงข้อมูลทางการตลาดและคู่แข่ง (Kotler & Armstrong, 2010) การดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน การสร้างความพึงพอใจของลูกค้าและความภักดีของลูกค้าเป็นปัจจัยหลักสำหรับทุกองค์กรให้ประสบความสำเร็จ ลูกค้าที่พึงพอใจต่อสินค้าหรือองค์กรจะเป็นผู้ที่มีบทบาท

ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์แทนองค์กร Long & Khalafinezhad (2012) และ Oliver (1980) ให้นิยามความพึงพอใจของผู้บริโภค หมายถึง การเปรียบเทียบความพึงพอใจของลูกค้าภายหลังการบริการและความพึงพอใจที่คาดหวังจากการสัมผัสประสบการณ์เดิม

ความตั้งใจในการซื้อซ้ำ (repurchase intention) หมายถึง ความตั้งใจในการซื้อสินค้าผ่านทางช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มากกว่า 1 ครั้ง Chau & Kao (2009) กล่าวถึงมิติของคุณภาพบริการส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อซ้ำในอนาคต นอกจากนี้การรับรู้ถึงความสะดวกในการใช้งาน รับรู้ถึงประโยชน์ ความเป็นส่วนตัว ความน่าเชื่อถือ และการทำงานของคุณภาพการบริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจซื้อซ้ำ (Cheng & Huang, 2012) ซึ่งงานวิจัยของ Ilyas *et al.* (2020) ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการรับรู้แบรนด์ มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการซื้อซ้ำและความพึงพอใจของลูกค้า พบว่า การรับรู้แบรนด์ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อตัวแปรความพึงพอใจของลูกค้าและตัวแปรความตั้งใจในการซื้อซ้ำ และการสร้างความพึงพอใจของลูกค้าที่ดี การบริการที่ดี การส่งเสริมการขายและการโฆษณา ความปลอดภัย การใช้งานง่ายในการใช้แพลตฟอร์ม Shopee ยังทำให้ผู้ซื้อที่มีความตั้งใจในการซื้อซ้ำในแพลตฟอร์ม Shopee ด้วย

วิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การกำหนดประชากร คือ ผู้ที่เคยซื้อสินค้าประเภทสินค้า OTOP ผ่านเว็บไซต์ตลาดซื้อขายสินค้าของภาครัฐ โดยไม่ทราบประชากรที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ซื้อสินค้าประเภทสินค้า OTOP ผ่านเว็บไซต์ตลาดซื้อขายสินค้าของภาครัฐ มีอายุตั้งแต่ 18-60 ปี การกำหนดขนาด

กลุ่มตัวอย่างโดยการไ้ใช้ตารางสำเร็จของ Krejcie and Morgan กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำระบุไว้ คือ 384 คน (Krejcie & Morgan, 1970) แต่ในส่วนของการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการให้เกิดความครบถ้วนการเก็บข้อมูล การแบ่งสัดส่วนและการได้มาซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การสร้างเครื่องมือได้มาจากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามประกอบด้วย ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ปัจจัยคุณภาพของการบริการ ความพึงพอใจการซื้อซ้ำ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย 1) ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย 2) สร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัยและนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตรวจสอบความเที่ยงตรง (validity) ต่อผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน และนำมาวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-objective congruence หรือ IOC) อีกทั้งตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือทั้งความครบถ้วนและความสอดคล้องของเนื้อหา (content validity) รวมทั้งการตรวจสอบการใช้ภาษา แล้วนำกลับมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ก่อนจะนำไปทดลองใช้ ผลการทดสอบพบว่าคำถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6 - 1.00 จึงสามารถนำไปใช้ในการตรวจสอบความเชื่อมั่นต่อไป 3) นำแบบสอบถามที่ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแล้ว คำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยการทดลองเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 ชุด ทุกข้อมีค่า สัมประสิทธิ์ครอนบักอัลฟา (Cronbach's alpha) อยู่ระหว่าง 0.900 - 0.959 จึงนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการฝากลิงก์แบบสอบถามผ่านช่องทางกลุ่มสถาบันตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย และดำเนินการฝากลิงก์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ โดยมีคำถามคัดกรอง นั่นคือ ท่านเคยซื้อสินค้าโอท็อป/สินค้าชุมชน ในสินค้าโอท็อป/สินค้าชุมชนในเว็บไซต์ตลาดซื้อขายสินค้าของภาครัฐหรือไม่ ถ้าหากผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า เคยซื้อสินค้าผู้ตอบแบบสอบถามสามารถดำเนินการตอบแบบสอบถามในประเด็นถัดไป ในกรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถาม ระบุว่าไม่เคย ผู้ตอบแบบสอบถามจะสิ้นสุดการทำแบบสอบถามทันที สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอ้างอิง โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ

ผลการศึกษา

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 โดยมีประเด็นด้านสินค้าโอท็อป/สินค้าชุมชน มีตราสินค้าที่น่าเชื่อถือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 อยู่ในระดับสูงสุด ปัจจัยด้านราคา มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 โดยมีประเด็นด้านราคาสินค้าโอท็อป/สินค้าชุมชนในเว็บไซต์ตลาดซื้อขายสินค้าของภาครัฐสามารถเปรียบเทียบราคาได้สะดวก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 อยู่ในระดับสูงสุด ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 โดยมีประเด็นด้านเว็บไซต์ตลาดซื้อขายสินค้าของภาครัฐ มีความสวยงามดึงดูดความสนใจให้ใช้งาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 อยู่ในระดับสูงสุด ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 โดยมีประเด็น

ด้านเว็บไซต์ตลาดซื้อขายสินค้าของภาครัฐ มีสื่อ เฉลี่ยเท่ากับ 3.71 อยู่ในระดับที่สูงที่สุด ดังแสดง
โฆษณาแนะนำสินค้าโอท็อป/สินค้าชุมชน มีค่า รายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (marketing mix)	ค่า เฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
ด้านผลิตภัณฑ์ (product)			
สินค้าโอท็อป/สินค้าชุมชน ในเว็บไซต์มีความหลากหลาย	3.31	0.55	ปานกลาง
สินค้าโอท็อป/สินค้าชุมชน ในเว็บไซต์มีคุณภาพเหมือนกับที่ขายผ่านหน้าร้าน	3.61	0.66	มาก
สินค้าโอท็อป/สินค้าชุมชน ในเว็บไซต์มีคุณภาพตรงตามต้องการ	3.51	0.65	มาก
สินค้า ในเว็บไซต์มีการให้รายละเอียดสินค้าอย่างละเอียด ครบถ้วน	3.58	0.69	มาก
สินค้าโอท็อป/สินค้าชุมชน มีคุณสมบัติตรงตามรายละเอียดที่ระบุไว้	3.49	0.68	มาก
สินค้าโอท็อป/สินค้าชุมชน มีบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม	3.56	0.71	มาก
สินค้าโอท็อป/สินค้าชุมชน มีตราสินค้าที่น่าเชื่อถือ	3.66	0.63	มาก
ภาพรวม	3.52	0.46	มาก
ด้านราคา (price)			
ราคาสินค้าโอท็อป/สินค้าชุมชน ในเว็บไซต์ถูกกว่าการซื้อผ่านช่องทางอื่นๆ	3.25	0.56	ปานกลาง
ราคาสินค้า ในเว็บไซต์สามารถเปรียบเทียบราคาได้สะดวก	3.83	0.63	มาก
ราคาสินค้าโอท็อป/สินค้าชุมชนที่ซื้อผ่านเว็บไซต์ตลาดซื้อขายสินค้าของภาครัฐ มีความคุ้มค่ากับคุณภาพของสินค้า	3.49	0.70	มาก
ภาพรวม	3.52	0.49	มาก
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (place)			
เว็บไซต์สามารถใช้งานได้ตลอด 24 ชั่วโมง	3.31	0.62	ปานกลาง
เว็บไซต์มีความสวยงาม ดึงดูดความสนใจให้ใช้งาน	3.75	0.72	มาก
เว็บไซต์จัดหมวดหมู่การวางตำแหน่งสินค้า รูปภาพ และรายละเอียดสินค้า ได้อย่างเหมาะสม	3.63	0.70	มาก
ขั้นตอนการซื้อสินค้าไม่ยุ่งยากตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ	3.56	0.69	มาก
เว็บไซต์สามารถเชื่อมโยงข้อมูลและช่องทางการติดต่อกับผู้ขายสินค้า	3.60	0.67	มาก
ภาพรวม	3.57	0.51	มาก
ด้านการส่งเสริมการตลาด (promotion)			
เว็บไซต์มอบส่วนลดพิเศษในวันพิเศษ หรือเทศกาลต่างๆ	3.30	0.57	ปานกลาง
เว็บไซต์สื่อโฆษณาแนะนำสินค้าโอท็อป/สินค้าชุมชน	3.71	0.70	มาก
เว็บไซต์มีการแจ้งข่าวสารประชาสัมพันธ์อยู่เสมอ เพื่อให้ลูกค้าสามารถเข้าถึงข่าวสารต่างๆ จากทางร้านได้	3.58	0.66	มาก
เว็บไซต์มีช่องทางเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากลูกค้า	3.52	0.66	มาก
เว็บไซต์มีพนักงานดูแลระบบให้ความช่วยเหลืออย่างทันทีเมื่อลูกค้าเผชิญกับปัญหาในการซื้อสินค้า	3.59	0.69	มาก
ภาพรวม	3.58	0.68	มาก

ปัจจัยคุณภาพของการบริการ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านประสิทธิภาพ ส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 โดยมีประเด็นด้านเว็บไซต์ตลาดซื้อขายสินค้าของภาครัฐ มีการจัดหมวดสินค้าที่ชัดเจน และแสดงรายละเอียดสินค้าที่ถูกต้อง มีค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 3.80 ปัจจัยด้านบรรลุผลสำเร็จ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 โดยมีประเด็นด้าน เว็บไซต์ตลาดซื้อขายสินค้าของภาครัฐ สามารถส่งสินค้าและบริการได้ถูกต้อง ครบถ้วน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 อยู่ในระดับที่สูงที่สุด ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของผู้ซื้อที่มีต่อคุณภาพการบริการ

คุณภาพการบริการ (service quality)	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
ปัจจัยด้านประสิทธิภาพ (efficiency)			
เครื่องมือ (สัญลักษณ์ รูปภาพ ข้อความ) ต่างๆ ในเว็บไซต์เข้าใจง่าย และสะดวกต่อการทำการซื้อขายสินค้า	3.31	0.57	ปานกลาง
เว็บไซต์จัดหมวดสินค้าที่ชัดเจน และแสดงรายละเอียดที่ถูกต้อง	3.80	0.66	มาก
เว็บไซต์สามารถทำงานตามคำสั่งซื้อได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง	3.57	0.71	มาก
ภาพรวม	3.56	0.50	มาก
ปัจจัยด้านการทำให้บรรลุผลสำเร็จ (fulfillment)			
เว็บไซต์ให้บริการบรรลุกระบวนการสั่งซื้อสินค้าได้สำเร็จ	3.29	0.55	ปานกลาง
เว็บไซต์สามารถส่งสินค้าและบริการได้ ถูกต้อง ครบถ้วน	3.80	0.65	มาก
เว็บไซต์สามารถส่งสินค้าได้ตรงตามระยะเวลาที่ตกลงไว้	3.61	0.68	มาก
ภาพรวม	3.57	0.48	มาก
ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในบริการ (reliability)			
เว็บไซต์มีระบบดูแลการให้คำแนะนำถูกต้องและทันสมัย	3.29	0.53	ปานกลาง
หน่วยงานที่ดูแลเว็บไซต์ฯ มีระบบให้ความช่วยเหลือ เมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับสินค้าและบริการอย่างเป็นประจำ	3.78	0.66	มาก
ความน่าเชื่อถือของผู้ขายที่จัดจำหน่ายสินค้าในเว็บไซต์ฯ	3.48	0.66	มาก
เว็บไซต์ฯ มีระบบความปลอดภัยในการซื้อขายสินค้า	3.65	0.63	มาก
ภาพรวม	3.55	0.45	มาก
ปัจจัยด้านความลับข้อมูลส่วนบุคคล (privacy)			
เว็บไซต์มีนโยบายการรักษาความปลอดภัยในข้อมูลส่วนตัว	3.32	0.56	ปานกลาง
เว็บไซต์มีการเปิดเผยข้อมูลความลับของลูกค้า เพื่อดำเนินธุรกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงเท่านั้น เช่น ข้อมูลการจัดส่งสินค้า เป็นต้น	3.76	0.66	มาก
เว็บไซต์มีรูปแบบการชำระเงินที่มีความปลอดภัยในการทำธุรกรรม	3.52	0.68	มาก
ภาพรวม	3.53	0.48	มาก

ปัจจัยความเชื่อมั่นในบริการ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 โดยมีประเด็นด้านหน่วยงานที่ดูแลเว็บไซต์ตลาดซื้อขายสินค้าของภาครัฐ มีระบบให้ความช่วยเหลือ เมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับสินค้าและบริการอย่างเป็นประจำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 อยู่ในระดับที่สูงที่สุด ปัจจัยความลับข้อมูลส่วนบุคคล มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 โดยมีประเด็นด้าน เว็บไซต์ตลาดซื้อขายสินค้าของภาครัฐ มีการเปิดเผยข้อมูลความลับของลูกค้า เพื่อดำเนินธุรกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงเท่านั้น เช่น ข้อมูลการจัดส่งสินค้า เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 อยู่ในระดับที่สูงที่สุด

สำหรับความพึงพอใจของลูกค้า ส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ท่านชื่นชอบกับการบริการของเว็บไซต์ตลาดซื้อขายสินค้าของภาครัฐ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 อยู่ในระดับที่สูงที่สุด และปัจจัยความตั้งใจซื้อซ้ำส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อ

พิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ท่านจะเพิ่มการซื้อสินค้าโอท็อป/สินค้าชุมชน ในเว็บไซต์ตลาดซื้อขายสินค้าของภาครัฐต่อไปในอนาคต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 อยู่ในระดับที่สูงที่สุด

ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ซื้อ พบว่า ผลิตกณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ซื้อ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ร้อยละ 71.80 ($R^2 = .718$) จากการตรวจสอบ Multicollinearity โดยใช้ Variance Inflation Factor (VIF) ซึ่งควรมีค่าไม่เกิน 10 กัลยา วาณิชย์บัญชา และจิตา วาณิชย์บัญชา, (2564) พบว่า VIF มีค่า 3.230 - 4.274 ซึ่งไม่เกิน 10 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity ดังแสดงในตารางที่ 3 และสามารถนำมาเขียนเป็นสมการแสดงความสัมพันธ์ได้ดังต่อไปนี้

$$TMM = .530 + .242 (\text{product}) + .175 (\text{place}) + .431 (\text{promotion})$$

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านปัจจัยการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ซื้อ

ตัวพยากรณ์	B	S.E.	β	t	sig.	VIF
ค่าคงที่	.530	.096		5.509	.000	
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	.242	.053	.251	4.547	.000*	4.274
ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	.175	.046	.201	3.778	.000*	3.996
ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด	.431	.046	.451	9.411	.000*	3.230

$R^2 = .718$ $F = 336.594$ $P\text{-Value} = 0.000^*$

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การทดสอบสมมติฐานปัจจัยคุณภาพ
การบริการ (service quality) ที่มีอิทธิพลต่อความ
พึงพอใจของผู้ซื้อ พบว่า ปัจจัยประสิทธิภาพ
(efficiency; SQE) ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นใน
บริการ (reliability; SQR) และปัจจัยด้านความ
ลับข้อมูลส่วนบุคคล (privacy; SQP) มีอิทธิพล

ต่อความพึงพอใจของผู้ซื้อ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05
พบว่า ร้อยละ 75.80 ($R^2 = .758$) ดังแสดงใน
ตารางที่ 4 และสามารถนำมาเขียนเป็นสมการ
แสดงความสัมพันธ์ได้ดังต่อไปนี้

$$TSQ = .489 + .237(SQE) + .329(SQR) + .293(SQP)$$

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ ปัจจัยคุณภาพการบริการ มีอิทธิพลต่อ
ความพึงพอใจของผู้ซื้อ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านประสิทธิภาพ ปัจจัยด้านความเชื่อมั่น
ในบริการ และปัจจัยด้านความลับข้อมูลส่วนบุคคล

ตัวพยากรณ์	B	S.E.	β	t	sig.	VIF
ค่าคงที่	.489	.088		5.548	.000	
ปัจจัยด้านประสิทธิภาพ	.237	.047	.266	5.093	.000*	4.458
ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในบริการ	.329	.055	.335	5.991	.000*	5.120
ปัจจัยด้านความลับข้อมูลส่วนบุคคล	.293	.047	.317	6.182	.000*	4.297

$R^2 = .758$ F = 413.823 P- Value 0.000*

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การทดสอบสมมติฐาน ความพึงพอใจ
(satisfaction) ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ
(repurchase intention) ของผู้ซื้อ ในการใช้
เว็บไซต์ Marketplace ของภาครัฐ ผลการศึกษา
พบว่า ความพึงพอใจ (satisfaction; S) มีอิทธิพล

ต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผู้ซื้อ ร้อยละ 33.20
($R^2 = 0.332$) ดังแสดงในตารางที่ 5 และสามารถ
นำมาเขียนเป็นสมการแสดงความสัมพันธ์ได้ดัง
ต่อไปนี้

$$TS = .397 + .897(S)$$

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ ความพึงพอใจมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ

ตัวพยากรณ์	B	S.E.	β	t	sig.	VIF
ค่าคงที่	.397	.125		3.173	.002	
ความพึงพอใจ	.897	.035	.789	25.599	.000*	1.000

$R^2 = .322$ F = 655.301 P- Value 0.000*

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สำหรับคุณภาพการบริการ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านประสิทธิภาพ ปัจจัยด้านการทำให้บรรลุผลสำเร็จ ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในบริการ และปัจจัยด้านความลับข้อมูลส่วนบุคคล โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจ ความตั้งใจซื้อซ้ำ โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ผลการศึกษา พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ซื้อ สอดคล้องกับวิจัย Mustawadjuhaefa *et al.* (2017) พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ซื้อ (Chen *et al.*, 2015) สอดคล้องกับวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจซื้อซ้ำในร้านค้าออนไลน์ พบว่า ความพึงพอใจของลูกค้าขึ้นอยู่กับ การรับรู้ของลูกค้าและประสบการณ์ร้านค้าออนไลน์ซึ่ง ราคาความสะดวกในการซื้อ ข้อมูลผลิตภัณฑ์ นโยบายการคืนสินค้า ความเสี่ยงทางการเงิน ความเสี่ยงของผลิตภัณฑ์ และความเสี่ยงในการจัดส่ง ส่งผลกระทบอย่างมากต่อความพึงพอใจของลูกค้าและความตั้งใจในการซื้อซ้ำในร้านค้าออนไลน์ อีกทั้งความพึงพอใจของลูกค้านำไปสู่การกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้า ในขณะที่ผลการศึกษางานวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านราคา ไม่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับวิจัย Karim *et al.* (2021) พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดด้านราคาและส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการขาย ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการสร้างความพึงพอใจใน

การท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวไม่กังวลเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย

ปัจจัยคุณภาพการบริการ พบว่า ด้านประสิทธิภาพ ด้านความเชื่อมั่นในบริการ ด้านความลับข้อมูลส่วนบุคคล มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ซื้อ สอดคล้องกับวิจัยของ Li *et al.* (2021) พบว่า การให้บริการคลาวด์ ระบบความปลอดภัย ระบบอีเลิร์นนิ่ง และคุณภาพการบริการเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการธนาคารทางอินเทอร์เน็ตของลูกค้า และสอดคล้องกับวิจัยของ Moon & Armstrong (2020) กล่าวว่า คุณภาพการบริการ ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้บริโภค และสอดคล้องกับ Rita *et al.* (2019) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการออนไลน์และความพึงพอใจของลูกค้าที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อของลูกค้าผ่านทางออนไลน์ พบว่า คุณภาพการบริการออนไลน์ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า ความไว้วางใจของลูกค้า ในขณะเดียวกัน สอดคล้องกับ Goutama & Gopalakrishna (2018) พบว่า คุณภาพการประกอบด้วย ปัจจัยด้านประสิทธิภาพ ปัจจัยด้านความพร้อมใช้งาน ปัจจัยด้านบรรลุผลสำเร็จ และปัจจัยด้านความลับข้อมูลส่วนบุคคล ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษานี้พบว่า ด้านการทำให้บรรลุผลสำเร็จ ไม่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ซื้อ

ความพึงพอใจ มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผู้ซื้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Li *et al.* (2021) พบว่า ความพึงพอใจของลูกค้าเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยให้ธนาคารสามารถรักษาลูกค้าไว้ได้ ทำให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำ และสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับองค์กรและสามารถสร้างบริการที่เชื่อถือได้สำหรับลูกค้า และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pham *et al.*

(2020) พบว่า ความพึงพอใจของลูกค้าที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ ความพึงพอใจของลูกค้าเป็นหนึ่งในแนวคิดที่สำคัญในการดำเนินธุรกิจ ความพึงพอใจของลูกค้าจะเกิดขึ้นได้เมื่อลูกค้าบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ในขณะเดียวกัน Cuong (2020) และ El-Adly, 2019 กล่าวว่า การตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า ความง่ายในการใช้งานของระบบ และทัศนคติเป็นสิ่งสำคัญสำหรับลูกค้าออนไลน์ในการกระตุ้นให้ลูกค้าเกิดการซื้อซ้ำ และยังคงรักษารฐานลูกค้าให้อยู่กับธุรกิจ เพื่อเพิ่มความตั้งใจในการซื้อซ้ำของลูกค้า

ข้อเสนอแนะ

ตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับสินค้าโอท็อป/สินค้าชุมชน รวมทั้งการสร้างตราสินค้าให้มีความน่าเชื่อถือ เว็บไซต์ควรสามารถเปรียบเทียบราคาได้สะดวก และการพัฒนาเว็บไซต์ให้มีความสวยงามและดึงดูดความสนใจ ให้ใช้งานง่าย และควรสร้างสื่อโฆษณาแนะนำสินค้าโอท็อปอย่างต่อเนื่อง สำหรับปัจจัยคุณภาพการบริการตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยควร

ให้ความสำคัญกับ การจัดหมวดสินค้าที่ชัดเจน และแสดงรายละเอียดสินค้าที่ถูกต้อง สามารถส่งสินค้าและบริการได้ ถูกต้อง ครบถ้วน และหน่วยงานที่ดูแลเว็บไซต์ตลาดซื้อขายสินค้าของภาครัฐ ควรมีระบบให้ความช่วยเหลือ เมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับสินค้าและบริการ อีกทั้งการให้ความสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลความลับของลูกค้า รวมทั้งการให้ความซื่อสัตย์ ซื่อตรง และรักษาสัญญาและข้อผูกพันกับลูกค้า การบริการที่ดีของเว็บไซต์ตลาดซื้อขายสินค้าของภาครัฐ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า และเพิ่มการซื้อสินค้าและการกลับมาซื้อซ้ำสำหรับสินค้าโอท็อป/สินค้าชุมชนในเว็บไซต์ตลาดซื้อขายสินค้าของภาครัฐต่อไป

การศึกษาในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ เพิ่มเติมในการซื้อสินค้าในตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย และควรขยายกลุ่มประเภทสินค้า อีกทั้งควรทำการศึกษาเชิงเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและการซื้อซ้ำของผู้ซื้อในตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ดูแลโดยภาครัฐกับตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของเอกชน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). *รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2565*. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- กัลยา วานิชย์บัญชา และจิตตา วานิชย์บัญชา. (2564). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล*. โรงพิมพ์สามลดา.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2546). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. บริษัท ธรรมสาร จำกัด.
- สุนิสา ตรงจิตตร. (2559). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านช่องทางตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketplace)* [การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- Chau, V. S., & Kao, Y. Y. (2009). Bridge over troubled water or long and winding road? Gap-5 in airline service quality performance measures. *Managing Service Quality, 19*(1), 106-134.

- Chen, Y., Yan, X., Fan, W., & Gordon, M. (2015). The joint moderating role of trust propensity and gender on consumers' online shopping behavior. *Computers in Human Behavior*, 43(2015), 272-283.
- Cheng, H-H., & Huang, S-W. (2012). Exploring antecedents and consequence of online group-buying intention: An extended perspective on theory of planned behavior. *International Journal of Information Management*, 33(1), 185-198.
- Cuong, D. T. (2020). The effect of physical environment and perceived value on customer satisfaction and behavioral intention at the cinema in Vietnam. *Test Engineering and Management*, 82(1-2), 1665-1674.
- EI-Adly, M. I. (2019). Modelling the relationship between hotel perceived value, customer satisfaction, and customer loyalty. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 50(1), 322-332.
- Goutama, D., & Gopalakrishnab, B. V. (2018). The impact of E-service quality and E-loyalty on online shopping: Moderating effect of E-satisfaction and E-trust. *Management Science Letters*, 8(2018), 1149-1158.
- Ilyas, R., Tamsah, M., & Putra. (2020). Reflective model of brand awareness on repurchase intention and customer satisfaction. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 7(9-2020), 427-438.
- Karim, R., Latip, N, A., Marzuki, A., Haider, S., Nelofar, N., & Muhammad, F. (2021). The impact of 4Ps marketing mix in tourism development in the mountain areas: A case study. *International Journal of Economics and Business Administration*, 6(2), 231-245.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2010). *Principles of marketing*. Pearson education.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (1994). *Principles of Marketing* (6th ed). Prentice-Hall international.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Li, F., Lu, H., Hou, M., Cui, K., & Darbandi, M. (2021). Customer satisfaction with bank services: The role of cloud services, security, e-learning and service quality. *Technology in Society*, 64(2021),1-11.
- Long, C. & Khalafinezhad, R. (2012). Customer satisfaction and loyalty: a literature review in the perspective of customer relationship management. *Journal of Applied Business and Finance*, 1(1), 6-13.
- McCarthy, E. J. (1960). *Basic marketing*. Richard D. Lewin.
- Moon, Y., & Armstrong, D. J. (2020). Service quality factors affecting customer attitudes in onlinetooffline commerce. *Information Systems and e-Business Management*, 18(2020), 1-34.

- Mustawadjuhaefa, Basrimodding, Jobhaarbima, M., & Ilhamlabbase. (2017). Marketing mix and service quality effect on customer satisfaction and loyalty of Toyota cars. *Journal of Research in Business and Management*, 5(2),13-23.
- Oliver, R. L. (1980). A cognitive model of the antecedents and consequences of satisfaction decisions. *Journal of Marketing Research*, 17(4), 460-469.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Malhotra, A. (2005). E-s-qual a multiple-item scale for assessing electronic service quality. *J. Serv. Res.*, 7(3), 213-233.
- Pham, N., Coomer, T., Lane, P., Limbu, Y. B., Williamson, S., & Pham, L. (2020). Technology readiness and purchase intention: Role of perceived value and online satisfaction in the context of luxury hotels. *International Journal of Management and Decision Making*, 19(1), 91-117.
- Rita, P., Oliveira, T., & Farisa, A. (2019). The impact of e-service quality and customer satisfaction on customer behavior in online shopping. *Heliyon*, 5(2019), 1-14.
- Saleem, M. A., Zahra, S., & Yaseen, A. (2017). Impact of service quality and trust on repurchase intentions - the case of Pakistan airline industry. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 29(5), 1136-1158.

ความรู้สึกและสัญญาณของความเคารพของเจเนอเรชัน Z ในประเทศไทย

Generation Z in Thailand's Senses and Signs of Respect

พิชญลักษณ์ พิชญกุล¹, เอก บุญเจือ²
Pichayalak Pichayakul¹, Ek Bunchua²

Received: 10 January 2023

Revised: 6 July 2023

Accepted: 19 July 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุความรู้สึกและสัญญาณของความเคารพของเจเนอเรชัน Z ในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักศึกษา 400 ราย ที่มีอายุอยู่ในช่วงวัยของเจเนอเรชัน Z โดยมีอายุระหว่าง 18 - 21 ปี ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างตามสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม โดยประเมินค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านและได้ IOC ของคำถามอยู่ในช่วง 0.67-1.00 ซึ่งเป็นค่าความเที่ยงตรงที่ยอมรับได้ โดยการศึกษาในส่วนของ "ความรู้สึก" ผู้วิจัยใช้คำถามให้กลุ่มเจเนอเรชัน Z ประเมินตนเองว่าให้ความเคารพต่อผู้อื่นในระดับใด ประกอบกับคำถามว่ากลุ่มเจเนอเรชัน Z ระบุว่าได้รับความเคารพจากผู้อื่นในระดับใด ในส่วนของ "สัญญาณ" ผู้วิจัยออกแบบโดยสมมุติสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งและถามว่ากลุ่มเจเนอเรชัน Z จะมีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างไร การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการศึกษา ระบุว่าผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศหญิง 299 รายและเป็นเพศชาย 101 ราย ผลการศึกษาเกี่ยวกับความรู้สึกของเจเนอเรชัน Z พบว่าพวกเขาเชื่อว่าเขาได้แสดงความเคารพต่อผู้อื่นในระดับสูงสุด อย่างไรก็ตาม พวกเขากลับได้รับความเคารพจากผู้อื่นในระดับปานกลางถึงสูง นอกจากนี้มากกว่าครึ่งของผู้ให้ข้อมูลเจเนอเรชัน Z มีแนวโน้มที่จะแสดงสัญญาณของความเคารพผ่านปฏิกิริยาการตอบสนองเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง

คำสำคัญ: เจเนอเรชัน Z, การรับรู้, จิตวิทยาสังคม

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการจัดการและการเป็นผู้ประกอบการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

¹ Assistant Professor, Management and Entrepreneurship, Faculty of Business Administration, Chiang Mai University, Thailand

² Assistant Professor, Marketing, Faculty of Business Administration, Chiang Mai University, Thailand

Abstract

This research aims to determine the senses and signs of respect of generation Z in Thailand. The sample included 400 students belonging to the generation Z age range, age between 18 and 21 years old. A convenience sampling method was applied. The research instrument was a questionnaire. The Index of Item Objective Congruence (IOC) was applied by having 3 experts to check for content validity. The IOC retrieved ranges between 0.67 - 1.00 which were considered acceptable to use. The "Sense" part includes questions of Generation Z's self-evaluation on the level of respect they had for others along with their perception on the level of respect they received from others. Whereas the "Sign" part was designed by giving informants a conflict situation and asking for their reaction. Data was analyzed by using descriptive statistics consisting of frequency, percentage and mean. The results showed that the informants consisted of 299 females and 101 males. The finding indicates a sense that generation Z believe that they act respectfully upon others at the highest level, however, they receive the act of respect from others at moderate-high level. In addition, more than half of generation z informants tended to show a sign of respect through their reactions when facing a conflict situation.

Keywords: Generation Z, perception, social psychology

Introduction

Generation Z (gen Z) are those who were born between 1997 and 2012 (Statista, 2022). Generation Z currently make up 19 percent of the Thai population (LINE for Business, 2021). This generation grew up in a fast-paced world of rapid technological progress. Such environment has continuously shaped their values, trends, and personal habits, compared to the older generations. In 2021, approximately 68 percent of generation Z in Thailand stated that they feel uncomfortable when dealing with those who have conflicting opinions. Nevertheless, they stated that people should have the freedom to express their opinions. Generation Z concerns for the value of themselves and have a desire to express their ideas and beliefs (Statista, 2022).

"Respect" issue is being highlighted for this generation. According to Perna's article in Forbes, generation Z would like to feel respected first before they will give respect. If they do not feel respected, they would, in turn, not to show respect to others (Perna, 2021). In addition, in the study "The Effect of Respect: Respectful Communication at Work Drives Resiliency, Engagement, and Job Satisfaction Among Early Career Employees" carried out by Novak Leadership Institute and the University of Missouri Department of Communication, it was indicated that typical human resource management strategies for attracting highly capable workforce, such as work-life balance, unfortunately have lost their appeal among young employees. According to survey responses from up to 1,000 workers of

generation Z from diverse industries, respectful corresponding with their superiors and colleges are what they value most. This research argued that those findings not only indicate a generational shift in worker values but also emphasize the high-stakes significance of workplace correspondents (LaGree *et al.*, 2021). In addition, according to Ethisphere's 2023 Ethical Culture Report, there was nearly 13-point increase in the percentage of workers who said they had witnessed workplace bullying and bullying surged to become the second most-reported type of business misconduct, behind only harassment and discrimination (Corporate Compliance Insights, 2023).

Due to this outstanding focus on respect of generation Z, this research aims to determine their senses and signs of respect of generation Z in order to better understand them and to suggest practical ways to treat them properly.

Objectives

1. To determine generation Z's self-evaluated on the level of respect they act upon others.
2. To determine generation Z's perception towards the level of respect they received from others.
3. To learn how generation Z would react when they are in conflict situation.

Literature Reviews

Respect

Respect means "politeness, honor, and care shown towards someone or something that is considered important" (Cambridge Dictionary, 2022). Merriam-Webster defines respect as a gesture to recognize the worth of a person or thing (Merriam-Webster, 2022). Respect in practices means listening intentionally, avoiding authoritarian treatment that makes others feel inferior or being mistreated, believing that others can make valuable contributions and making decisions based on consensus rather than subjective opinions. It can be said that true respect goes beyond simple politeness. To respect someone is to honor them, making them feel that they are valued and important. The way people treat each other is directly related to how they perceive them. It takes a significant effort to show the level of interest in people surrounded oneself. In turn, it would yield significant results in people's personal and work life (Perna, 2021). The concept of respect also refers to the ability to value and honor another person, regardless of whether one person agree with the idea or behavior of another person or not. To feel respected could be considered a basic human right. Disrespect is a very important thing that can ruin a relationship and even cause aggression. There are many types of respects such as self-respect, for others, social norms, nature, values, laws, culture, and

the family. Respect is crucial to maintain interpersonal relationships (Cognifit, 2022).

According to Gaus (2021), respect for people is built into the structure of social morality. It is emphasized that social morality involves recognizing one another as sources of moral practice to follow rules. From Gaus's perspective, mutual respect for people is a social achievement. There is no rule of social respect. The important thing is the attitude of the people in correspondence.

Generation Z

Generation Z are those who were born between 1997 - 2012. The implications of growing up in an ongoing technological environment are undeniable for this generation. Contemporary research on human resources has shown remarkable shifts in youth behaviors, attitudes, and lifestyles. Growing in such environment could be both positive and concerning for those of generation Z (Dimock, 2019). Regarding generation Z's characteristics, many sources came up with the same conclusion that generation Z are reliance, freedom, individualism, addiction to technology and speed. They have been equipped with technological devices since they were born. The advancement of technology is the most distinctive trait of the Z generation. This generation tend to desire for things to instantaneously. This could be the impact created by the advancement of technology. Many sources also indicated that generation Z's attention span is likely to be short. Generation Z have tendency to have unique characteristics such as multitasking, efficient

technology utilization, individualism (not like working in team), creativity, wide perspective towards the world issues, and preference of non-routine and personalized works (Berkup, 2014).

Research Methodology

1. Research framework

1.1 Content

This study is a quantitative study focusing on generation Z's senses and signs of respect. The "Senses" of respect in this research refer to how generation Z's self-evaluated on the level of respects they act upon others and how they perceive on the level of respect they received from others. In addition, to better understand generation Z better, the researcher presented a conflict situation to them and ask how they would react. The concept of respect is applied here.

1.2 Population and sample

The population in this study are generation Z in Thailand. As the exact number of populations was unknown, the researcher applied W.G. Cochran formula to calculate the appropriate number of sample size at 95 percent confident level and allow 5 percent randomization error. Consequently, the retrieved appropriate sample size was 400 (Uakarn *et al.*, 2021). The researcher then applied convenience sampling method when approaching target informants. The researcher asked for their permission before handing them the questionnaire. To abide by the research ethics protocols, the researcher informed the informants to feel free to provide their true

opinion as the questionnaire is anonymous. Furthermore, they can quit answering anytime if they feel uncomfortable with questions. It is noted that when collecting data, all of the informants kindly cooperate and none of them quit before finishing the questionnaire.

2.1 Research tool

The research instrument used in the study was a questionnaire which consists of 3 parts as follows:

Part 1 General information about the respondents which includes gender, age, hobbies, preferable leadership,

Part 2 Generation Z's self-evaluation on level of respects they act upon others and their perception on level of respect they received from others (sense)

Part 3 Informant's potential reaction on a given conflict situation (sign)

2.2 Questionnaire development

The researcher developed questionnaire by reviewing related documents and taking with some generation Z to learn their thoughts regarding respect. After that, the researcher presented the questionnaire to the 3 experts to check for content validity and to find the Index of Item Objective Congruence (IOC). Based on the criteria for determining IOC, to accept the content validity, the index must be greater than 0.5 (Rovinelli & Hambleton, 1977). The analysis revealed that all of the IOC values of each question in the questionnaire equal 0.67 - 1.00 which were considered acceptable to use as they indicated the consistency between the questions and the objectives of this study.

2.3 Data analysis

Data collected from the questionnaire were analyzed by using descriptive statistics consisting of frequency, percentage and mean. The "Sense" part includes questions of Generation Z's self-evaluation on level of respects they act upon others and their perception on level of respect they received from others. The questions applied 1 - 10 Opinion Scale Survey. Opinion Scale Survey is a common type of survey wherein respondents are asked to rate their opinion on any aspect of their experience in the form of scores on a rating scale. The scores were interpreted for each level where 1 is the lowest and 10 is the highest (Dawer, 2022). In this study, the interpretations of the 10-point rating scale are 1-2 = lowest; 3-4 = low; 5-6 = moderate; 7-8 = high; and 9-10 = highest. The "Sign" part was designed by giving informants a situation "When working in a team, and the other team members do not contribute to the teamwork," follow with question "How would you react?"

Results

Part 1: General information of informants

There are 400 informants which consist of 299 female (74.8%) and 101 male (25.3%). There are 326 informants (81.5%) age 18 - 19 years old and 74 informants (18.35%) age 20 - 21 years old. The common hobbies include play computer games, watch movie series, listen to music, and play sports. The leadership traits that the informants prefer include respect others (63.5%), knowledgeable (22.0%), honest (7.3%), clever (3.3%), ready

to fight (1.8%), and other traits such as good looking, growth mindset, and caring (2.3%).

Part 2 Generation Z’s self-evaluation on the level of respects they act upon others and their perception on the level of respect they received from others (sense)

2.1 Generation Z’s self-evaluation on the level of respects they act upon others (sense)

As the generation Z informants were asked to self-evaluation on level of respects they act upon others, the research result

indicated that all of them rated themselves from 5 and above from 1-10 scale. The majority of them rated 8 and above (91%). The highest frequency is 9 (35%). When classified by gender, it is interesting to observe that both genders are equally rated at weighted average scale of 8.7 of the 10-point rating scale, which was interpreted as the highest level. The result indicates a sense that generation Z tends to self-evaluate that they highly act respectfully upon others. The results are shown in table 1.

Table 1 Generation Z’s self-evaluation on the level of respects they act upon others (sense)

Scale	Male	Female	Total
5	0 (0.0%)	3 (1.0%)	3 (0.8%)
6	1 (1.0%)	2 (0.7%)	3 (0.8%)
7	10 (9.9%)	20 (6.7%)	30 (7.5%)
8	33 (32.7%)	97 (32.4%)	130 (32.5%)
9	33 (32.7%)	108 (36.1%)	141 (35.3%)
10	24 (23.8%)	69 (23.1%)	93 (23.3%)
Total	101 (100.0%)	299 (100.0%)	400 (100.0%)
Weighted average scale	8.68 / 10.0	8.71 / 10.0	8.71 / 10.0

2.2 Generation Z’s perception on the level of respect they received from others (sense)

When generation Z informants were asked for their perception on the level of respect they received from others, the research result showed notable figures that the informants rate range from 2 - 10 from the 1-10 scale. The majority of them rated 7 and above (62.6%). The highest frequency is 8 (25.8%).

When classified by gender, it was found that female informants (6.7) rated at slightly higher weighted average scale than male informants (6.5). The overall weighted average scale is at 6.7 of the 10-point rating scale, which was interpreted as the medium-high level. The result indicates a sense that generation Z tends to perceive that they moderately receive the act of respect from others. The results are shown in table 2.

Table 2 Generation Z's perception on the level of respect they received from others (sense)

Scale	Male	Female	Total
2	2 (2.0%)	3 (1.0%)	5 (1.3%)
3	8 (7.9%)	17 (5.7%)	25 (6.3%)
4	8 (7.9%)	46 (15.4%)	54 (13.5%)
5	13 (12.9%)	21 (7.0%)	34 (8.5%)
6	11 (10.9%)	21 (7.0%)	32 (8.0%)
7	21 (20.8%)	61 (20.4%)	82 (20.5%)
8	28 (27.7%)	75 (25.1%)	103 (25.8%)
9	5 (5.0%)	37 (12.4%)	42 (10.5%)
10	5 (5.0%)	18 (6.0%)	23 (5.8%)
Total	101 (100.0%)	299 (100.0%)	400 (100%)
Weighted average scale	6.50 / 10.0	6.73 / 10.0	6.67 / 10.0

Part 3 Informant's potential reaction on a given conflict situation (sign)

The researcher gave informants a situation "When working in a team, and the other team members do not contribute to the teamwork," follow with a question "How would you react?"

The result shows that the generation Z informants tend to show a sign of respect through their reactions which include: 231 of them (57.8%) stated that they would ask the ones who do not contribute to the teamwork for their reason and try to understand them; and 69 informants (17.3%) said they would try to be patient and explain to oneself that there are a lot of people like this in this world.

However, there are informants who express a sign of disrespect which include 53 informants (13.3%) said that they would tell the ones who do not contribute to the teamwork that their behavior is bad and if they still do not contribute to the team, you will not allow them to be in the team anymore; 33 informants (8.3%) stated that they would tell this issue to others so that you would have someone to listen to you and you would feel relief of not having to be stress out alone; and 4 informants (1.0%) expressed that they would tell the boss to punish them. In addition, there are some other answers (2.5%) which are a mix of respect and disrespect acts including directly tell them face-to-face, cut them off from the team, sit down and talk. The results are shown in table 3.

Table 3 Informant's potential reaction on a given conflict situation (sign)

Reaction	Male	Female	Total
Ask for their reason and try to understand them. (Act with respect)	68 (67.3%)	163 (54.5%)	231 (57.8%)
Try to be patient and explain to oneself that there are a lot of people like this in this world. (Act with respect)	18 (17.8%)	51 (17.1%)	69 (17.3%)
Tell them that their behavior is bad and if they still do not contribute to the team, you will not allow them to be in the team anymore. (Act with disrespect)	8 (7.9%)	45 (15.1%)	53 (13.3%)
Tell this issue to others so that you would have someone to listen to you and you would feel relief of not having to be stress out alone. (Act with disrespect)	5 (5.0%)	28 (9.4%)	33 (8.3%)
Tell the boss to punish them. (Act with disrespect)	1 (1.0%)	3 (1.0%)	4 (1.0%)
Others (Directly tell them face-to-face, cut them off from the team, sit down and talk.)	1 (1.0%)	9 (3.0%)	10 (2.5%)

Conclusion and Discussion

From the analysis of 400 generation Z informants' input, the result indicates a sense that generation Z tends to self-evaluate that they highly act respectfully upon others. However, the result also indicates a sense that generation Z tends to perceive that they moderately receive the act of respect from others. It is interesting to observe that even though the group of informants are the same people who rated their own act of politeness as high but rated others as moderate. The difference is significant (2.0 point of the 10-point scale). This remarkable result could be explained by the findings of Perna (2021) that generation Z are struggling with the idea of paying respect before receiving it. Some people argue that respect is earned, and that people must initially prove they are worthy of it. In many cases, it was proofed

that respect is earned, and people earn it by respecting others first. In this research, it could be the case that generation z thought they respect others, but they do not receive as much respect to their expectation extent.

Another research about generation Z and respect by Schroth (2017) stated that generation Z want to be respected. His research was conducted with generation Z who recently entered the workforce. The main finding was that generation Z usually have expectations that they will be respected by their superior. However, if these expectations are violated, they have potential to resign and to find another job that meets this expectation. From generation Z point of view, when their boss gives them opportunities to express their ideas and discuss important issues, which in turn makes them feel valued in the workplace. Generation Z indicated that they

initially respect the authority of the superior but will quickly lose that respect if the superior does not show this respect back.

Another vital finding in this research was that more than half of generation Z informants tend to show a sign of respect through their reactions when facing conflict situation, in this case, when the team members do not put their efforts into teamwork. The reactions in which being considered as a sign of respect include asking for the reason with empathy and try to understand them; and another respectful act is to be patient and try to think that there are a lot of people like this in this world. These findings align with the research by Stanford's Center for Advanced Study in the Behavioral Sciences (CASBS). The research discovered that a typical generation Z is a self-driver who deeply cares about others, strives for a diverse community, is highly collaborative and social, values flexibility, relevance, authenticity, and non-hierarchical leadership (De Witte, 2022). This result also supports the finding by Kovary (2017) who reveals that generation Z are optimistic about their future and possess traditional values including loyalty, security and really understanding the need to respect authority in the workplace.

However, there are informants who express a sign of disrespect when facing conflict situation. The reactions in which being considered as a sign of respect include confronting the opponents and speak straightforwardly about their bad behavior,

forcing other people to leave the team, speaking bad things behind their peers, etc. These findings associate with McKinsey & Company research on generation Z in which it found that generation Z value individual expression. Generation Z believe in the importance of dialogue and accept differences of opinion. Members of this generation therefore tend to believe that change must come from dialogue (Francis & Hoefel, 2018).

Suggestion

Suggestions for teachers and employers of generation Z

From the research result indicating that generation Z tend to believe that they act respectfully upon others significantly at a higher degree than they receive the act of respect from others, this could lead to perception issues. The researcher would like to suggest to the teachers and employers of generation Z that they should treat the generation Z with empathy. Communication and engagement are keys to building trust and a sense of respect for generation Z. Being supportive, and listening to what they have to say would be an appropriate way to interact with generation Z.

As the research results showed some signs of disrespect when facing conflict situation. Teaching and training to enhance soft skills such as communication etiquette, empathy, and mindfulness would help shape their mindsets and develop preferable behaviors. In addition, the employers may enact guidelines to cultivate corporate culture with "sign" and "sense" of respect.

Suggestion for future research

There should be a qualitative study on generation Z on the gap of their expectation towards politeness in jobs and the fact they face as well as the effects from the differences.

There should be a study on scope of politeness defined by generation Z and other generations in comparison.

Acknowledgement

This research publication was funded by the Faculty of Business Administration, Chiang Mai University. The researcher team highly appreciates the faculty for this generous support. The team also would like to thank every informant for their valuable contribution to this research.

References

- Berkup, S. B. (2014). Working with generations X and Y in generation Z period: Management of different generations in business life. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5(19), 218 - 229.
- Cambridge Dictionary. (2022). *Respect*. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/respect>.
- Cognifit. (2022). *Respect: Examples and how to learn or teach it*. <https://blog.cognifit.com/respect/>.
- Corporate Compliance Insights. (2023). *Survey: Bullying on the rise; gen Z least likely to report misconduct*. <https://www.corporatecomplianceinsights.com/bullying-increase-pandemic/>
- Dawer, N. (2022). *Collecting feedback with 1 to 10 opinion scale survey*. <https://www.zonkafeedback.com/blog/collecting-feedback-with-1-to-10-opinion-survey-scale>
- De Witte, M. (2022). *Gen Z are not 'coddled.' They are highly collaborative, self-reliant and pragmatic, according to new Stanford-affiliated research*. <https://news.stanford.edu/2022/01/03/know-gen-z/>
- Dimock, M. (2019). *Defining generations: Where millennials end and generation Z begins*. <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/01/17/where-millennials-end-and-generation-z-begins/>.
- Francis, T. & Hoefel, F. (2018). *'True Gen': Generation Z and its implications for companies*. <https://www.mckinsey.com/industries/consumer-packaged-goods/our-insights/true-gen-generation-z-and-its-implications-for-companies>.
- Gaus, G. (2021). *Respect: Philosophical essays*. Oxford University Press.
- Kovary, G. (2017). *'Generation Z' will respect authority and seek stable career, survey predicts*. <https://www.cbc.ca/news/canada/calgary/calgary-generation-z-millennial-demographics-workplace-1.4382089>.
- LaGree, D., Houston, J. B., Duffy, M., & Shin, H. (2021). The effect of respect: Respectful communication at work drives resiliency, engagement, and job satisfaction among early career employees. *International Journal of Business Communication*. 1-21. <https://doi.org/10.1177/23294884211016529>

- LINE for Business. (2021). *Get to know Gen Z and become top of mind wing brand-building strategy on LINE*. <https://lineforbusiness.com/th-en/business-case-study/genz-topofmind>.
- Merriam-Webster. (2022). *Respect*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/respect>.
- Perna, M. C. (2021). *Cut the fluff: Younger workers want respect more than trendy office perks*. <https://www.forbes.com/sites/markcperna/2021/09/07/cut-the-fluff-younger-workers-want-respect-more-than-trendy-office-perks/?sh=331f40d827a1>.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2, 49-60.
- Schroth, H. (2017). *What you need to know about Gen Z: Respect*. <http://hollyschroth.com/gen-z-respect/>
- Statista. (2022). *Millennials and Generation Zs in Thailand - statistics & facts*. <https://www.statista.com/topics/8994/millennials-and-generation-zs-in-thailand/#topicOverview>
- Uakarn, C., Chaokromthong, K., & Sintao, N. (2021). Sample size estimation using Yamane and Cochran and Krejcie and Morgan and green formulas and Cohen statistical power analysis by G*Power and comparisons. *Apheit International Journal*, 10(2), 76-88.

สิทธิที่จะมีส่วนในเมืองของคนจนเมืองอีสาน: พื้นที่ความรู้และปรากฏการณ์จากการพัฒนา*

The Right to the City of the Isaan Urban Poor: Development Knowledge and Phenomenon

พัชนีย์ เมืองศรี¹, ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์²

Patchanee Muangsrī¹, Thanapauge Chamaratana²

Received: 25 May 2023

Revised: 6 July 2023

Accepted: 30 August 2023

บทคัดย่อ

การพัฒนาเมืองของจังหวัดขอนแก่นตามทิศทางการพัฒนาสู่ความทันสมัย ส่งผลให้เมืองมีการปรับเปลี่ยนทั้งด้านกายภาพ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาเศรษฐกิจ ตลอดจนการให้บริการของเมืองที่มุ่งสนองตอบต่อคนเมือง ท่ามกลางจินตนาการและความคาดหวังที่จะเข้าถึงการปรับเปลี่ยนของเมือง บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอบริบทการพัฒนาเมืองของจังหวัดขอนแก่น และสิทธิที่จะมีส่วนในเมืองของคนจนเมืองอีสานในบริบทของการพัฒนาเมือง ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการทบทวนเอกสารทางวิชาการ รายงานวิจัย บทความ ร่วมกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากการสนทนากลุ่ม (focus group) ร่วมกับคนจนเมือง ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาเมืองของจังหวัดขอนแก่นมีรัฐและกลุ่มทุนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเมืองที่กระทำการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การกระจายความเจริญตามทิศทางการพัฒนา ในฐานะเมืองศูนย์กลางภาคอีสาน เรื่อยมาจนถึงการพัฒนาเมืองสมัยใหม่ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของเมือง พื้นที่ของเมืองมีราคาและสามารถสร้างมูลค่าได้ ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสิทธิที่จะมีส่วนในเมืองของคนเมือง โดยเฉพาะคนจนเมืองผู้มีทรัพยากรดำรงชีพที่จำกัดแต่เป็นผู้ที่ชีวิตที่สอดคล้องไปกับการเปลี่ยนแปลงของเมือง โดยคนจนเมืองมีมุมมองต่อสิทธิที่จะมีส่วนในเมืองที่ทันสมัยนี้ ในการเข้าถึงที่อยู่อาศัยในฐานะเป็นคนเมือง การเข้าถึงการใช้ประโยชน์จากพื้นที่เมือง และกิจกรรมของเมือง ตลอดจนการขยายขยายไปถึงสิทธิที่จะรับรู้ สิทธิที่จะแสดงความคิดเห็น สิทธิที่กำหนดพื้นที่ของตนเอง และสิทธิที่จะเข้าถึงประโยชน์จากเมือง อย่างไรก็ตาม หากจะทำให้คนจนเมืองมีสิทธิที่จะมีส่วนในเมืองได้เช่นคนเมืองทุกคน ประการสำคัญคือ ควรตระหนักถึงการเป็น

¹ นักศึกษาลัทธิปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาพัฒนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ PhD student in Development Science, Department of Humanities & Social Sciences, Khon Kaen University, Thailand

² Associate Professor, Department of Humanities & Social Sciences, Khon Kaen University, Thailand

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก เรื่อง เครือข่าย - ผู้กระทำการของคนจนเมืองในบริบทการพัฒนาเมืองอีสาน ลัทธิปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้กระทำการที่สำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนเมืองของคนจนเมืองที่ไม่ได้หล่นหายจากการเชื่อมโยงและการเป็นส่วนหนึ่งของเมือง

คำสำคัญ: สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมือง, คนจนเมือง, เมืองอีสาน

Abstract

Urban development of Khon Kaen Province based on the development direction towards modernization, has physically changed the city in terms of infrastructure development and economic development. It has also influenced public service delivery aimed to respond to urban people's needs while there are imagination and expectation that population can access to the modernized city. This article aims to present the urban development context of Khon Kaen Province and the rights of the Isaan poor population to be involved in the context of urban development. A qualitative study method was used by reviewing academic papers, research papers and articles, together with relevant information from focus group discussions with the urban poor people. The study found that urban development of Khon Kaen Province involved government and capital groups in important roles through various forms of economic development, especially infrastructure development. Prosperity distribution according to development directions, as the main city in the Northeast, including the development of modern cities, causes economic changes, and physical changes in the city, the area is expensive and this can create value. This creates a disparity in the right to have a share in the city of urban people, especially urban poor people who have limited subsistence resources. Still, their livelihoods are in line with urban changes. The urban poor people view the right to the city of access to housing as urban citizens, access to the utilization of urban spaces and activities. This includes the right to know, the right to express opinions, the right to self-determination, and the right to enjoy the benefits of the city. However, if it is to make urban poor people have the right to participate in the city like all urban people. It is important to recognize that the urban poor are important actors in their own development and mobilization as they do not lose their connection and belonging to the city.

Keywords: The right to the city, urban poor, Isaan urban

บทนำ

การกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาของภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาที่เกิดขึ้นมีเป้าหมายเพื่อมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการทำให้เกิดความทันสมัย ทั้งการพัฒนาเฉพาะประเด็นซึ่งสอดคล้องกับบริบท

สภาพปัญหา และศักยภาพเฉพาะพื้นที่ อาทิ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ การแก้ปัญหาความยากจน การแก้ปัญหาด้านระบบสาธารณสุข เป็นต้น จังหวัดขอนแก่นถูกกำหนดให้เป็นจังหวัดเป้าหมายในการพัฒนาหัวเมืองหลักเพื่อกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคส่งผลให้มีการ

ค่าการลงทุนและการพัฒนาในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น (บัวพันธ์ พรหมพักพิง, 2555) ตามนโยบายการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคที่ถูกกำหนดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) เกิดกิจกรรมและโครงการพัฒนาหลากหลายที่ขับเคลื่อนไปอย่างต่อเนื่องตามแนวทางการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค การพัฒนาเมืองหลักขึ้นตามภูมิภาค การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้เป็นแบบอุตสาหกรรม การค้าและบริการ ส่งผลให้เกิดเคลื่อนย้ายของผู้คนจากถิ่นอื่นเข้ามารวมกันอยู่ในเมืองหลักตามภูมิภาคที่ได้รับการพัฒนามากขึ้นซึ่งเป็นไปในทิศทางบวกและลบ กล่าวคือ แม้จะช่วยให้เกิดการ พัฒนาหรือเกิดความเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ก็ได้ก่อให้เกิดปัญหาอื่นร่วมด้วยอย่างเช่นปัญหาเรื่องขาดแคลนพื้นที่อยู่อาศัย การเกิดขึ้นของชุมชนแออัด และการเข้าไม่ถึงระบบสาธารณสุขภาค

ตามความหมายการพัฒนาสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่และทันสมัย พื้นที่เมืองบางแห่งถูกปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์หรือทำให้มีราคาแลกเปลี่ยนที่สูงขึ้นเพื่อเปลี่ยนรูปโฉมของเมือง (บุญเลิศ วิเศษปรีชา, 2562)

ในขณะที่นโยบายและกิจกรรมการพัฒนาเมืองดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากนโยบายส่วนกลางและจากนโยบายท้องถิ่นโดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่ง การพัฒนาเมืองน่าอยู่และทันสมัย ตลอดจนโครงการเมืองอัจฉริยะ โดยมีรัฐในฐานะผู้กระทำหลัก (agency) ในการดำเนินการผ่านโครงสร้างและกลไกในการบริหารรัฐ (ณัฐวุฒิ อิศวโกวิทวงศ์ และคณะ, 2561) นโยบายเหล่านี้ได้กลายเป็นบรรทัดฐานของการวางแผน การใช้เป็นกระบวนการมาตรฐานและเครื่องมือในการวางแผนการพัฒนาเมือง ที่สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนพื้นที่เมืองและการพัฒนาเมืองส่งผลกระทบต่อ

ต่อผู้คนที่อาศัยพื้นที่เมือง เพราะรัฐและทุนได้สร้างวาทกรรมที่ทรงพลังในการแปรเปลี่ยนพื้นที่สร้างความหวังใหม่ ๆ ให้แก่ผู้คน เพื่อดึงดูดให้เข้ามา ร่วมกันสร้างความเปลี่ยนแปลงตามความหมายของวาทกรรมนั้น (ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์, 2565) ในการพัฒนามีผู้ได้รับผลประโยชน์โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้ที่สูงกว่าหรือมั่นคงกว่า ผู้ซึ่งสามารถครอบครองทรัพยากร และเข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาได้มากกว่า ในขณะที่เดียวกันมีผู้ได้รับผลกระทบโดยเฉพาะกลุ่มผู้คนระดับล่างที่อยู่อาศัย ประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตในเขตพื้นที่เมืองอีสานหรือคนจนเมือง ในส่วนของกลุ่มคนจนเมืองนั้น หากพิจารณาเพียงด้านเศรษฐกิจหรือรายได้ได้ตามระดับเส้นความยากจน (poverty line) โดยในปี 2564 อยู่ที่ 2,808 บาท/คน/เดือน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) หมายความว่า ประชาชน 1 คน จะต้องมียาได้สำหรับใช้จ่ายประมาณ 3,000 บาท/เดือน ซึ่งเป็นการมองในเรื่องของระดับรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลหากเป็นเช่นนั้นจะมีจำนวนคนจนไม่มากนัก และจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) พบว่า ภาพรวมคนจนในปี 2565 อำเภอเมืองขอนแก่นมีคนจน 19,041 คน จากประชากรที่ได้รับการสำรวจ (จปฐ) จำนวน 184,073 คน และเป็น คนจนเป้าหมาย คือคนจน (จปฐ) ที่ไปลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ จำนวน 4,697 คน (Thai People Map and Analytics Platform: TMAP, 2565) จากข้อมูลสถานการณ์และความยากจนในข้างต้นนั้น เป็นการข้อมูลจากการประชากรที่ได้รับการสำรวจในขณะที่เดียวกันยังมีผู้ที่ไม่ถูกสำรวจที่มีโอกาสเป็นคนจนได้เช่นกัน หากกล่าวในเชิงปริมาณอาจมีจำนวนมากกว่านั้น เนื่องจากความยากจนและความเหลื่อมล้ำไม่ใช่เพียงเรื่องเศรษฐกิจ รายได้และความพอเพียงต่อการดำรงชีพเพียงเท่านั้น แต่ความยากจนยังหมายถึงการ

ขาดโอกาสในการเข้าถึงสิทธิและบริการต่างๆ ซึ่งหมายรวมถึง โอกาสที่จะเข้าถึงความสำเร็จทางด้านสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้น เผชิญความไม่เท่าเทียมที่เป็นสาเหตุของการด้อยพัฒนา และอาจจะเป็นผู้ที่แยกตัวออกจากกระแสหลักของสังคม เนื่องจากพวกเขาไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกระแสหลัก (Murali & Oyebode, 2004) อันนำไปสู่การเกิดความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิ โอกาส และด้านอำนาจในการเข้าถึงกิจกรรมการพัฒนาเมือง

ความเหลื่อมล้ำขับเคลื่อนผ่านพื้นที่ทางอำนาจไปสร้างพื้นที่หรือโอกาสทางเศรษฐกิจ และพื้นที่ที่เสียประโยชน์ไปกลับกลายเป็นพื้นที่สิ่งแวดล้อม และพื้นที่ทางสังคมวัฒนธรรม และโดยพื้นฐานแล้วพื้นที่เหล่านั้นมักเป็นพื้นที่ที่เป็นต้นทุนด้านวิถีชีวิตซึ่งเกี่ยวข้องกับคนจนเมือง (สักรินทร์ แซ่กู, 2563)ไม่ว่าจะเป็นเรื่องวิถีชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง การเคลื่อนย้ายเข้าออกเมืองของผู้คนทั้งที่เต็มใจและไม่เต็มใจ การเมืองที่ขาดเสถียรภาพ การถูกกีดกันจากการพัฒนา ในขณะเดียวกัน ผลโดยอ้อมที่เกิดจากการพัฒนาหรือแย่งชิงกันผ่านการวางแผน และการจัดการเชิงพื้นที่ (spatial planning and management) ปรากฏในมิติของการจัดการทรัพยากรและพื้นที่ การสร้างแรงจูงใจเชิงบวกให้กับพื้นที่ต่อกลุ่มนักลงทุน ในขณะที่กลุ่มคนจนเมืองกลับไม่ได้รับผลเชิงบวกจากพื้นที่การพัฒนา ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำได้เช่นกัน (สักรินทร์ แซ่กู, 2563) กล่าวคือ การเข้าไม่ถึงและถูกกีดกันจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการ การวางแผน การออกแบบ ตลอดจนการตัดสินใจในพื้นที่ที่ตนเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อน โดยการตระหนักถึงสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมือง (the right to the city) การเข้าถึงบริการต่างๆ การไม่ถูกกีดกันจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการ การวางแผน การออกแบบ ตลอดจนการตัดสินใจในพื้นที่ที่ตนเป็นส่วนหนึ่ง

และเป็นผู้มีส่วนในการวางแผนและการจัดการเชิงพื้นที่ได้ และการตัดสินใจหากตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้

ภายใต้การพัฒนาที่ขับเคลื่อนไปทุกขณะอย่างต่อเนื่องที่ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นที่ ภายภาพของเมือง และการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่ในเมือง ขณะที่ในมิติของคนจนเมืองซึ่งถือว่าเป็นกลไกสำคัญต่อการดำรงอยู่และการมีบทบาทในพื้นที่เมือง เข้าถึงการพัฒนาทั้งในฐานะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้รับประโยชน์จากการพัฒนาในสังคมเมืองที่มีการขับเคลื่อนอยู่ตลอดเวลา ในบทความนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอการทบทวนบริบทการพัฒนาเมืองอีสานซึ่งในที่นี้หมายถึง บริบทการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น และสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมือง (the right to the city) ของคนจนเมืองอีสาน ในบริบทของการพัฒนาเมือง ซึ่งเป็นการศึกษาด้วยวิธีการศึกษาศึกษาเชิงคุณภาพ โดยวิธีการทบทวนเอกสารทางวิชาการ รายงานวิจัย บทความวิชาการและบทความวิจัย เป็นวิธีการหลักในการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และการสรุปผลจากข้อมูลและสาระสำคัญในการนำเสนอ ตลอดจนการใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (focus group) ร่วมกับคนจนเมืองที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดริมรางรถไฟในเขตพื้นที่อำเภอเมืองขอนแก่น จำนวน 15 คน ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการพัฒนาเมืองและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมืองของคนจนเมือง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

บริบทการพัฒนาเมืองอีสาน: จังหวัดขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่นถูกกำหนดให้เป็นจังหวัดเป้าหมายในการพัฒนาหัวเมืองหลัก เป็นจุดยุทธศาสตร์การพัฒนาสมัยใหม่ของรัฐบาล

มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 เพื่อเป็นเมืองรองรับการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคในฐานะเมืองศูนย์กลางแห่งภาคอีสาน มีการขยายตัวของหน่วยราชการ สถาบันการศึกษา โรงพยาบาล การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหรือระบบสาธารณูปโภค (บัวพันธ์ พรหมพิทักษ์ และคณะ, 2562) ตลอดจนการดำเนินนโยบายการสร้างทางรถไฟในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน) มีระยะเวลาในการสร้าง เชื่อมโยงแต่ละสถานีเริ่มตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2474 (สุวิทย์ วีระศาสตร์, 2551) ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้ส่งผลให้เกิดการอพยพของประชากรเข้ามาในเมืองทั้งเป็นแรงงานรับจ้างของการรถไฟแห่งประเทศไทย โดยการรถไฟฯ ยินยอมให้แรงงานรับจ้างเข้ามาตั้งเพิงพักชั่วคราวใกล้ทางรถไฟที่สถานีซึ่งเริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 (Phongsiri, 2019) กระทั่งเกิดการขยายตัวของประชากรที่อาศัยอยู่ริมทางรถไฟเพิ่มมากขึ้นเกิดเป็นชุมชนแออัดริมทางรถไฟ จังหวัดขอนแก่น มีการขับเคลื่อนการพัฒนาเรื่อยมาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) โดยการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้เป็นแบบอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดการอพยพแรงงานจากภาคเกษตรกรรมในชนบท เข้ามาเป็นแรงงานรับจ้างในตัวเมืองและในภาคอุตสาหกรรม และส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของประชากรในเมือง การขยายตัวของประชากรเพิ่มมากขึ้นเกิดเป็นชุมชนแออัดริมทางรถไฟ โดยสามารถแบ่งกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ข้างทางรถไฟเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มคนที่เข้ามาทำการค้าขายและแรงงานในอำเภอเมืองขอนแก่น กลุ่มคนจนเมืองและแรงงานจากต่างจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เข้ามารับจ้างทั่วไป และกลุ่มคนที่อาศัยอยู่คือลูกหลานและญาติพี่น้องที่อาศัยอยู่มาก่อนหน้านี้ (Eisenburg, *et al*, 2007) ซึ่งผู้ที่อาศัยในชุมชนดังกล่าวนี้ คือ “คนจนเมืองขอนแก่น”

ถือได้ว่าจังหวัดขอนแก่น เป็นหัวเมืองหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความเติบโตอย่างรวดเร็วก้าวกระโดด อีกทั้งทิศทางการพัฒนาเพื่อมุ่งยกระดับเป็นศูนย์กลางความทันสมัยของภาคอีสาน ที่พยายามสร้างรูปแบบการพัฒนาเมืองที่เรียกว่า “ขอนแก่นโมเดล” เพื่อพัฒนาขอนแก่นให้เป็นเมืองอัจฉริยะ (smart city) (เทศบาลนครขอนแก่น, 2561) จึงถือว่าเป็นเมืองที่มีการพัฒนาและขยายตัวรองรับกิจกรรมของเมืองเป็นอย่างมาก ซึ่งถูกผลักดันทั้งจากนโยบายจากส่วนกลางภาครัฐ และนโยบายส่วนท้องถิ่นตลอดจนกลุ่มทุนในจังหวัด การพัฒนาเป็นศูนย์กลางทางด้านการขนส่งและคมนาคม (logical hub) ศูนย์กลางทางการแพทย์ (medical hub) ศูนย์กลางทางการศึกษา (education center) และการเป็นเมืองแห่งการค้าธุรกิจและการจัดประชุมอีเวนต์ (MICE city) ยังไม่นับรวมแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการคมนาคมขนส่งตลอดจนแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการคมนาคมขนส่ง เช่น โครงการรถไฟทางคู่ (dual-track train) โครงการก่อสร้างรถไฟทางคู่ช่วงชุมทางถนนจิระ-ขอนแก่น โครงการระบบรถไฟความเร็วสูง (high-speed train) ระยะที่ 2 ช่วงนครราชสีมา-หนองคาย (การรถไฟแห่งประเทศไทย, 2564) โครงการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีรถไฟ (transit-oriented development: TOD) ซึ่งสถานีรถไฟขอนแก่นได้รับเลือกให้ถูกจัดทำผังแนวคิดการพัฒนา TOD เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนา (กระทรวงคมนาคม, 2558) และยังมีโครงการรถไฟรางเบา (light rail transit system: LRT) ซึ่งเชื่อว่าจะเป็นประตูด่านแรกของการเจริญเติบโตของเมือง จะเห็นว่า ช่วงสถานะการพัฒนาเมืองขอนแก่นนั้น เป็น “การแสดงความคิดที่เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริงว่าสังคมเป็นอย่างไร เป็นอยู่

และควรเป็นอย่างไร” ซึ่งสถานะปัจจุบันของเมืองสามารถบอกให้ทราบถึงการพัฒนาที่เกิดขึ้น ค่านิยมและลำดับความสำคัญของสังคมปัจจุบันจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (Beall & Fox, 2007)

กิจกรรมการพัฒนาที่เกิดขึ้นนั้น ถึงแม้จะมุ่งไปที่การพัฒนา การสร้างความเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาเมืองในมิติต่างๆ ให้ดีขึ้น การมองเมืองในฐานะที่เป็นพื้นที่ตอบสนองต่อการพัฒนาภายใต้ระบบเสรีนิยมใหม่ พื้นที่เมืองถูกทำให้เป็นสินค้าหรือมีราคาแลกเปลี่ยนที่สูงขึ้นเพื่อเปลี่ยนรูปโฉมของเมือง เกิดระบบที่ผสมผสานประโยชน์ของรัฐและเอกชน (บุญเลิศ วิเศษปรีชา, 2562) การพัฒนานั้นอาจส่งผลกระทบต่อผู้ที่มีข้อจำกัดในการแสวงหาหรือการเข้าถึงกิจกรรมการพัฒนาของเมือง โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส คนจนเมือง ไม่เพียงแต่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงการพัฒนาแล้วนั้น ยังอาจได้รับผลกระทบจากการพัฒนาด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะการพัฒนาที่เน้นการปรับเปลี่ยนสภาพพื้นที่ของเมือง กายภาพ และภูมิทัศน์ของเมืองให้กลายเป็นพื้นที่สวยงามกว่า และผู้คนที่อยู่ตรงนั้นมักจะเป็นผู้ที่ถูกเบียดขับออกไปเพื่อการพัฒนา ดำเนินต่อไปได้ (Darcy, & Rogers, 2014) แม้โครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาที่หลากหลายจะเป็นแหล่งทำให้เกิดความเติบโตทางเศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐานจึงเกี่ยวข้องกับความเป็นเมือง และปัญหาความท้าทายของเมืองอย่างมาก จนดูเหมือนว่าโครงสร้างพื้นฐานกลับกลายมาเป็นปัญหาของเมืองเสียเอง (บัวพันธ์ พรหมพักพิง, 2555) การพัฒนาเมืองมีความสัมพันธ์กับคนจนเมืองอีสาน ทั้งมิติของการแสวงหาโอกาสของชีวิตและขณะเดียวกันกลับกลายเป็นผู้ที่ถูกละเลยจากการพัฒนาได้เช่นกัน เมื่อเมืองขยายตัวขณะที่พื้นที่รอบข้างที่มีความยากจน การบริการไม่ดีและบนที่ดินที่มีลักษณะที่แสดงออกในด้านลบ

กลายเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การลงทุนและเป็นที่น่าสนใจของนักพัฒนาและผู้วางแผนที่จะปรับเปลี่ยนพื้นที่ดังกล่าว เหตุการณ์นี้ปรากฏให้พบได้กับ คนยากจนในเมืองหลายล้านคนทั่วโลกถูกขับไล่และ/หรือย้ายถิ่นฐานไปยังที่ใหม่กว่า นอกเหนือจากนั้นเพื่อปล่อยที่ดินที่มีมูลค่าในเชิงพาณิชย์ในปัจจุบันเพื่อการพัฒนา (Speak, 2012) สะท้อนให้เห็นถึงการขาดจากสิทธิ โอกาสที่ควรได้รับ และขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาเมือง ซึ่งหมายถึง การตระหนักถึงสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมือง (the right to the city) การตระหนักถึงการมีบทบาทและตัวตน การเป็นส่วนหนึ่งของเมืองที่ควรจะมีสิทธิที่จะอาศัยและใช้ประโยชน์จากเมืองได้เช่นเดียวกับคนเมืองอื่นๆ

สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมือง (the right to the city) ของคนจนเมือง ในบริบทการพัฒนาเมืองอีสาน

หากกล่าวถึงสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมือง หรือ The right to the city นั้น นักวิชาการที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน “สิทธิ” ของคนเมืองให้เท่าเทียมกันนั้น นักสังคมวิทยาที่ให้ความสนใจเรื่องเมืองซึ่งวิเคราะห์เมืองไม่ใช่เพียงด้านกายภาพ โครงสร้างหรือการออกแบบ แต่เมืองต้องเป็นพื้นที่ที่สร้างสรรค์และตอบสนองสร้างประโยชน์ให้กับคนเมืองทุกคน โดย Lefebvre (1992, 1996) กล่าวถึงสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมืองโดยนำเสนอขึ้นมาเป็นครั้งแรกในหนังสือ *Le Droit à la Ville* ในปี 1968 และกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวทางสังคม (social movements) เพื่อเรียกร้องพื้นที่เมืองในฐานะพื้นที่ที่จะสามารถให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนด ในการสร้าง และในการพัฒนาเมืองร่วมกัน อันเป็นการเรียกร้องให้เกิด ความเท่าเทียมขึ้น จึงกล่าวได้ว่าแนวคิดนี้ “เป็นเสมือนเสียงเรียกร้องและความต้องการ” ในการต่อสู้ที่ใหญ่ขึ้นเพื่อเปลี่ยนความสัมพันธ์

ทางสังคมและเศรษฐกิจและโครงสร้างอำนาจ (Lefebvre, 1992, 1996) และ “สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมือง” เป็นส่วนหนึ่งของการที่จะรื้อระบบเศรษฐกิจและการเมืองที่มีอยู่เนื่องจากลักษณะการเอารัดเอาเปรียบและกีดกันโดยธรรมชาติและความล้มเหลวในการให้คนธรรมดามีส่วนร่วมได้เสียในเมือง โดยเชื่อว่าเมืองที่เท่าเทียมกันจำเป็นต้องเปลี่ยนโครงสร้างพื้นฐานของสังคมให้เป็นระบบที่แตกต่างและยุติธรรมกว่า การนำเอาแนวคิดของ Lefebvre มาใช้นั้น สามารถใช้เป็นแนวทางและแรงบันดาลใจในการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมในการเปลี่ยนแปลงเมืองในปัจจุบันนี้ได้อย่างมาก (Harvey, 2008) Lefebvre (1996) ยังกล่าวถึงความเป็นเมืองที่ต้องได้รับการท้าทายและโต้แย้งอยู่ตลอดเวลาและเป็นการต่อสู้อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างพื้นที่ในเมืองที่ไม่ก่อให้เกิดความแปลกแยกของผู้คนหรือคนเมือง ไม่ใช่คำจำกัดความของสิทธิในพื้นที่ตามที่กำหนดโดยสิทธิในทรัพย์สินหรือการเวนคืน แต่เป็นการใช้และการจัดสรร และต้องตระหนักถึงคุณค่าการใช้งานในพื้นที่เมืองที่เป็นพื้นที่ทางสังคมไม่ใช่การมุ่งเน้นที่มูลค่าการแลกเปลี่ยนหรือการแปรรูปพื้นที่เมืองเป็นสินค้า กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการเรียกร้องให้จัดลำดับความสำคัญของมูลค่าการใช้งานของเมืองมากกว่ามูลค่าแลกเปลี่ยน เพื่อสร้าง “เมืองสำหรับผู้คนไม่ใช่เพื่อผลกำไร” (Lefebvre, 1996, Manuel et al., 2014)

ขณะที่ David Harvey ได้กล่าวถึงสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมือง ซึ่งได้นำแนวคิดของ Lefebvre มาขยายความต่อและยังมองว่า เมืองคือพื้นที่ของทุนนิยมและการสะสมทุนหัวใจสำคัญของการสะสมทุนนิยมในเมือง คือ การสะสมความมั่งคั่งด้วยการปลดปล่อยการถือครองของผู้อื่น (บุญเลิศ วิเศษปรีชา, 2562) เมืองนั้นเกิดขึ้นจากการกระจุกตัวทางภูมิศาสตร์และสังคมของผลผลิต

ส่วนเกิน (surplus product) ดังนั้น การกลายเป็นเมืองที่แพร่หลายในปัจจุบันนี้จึงเป็นปรากฏการณ์ทางชนชั้นเสมอมา เพราะผลผลิตส่วนเกินตามความหมายนี้มักจะเกิดขึ้นกับชนชั้นผู้ถือครองทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมและกีดกันสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมืองของชนชั้นล่างออกไปอีก (Harvey, 2012) ซึ่งมักเป็นกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย มีทุนน้อย คนชายขอบ และคนจนที่ไม่มีอำนาจไม่มีเงินทุนจะไปต่อรองจนกลายเป็นกลุ่มที่ถูกละเลยและหลุดจากทิศทางการพัฒนาเมือง และท้ายที่สุด แนวคิดสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมือง จึงเป็นเหมือนการสร้างตัวตนของชาวเมืองขึ้นใหม่ สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิรวมหมู่ ไม่ใช่สิทธิส่วนบุคคล เพื่อจะปรับเปลี่ยนกระบวนการกลายเป็นเมืองและเสรีภาพที่จะสร้างเมืองและสร้างตัวเราเองขึ้นใหม่ เป็นหนึ่งในสิทธิมนุษยชนที่ถูกละเลยมากที่สุดสิทธิหนึ่ง

สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมือง (the right to the city) กับมิติของการพัฒนาเมืองและสัมพันธ์กับผู้คนที่อยู่ในเมืองที่มีบทบาทและตัวตนเป็นส่วนหนึ่งของเมือง แนวคิดนี้เป็นส่วนหนึ่งในการเรียกร้องและสร้างความเท่าเทียมให้กับเมือง ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการสร้างการพัฒนาอย่างสมดุลในปัจจุบัน อันเป็นการรับฟังเสียงจากทุกส่วนที่ถือว่าเป็นผู้กระทำหน้าที่สำคัญในเมือง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่มีการศึกษาและมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมืองของคนจนเมืองอีสานนั้น พบว่า จากงานศึกษาคนจนเมืองเป็นไปในลักษณะของสิทธิในฐานะของผู้อาศัยอยู่ในเมืองที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องบ้านที่อยู่ในเมือง เป็นเสมือนการเรียกร้องสิทธิพื้นฐานความต้องการของชีวิตคือการเข้าถึงที่อยู่อาศัยในเมือง ก่อเกิดการเรียกร้องของคนจนเมืองเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิในที่อยู่อาศัยทั้งโดยการรวมกลุ่มกันเพื่อขอเช่าพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยกับเจ้าของพื้นที่ ในกรณีที่มีบ้านบางหลังที่ต้อง

รื้อออก เพราะไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ผู้นำชุมชนจะประชุมเพื่อหาทางช่วยเหลือบ้านที่ต้องถูกรื้อ ซึ่งเจ้าของบ้านที่อยู่ใกล้กันได้แบ่งที่ดินบางส่วนให้ผู้ที่ต้องถูกรื้อได้มีที่ดินและมีบ้านอยู่ต่อไป นับเป็นการเรียกร้องสิทธิในที่อยู่อาศัยนั้น ดำเนินมาอย่างยาวนาน และเป็นภาระเคลื่อนไหวที่มีบทบาทของผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น และสมาชิกในชุมชนเคลื่อนไหวเพื่อรักษาบ้านของตนเองไว้ (ชิตินญา เหล่าอิน, 2563) และจากข้อมูลที่ได้จากการสนทนาร่วมกับคนจนเมืองนั้น พบว่าการเรียกร้องสิทธิในเรื่องที่อยู่อาศัยนั้น ชุมชนมีความเข้าใจในเรื่องของการปฏิบัติตามระเบียบและความถูกต้องของขั้นตอนการเข้าถึงที่อยู่อาศัย จึงรวมตัวกันเพื่อขอเช่าที่อยู่อาศัยกับการรถไฟแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นการเรียกร้องสิทธิในที่อยู่อาศัยและการเคลื่อนไหวที่มีบทบาทของผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชนร่วมกันดำเนินการเพื่อรักษาบ้านของตนเองไว้ โดยมีเครือข่ายฟื้นฟูประชาธิปไตยร่วมกับสลัมสี่ภาคคอยช่วยเหลือ และได้ร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายฟื้นฟูประชาธิปไตยสร้างสรรค์ขอนแก่น ภายใต้ทัศนะที่ว่า “แม้จะเป็นคนจนก็ต้องมีศักดิ์ศรี จะอยู่แบบผู้บุกรุกไม่ได้ ต้องเป็นผู้อาศัยที่มีศักดิ์ศรี” (จากการสนทนากลุ่มร่วมกับคนจนเมือง เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2566)

ขณะที่ชาวบ้านบางส่วนเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงตามวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อปรับปรุงที่อยู่อาศัยและยกระดับรายได้ให้กับผู้มีรายได้น้อยการดำเนินโครงการบ้านมั่นคงในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เริ่มดำเนินโครงการระยะแรกแล้วเสร็จตั้งแต่ปี 2550 มีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือเรื่องที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยได้มีบ้านโดยผู้เข้าร่วมโครงการจะต้องมีเงินสำหรับจองบ้านจำนวนหนึ่ง (วัชร ตรีโกตกุล, 2563) แต่เนื่องจากคนจนเมืองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนอกระบบหรืออยู่ในภาค

ธุรกิจที่ไม่เป็นทางการ รายได้ไม่มั่นคง ตลอดจนไม่ได้รับสวัสดิการต่างๆ อาจนำไปสู่การเข้าไม่ถึงโครงการบ้านมั่นคงเหล่านั้น หลายคนจำเป็นต้องแสวงหาหนทางใหม่ในการเข้าถึงที่อยู่อาศัย

อย่างไรก็ตาม การศึกษาดังกล่าวแม้ไม่ได้กล่าวถึงแนวคิดสิทธิที่จะมีส่วนในเมืองโดยตรง แต่กระบวนการที่เกิดขึ้นในงานชิ้นดังกล่าวนั้นเป็นการวิพากษ์การพัฒนาเมืองตามแนวเสรีนิยมใหม่และการแสดงออกของผู้คนผ่านกระบวนการเรียกร้อง ความต้องการและสิทธิที่จะอยู่ในเมืองต่อไป สิทธิในที่อยู่อาศัยซึ่งสามารถที่จะกำหนดให้เกิดขึ้นได้ในหลากหลายรูปแบบและวิธีการด้วยกัน การสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ที่เพียงพอในราคาต่ำ เพียงพอเพื่อให้แน่ใจว่าทุกคนที่ควรมีรายได้ต่ำ สามารถมีบ้านที่เหมาะสมภายในเมืองให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินอย่างเป็นทางการแก่ผู้อยู่อาศัยเพื่อให้สามารถขายบ้านได้ในอนาคต ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุกคน รวมทั้งผู้พักอาศัยที่ยากจน ควรจะสามารถหาที่อยู่อาศัยในย่านเมืองที่ตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมของพวกเขาได้ (Irandoost *et al.*, 2019) และการให้มุมมองต่อสิทธิที่จะมีส่วนในเมืองดังกล่าวนี้เป็นไปตามความเข้าใจพื้นฐานในความหมายของเสรีนิยม เช่น แนวคิดเรื่องสิทธิในทรัพย์สินสิทธิในการครอบครอง แต่ในทางตรงกันข้ามสิทธิที่จะมีส่วนในเมืองเป็นมากกว่าสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร แต่เป็นสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงและสร้างเมืองขึ้นใหม่ตามความต้องการของผู้คนทุกคนในเมืองปรารถนา (Harvey, 2012)

จากความหมายของสิทธิที่จะมีส่วนในเมืองที่มากกว่าการเข้าถึงที่อยู่อาศัยนั้น มีงานวิจัยที่อธิบายให้เห็นถึงสิทธิที่จะมีส่วนในเมืองที่มีการขยายความมากขึ้นไปอีก คือ การร่วมกันสร้างพื้นที่ทางการเมืองร่วมกันของคนในชุมชนผ่านการก่อตั้ง ศูนย์ต่างๆ ในชุมชนริมรถไฟเพื่อ

ต่อรองอำนาจ และสร้างสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จัดตั้งขึ้นเพื่อรวบรวมศักยภาพหลายด้านให้คนในชุมชนเข้ามาใช้บริการ รวมถึงคนจากภายนอกสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ การรวมกลุ่มในชุมชนเพื่อ ตั้งกองทุนชุมชนเมือง จัดตั้งศูนย์อเนกประสงค์ เพื่อเป็นการสร้างพื้นที่ให้คนในชุมชนพูดคุย แลกเปลี่ยนและทำกิจกรรมร่วมกัน ตลอดจนความพยายามในการยึดโยงกับภาคีเครือข่ายนักพัฒนาเพื่อให้มีพื้นที่ในการเข้าถึงสิทธิในเมือง มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาร่วมกับภาครัฐ เช่น การเป็นสมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) (จิตติญา เหล่าอิน, 2563) และข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มนั้น พบว่า ชุมชนแออัดริมรางรถไฟบางชุมชนจัดสรรพื้นที่สาธารณะของชุมชน ให้เป็นศาลาชุมชนขึ้นมาเพื่อใช้เป็นพื้นที่ในการทำกิจกรรม เป็นพื้นที่พบปะกัน และทำกิจกรรมร่วมกับเครือข่าย โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก พอช. เพื่อให้ชุมชนมีพื้นที่ในการจัดประชุมหรือใช้ประโยชน์ต่างๆ โดยศาลาชุมชนมีห้องรองรับแขก 2 ห้อง ซึ่งจะรองรับแขกที่เป็นพี่น้องในเครือข่ายฟื้นฟูประชาสร้างสรรค์หรือหากมีคนอยากมานอนพักผ่อน หรือมากักตัวคนที่ติดเชื้อโควิด 19 หลังจากเข้ารับการรักษาแล้ว ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มร่วมกับคนจนเมือง เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2566

คนจนเมืองยังมีความพยายามที่จะมีส่วนร่วมในเมืองในการ เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากพื้นที่เมืองของ ซึ่งเป็นการตระหนักถึงสิทธิในการใช้พื้นที่เมือง เพื่อดำเนินกิจกรรมด้านการดำรงชีพ กล่าวคือ การใช้พื้นที่เมืองเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการปลูกผักสวนครัวไว้บริโภค ซึ่งประชาชนในชุมชนเทพารักษ์ 5 เป็นผู้มิบทบาทหลักในการดำเนินการร่วมกัน เริ่มคิด เริ่มวางแผน

ปฏิบัติการและมีอำนาจตัดสินใจที่จะดำเนินการในกิจกรรมร่วมกัน ในการจัดการและควบคุมการกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีทั้งเพื่อบริโภคและจำหน่าย (ชินาธิป ซาติพุดชา, 2565) รวมทั้งความพยายามที่จะมีส่วนร่วมในเมืองในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากพื้นที่เมืองอื่นๆ เช่น เจริญพุดคุยเพื่อขอให้ชุมชนมีสิทธิใช้พื้นที่ลานจอดรถบริเวณใต้ ทางรถไฟยกระดับ ซึ่งชุมชนร่วมกับเครือข่ายฟื้นฟูประชาสร้างสรรค์ เข้าไปเจรจากับการรถไฟขอนแก่น เพื่อขอใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นที่จอดรถของชุมชน โดยชุมชนจะต้องจ่ายค่าจอดรถตามที่ตกลงกัน ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มร่วมกับคนจนเมือง เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2566

นอกจากสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมืองของคนจนเมืองดังที่กล่าวมาในข้างต้นแล้ว ยังมีงานวิจัยของ ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์ (2565) ที่พยายามนำเสนอผลให้เห็นถึง สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมืองของคนจนเมืองอีสาน ที่ขยับขยายมุมมองและความหมายมากยิ่งขึ้นโดยนำเสนอให้เห็นถึงสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมืองในความหมายและมุมมองที่ว่าด้วย “มุมมองจากข้างล่าง” ซึ่งมีความหมายและมุมมองในมิติต่างๆ ดังนี้

(1) สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาเมือง ซึ่งสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของคนจนเมืองจะสามารถนำข้อมูลนั้นมาแลกเปลี่ยนระหว่างเครือข่ายของคนจนเมืองด้วยตนเองเพื่อที่จะให้ตัวเองสามารถต่อสู้ ต่อรอง กับผลกระทบจากโครงการพัฒนาต่างๆ และเรียกร้องในสิ่งที่ต้องการได้ (2) สิทธิในการออกความคิดเห็นในการพัฒนาโครงการใหญ่ๆ ของเมือง โดยสิทธิดังกล่าวนี้ ในผลการวิจัยนี้ หมายถึง สิทธิในการออกความคิดเห็นในการพัฒนาโครงการใหญ่ๆ เนื่องจากที่ผ่านมามักเป็นการเสนอความคิดเห็นผ่านตัว

ผู้นำเป็นหลัก ซึ่งบางครั้งอาจจะมีพลังไม่เพียงพอ สำหรับการตอบสนองต่อความต้องการของตนเอง ดังนั้นคนจนเมืองจึงมองว่า จำเป็นต้องกล้าที่จะ ออกความคิดเห็นให้เพิ่มมากขึ้นมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้นก็จะทำให้สิทธิในส่วนนี้สามารถส่งต่อถึง ผู้บริหารเมืองได้มากยิ่งขึ้น (3) สิทธิในการกำหนด ที่อยู่อาศัยของตนเองให้ใกล้เคียงกับการดำเนินชีวิต (สิทธิของพลเมืองในฐานะผู้อยู่อาศัยในเมือง) ซึ่ง แสดงให้เห็นว่า คนจนเมืองให้ความสำคัญต่อสิทธิ ในเรื่องนี้มาก เนื่องจากส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาและเป็นพื้นที่ เสี่ยงต่อการถูกไล่รื้อที่อยู่อาศัย ซึ่งที่ผ่านมาได้มี เครือข่ายคนจนเมืองได้รวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องสิทธิ ในการกำหนดที่อยู่อาศัยของตนเอง เพื่อที่จะให้ สามารถอยู่ในเมืองและดำรงชีวิตประกอบอาชีพ ทำมาหากินได้ ดังนั้นสิทธิเรื่องนี้จึงมีความ สำคัญต่อคนจนเมืองอีสานเป็นอย่างมาก และ (4) สิทธิในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากการ พัฒนาเมือง (สิทธิของพลเมืองในฐานะผู้ใช้ ประโยชน์จากบริการทั้งหลาย ซึ่งความว่าคนจน เมืองต้องการเห็นทุกกลุ่มสามารถที่จะเข้าไปใช้ ประโยชน์ และสามารถเข้าถึงในการใช้พื้นที่เมือง เพื่อทำกิจกรรมในการประกอบอาชีพได้ (สิทธิใน การใช้ประโยชน์ของพื้นที่ส่วนกลาง) นอกจากนี้คนจนเมืองยังต้องการสิทธิที่จะเข้าถึงโครงการ พัฒนาเมืองที่เกิดขึ้นต่างๆ เพื่อใช้สำหรับการ ประกอบอาชีพ (ชนพฤษ์ ซามะรัตน์, 2565)

จากการแสดงมุมมองต่อสิทธิที่จะมีส่วน ของคนจนเมืองอีสานนั้น มีมุมมองและความหมาย ต่อสิทธิที่จะมีส่วนในเมืองในลักษณะของสิทธิใน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สิทธิในการออกความคิดเห็น สิทธิในการกำหนดที่อยู่อาศัยของตนเอง และสิทธิในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเมือง เป็นการแสดงมุมมองสิทธิที่จะมีส่วนในเมือง ซึ่ง แสดงให้เห็นถึงสิทธิที่จะแตกต่าง (the right to difference) สิทธิในข่าวสารข้อมูล (the right to

information) สิทธิของพลเมือง (the rights of the citizen) ในฐานะผู้อยู่อาศัยในเมือง (urban dweller) และผู้ใช้ประโยชน์จากบริการทั้งหลาย (user of multiple services) หรือในอีกมุมมอง หนึ่งก็คือ สิทธิของผู้ใช้ที่จะทำให้ความคิดของเขา ได้รับรู้ (การเรียกร้องและความต้องการ - cry and demand) (the right of users to make known their ideas (Lefebvre, 1996) และมีบริบทของ การเรียกร้องสิทธิของตนเองเพื่อให้เกิดการรับรู้ การต่อรอง โดยคนจนเมืองเองและร่วมกับ เครือข่าย โดยสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและไม่แปลกแยก ไปจากเดิม ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ข้อมูลการพัฒนา การสื่อสาร การเข้าถึงการพัฒนาได้เช่นคนเมือง อื่นๆ ตลอดจนการกำหนดพื้นที่ของตนเองที่ไม่ แปลกแยกและแตกต่างไปจากเดิม แสดงให้เห็น ถึงการพยายามแสดงออกซึ่งสิทธิในความเป็น คนเมือง “สิทธิที่จะไม่แปลกแยกจากช่องว่างใน ชีวิตประจำวัน” ซึ่งความเป็นเมืองนั้นต้องได้รับ การทำทนายและโต้แย้งอยู่ตลอดเวลาและเป็นการ ต่อสู้อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างพื้นที่ในเมืองที่ไม่ก่อให้เกิดความแปลกแยกของผู้คนหรือคนเมือง การ ใช้และการจัดสรร และต้องตระหนักถึงคุณค่าการ ใช้งานในพื้นที่เมืองที่เป็นพื้นที่ทางสังคมไม่ใช่การ มุ่งเน้นที่มูลค่าการแลกเปลี่ยนหรือการแปรรูป พื้นที่เมืองเป็นสินค้า กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการ เรียกร้องให้จัดลำดับความสำคัญของมูลค่า การใช้งานของเมืองมากกว่ามูลค่าแลกเปลี่ยน เพื่อสร้าง “เมืองสำหรับผู้คนไม่ใช่เพื่อผลกำไร” (Lefebvre, 1996) เป็นการร่วมกันสร้างเมืองจาก มุมมองที่แตกต่างหลากหลายของผู้คนที่อาศัย เมืองทุกกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน เพื่อตอบสนอง ต่อความต้องการของทุกคนที่อาศัยอยู่ในเมือง อย่างเท่าเทียม และมุ่งเน้นการแสวงหาการยอมรับ ทางสังคมโดยเรียกร้อง “สิทธิที่จะมีส่วนในเมือง” และสร้างพื้นที่ที่เป็นประชาธิปไตยและความเป็น ปึกแผ่นที่ยั่งยืนรากลึกในวัฒนธรรมของเมือง

บทสรุป

ผู้เขียนพยายามที่จะนำเสนอถึงสิทธิของ คนจนเมืองซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเมือง ท่ามกลาง การพัฒนาเมืองของจังหวัดขอนแก่นที่ดำเนิน ไปทุกขณะที่แสดงให้เห็นภาพของคนจนเมือง บนกระแสการพัฒนาเมืองที่ถูกขับเคลื่อนด้วย นโยบายและทิศทางการพัฒนาสมัยใหม่ ซึ่งเป็น ปัจจัยสำคัญต่อการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับผู้คนหรือชุมชนทุกกลุ่มในเมือง ไม่เฉพาะ เพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น แต่การพัฒนาเมือง ขอนแก่นนั้นเป็นการพัฒนาในเชิงกายภาพ มุ่ง สร้างสาธารณูปโภค การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และบริการต่าง ๆ ตลอดจนการพัฒนา และการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจที่มีรัฐและ กลุ่มทุนโดยเฉพาะกลุ่มทุนในพื้นที่เป็นผู้ มีบทบาทในการกำกับทิศทางการพัฒนา เมือง ขณะที่ในเมืองนั้นประกอบไปด้วยผู้คน ที่หลากหลายและแตกต่างกันและเป็นผู้มี สิทธิที่จะได้รับและเข้าถึงกิจกรรมของเมือง ได้เช่นเดียวกัน

สำหรับการศึกษาในประเด็นสิทธิที่จะมี ส่วนของคนจนเมืองในบริการพัฒนาเมืองนั้น พบ ว่า มีประเด็นที่สอดคล้องกันในมิติของสิทธิในที่อยู่ อาศัย อันเป็นสิทธิที่คนจนเมืองตระหนักถึงและมี การเรียกร้องตลอดจนการต่อรอง ต่อสู้เพื่อให้เข้า ถึงสิทธิดังกล่าวนั้น แต่ขณะเดียวกัน สิทธิที่จะมี ส่วนร่วมในเมืองมีนัยยะและความหมายที่มากกว่า เพียงการเข้าถึงที่อยู่อาศัย ถึงแม้ว่าจากการศึกษา ที่พยายามอธิบายให้เห็นถึงมุมมองของคนจน เมืองต่อสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมืองที่ขยับขยายไปถึง สิทธิในการรับรู้ การแสดงออกต่อกิจกรรมการ พัฒนาเมือง ที่คนจนเมืองควรมีสิทธิที่จะเสนอแนะ แลกเปลี่ยน และแสดงทัศนะ และความเห็นต่อการ พัฒนาเมือง การกำหนดพื้นที่ของตนเอง และการ

เข้าถึงประโยชน์จากกิจกรรมการพัฒนาเมือง

มุมมองต่อสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมืองของ คนจนเมืองอีสานนั้น เป็นไปในลักษณะของการ รับรู้ การแสดงความเห็น ตลอดจนการได้รับ ประโยชน์ในมิติของกิจกรรมและโครงการพัฒนา เมือง ยังไม่ได้รวมถึงในด้านของทิศทางหรือนโยบายการพัฒนาเมืองก่อน ที่มีแผนดำเนินการหรือการตัดสินใจดำเนินการ กล่าวคือ ยังไม่ ได้ขยับขยายไปถึงการมีสิทธิที่จะตัดสินใจ การมี สิทธิในการกำหนดทิศทางและความเป็นไปของ เมืองในอย่างทัดเทียมเสมอเช่นคนเมืองอื่นๆ โดยเฉพาะกลุ่มอำนาจรัฐและกลุ่มทุนผู้มีบทบาท สำคัญในการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาเมือง ซึ่งเป็นผู้ที่ถือครองปัจจัยการผลิตของเมืองเป็น ผู้กำหนด ควบคุม และดึงเอาส่วนเกินมาใช้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบทุนนิยมที่พยายามทำให้ เกิดปรากฏการณ์การกลายเป็นเมืองมากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มผลผลิตส่วนเกิน ซึ่งก็ยิ่งจะทำให้เกิด ความไม่เท่าเทียมและกีดกันสิทธิที่จะมีส่วนร่วม ในเมืองของชนชั้นล่างออกไปอีก

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นสิทธิที่จะมีส่วน ในเมืองของคนจนเมืองอีสาน เมื่อพิจารณาแล้ว จะพบว่า คนจนเมืองเองมีมุมมองที่ตระหนักถึง การเป็นผู้กระทำการ (actors) ที่มีบทบาทต่อการ ขับเคลื่อน การเปลี่ยนแปลง การเข้าถึงกิจกรรม ของเมือง และการพัฒนาเมืองได้เช่นเดียวกับรัฐ หรือ ทุน ซึ่งผู้กระทำการของคนจนเมืองใน เครือข่ายที่มีกิจกรรมร่วมกัน และผู้คนที่มีความ สัมพันธ์ มีกิจกรรมร่วมกัน อาทิ คนจนเมือง ผู้นำ เครือข่าย อีกทั้งยังมีผู้กระทำการที่แสดงออกผ่าน พื้นที่ของคนจนเมือง ทั้งที่อยู่อาศัย พื้นที่กลางใน การทำกิจกรรม ตลอดจนพื้นที่เพื่อการประกอบ อาชีพ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นการตระหนักถึงความ สำคัญในการเป็นผู้กระการ ที่เป็นส่วนหนึ่งของ

เมืองนั้น สะท้อนผ่านทั้งเครือข่าย - ผู้กระทำการ
ของคนจนเมือง ในบทบาท รูปแบบที่สัมพันธ์กับ
คนจนเมือง ที่มีกระบวนการสร้างความหมาย ที่
สำคัญในมิติการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับคนจนเมือง
การพัฒนาเมืองของคนจนเมือง

ในฐานะผู้อยู่อาศัยในเมือง (urban dweller) และ
ผู้ใช้ประโยชน์จากบริการทั้งหลายของเมือง
เพื่อการขับเคลื่อนและการพัฒนาคุณภาพชีวิต
การดำรงชีวิตอย่างได้มาตรฐาน และบทบาทใน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงคมนาคม. (2558). หนังสือขออนุมัติดำเนินโครงการก่อสร้างรถไฟทางคู่ ช่วงชุมทางถนนจิระ-
ขอนแก่น. การรถไฟแห่งประเทศไทย.
- การรถไฟแห่งประเทศไทย. (2564). รายงานสรุปผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ครั้งที่ 2
โครงการพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงเพื่อเชื่อมโยงภูมิภาค ช่วงกรุงเทพมหานคร-หนองคาย
(ระยะที่ 2 ช่วงนครราชสีมา-หนองคาย, 2564). การรถไฟแห่งประเทศไทย.
- ชินาธิป ซาติพุดชา. (2565). การใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้และ
การมีส่วนร่วมในการปลูกผักสวนครัวของคนจนเมือง ชุมชนเทพารักษ์ 5 เทศบาลนคร
ขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิจัยศิลปวิทยาการลุ่มน้ำโขง, 30(2), 1-15.
- ณัฐวุฒิ อัสวโกวิทวงศ์, ขวัญพร บุณนาท, และ นภัส วัฒนภาส. (2561). ความเหลื่อมล้ำในเมือง
มหานคร: บทปริทรรศน์ความรู้ในบริบทประเทศไทย. วารสารสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างวินิจัย,
17(2), 157-178.
- เทศบาลนครขอนแก่น. (2561). แผนยุทธศาสตร์เทศบาลนครขอนแก่น. <http://www.kkmuni.go.th/>
- ธิดิญา เหล่าอ้อ. (2563). ชุมชนข้างทางรถไฟกับผลกระทบจากการสร้างรถไฟฟระทางคู่: ชุมชนข้างทางรถไฟ
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 46(1), 254-289.
- ชนพฤกษ์ ชามะรัตน์. (2565). รายงานการวิจัย คนจนเมืองที่เปลี่ยนไปในสังคมเมืองที่กำลังเปลี่ยนแปลง:
กรณีศึกษาชุมชนเมืองอีสาน. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
(สกสว.) สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
- บัวพันธ์ พรหมพักพิง และคณะ. (2555). การประเมินคุณภาพประโยชน์ของระบบนิเวศ: การเปลี่ยนแปลง
และผลต่อความอยู่ดีมีสุขของมนุษย์. กลุ่มวิจัยความอยู่ดีมีสุขและการพัฒนาอย่างยั่งยืนคณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บัวพันธ์ พรหมพักพิง, ยรรยงค์ อินทร์ม่วง และมนต์ชัย ผ่องศิริ. (2562). เมืองขอนแก่น: การเติบโต
ความท้าทายและโอกาส. สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย.
- บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2562). สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในเมือง The Right to the City. *CMU Journal of
Law and Socia Sciences*, 12(2), 85-122.
- วัชระ ปวีณาภรณ์ และ ศิวัช ศรีโภาคางกุล. (2563). คนชายขอบที่ถูกบังคับให้เป็นผู้เสียสละ: กรณีศึกษา
ชุมชนริมทางรถไฟจังหวัดขอนแก่น. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 6(3),
235-245.

- สักรินทร์ แซ่ภู่. (2563). สถานภาพทางความรู้ลดความเหลื่อมล้ำคนจนเมือง ประเภทเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษ. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 37(3), 1-53.
- สุวิทย์ ธีรศาสตร์. (2551). *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสาน 2488-2544*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ประมวลผลโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*. http://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3518&fi
- Beall, J., & Fox, S. R. (2007). *Urban poverty and development in the 21st century Oxfam GB research report*. <https://www.researchgate.net/publication/30522959>
- Darcya, M., & Rogers, D. (2014). Inhabitation, place-making and the right to the city: public housing redevelopment in Sydney. *International Journal of Housing Policy*, 14(3), 236-256.
- Eisenburg, L., Masciello, D., Saavedra, S., & Weisman, M. (2007). *Voices from the margin economic, social and cultural rights in Northeast Thailand Khon Kaen, Slums ESCR. Mobilization Project*.
- Harvey, D. (2008). The right to the city. *New Left Review*, 53(8), 23-40.
- Harvey, D. (2012). *REBEL CITIES from the right to the city to the urban revolution*. Verso is the imprint of New Left Books.
- Irandoost, K., Doostvandi, M., Litman, T., & Azami, M. (2019). Placemaking and the right to the city of urban poor: a case study in Sanandaj, Iran. *Journal of Place Management and Development*, 12(4), 508-528.
- Lefebvre, H. (1992). *The production of space*. Wiley-Blackwell.
- Lefebvre, H. (1996). *Writings on cities*. Wiley-Blackwell.
- Manuel, B., Aalbers, Kenneth, D. B., & Gibb. (2014). Housing and the right to the city: introduction to the special issue. *Development in Practice Journal*, 14(3), 207-213.
- Murali, V., & Oyebode, F. (2004). Poverty, social inequality and mental health. *Advances in psychiatric treatment*, 10(3), 216-224.
- Phongsiri, M. (2019). Land conflict and land governance in the greater Mekong sub region: Case studies of urban and Peri-urban in Thailand. *Journal of Mekong Societies*, 15(1), 87-110.
- Speak, S. (2012). Planning for the needs of urban poor in the Global South: The value of a feminist approach. *Planning Theory*, 11(4), 343-360.
- Thai People Map and Analytics Platform: TPMAP. (2565). *ภาพรวมคนจนในปี 2565 อ. เมืองขอนแก่น จ. ขอนแก่น*. <https://www.tpmmap.in.th/2565/4001>.

คัมภีร์สำคัญเพื่อการศึกษาอายุรเวท

Important Texts for Studying Ayurveda

วุฒิพงษ์ ถวิลสมบัติ¹

Wutthiphong Thawinsombat¹

Received: 23 March 2023

Revised: 13 June 2023

Accepted: 6 July 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายคัมภีร์สำคัญสำหรับการศึกษาอายุรเวท โดยเรียบเรียงเนื้อหาจากการทบทวนวรรณกรรม ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ บทความ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า อายุรเวทเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ โดยคำนึงถึงร่างกายและจิตใจไปพร้อมกัน อายุรเวทเป็นศาสตร์การแพทย์อินเดียโบราณที่มีมาตั้งแต่สมัยพระเวท ทั้งยังพบแนวคิดเกี่ยวกับอายุรเวทในวรรณคดีสันสกฤตอื่นๆ อีกด้วย แต่เนื้อหานั้นไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งนี้คัมภีร์สำคัญที่มีเนื้อหาครบถ้วน ใช้เพื่อการศึกษาอายุรเวทเป็นหลักทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ ได้แก่ “พฤหัตถรีย” ประกอบด้วย 1) จรกสังหิตา 2) สูครุตสังหิตา 3) อัษฎางคหฤทยะ ถือเป็นยอดแห่งคัมภีร์อายุรเวท และ “ลฆุตรีย” ประกอบด้วย 1) มาชวินิทานะ 2) ศารังครสังหิตา 3) ภาวปรกาสะ เป็นคัมภีร์รองของอายุรเวท โดยคัมภีร์เหล่านี้ถือเป็นรากฐานขององค์ความรู้ด้านอายุรเวททั้งหมดที่จะทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจหลักอายุรเวทได้อย่างลึกซึ้ง

คำสำคัญ: คัมภีร์, พฤหัตถรีย, ลฆุตรีย, อายุรเวท

Abstract

This academic article aims to describe the significant texts for studying Ayurveda. The article utilized literature reviews and researched information from the related books, articles, and research. The findings reveal that Ayurveda is a holistic health care related to human of life and maintaining good health by being present with the body and mind. Ayurveda is an ancient Indian medical science that has been present since the Vedic period. The concept of Ayurveda is also found in Sanskrit literature, however, the whole content of Ayurveda in the literature is incomplete. Therefore, the complete texts which are mainly used for the study of Ayurveda both in theory and practice, are “Bṛhatṭrayī”, the greatest text of Ayurveda, including 1) Carakasaṃhitā 2) Suśrutasaṃhitā 3) Aṣṭāṅgahṛdaya and “Laghuṭrayī”, the minor texts of Ayurveda, include

¹ อาจารย์ประจำ ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, อีเมล: thawinsombat_w@su.ac.th

¹ Lecturer, Department of Oriental Languages, Faculty of Archaeology, Silpakorn University, E-mail: thawinsombat_w@su.ac.th

1) Mādhvanidāna 2) śārṅgadharasa-hitā 3) Bhāvaprakāśa. These texts are the basis of all Ayurvedic knowledge, leading students to thoroughly understand Ayurvedic principles.

Keywords: Ayurveda, Bhatrayī, Laghutrayī, text

บทนำ

“อายุรเวท” มาจากคำว่า “อายุส” หมายถึง ชีวิต รวมกับคำว่า “เวทะ” หมายถึง ศาสตร์, ความรู้ ดังนั้นอายุรเวทจึงหมายถึง ความรู้แห่งชีวิต หรือ ศาสตร์แห่งชีวิต (Sukh Dev, 2006, p. 3) กล่าวคือ อายุรเวทเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ของมนุษย์ ตลอดจนจรรยาบรรณการดูแลสุขภาพร่างกาย ให้แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บทั้งหลายอัน เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของมนุษย์ทุกคน อายุรเวทจึงเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมต่างๆ ด้านของมนุษย์จนอาจเรียกว่าเป็น วิถีชีวิตของมนุษย์เลยก็ว่าได้

อายุรเวทถือเป็นระบบการแพทย์ที่มีความเก่าแก่กว่า 5,000 ปี (Weis-Boheln, 2018, p. 4) เป็นศาสตร์เพื่อการดูแลรักษาสุขภาพที่มีความเก่าแก่มากที่สุด โดยผสมผสานระหว่าง หลักการทางวิทยาศาสตร์กับปรัชญาที่บ่งบอกรายละเอียดทุกขั้นตอนของสภาวะทางด้านร่างกาย ความคิด อารมณ์และจิตวิญญาณอันเป็นปัจจัย สำคัญของการมีสุขภาพดี (ศิขริน, 2550, หน้า 13) เห็นได้จากอายุรเวทสอนให้มนุษย์รู้จักวิธีการ ดูแลสุขภาพแบบองค์รวม (holistic health) กล่าวคือ สุขภาพร่างกายย่อมเชื่อมโยงกับสุขภาพจิตใจ ในตำราอายุรเวทระบุว่า สุขภาพจะแข็งแรงได้หาก มนุษย์รู้จักธรรมชาติของร่างกาย เลือกรับประทานอาหารให้เหมาะสม นอนหลับพักผ่อน และออกกำลังกายให้เพียงพอ รู้จักใช้สมุนไพรควบคู่ไป กับวิธีการรักษาโรคอย่างถูกต้อง ในขณะเดียวกัน ต้องรู้จักดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่ได้อย่างมีความสุข ปฏิบัติตนให้อยู่ในทำนองคลองธรรม การดูแลสุขภาพร่างกายต้องปฏิบัติควบคู่ไปกับการดูแล

สุขภาพจิตใจ เมื่อจิตใจและร่างกายสมบูรณ์แล้ว ย่อมทำให้มีอายุยืนยาว เป็นการบรรลุเป้าหมาย ตามวัตถุประสงค์ของอายุรเวทอย่างแท้จริง

อายุรเวทในปัจจุบัน

ในปัจจุบันคนทั่วไปหันมาสนใจอายุรเวท มากขึ้น เนื่องจากอายุรเวทเป็นการแพทย์แบบ องค์รวมที่ไม่ได้จำกัดเฉพาะการรักษาในมนุษย์ เท่านั้น แต่ยังรวมถึงสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ด้วย ผู้คนเริ่มมีความเชื่อมั่น และหันมาพึ่งพาระบบการแพทย์อายุรเวทใน กระบวนการดูแลสุขภาพและการรักษาโรคมากขึ้น การปฏิบัติตามแนวทางอายุรเวทช่วยป้องกันการเกิดโรคต่างๆ ได้ แสดงให้เห็นว่าการป้องกัน โรคดีกว่าการรักษาโรค เป็นข้อพิสูจน์ถึงประโยชน์ และคุณค่าของอายุรเวท โดยเฉพาะในช่วงการ แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ผ่านมา ผู้คน หันมาพึ่งพาแนวทางป้องกันรักษาโรคตามวิถี ธรรมชาติมากขึ้น เช่น การใช้ยาสมุนไพร การ เลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ การเล่นโยคะ รวมถึงการออกกำลังกายอื่นๆ ให้ สุขภาพแข็งแรง หรือแม้แต่กระทรวงการแพทย์ แผนโบราณอินเดีย (Ministry of Ayush) ก็มี วิทยาลัยเพื่อสนับสนุนและฟื้นฟูศาสตร์อายุรเวท มาประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพ โดยเผยแพร่ หลักปฏิบัติตามแนวทางอายุรเวทเพื่อป้องกันโรค โควิด-19 เช่น ให้เว้นระยะห่างทางสังคม ล้างมือ ให้สะอาด รักษาระบบทางเดินหายใจ สวม หน้ากากอนามัย และควรบ้วนปากด้วยน้ำอุ่น ผสมขมิ้นและเกลือเล็กน้อย หรือบ้วนปากด้วย น้ำต้มสมุนไพรตรีผลา มะขามป้อม สมอไทย สมอพิเภก หรือชะเอมสกัด หากเป็นผู้สัมผัสเสี่ยงสูง

ให้รับประทานอศวกันธาหรือโสมอินเดีย (ชื่อทางวิทยาศาสตร์ *Withania somnifera*) ในรูปแบบผงหรือสารสกัด โดยรับประทานสารสกัดปริมาณ 500 มิลลิกรัม หรือผงปริมาณ 1-3 กรัม วันละสองครั้ง รับประทานร่วมกับน้ำอุ่นเป็นเวลา 15 วัน หรือหนึ่งเดือน ภายใต้คำแนะนำของแพทย์อายุรเวท (สถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐอินเดียประจำประเทศไทย, 2566)

นอกจากนี้ กลุ่มคนส่วนใหญ่มีความเห็นว่ายาแผนปัจจุบันอาจส่งผลกระทบต่อร่างกายหลายประการ อาจไม่มีตัวารองรับโรคใหม่ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในปัจจุบัน ต่างจากศาสตร์อายุรเวทที่การใช้ยาสมุนไพรมีประโยชน์มากมาย ไม่มีวันหมดอายุ และมีความเสถียรมากกว่า อีกทั้งในปัจจุบันยังมีการนำหลักการอายุรเวทมาใช้ในการผลิตสินค้าเพื่อสุขภาพและความงาม ทำให้อายุรเวทมีความทันสมัยและได้รับความนิยมในหมู่ผู้รักสุขภาพมากยิ่งขึ้น เช่น ผลิตภัณฑ์ยาสีฟันอายุรเวทยี่ห้อหิมาลายา (Himalaya) ประเทศอินเดีย มีส่วนผสมของสมุนไพรอายุรเวทถึง 13 ชนิด เช่น สะเดาอินเดีย ทับทิม ตรีผลา ส้มกุ่ม ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 1 ผลิตภัณฑ์ยาสีฟันอายุรเวทยี่ห้อหิมาลายา

ที่มา: <https://himalayawellness.in/products/himalaya-ayurveda-gum-care-toothpaste>

ข้อมูลและสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ผู้คนหันมาพึ่งพาระบบการแพทย์แผนโบราณอย่างอายุรเวทมากขึ้น ความสนใจในอายุรเวทจึงมีมากขึ้นตามไปด้วย ทำให้ใน

ปัจจุบันมีหนังสือมากมายนำเสนอองค์ความรู้ด้านอายุรเวท ทั้งการสรุปทฤษฎีอายุรเวทให้เข้าใจง่ายขึ้น หรือการประยุกต์ใช้หลักอายุรเวทในยุคปัจจุบัน เช่น การใช้สมุนไพรอายุรเวท การปรุงอาหารตามหลักอายุรเวท การเล่นโยคะเพื่อสุขภาพ การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันตามแนวทางอายุรเวท

อย่างไรก็ตาม ตำราหรือหนังสืออายุรเวทที่ปรากฏอย่างแพร่หลายในปัจจุบันเป็นเพียงเอกสารชั้นรองที่รวบรวมองค์ความรู้ด้านอายุรเวทเฉพาะเรื่องมานำเสนอในรูปแบบต่างๆ ให้อ่านเข้าใจง่ายเท่านั้น หากต้องการศึกษาอายุรเวทอย่างลึกซึ้งจากคัมภีร์ที่เป็นเอกสารชั้นต้น และสืบย้อนกลับไปยังที่มาจะพบว่าองค์ความรู้ด้านอายุรเวทมีปรากฏมาตั้งแต่สมัยพระเวท เนื่องจากอายุรเวทเป็นหนึ่งในคัมภีร์อุปเวทที่รวบรวมความรู้สำคัญรองจากคัมภีร์พระเวท ถือเป็นพระเวทรอง (วิมลศิริ ร่วมสุข, 2522, หน้า 13) แนวคิดเกี่ยวกับอายุรเวทยังพบในอุปนิษัท มหาकाพย์และปุราณะอีกด้วย เช่น ในไตตติริยะอุปนิษัท อธิบายที่ 2-3 (อธิบายถึง บท)กล่าวว่า มนุษย์ควรรับประทานอาหารเป็นยา เพราะแท้จริงแล้วสิ่งมีชีวิตทั้งปวงล้วนเกิดจากอาหาร และดำรงชีวิตอยู่ได้เพราะอาหารเช่นกัน ดังนั้นมนุษย์พึงรับประทานอาหารปริมาณที่พอดีเพื่อเป็นยารักษาชีวิตและสุขภาพให้แข็งแรง (Hume, 1921, p. 291-292)

ในรามาณะ กานท์ที่ 1 พาลกานท์กล่าวว่า การประกอบอาหารในราชสำนักโยธยาถือเป็นงานศิลปะที่ต้องพิจารณาถึงรสชาติทั้ง 6 (Guruge, 1991, p. 148) ตรงกับหลักอายุรเวทที่กล่าวว่า รสชาติเป็นคุณสมบัติหลักที่จะช่วยกำหนดองค์ประกอบที่สำคัญของอาหาร ได้แก่ รสหวาน รสเปรี้ยว รสเค็ม รสเผ็ด รสขม และรสฝาด อีกทั้ง ในกานท์ที่ 6 ยุทธกานท์ กล่าวถึง

เมื่อครั้งสงครามยิ่งใหญ่ระหว่างพระรามและ รavana ในครั้งนั้นลักษมณ์ได้รับบาดเจ็บอย่าง ร้ายแรงถึงขั้นหมดสติเป็นระยะเวลาาน แพทย์ หลวงสุษณะเห็นเช่นนั้นจึงสั่งให้หนุมานเดินทาง ไปยังเทือกเขาหิมาลัย เพื่อไปหาสมุนไพรรักษา ที่อยู่บริเวณตอนใต้ของภูเขาเมโหทะหรือภูเขา สรรพยา แล้วนำกลับมารักษาลักษมณ์ สมุนไพรรักษา นั้นมี 4 ชนิด ได้แก่ 1) วิศัลยกรณี ใช้ถอนตร และอาวุธต่างๆ ออกจากร่างกาย ช่วยสมานแผล และบรรเทาความเจ็บปวด 2) สาวัญยกรณี ใช้ รักษาผิวหนังเปลี่ยนสีอันเกิดจากความร้อนและการเผาไหม้ 3) สันทรนกรณี ใช้สมานกระดูกหัก 4) สัตยชีวกกรณี ถือเป็นยอดแห่งสมุนไพรรักษา บ้างก็ว่าเป็นสมุนไพรรักษาชีวิต (Hanumanta & Murthy, 2023)

ในมหาภารตะ ศานติบรรพ ปรากฏ คำสอนตอนหนึ่งเกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย โดยระบุว่า “คีตะ” หมายถึง ความเย็นหรือภาวะตาม หลักอายุรเวท “อุษณะ” หมายถึง ความร้อน หรือปิตตะ “วายุ” หมายถึง ลมหรือวาตะ “ศรีระ” หมายถึง ร่างกาย และ “สวาस्थ्यะ” หมายถึง สุขภาพ ทั้งหมดนี้ล้วนมีความสัมพันธ์กันและ ถือเป็นทฤษฎีพื้นฐานของอายุรเวท เนื้อความ ในมหาภารตะถือว่า น้ำ ลม และไฟที่มีอยู่ตาม ธรรมชาตินั้นมีคุณสมบัติเหมือนสิ่งที่อยู่ในร่างกาย มนุษย์ โดยคุณสมบัติเหล่านี้นำมาซึ่งสุขภาพ ร่างกายที่สมบูรณ์ กล่าวคือ น้ำ ลม ไฟ หรือภาวะ วาตะ ปิตตะ คือไตรโทษะที่เป็นองค์ประกอบ สำคัญประการหนึ่งในร่างกายมนุษย์ มนุษย์ เมื่อถือกำเนิดขึ้นย่อมมีไตรโทษะ และไตรโทษะ ยังเป็นตัวกำกับร่างกายในทุกบริบทอีกด้วย (Hebbar, 2019).

ในครุฑปุราณะ ปุราขันธ์ อธิบายที่ 155 กล่าวถึงการวินิจฉัยโรคชื่อว่า “มหาดยยะ” คือโรค พิษสุราเรื้อรัง โดยระบุถึงอาการทั่วไปของผู้ป่วย

โรคนี้ว่าจะมีความมีนเมา เจ็บปวดบริเวณหัวใจ ลำไส้แปรปรวน รู้สึกกระหาย เป็นไข้ สายตาพร่ามัว ใจ หายใจลำบาก มีอาการนอนไม่หลับ หรือนอนมากผิดปกติ เหงื่อออก ท้องอืด และมีอาการ บวมหน้า

ข้อมูลข้างต้นแสดงตัวอย่างจากวรรณคดี สันสกฤตที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับหลักอายุรเวท แต่เป็นเพียงเนื้อหาบางส่วนจากบางบทใน วรรณคดีเรื่องนั้นๆ เท่านั้น มิใช่เนื้อหาทั้งหมด ของเรื่อง โดยเนื้อหาที่พบจะมีความกระจัดกระจาย ไม่มีความต่อเนื่องหรือถูกเรียบเรียงอย่างเป็น ระบบ นับว่ามีความสัมพันธ์กับอายุรเวทในบาง ประเด็นเท่านั้น เช่น การดูแลสุขภาพ การวินิจฉัย โรค การใช้สมุนไพรรักษา คัมภีร์สำคัญที่ใช้ในการ ศึกษาอายุรเวทซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับอายุรเวทอย่าง สมบูรณ์ เป็นการนำองค์ความรู้ด้านอายุรเวท มาจัดลำดับเนื้อหาไล่เรียงความสำคัญต่อเนื่องไป ตั้งแต่ต้นจนจบ มีเนื้อหาครบถ้วนเปรียบเสมือน สารานุกรม หรือตำราเฉพาะทางด้านอายุรเวท คือคัมภีร์พฤหัตตฤติ เป็นคัมภีร์อายุรเวทภาษา สันสกฤต โดยในบทความวิชาการนี้ผู้เขียนได้ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับคัมภีร์พฤหัตตฤติ แล้วเรียบเรียงเนื้อหา นำเสนอในลำดับต่อไป เป็นข้อมูลพื้นฐานของ คัมภีร์สำคัญเพื่อการศึกษาอายุรเวท สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาอายุรเวทอย่างละเอียด ได้

“พฤหัตตฤติ” ยอดแห่งคัมภีร์อายุรเวท

“พฤหัตตฤติ” มาจากคำว่า “พฤหัต” หมายถึง ใหญ่, ยอดเยี่ยม, สำคัญ รวมกับคำว่า “ตฤติ” หมายถึง สาม, ประกอบไปด้วยสาม ดังนั้นตามหลักอายุรเวท พฤหัตตฤติจึงหมายถึง ยอดแห่งคัมภีร์อายุรเวท กล่าวคือ เป็นคัมภีร์ หลักสำคัญที่ใช้ในการศึกษาอายุรเวท ประกอบ ด้วยสามคัมภีร์ ได้แก่ 1) จรกสังหิตา 2) สุกฤต

สังหิตา 3) อัมภางคหฤทยะ โดยจรกสังหิตาเป็นคัมภีร์ทางเวชศาสตร์ สุตฺรุตสังหิตาเป็นคัมภีร์ทางศัลยศาสตร์ ส่วนอัมภางคหฤทยะเป็นคัมภีร์ที่ถูกเขียนขึ้นโดยนำส่วนสำคัญของทั้งสองคัมภีร์ข้างต้นมารวมกัน (โสภณา ศรีจำปา, 2557, หน้า 23) ทั้งนี้ถือว่าคัมภีร์ทั้งสามมีความร่วมสมัยกัน อยู่ในยุคของการวางรากฐานอายุรเวท (Frawley & Ranade, 2000, p. 22) และเป็นยุคที่มีพัฒนาการของอายุรเวทอย่างเป็นระบบ(Honwad & Reena, 2017, p. 2624) ถือเป็นช่วงเวลาที่ยิ่งคึกคักทางด้านอายุรเวทมีพัฒนาการและเจริญรุ่งเรืองอย่างสูงสุด เห็นได้จากมีการประพันธ์คัมภีร์ที่เป็นยอดแห่งอายุรเวท เป็นตำราที่เต็มเปี่ยมด้วยศาสตร์อายุรเวทอย่างครบถ้วน ดังนี้

1. จรกสังหิตา

จรกสังหิตาประพันธ์โดยจรกะ เป็นคัมภีร์อายุรเวทที่มีความเก่าแก่และมีคุณูปการอย่างมากต่อการศึกษาอายุรเวท เนื่องจากปรัชญาและแนวคิดเกี่ยวกับอายุรเวทในจรกสังหิตาเป็นรากฐานของวงการแพทย์อินเดียตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน และเนื่องจากจรกะได้ชื่อว่า เป็นบิดาแห่งอายุรเวทแบบไม่ผ่าตัด (Father of non-surgical Ayurvedic Indian Medicine) (Badge, 2013, p. 13) ทำให้เนื้อหาในจรกสังหิตามีความน่าเชื่อถือ ถูกนำมาประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลาย เป็นหลักในการดูแลสุขภาพขั้นมูลฐานให้มีความแข็งแรง เป็นวิธีการยับยั้งโรคเบื้องต้น

จรกสังหิตามีลักษณะคำประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง โดยคำประพันธ์ร้อยกรองช่วยให้จดจำเนื้อหาได้ง่าย ประกอบกับคำประพันธ์ร้อยแก้วที่ช่วยอธิบายเนื้อหาให้สมบูรณ์ จรกสังหิตาประกอบด้วยเนื้อหาทั้งสิ้น 8 ตอน หรือ 8 สถานะ ได้แก่ สุตฺรสถานะ นิทานสถานะ วิมานสถานะ ศรีรสสถานะ อินทริยสถานะ จิกิตสาสถานะ กัลปสถานะ และสิทธิสถานะ ในแต่ละสถานะ

ประกอบด้วยบทหรืออรรถาธิบายแตกต่างกันไป รวมทั้งสิ้น 120 อรรถาธิบาย มีเนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่หลักการทั่วไปของอายุรเวท การรักษาสุขภาพในชีวิตประจำวัน อวัยวะต่างๆ ของร่างกาย ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรค อาการของโรค การวินิจฉัยและรักษาโรค การรักษาด้วยวิธีปัญญากรรมะ

หนึ่งในบรรดาเนื้อหาทั้งหลาย เนื้อหาในจิกิตสาสถานะ จำนวน 30 อรรถาธิบายนับว่ามีความโดดเด่นมากที่สุด (Badge, 2013, p. 14) กล่าวถึงข้อมูลเกี่ยวกับโรคโดยละเอียด ทั้งประเภทของโรค อาการของโรค และวิธีการรักษาโรคทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นโรคไข้ โรคเลือด อากาศบวม โรคผิวหนัง โรคอ้วน โรคจิต โรคจริตสตีดวงทวาร โรคหอบหืด สะอึก โรคท้องร่วง อาเจียน โรคพิษสุราเรื้อรัง การรักษาบาดแผล โรคลม โรคเกี่ยวกับกระดูก โรคตา ตลอดจนโรคเฉพาะทางอื่นๆ เป็นต้น ดังเช่นในจรกสังหิตา สถานะที่ 6 จิกิตสาสถานะ อรรถาธิบายที่ 6 เป็นเนื้อหาที่ถาพ้อาตรยะได้อธิบายเกี่ยวกับ“ปรเมหะ” หรือโรคทางเดินปัสสาวะผิดปกติ (Urinary disorders) ทั้งในแง่สาเหตุของโรค ประเภทของโรค ลักษณะและอาการของโรค ตลอดจนวิธีการรักษาโรคให้เหมาะกับผู้ป่วย รวมจำนวนทั้งสิ้น 60 มंत्रะ (Sharma, 1998, pp. 117-24) ระบุว่าโรคปรเมหะเกิดจากความผิดปกติของไตรโทษะซึ่งส่งผลกระทบต่อร่างกาย โดยกษะส่งผลต่อไขมันส่วนเกินในร่างกาย กล้ามเนื้อและของเหลวในท่อนปัสสาวะร่วมกับปิตตะที่ก่อให้เกิดความร้อนตามไปด้วย ในขณะที่วาตะก็ทำให้เกิดความผิดปกติในท่อนปัสสาวะ ทั้งหมดล้วนทำให้เกิดปัญหาโดยตรงต่อท่อนปัสสาวะ และแสดงให้เห็นถึงความผิดปกติของปัสสาวะอันเป็นสาเหตุของโรคปรเมหะ ปรเมหะจึงเป็นโรคที่เกิดจากน้ำปัสสาวะ อาจเกิดในลักษณะที่ร่างกายมีน้ำปัสสาวะตกค้างทำให้เกิดเมือกมัน มีความแข็งและขุ่นข้นคล้ายหนอง (คณะอนุกรรมการจัด

ทำพจนานุกรมศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมแผนไทย, 2555, หน้า 133) เป็นของเหลวที่ตกตะกอนนอนกันที่กำลังเปลี่ยนจากธาตุน้ำหรือของเหลวกลายเป็นธาตุดินหรือของแข็ง (ภริตา เพิ่มพล, 2558, หน้า 35) ส่งผลให้เกิดทางเดินปัสสาวะผิดปกติในตัวเอง ลักษณะอาการของโรคปรเมหะคล้ายกับอาการเบื้องต้นของโรคเบาหวาน จึงมีการเข้าใจกันโดยส่วนใหญ่ว่าโรคปรเมหะ คือ โรคเบาหวานนั่นเอง

จรกสังหิตาถือเป็นคัมภีร์ที่เป็นต้นแบบของตำราอายุรเวทในยุคต่อๆ ก็ว่าได้ เนื่องจากเป็นคัมภีร์ที่รวบรวมองค์ความรู้ด้านอายุรเวทที่สำคัญในภาพรวมตั้งแต่ระดับพื้นฐาน และครอบคลุมเนื้อหาที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยเน้นในภาคทฤษฎีเกี่ยวกับหลักเวชศาสตร์ว่าด้วยโรคและการรักษาโรค จรกสังหิตาจึงเหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษารายละเอียดดังกล่าว ตลอดจนจนการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาโรคนั่นเอง

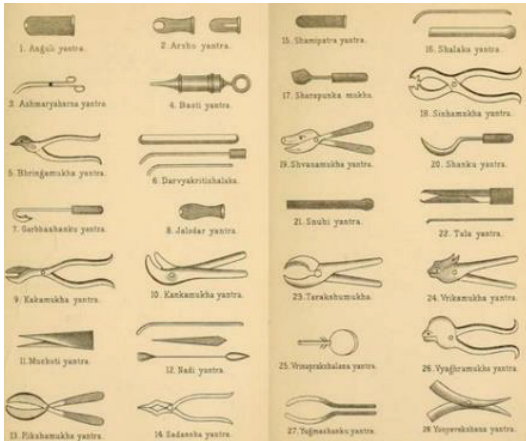
2. สุศรุตสังหิตา

สุศรุตสังหิตาประพันธ์โดยสุศรุตตะ เป็นผลงานสำคัญของสำนักศัลยศาสตร์ ศึกษาเกี่ยวกับศัลยตันตระ (Narayan & Kulkarni, 2018) เป็นการรักษาด้วยวิธีศัลยกรรมหรือการผ่าตัด ดังนั้นสุศรุตสังหิตาจึงถือเป็นหนึ่งในยอดแห่งคัมภีร์อายุรเวท เนื่องจากเป็นคัมภีร์ที่รวบรวมองค์ความรู้อีกชิ้นหนึ่งของการรักษาสุขภาพนอกจากการดูแลจากภายในและใช้ยาสมุนไพร การผ่าตัดเป็นกระบวนการรักษาโรคที่มีขั้นตอนและรายละเอียดที่ซับซ้อน การผ่าตัดนี้มีการบันทึกไว้ในอินเดียเมื่อ 800 ปีก่อนคริสต์ศักราช โดยมีสุศรุตสังหิตาเป็นตำราว่าด้วยการผ่าตัดที่มีความเก่าแก่มากที่สุด นับว่าเป็นรากฐานของวิธีการรักษาโรคขั้นสูง

ตามแนวทางอายุรเวท เหตุนี้เองจึงทำให้สุศรุตตะได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งศัลยศาสตร์ด้วยเช่นกัน

สุศรุตสังหิตามีลักษณะคำประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง แบ่งเป็น 2 ภาคใหญ่ๆ ได้แก่ ภาคแรก ปูรวตันตระ ประกอบด้วย 5 ตอน หรือ 5 สถานะ คือ สุตรสถานะ นิทานสถานะ ศีร์สถานะ จิกิตสถานะ และกัลปสถานะ ส่วนภาคที่สอง อุตตรตันตระ มี 1 ตอน หรือ 1 สถานะ คือ อุตตรสถานะ เนื้อหาทั้งหมดรวม 186 อัธยายะ ครอบคลุมทฤษฎีอายุรเวท กายวิภาคศาสตร์ การวินิจฉัยโรค การรักษาโรค การใช้ยาสมุนไพร การใช้เครื่องมือผ่าตัด การเตรียมการเบื้องต้นสำหรับการผ่าตัด จรรยาบรรณแพทย์ การเก็บรักษาเครื่องมือผ่าตัด การผ่าตัด การจัดการความเจ็บปวด การป้องกันการตกเลือด เป็นต้น

ในสุศรุตสังหิตา สุตรสถานะ อัธยายะที่ 7 มันตระที่ 3 และอัธยายะที่ 8 มันตระที่ 3 กล่าวถึงเครื่องมือผ่าตัด โดยปรากฏศัพท์คำว่า “ยันตระ” หมายถึง เครื่องมือที่หรือเครื่องมือที่ไม่มีคม มีจำนวนทั้งสิ้น 101 ประเภท แต่ถึงอย่างไรก็ตามมือของผู้ผ่าตัดถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด เพราะหากปราศจากมือแล้วย่อมไม่สามารถใช้เครื่องมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ยันตระทั้ง 101 ประเภทสามารถจำแนกได้เป็น 6 กลุ่มย่อย ได้แก่ 1) สวัสดิยันตระ คือเครื่องมือที่มีรูปร่างแบบไม้กางเขน 2) สันทศยันตระ คือเครื่องมือจำพวกคีม 3) ตาลยันตระ คือเครื่องมือลักษณะแบนจำพวกช้อน 4) นาที่ยันตระ คือเครื่องมือที่มีลักษณะเหมือนท่อ 5) ศลากายันตระ คือเครื่องมือที่เป็นแท่งหรือก้าน และ 6) อูปยันตระ คืออุปกรณ์เสริมอื่นๆ

ภาพประกอบ 2 ตัวอย่างยันตระ

ที่อ้างถึงในสูตรตสังหิตา

ที่มา: <https://twitter.com/SchoolVedic/status/561533543956746241/photo/1>

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นว่า นอกจากเนื้อหาในคัมภีร์สูตรตสังหิตาจะครอบคลุมทฤษฎีพื้นฐานของอายุรเวทเช่นเดียวกับจรกสังหิตาแล้ว ยังมีการเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการผ่าตัด เป็นกลยุทธ์ในการรักษาโรคภาคปฏิบัติที่ซับซ้อนมากกว่าการดูแลสุขภาพ รับประทานอาหาร หรือใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคทั่วไป ดังนั้นสูตรตสังหิตาจึงเป็นคัมภีร์ที่มีความโดดเด่นและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาศัลยศาสตร์

3. อัมภางคหฤทยะ

อัมภางคหฤทยะประพันธ์โดยวาคภฏะ เป็นคัมภีร์อายุรเวทที่มีความแตกต่างจากทั้งสองคัมภีร์ข้างต้น เกิดจากการสรุปเนื้อหาที่สำคัญจากทั้งสองคัมภีร์รวบรวมเข้าไว้ด้วยกัน อีกทั้งยังมีการเพิ่มเติมเนื้อหาเข้าไปเพื่อให้คัมภีร์มีความสมบูรณ์เข้าใจง่าย และครอบคลุมองค์ความรู้ด้านอายุรเวทมากขึ้น เนื้อหาในอัมภางคหฤทยะจึงครบถ้วนทั้งเวชศาสตร์และศัลยศาสตร์ นอกจากนี้อัมภางคหฤทยะยังเป็นคัมภีร์ที่มีความกระชับ ไม่ยืดเยื้อเนื่องจากมีรูปแบบคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองเพียงเท่านั้น ทำให้สะดวกต่อการเรียนรู้และท่องจำ

อัมภางคหฤทยะประกอบด้วยเนื้อหาทั้งสิ้น 6 ตอน หรือ 6 สถานะ ได้แก่ สูตรสถานะ ศีร์รสถานะ นิทานสถานะ จิกิตสาสสถานะ กัลปสิทธิสถานะ และอุตตรสถานะ ในแต่ละสถานะประกอบด้วยบทหรืออธยายะแตกต่างกันไป รวมทั้งสิ้น 120 อธยายะ

เนื้อหาในอัมภางคหฤทยะครอบคลุมหลักการเบื้องต้นของอายุรเวท การดูแลร่างกาย หลักปฏิบัติตนเพื่อสุขภาพที่ดี การบริโภคอาหารและยา การเกิดโรค ลักษณะของโรคชนิดต่างๆ การป้องกันและวิธีการรักษาโรค กายวิภาคศาสตร์ สภาวะที่เกี่ยวข้องกับร่างกายและจิตใจ อีกทั้งยังพูดถึงเรื่องราวเกี่ยวกับการทำนายฝัน ลางร้าย ตลอดจนกลางบอกเหตุของโรคและความตาย อีกทั้งยังกล่าวถึงการใช้ยาสมุนไพร การให้อาหารเพื่อการรักษาโรคและดูแลผู้ป่วย การเตรียมยาสมุนไพรเพื่อใช้ในการรักษาโรค การรักษาโรคด้วยการบำบัด วิธีการจัดการเมื่อเกิดภาวะแทรกซ้อนต่างๆ ดังเช่นในอัมภางคหฤทยะ สูตรสถานะ ให้ความสำคัญกับ “มาตรการกิน” คือการบริโภคอาหารในปริมาณที่พอเหมาะ กล่าวคือ ในอธยายะที่ 8 ชื่อมาตรการิตียะ อธิบายเกี่ยวกับการบริโภคอาหารไว้หลายแง่มุม ได้แก่ ทุกคนพึงบริโภคอาหารให้พอประมาณในทุกเวลา อาหารที่ดีจะต้องช่วยสนับสนุนการทำงานของระบบการย่อยอาหาร ดังนั้นการบริโภคอาหารไม่ว่าจะเป็นอาหารอ่อนหรือหนัก จะต้องไม่ทำลายระบบย่อยอาหาร ในขณะเดียวกันการบริโภคอาหารน้อยเกินไปนั้นจะไม่เพิ่มพลังงาน และไม่สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้ร่างกาย อันเป็นที่มาของโรค พร้อมกันนี้ ในคัมภีร์อัมภางคหฤทยะยังปรากฏศัพท์คำว่า “อติมาตระ” สื่อถึงการบริโภคอาหารปริมาณมากเกินไปว่ามีความอันตราย ย่อมทำลายสุขภาพร่างกาย ทำให้วาตะและโทษะต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ร่างกายขาดความสมดุล เป็นสาเหตุของการเกิดโรค นอกจากนี้

การบริโภคอาหารปริมาณมากเกินไปจะทำให้เกิดความผิดปกติ เกิดของเสีย ตกค้างภายในร่างกาย เป็นสาเหตุของอาการท้องอืด และของเสียเหล่านั้น อาจไปขัดขวางการเคลื่อนที่ภายในทางเดินอาหาร กระเพาะอาหารและลำไส้

พหุศาสตร์ถือเป็นคัมภีร์สำคัญอย่างยิ่งของอายุรเวทถูกใช้เป็นตำราสำคัญในการศึกษา และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านอายุรเวท ตลอดจนมีนักวิชาการกล่าวถึงคัมภีร์ทั้งสามนี้ในงานวิจัยต่าง ๆ มากมาย นอกจากนี้องค์ความรู้จากพหุศาสตร์ยังเป็นแนวทางและต้นแบบในการประพันธ์คัมภีร์อายุรเวทในช่วงเวลาต่อมาอีกด้วย

“ลฆุตรयी” คัมภีร์รองของอายุรเวท

หลังจากยุคที่มีพัฒนาการของอายุรเวทอย่างเป็นระบบ (the era of systematic development of Ayurveda) ผ่านไป เริ่มเข้าสู่ยุคเสื่อมของอายุรเวท ในช่วงปี ค.ศ. 1000-1750 เนื่องจากก่อนหน้านั้นประมาณ ค.ศ. 800 ชาวมุสลิมได้เริ่มบุกกรุกเข้ามายังอินเดียจนสามารถยึดครองได้สำเร็จใน ค.ศ.1300 และยังคงทำให้เกิดภาวะสงครามต่อเนื่องมาเป็นระยะ ส่งผลให้เกิดการต่อต้านวัฒนธรรมอินเดียโบราณหลายประการรวมถึงอายุรเวทด้วย อีกทั้งยังเกิดอุปสรรคต่อการธำรงรักษาศาสตร์ศิลปะ และวัฒนธรรมอินเดียโบราณสถานที่เก็บรักษาคัมภีร์อายุรเวทถูกทำลายไป รวมถึงวัดและสถานที่ต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยนาลันทา ตักสิลามิถิลาที่ถูกทำลายด้วยเช่นกัน ผู้เชี่ยวชาญด้านอายุรเวททั้งหลายจึงต้องอพยพไปอาศัยอยู่ตามหมู่บ้านบริเวณเทือกเขาหิมาลัย และบางส่วนก็อพยพไปยังภาคใต้ของประเทศอินเดีย (Frawley & Ranade, 2000, p. 22) ดังนั้นคัมภีร์อายุรเวทที่ปรากฏในช่วงเวลานี้จึงมีเนื้อหาไม่ต่างจากคัมภีร์พหุศาสตร์ทั้งสามมากนัก เป็นเพียงการรวบรวมองค์ความรู้ด้านอายุรเวทมาเน้นย้ำให้ชัดเจนมากขึ้น อาจกล่าวได้ว่าคัมภีร์อายุรเวท

ในยุคนี้เป็นการนำเอาหลักอายุรเวทจากคัมภีร์พหุศาสตร์มาผลิตซ้ำ พร้อมขยายความเนื้อหาเฉพาะทางให้เข้าใจง่าย และเรียบเรียงเนื้อหาให้ทันสมัยมากขึ้น คัมภีร์เหล่านี้ถือเป็นรองเมื่อเทียบกับจกรสังหิตา สุครุตสังหิตาและอัษฎางคหฤทยะ เรียกว่า “ลฆุตรयी” หรือ คัมภีร์รองของอายุรเวท

“ลฆุตรयी” มาจากคำว่า “ลฆุ” หมายถึง เล็ก, ย่อย รวมกับคำว่า “ตรयी” หมายถึง สาม, ประกอบไปด้วยสาม ดังนั้นตามหลักอายุรเวท ลฆุตรयीจึงหมายถึง คัมภีร์อายุรเวทขนาดเล็กสามคัมภีร์ที่มีเนื้อหาเป็นประเด็นย่อย ไม่ได้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดเหมือนกับคัมภีร์พหุศาสตร์ แต่ยังคงเป็นคัมภีร์ที่มีความสำคัญในการศึกษาอายุรเวทรองลงมาจากพหุศาสตร์ ได้แก่ 1) มาฆวนิทานะ 2) ศาร์งครสังหิตา 3) ภาวปรกาศะ

อนึ่ง ผู้เขียนพบข้อมูลบทความหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลฆุตรयीอยู่น้อยมาก จึงขออธิบายรายละเอียดพร้อมยกตัวอย่างเบื้องต้นจากลฆุตรयी เพื่อสามารถใช้เป็นแนวทางต่อยอดการศึกษาองค์ความรู้ด้านอายุรเวทต่อไป ดังนี้

1. มาฆวนิทานะ

มาฆวนิทานะมีชื่อเดิมว่า โรควินิจยะ ประพันธ์โดยมาฆวกระ เป็นแพทย์ผู้ยิ่งใหญ่ในช่วงศตวรรษที่ 7-8 มาฆวนิทานะมีเนื้อหาสำคัญว่าด้วยเรื่อง “นิทานะ” คือ การวินิจฉัยโรคต่าง ๆ ครอบคลุมตั้งแต่สาเหตุของโรค อาการของโรค การวินิจฉัยโรค และผลจากการเกิดโรคที่แสดงออกผ่านทางความผิดปกติของร่างกาย แต่ไม่ได้อธิบายวิธีการรักษาโรคนั้นๆ (Rhyner, 2017, p. 22) ทั้งนี้ มาฆวกระไม่ได้ประพันธ์มาฆวนิทานะด้วยตนเอง แต่เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ด้านอายุรเวทจากบรรดาคัมภีร์ที่มีมาก่อน (Narayanaswamy, 1981, p. 6) โดยเน้นการวินิจฉัยโรคเป็นหลัก

มาฆนิทานะถือเป็นตำราทางอายุรเวทที่ใช้สำหรับการศึกษาเรื่องโรคโดยเฉพาะ เนื่องจากมาฆกรพะพยายามทำให้การศึกษาอายุรเวทง่ายขึ้น สามารถศึกษาเฉพาะประเด็นได้โดยไม่ต้องไปศึกษาเนื้อหาทั้งหมดจากคัมภีร์ขนาดยาว มาฆนิทานะประกอบด้วยเนื้อหาทั้งสิ้น 70 อธิบายเกี่ยวกับโรคต่างๆ (Rhyner, 2017, หน้า 24-29) เช่น ไข้ (fevers) โรคท้องร่วง (diarrhea) โรคริดสีดวงทวาร (hemorrhoids) โรคโลหิตจางหรือดีซ่าน (anemia) โรคไข้เลือดออก (hemorrhagic diseases) โรคพิษสุราเรื้อรัง (alcoholism) โรคหัวใจ (heart diseases) โรคอ้วน (obesity) โรคเท้าช้าง (filariasis) โรคฝี (abscess) โรคฝีคัณฑสูตร (fistula in ano) กามโรค (Venereal disease) โรคเรื้อน (Leprosy) โรคทางปาก (disease of mouth) โรคทางหู (disease of ears) โรคทางจมูก (disease of nose) โรคทางตา โรคทางศีรษะ (disease of head) และโรคในเด็ก (children's disease)

ตัวอย่างเนื้อหาจากคัมภีร์มาฆนิทานะ เช่น ในอภยายะที่ 5 ชื่อว่า อรโศนิทานะ ว่าด้วยโรคริดสีดวงทวาร ตรงกับเนื้อหาในสูตรตสังหิตา อุตตรสถานะ อภยายะที่ 40 มีใจความว่า พฤติกรรมที่เป็นบ่อเกิดของโรคริดสีดวงทวาร ได้แก่ การรับประทานอาหารหนักและมัน ทำให้อย่อยยาก อีกทั้งการรับประทานที่แห้ง ร้อน เย็น และมีน้ำมากเกินไป การบริโภคอาหารปริมาณมากเกินไป การบริโภคอาหารที่ไม่ผ่านการปรุง การรับประทานอาหารในเวลาที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้โรคริดสีดวงทวารยังมีสาเหตุมาจากการใช้น้ำมันที่ไม่เหมาะสมกับกระบวนการรักษาสุขภาพร่างกาย การดื่มน้ำสกปรก การดื่มสุรามากเกินไป ทั้งยังเกิดจากความหวาดกลัว ความโศกเศร้า พฤติกรรมการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนไป การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล การกลั่นสภาวะ

ต่างๆ ตามธรรมชาติของร่างกาย และการติดเชื้อ (Lochan, 2018, p. 148) เหล่านี้ล้วนเป็นมูลเหตุของโรคริดสีดวงทวารทั้งสิ้น จะเห็นว่าสาเหตุของโรคไม่เพียงเกิดจากความผิดปกติภายในร่างกายเท่านั้น แต่ยังเป็นผลจากธรรมชาติภายนอกด้วยเช่นกัน

เนื้อหาในมาฆนิทานะครอบคลุมองค์ความรู้เกี่ยวกับโรคต่างๆ มากมายอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้สนใจและต้องการศึกษาเรื่องโรค มาฆกรพะได้อธิบายข้อมูลเกี่ยวกับโรคไว้โดยละเอียดจนเป็นที่ยอมรับในวงการแพทย์ว่า “นิทานะ มาฆะ เศรษฐะ” หมายถึง มาฆะ (มาฆนิทานะ) เป็นเลิศที่สุดในนิทานะ (การวินิจฉัยโรค) (Joshi, 2012)

2. ศารัทธาสังหิตา

ศารัทธาสังหิตาประพันธ์โดยศารัทธาระ ในราวศตวรรษที่ 12 ศารัทธาสังหิตาเป็นคัมภีร์ที่มุ่งเน้นการอธิบายองค์ความรู้ทางเภสัชศาสตร์ การใช้ยาเพื่อการรักษาโรค ความหมายหรือนิยามศัพท์เฉพาะ (ปริภาษ) เกี่ยวกับเภสัชกรรม ทั้งยังมีการเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับสูตรและปริมาณของตัวยา (Honwad & Reena, 2017, p. 2625) ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ไม่เคยถูกกล่าวถึงมาก่อนในคัมภีร์อายุรเวท

ศารัทธาสังหิตาประกอบด้วยเนื้อหารูปแบบร้อยกรองจำนวน 2,528 มंत्रะ แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ปุรวชัณฑ์ มัชยชัณฑ์ และอุตตรชัณฑ์ (Vidyanath & Nishteswar, 2021) คือ ตอนต้น ตอนกลาง และตอนท้าย มีเนื้อหาตามลำดับ ดังนี้

- 1) ปุรวชัณฑ์ จำนวน 585 มंत्रะ แบ่งเป็น 7 อภยายะ ได้แก่ 1.1) นิยามศัพท์เฉพาะ 1.2) ยา 1.3) การตรวจวัดชีพจร 1.4) การย่อยอาหาร 1.5) เนื้อเยื่อต่างๆ ของร่างกาย 1.6) การย่อยอาหาร 1.7) โรคต่างๆ

2) มัชยขันธ์ จำนวน 1,216 มंत्रะ แบ่งเป็น 12 อธิบายะ ดังนี้ 2.1) การเตรียมน้ำสมุนไพรสต 2.2) การเตรียมการต้มยา 2.3) การเตรียมยาชงสมุนไพรรอบ 2.4) การเตรียมยาชงสมุนไพรรอบเย็น 2.5) การเตรียมยาป้าย 2.6) การเตรียมยาผง 2.7) การเตรียมยาเม็ด 2.8) การเตรียมยาป้ายลิ้นผสมน้ำตาล 2.9) การเตรียมน้ำมันและขี้ 2.10) การเตรียมยาหมักและยาต้ม 2.11) การทำให้บริสุทธิ์ การเผาโลหะ และแร่ 2.12) การทำให้บริสุทธิ์ การเผาปรอท

3) อุตตรขันธ์ จำนวน 682 มंत्रะ แบ่งเป็น 13 อธิบายะ ดังนี้ 3.1) การรักษาแบบทานน้ำมัน 3.2) การรักษาแบบขับเหงื่อ 3.3) การรักษาแบบทำให้อาเจียน 3.4) การรักษาแบบใช้ยาถ่าย 3.5) การรักษาแบบสวนล้างทวารด้วยน้ำมัน 3.6) การรักษาแบบสวนล้างทวารแบบไม่ใช้น้ำมัน 3.7) การรักษาแบบสวนทอปปัสสวะ 3.8) การรักษาแบบสวนล้างจุมก 3.9) การรักษาแบบสูตรมควัน 3.10) การรักษาแบบบัวนปาก 3.11) การรักษาภายนอก 3.12) การรักษาด้วยการถ่ายเลือด 3.13) การรักษาทางตา (น้ำมันหยอดตา)

เนื้อหาในสารังคชรสังหิตาถือว่ามีความน่าสนใจอย่างมาก มีการเผยแพร่ฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษเมื่อปี ค.ศ. 1894 โดยในสารังคชรสังหิตา มัชยขันธ์ อธิบายะที่ 1 อธิบายะนี้มีชื่อว่า “สวรสาทิกัลปนา” ว่าด้วยการเตรียมน้ำสมุนไพรสต สารังคชรอธิบายการเตรียมน้ำสมุนไพรรอบสำหรับทำยาด้วยวิธีการต่างๆ โดยขึ้นอยู่กับลักษณะของสมุนไพรรอบว่า หากสมุนไพรมีความแข็งและแห้ง (สมุนไพรรอบที่ใช่หัวและราก) ให้บดสมุนไพรรอบนั้นให้เป็นผงแห้งและนำมาใช้จำนวน 1 ส่วน ต่ออัตราน้ำ 8 ส่วน จากนั้นต้มต่อจนเหลือปริมาณ $\frac{1}{4}$ แล้วนำมากรองสุดท้ายจะได้เป็นน้ำสมุนไพรรอบสำหรับนำไปใช้เป็นการรักษาโรคต่อไป (Vidyanath & Nishteswar, 2021, p. 79)

3. ภาพประกาศะ

ภาพประกาศะประพันธ์โดยภวามิศระในปี ค.ศ. 1558 ภวามิศระถือเป็นอาจารย์อายุรเวทคนสุดท้ายในสมัยอินเดียโบราณ ดังนั้นภาพประกาศะจึงเป็นคัมภีร์อายุรเวทที่เป็นหลักฐานชั้นต้นเล่มสุดท้าย (Narayanawamy, 1981, p. 2) เนื้อหาหลักโดยภาพรวมของภาพประกาศะมาจากการรวบรวมเนื้อหาในคัมภีร์พหุหัตตตรีเข้าไว้ด้วยกันแล้วนำมาจัดระเบียบและอธิบายตามแนวทางของผู้ประพันธ์เอง

ภวามิศระประพันธ์ภาพประกาศะในรูปแบบร้อยกรองที่เรียบง่าย ในสมัยนั้นอินเดียเริ่มมีการติดต่อกับชาติยุโรป มีโปรตุเกสเป็นชาติแรก ตามมาด้วยฝรั่งเศสและอังกฤษ (Frawley & Ranade, 2000, p. 22) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อินเดียได้รับวัฒนธรรม วิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ มากจากชาติตะวันตกเช่นเดียวกับภวามิศระที่ให้การยอมรับเอาเทคโนโลยีทางการแพทย์ใหม่ๆ มาปรับใช้ในการรักษาโรคมากขึ้น เนื่องจากสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป การเกิดโรคอุบัติใหม่รวมถึงโรคติดต่อจากชาติอื่นๆ จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ล้ำสมัย ยุคของภวามิศระจึงสะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าทางการแพทย์ในสมัยอินเดียโบราณอย่างแท้จริง เห็นได้จากภวามิศระเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านอายุรเวทคนแรกที่กล่าวถึง “ปริงคาโรค” หมายถึงโรคซิฟิลิส (syphilis) ซึ่งเป็นโรคที่มาจากโปรตุเกสสู่อินเดียในสมัยนั้น (Rhyner, 2017, p. 19)

การจำแนกเนื้อหาในภาพประกาศะค่อนข้างมีความละเอียดซับซ้อน แบ่งเป็น 2 ภาค คือ 1) ปุรวาทภาค 2) อุตตรารชภาค

1) ปุรวาทภาค แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ปุรวขันธ์ และมัชยขันธ์

1.1) ปุรวขันธ์ แบ่งเป็น 2 ภาค ได้แก่

1.1.1) ภาคที่ 1 มี 6 อธิบายะ ว่าด้วยการตั้งครมร์ การให้กำเนิด การดูแลสุขภาพในวัย

เด็ก ตลอดจนการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในกิจวัตรประจำวันเพื่อสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง นอกจากนี้ยังมีส่วนที่เรียกว่า “ภาวะพรกาศนิษัณฐ” ว่าด้วยชื่อ ลักษณะ และคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ จำนวน 25 วรรค เช่น คุณสมบัติของสมุนไพร ผลไม้ ดอกไม้ ผัก นม เนย ชีส น้ำ การบูร เครื่องเทศ น้ำมัน น้ำมัน เนื้อสัตว์

1.1.2) ภาคที่ 2 มี 7 อรรถายะ ว่าด้วยเรื่องโรค เกษชกรรม และการรักษาด้วยวิธีปัญจกรรมะ

1.2) มัชยชัณฑ์ แบ่งเป็น 3 ภาค ได้แก่

1.2.1) ภาคที่ 1 มี 7 อรรถายะ ว่าด้วยโรคไข้ โรคท้องร่วง โรคในลำไส้เล็ก

1.2.2) ภาคที่ 2 มี 25 อรรถายะ ว่าด้วยโรคต่างๆ เช่น โรคริดสีดวงทวาร โรคเกิดจากพยาธิ โรคโลหิตจาง โรคไข้เลือดออก วัณโรค อากาศไอ การสะอึก เสียงแหบ การอาเจียน ความกระหายน้ำ โรคลมชัก โรคข้อต่ออักเสบ

1.2.3) ภาคที่ 3 มี 41 อรรถายะ ว่าด้วยโรคต่างๆ เช่น โรคในช่องท้อง โรคท้องร่วง อากาศบวม น้ำ โรคไส้เลื่อน กระตุกหัก แผลในโพรงจมูก โรคฝีคัณฑสูตร กามโรค โรคไฟลามทุ่ง โรคเกี่ยวกับตา หู คอ จมูก โรคในสตรี และโรคในเด็ก

2) อุตตรารชภาค แบ่งเป็น 2 ตอน ว่าด้วยการใช้ยารักษาโรค

จากที่กล่าวมาข้างต้น เนื้อหาในภาวะพรกาศยังคงมีความใกล้เคียงกับเนื้อหาในคัมภีร์ลชฎตรีเยทบทังสิน เนื้อหาเกี่ยวข้องกับทฤษฎีอายุรเวทถูกกล่าวถึงน้อยลง แต่จะนำเสนอเรื่องโรค การวินิจฉัยโรค ตลอดจนจนการใช้ยารักษาโรคมากขึ้น ถือเป็นเรื่องที่ผู้คนสนใจการประยุกต์ใช้อายุรเวทในชีวิตประจำวันมากกว่าการจดจำทฤษฎี

ดังเช่นในภาวะพรกาศ ส่วนภาวะพรกาศนิษัณฐ วรรคที่ 13 ชื่อว่า ทุคชวรรค ว่าด้วยการอธิบายลักษณะ และคุณสมบัติของนม มีการอธิบายคุณสมบัติของ “มลาอี” หรือ ครีมจากนมที่มีลักษณะข้นเหนียว (clotted cream) โดยระบุว่ามลาอีมีคุณสมบัติหนัก เย็น ช่วยเสริมสร้างสมรรถภาพทางเพศ นอกจากนี้มลาอียังมีความมัน ให้พลังงานแก่ร่างกาย (Shastri, 2015, p. 433) ความรู้เรื่องคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ เป็นประโยชน์อย่างมากในการพิจารณานำสิ่งเหล่านั้นไปใช้งานในหลากหลายแง่มุม ไม่ว่าจะนำไปทำเป็นยาอาหารหรือขนม เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสรรพคุณและประโยชน์

ภาพประกอบ 3 มลาอี

ที่มา: <https://www.traveldine.com/the-charm-of-malai/>

นับตั้งแต่ช่วงที่มีการประพันธ์ภาวะพรกาศ สืบเนื่องมาถึงยุคที่อินเดียตกอยู่ในอาณานิคมของอังกฤษเมื่อปี ค.ศ. 1858 เป็นต้นมา ความเจริญทางวัฒนธรรมของอินเดียหยุดชะงักลง เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากชาติตะวันตกเข้ามามากขึ้น นอกจากนี้บริษัทอินเดียตะวันออก (East India company) ยังได้ปราบปรามและปิดโรงเรียนแพทย์อายุรเวทที่ยังหลงเหลืออยู่ในอินเดีย ดังนั้นการสอนอายุรเวทในอินเดียจึงไม่มีความก้าวหน้าเท่าที่ควร แต่อายุรเวทยังคงได้รับ

ความนิยมในบรรดาชาวอินเดียอยู่ไม่น้อย ทำให้ยังมีคนรู้จักอายุรเวทอยู่ผ่านวิธีการรักษาโรค และการนำทฤษฎีอายุรเวทมาใช้ในภาคปฏิบัติ ทั้งนี้ทำให้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาไม่ปรากฏผู้ประพันธ์คัมภีร์อายุรเวทภาษาสันสกฤตเหมือนเช่นในอดีตอีกเลย หากแต่เป็นการแปลหรืออรรถกถาคัมภีร์อายุรเวทภาษาสันสกฤตที่มีอยู่แล้วเท่านั้น

ถึงแม้ว่าในยุคหลังจะไม่ปรากฏคัมภีร์อายุรเวท แต่ผู้สนใจยังคงรักษาและสามารถศึกษาองค์ความรู้ด้านอายุรเวทได้จากหลักฐานชั้นต้นที่สำคัญคือ คัมภีร์พฤหัตถรย และคัมภีร์ลฆุตรย อันเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ด้านอายุรเวทไว้อย่างครบถ้วน แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของเนื้อหาจากภาคทฤษฎีสู่การประยุกต์ใช้อายุรเวทในชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น การสร้างองค์ความรู้ด้านอายุรเวทในคัมภีร์พฤหัตถรยเป็นการเป็นต้นแบบในการผลิตซ้ำ เน้นอธิบายเนื้อหาเฉพาะทางและเรียบเรียงเนื้อหาให้เข้าใจง่ายขึ้นของคัมภีร์ลฆุตรยถือเป็นการประกอบสร้าง และสืบทอดองค์ความรู้ด้านอายุรเวทจากอดีตสู่ปัจจุบัน

บทสรุป

อายุรเวทเป็นศาสตร์การแพทย์แบบอินเดียโบราณที่มาตั้งแต่อดีต และยังคงได้รับความสนใจในยุคปัจจุบัน เนื่องจากอายุรเวทเป็นระบบการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐานที่ให้ความสำคัญกับวิถีดูแลสุขภาพให้สัมพันธ์กับธรรมชาติของร่างกาย ทั้งยังให้ความสำคัญรวมไปถึงการดูแลสุขภาพจิตใจด้วย ซึ่งมนุษย์ทุกคนสามารถนำเอาแนวทางอายุรเวทไปประยุกต์ใช้ได้โดยง่าย ในวรรณคดีสันสกฤต เช่นพระเวท อุปนิษัต และมหากาพย์ ปรากฏร่องรอยองค์ความรู้ด้าน

อายุรเวทอยู่บ้าง พบในลักษณะเป็นเรื่องแทรกอยู่ในเนื้อหาและเหตุการณ์ต่างๆ มักเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ตลอดจนการรักษาโรคตามแนวทางอายุรเวท ขณะที่ในปุราณะเริ่มปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับอายุรเวทอย่างชัดเจนและหลากหลายขึ้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการศึกษาศาสตร์อายุรเวททั้งหมด ส่วนในคัมภีร์พฤหัตถรย ไม่ว่าจะ เป็นจรกสังหิตา สุตรสังหิตา และอัมภฎกถุทธยถือเป็นคัมภีร์อายุรเวทภาษาสันสกฤตอย่างเต็มรูปแบบ เป็นตำราแห่งยุคที่เป็นรากฐานของการศึกษาอายุรเวท และยังเป็นคัมภีร์ที่มีความสำคัญและส่งอิทธิพลต่อคัมภีร์อายุรเวทในยุคหลังคือคัมภีร์ลฆุตรย ทั้งมาฆวนิทานะ ศรียงครสังหิตา และภาวปรกาสะ โดยทั้งหมดนี้ล้วนเป็นคัมภีร์สำคัญเพื่อการศึกษาอายุรเวททั้งสิ้น โดยมีพฤหัตถรยเป็นคัมภีร์หลักที่มีความสำคัญมากกว่าลฆุตรยที่นับเป็นคัมภีร์รองของอายุรเวท

ถึงแม้การศึกษาอายุรเวทผ่านหนังสืออายุรเวทในปัจจุบันที่มีมากมายหลากหลายภาษาย่อมมีความสะดวก เนื่องจากผู้ศึกษาสามารถเลือกประเด็นที่น่าสนใจได้ตามความต้องการ แต่การศึกษาอายุรเวทจากคัมภีร์สำคัญไม่ว่าจะเป็นพฤหัตถรย และลฆุตรย อันเป็นรากฐานขององค์ความรู้ด้านอายุรเวททั้งหมด เปรียบเสมือนการศึกษาจากเอกสารชั้นต้น ย่อมทำให้เข้าใจอายุรเวทได้อย่างลึกซึ้งมากกว่า เนื่องจากเนื้อหาสาระเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และความรู้พื้นฐานจากคัมภีร์พฤหัตถรย เมื่อประกอบกับเนื้อหาปลีกย่อยที่สำคัญจากคัมภีร์ลฆุตรย จะทำให้ผู้สนใจศึกษาอายุรเวทเห็นเนื้อหาภาพรวมที่มีความครอบคลุมและครบถ้วนมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- คณะอนุกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมแผนไทย. (2555). พจนานุกรมศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมแผนไทย (14). วารสารการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก, 10(2), 133.
- ภริตา เพิ่มผล. (2558). การศึกษาประสิทธิผลและความปลอดภัยของยาอมูรเมหะ (สูตรอาจารย์นิรันดร์พงศ์สร้อยเพชร และมูลนิธิฟื้นฟูการแพทย์ไทยเดิมในพระราชูปถัมภ์ฯ) ในการรักษาผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิมลศิริ ร่วมสุข. (2522). ประวัติวรรณคดีสันสกฤตยุคพระเวท. สหสยามพัฒนา.
- ศิริน. (2550). อายุรเวท ศาสตร์แห่งชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ 3). เรือนบุญ.
- สถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐอินเดียประจำประเทศไทย. (2566). ข้อปฏิบัติการจัดการทางคลินิกแห่งชาติตามการแพทย์อายุรเวทและโยคะสำหรับการจัดการโควิด-19. https://webmaster.edu.cmu.ac.th/assets/upload/files/2020/10/20201030162755_63508.pdf
- โสมณา ศรีจำปา. (2557). อายุรเวท ภูมิปัญญาโบราณในยุคโลกาภิวัตน์. ศูนย์การตะศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Badge, A. B. (2013). Charak Samhita-complete encyclopedia of Ayurvedic science. *International Journal of Ayurveda & Alternative Medicine*, 1(1), 12-20.
- Guruge, A. (1991). *The society of the Ramayana*. Abhinav Publications.
- Frawley, D., & Ranade, S. (2000). *Ayurveda nature's medicine*. Lotus Press.
- Hanumanta, D., & Murthy, K. (2023). *Valmiki Ramayana: Book VI: Yuddha kanda - book of war*. https://valmikiramayan.net/utf8/yuddha/sarga101/yuddha_101_frame.htm.
- Hebbar, J. (2019). *Tridosha made easy: The basic Ayurvedic principle*. Notion Press.
- Honwad, S., & Reena. (2017). Origin & development of Ayurveda. *International Ayurvedic Medical Journal*, 5(7), 2620-2627.
- Hume, R. (1921). *The thirteen principal upanishads*. Oxford University Press.
- Joshi, S. (2012). *Roga nidanam*. Jagdish Sanskrit Pustakalaya.
- Lochan, K. (2018). *Madhava-Nidana of madhavakara with the commentary of madhukosa (an ancient text on ayurvedic diagnosis)*. Chaukhamba Surbharati Pakashan.
- Narayan, K., & Kulkarni, S. (2018). Practical applicability of yogaasutriyam adhyayam of sushruta samhita. *World Journal of Pharmacy and Pharmaceutical Sciences*, 7(12), 632-637.
- Narayanaswamy, V. (1981). Origin and development of Ayurveda. *Ancient Science of Life*, 1(1), 1-7.
- Sharma, P. (1998). *Caraka samhita (text with English translation)* (4th ed). Chaukhumbha Orientalia.
- Shastri, V. (2015). *Bhavaprakash nighantu*. Motilal Banarsidass Publishers Pvt. Ltd.
- Rhyner, H. (1998). *Ayurveda: The gentle health system*. Motilal Banarsidass.
- Rhyner, H. (2017). *Llewellyn's complete book of Ayurveda: A comprehensive resource for the understanding & practice of traditional Indian medicine*. Llewellyn Worldwide.

Sukh Dev. (2006). *Prime Ayurvedic plant drugs*. Anamaya Publishers.

Weis-Boheln, S. (2018). *Ayurveda beginner's guide*. Althea Press.

Vidyanath, R., & Nishteswar, K. (2021). *Samgadhara samhita: Text with English commentary*.
Chaukhamba Surbharati Pakashan.

แนวทางการพัฒนารถไฟความเร็วสูงในประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม: บริบทการพัฒนาความเร็วสูงในลาว

Approaches to High-Speed Train Development in Countries Using Capitalist and Socialist Economic Systems: The Context of High Speed Train Development in Laos

สมสำเร็จ ทวีคำ¹, ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์²

Somsamleth Thavikham¹, Thanapauge Chamaratana²

Received: 25 May 2023

Revised: 22 July 2023

Accepted: 8 August 2023

บทคัดย่อ

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมทั้งประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมและประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมหรือระบบเศรษฐกิจแบบผสม ได้ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของเมือง ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหาการจราจร ปัญหามลพิษ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคม เป็นต้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนารถไฟความเร็วสูงของประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมในบริบทที่แตกต่างกัน รวมถึงหลักการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชนและการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีรถไฟความเร็วสูงนครหลวงเวียงจันทน์และวังเวียงในลาว โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากการตีความจากหนังสือ บทความวิชาการ การงานวิจัย และวารสารต่างๆ ตามแนวทางระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่าแนวทางของการพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันขึ้นกับบริบทของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และเน้นการสร้างเครือข่ายรถไฟความเร็วสูงเชื่อมระหว่างเมืองและระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาในมิติต่างๆ สำหรับการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีรถไฟความเร็วสูงของลาวเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ควรบูรณาการในหลายมิติทั้งบริบทของพื้นที่/ความพร้อมทางกายภาพของพื้นที่ การปรับตัวของชุมชนที่ได้รับผลกระทบและหลักการของการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีรถไฟความเร็วสูง

คำสำคัญ: ระบบเศรษฐกิจ, รถไฟความเร็วสูง, การพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชน

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ Ph.D Student, Development Science, Department of Humanities & Social Sciences, Khon Kaen University

² Associate Professor, Social Development, Department of Humanities & Social Sciences, Khon Kaen University

Abstract

The infrastructure development to promote countries' socio-economic development in states with capitalist, socialist or mixed economies, has resulted to the expansion of urbanization which causes various problems such as traffic, pollution, environmental and social problems. This article aims to present development guidelines for high-speed trains for countries with capitalist and socialist economic systems in different contexts, including Transit Oriented Development's principles and suggestions for integrated development of areas around Vientiane and Vang Vieng high speed train stations in Laos. It uses relevant data collection from interpretations from books, academic articles, research papers and journals according to qualitative research methodology. The study found the development of high-speed rail systems of each country is different depending on the context of the geographical area and focuses on building high-speed rail networks between cities and countries for various development dimensions. For the sustainable development of areas around high-speed railway stations in Laos, many dimensions should be integrated, these include the area/physical readiness of the area, the adaptation of the affected communities and the principles of Transit Oriented Development.

Keywords: Economic systems, high speed train, transit oriented development

บทนำ

ห้าทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมขนส่งของเมือง โดยเฉพาะการก่อสร้างถนน ทางด่วน การขนส่งระบบราง สนามบิน เป็นต้น เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมของประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ไม่ว่าประเทศที่ใช้ระบอบการปกครองรูปแบบประชาธิปไตยหรือไม่เป็นประชาธิปไตย เช่น ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบเสรีนิยมที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมหรือประเทศที่ใช้ระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมหรือระบบเศรษฐกิจแบบผสมเพื่อบรรลุสู่สังคมนิยมและก้าวหน้าสู่สังคมนิยมต่อไป เป็นต้น ผลของการพัฒนาประเทศเหล่านั้น ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเมือง ชุมชน และสภาพแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังทำให้เมือง

ส่วนใหญ่มีลักษณะเจริญเติบโตแบบกระจุกกระจายที่ไร้ทิศทาง (urban sprawl) มีการตั้งถิ่นฐานตามเส้นทางคมนาคมขนส่ง ซึ่งได้สร้างปัญหาต่างๆ ที่ตามมามากมายจากการขยายตัวของเมืองได้แก่ ปัญหาการจราจร ปัญหามลพิษ ปัญหาเศรษฐกิจปัญหาสังคมและปัญหาสิ่งแวดล้อม (Pandey, 2022) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันได้มีกระแสการพัฒนาระบบราง โดยเฉพาะการพัฒนากระบวนรถไฟความเร็วสูงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศในหลายประเทศของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างกันและยังเป็นการช่วยกระตุ้นส่งเสริมการลงทุน การค้า การเดินทาง การท่องเที่ยวและการขนส่งสินค้าระหว่างเมืองในประเทศและระหว่างประเทศ (กรมอาเซียน, 2561) อันนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเหล่านั้นด้วย นอกจากนี้ยังทำให้เกิดความกลายเป็นเมืองหรือเมืองใหม่

มีการอนุรักษ์พลังงานและการสร้างสิ่ง แวดล้อมทางนิเวศวิทยาอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญในการเป็นศูนย์กลางการขนส่งที่สถานีรถไฟความเร็วสูงเพื่อสร้างการเชื่อมโยงระหว่างระบบขนส่งสาธารณะกับสถานีรถไฟความเร็วสูงโดยมุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชน (transit oriented development - TOD) เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (Bruinsma *et al.*, 2008) เนื่องจากที่ผ่านมาการพัฒนาประเทศโดยส่วนมากใช้แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนแบบเสรี (liberal community) หรือแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนแบบก้าวหน้า (progressive community) เป็นหลัก แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับความยั่งยืนของระบบนิเวศเท่าที่ควร สำหรับลาวเป็นหนึ่งในประเทศที่ได้มีการเปิดใช้บริการรถไฟความเร็วสูงลาว-จีนอย่างเป็นทางการในปลายปี 2021 (Cox *et al.*, 2018) เพื่อเชื่อมโยงระหว่างจีนและไทย โดยมีเป้าหมายเป็นศูนย์กลางของการเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีน

อย่างไรก็ตามท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีรถไฟความเร็วสูงในประเทศลาว ได้ส่งผลกระทบต่อและการปรับตัวของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นเพื่อลดช่องว่างในสังคมจากการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีรถไฟความเร็วสูงและชุมชนที่ได้รับผลกระทบซึ่งการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนนั้นควรมีแนวทางการบูรณาการลักษณะอย่างไร โดยบทความนี้จะได้นำเสนอแนวทางการพัฒนารถไฟความเร็วสูงของประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมในบริบทที่แตกต่างกัน รวมถึงการนำเสนอหลักการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชนและการเสนอแนะแนวทางบูรณา

การพัฒนาพื้นที่รอบสถานีรถไฟความเร็วสูงนครหลวงเวียงจันทน์และวังเวียงในลาวเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องโดยอาศัยการตีความจากหนังสือ บทความวิชา การ งานวิจัย ตำรา และวารสารต่างๆ ทั้งภายในและต่างประเทศตามแนวทางระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

แนวทางการพัฒนารถไฟความเร็วสูงของประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมในบริบทที่แตกต่างกัน

ปัจจุบันแนวทางการพัฒนาประเทศส่วนใหญ่ให้ความสำคัญการพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมและสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศขึ้นอยู่กับระบบเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ ด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามไม่ว่าประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (capitalism) ประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (socialism) และประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบผสมผสาน (mixed economic) ทุกประเทศล้วนมีเป้าหมายไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (sustainable community) เมื่อก่อนได้อธิบาย ว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยทั่วไปเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อเติมเต็มความต้องการของมนุษย์ทั้งยกระดับความเท่าเทียมทางสังคม การขยายประสิทธิภาพขององค์กรและการสร้างขีดความสามารถสู่ความยั่งยืน (Roseland, 2000) นอกจากนั้นยังหมายถึงแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่ง แวดล้อมในท้องถิ่นควบคู่กับการแก้ปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้ปัจจุบันแนวคิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน จึงเป็นการหลอมรวมการพัฒนาชุมชน (community

development) และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development) เข้าไว้ด้วยกัน โดยที่การพัฒนาชุมชน ชน 2 ประเภทคือ ประเภทแรกเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนแบบเสรี (liberal community) ที่มีเป้าหมายในการรักษาหรือฟื้นฟูโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนเพื่อสร้างงานและทำให้เกิดผลกระทบที่ลดลงโดยมีสมมติฐานคือสุขภาพของชุมชนที่ไม่ดีอาจเกิดได้จากการทำางานผิดพลาดในกระบวนการเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถแก้ไขได้ด้วยการกระตุ้นให้ถูกต้องและเหมาะสม โดยมุ่งเน้นไปที่การขยายตัวเชิงปริมาณของเศรษฐกิจท้องถิ่นและประเภทที่สอง การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนแบบก้าวหน้า (progressive community) คือคล้ายกับประเภทแรกแต่ข้อสันนิษฐานพื้นฐานมีความแตกต่างกัน โครงการพัฒนาชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการทางสังคมที่ตั้งคำถามเกี่ยวกับค่านิยมและระบบสังคมที่ถูกครอบงำจากสังคมนะวันตก โดยมีสมมติฐานคือเศรษฐกิจศาสตร์กระแสหลักล้มเหลวหลายด้านและยังคงล้มเหลวต่อไปในการตอบสนองความต้องการของชุมชนขนาดเล็กซึ่งต้องหาโครงสร้างและระบบทางเลือกใหม่โดยมุ่งเน้นการฟื้นฟูโครงสร้างทางสังคมและการพัฒนาคุณภาพทุนมนุษย์ของชุมชนให้มากเท่ากับขนาดที่เพิ่มขึ้นของเศรษฐกิจท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน จึงเป็นรูปแบบที่สามที่ดึงมาจากสองประเภทดังกล่าวข้างต้นและรวมองค์ประกอบที่สามที่เกี่ยวกับความยั่งยืนของระบบนิเวศเข้าด้วย โดยบูรณาการยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ สังคมและนิเวศวิทยาเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความหลากหลายทางเศรษฐกิจ ความยุติธรรม การพึ่งพาตนเอง การเพิ่มขีดความสามารถ การเข้าถึงข้อมูล การ ศึกษา การมีส่วนร่วม การลดการบริโภคและความเสียหายทุกรูปแบบ เป็นต้น (Hamstead & Quinn, 2005)

เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน หลายประเทศจึงให้ความสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมขนส่งของเมือง โดยเฉพาะการก่อสร้างถนน ทางด่วน การขนส่งระบบรางและสนามบิน เป็นต้น เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมของประเทศ แต่จุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมขนส่งของโลกคือญี่ปุ่นเป็นชาติแรกที่ได้พัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงและเปิดให้บริการในปี ค.ศ. 1964 (Suyama, 2014) หลังจากนั้นประเทศฝรั่งเศส ได้มีการพัฒนาระบบรางเช่นกันและเปิดให้บริการรถไฟความเร็วสูงสายแรกของยุโรปในปี ค.ศ. 1967 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ครั้งสำคัญที่ส่งผลให้หลายประเทศมีการลงทุนขนาดใหญ่ เพื่อปรับ ปรับปรุงคุณภาพระบบรางและพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงเพิ่มมากขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา โดยเฉพาะประเทศจีนสามารถพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงในปี ค.ศ. 2007 ซึ่งถูกใช้เป็นส่วนหนึ่งในยุทธศาสตร์ One Belt One Road (OBOR) หรือเรียกว่า กรอบแนวความคิดริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (belt and road initiative - BRI) (Haider *et al.*, 2021) ผลของการพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงส่งผลให้เกิดการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเกิดการเคลื่อน ย้ายของประชากรจากชนบทมาสู่เมือง อีกด้านหนึ่งประชากรในเมืองได้มีการเคลื่อนย้ายขยายออกไปอยู่ชานเมือง เกิดเป็นชุมชนเมืองใหม่ขึ้นในเขตชานเมืองใน ตำแหน่งที่ใกล้และเข้าถึงการคมนาคมขนส่งได้สะดวกและรวดเร็วในการเดินทาง ซึ่งมีแนวโน้มไปสู่รูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่กระจุกกระจายมากขึ้น อันนำไปสู่การขยายตัวของเมืองที่ไร้ทิศทาง ด้วยเหตุนี้หลายประเทศจึงมีนโยบายการพัฒนาเมืองที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่เพื่อกำหนดการแผ่ขยายของเมืองที่ไร้ทิศทางและการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

1. แนวทางการพัฒนารถไฟความเร็วสูงของประเทศไทยที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

ประเทศส่วนใหญ่ได้ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ทุนนิยมเป็นระบบเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนหลักการให้สิทธิในทรัพย์สินส่วนตัว เศรษฐกิจแบบตลาดเสรี เอกชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทั้งหมดและการอนุญาตให้ตัวแทนทางเศรษฐกิจ (ผู้บริโภคและผู้ผลิต) ใช้แรงจูงใจส่วนตัวและผลประโยชน์ของตนเองโดยไม่มีแทรกแซงจากรัฐบาลหรือน้อยที่สุด กิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งหมดเพื่อวัตถุประสงค์ในการแสวงหาผลกำไร (Shaikh, 2012) อย่างไรก็ตามในหลายทศวรรษที่ผ่านมา หลายประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมส่วนใหญ่ให้ความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาระบบราง รวมถึงการพัฒนารถไฟความเร็วสูงโดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมของประเทศ ตลอดจนการแก้ปัญหาการขยายตัวของเมืองที่ไร้ทิศทางจากการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมขนส่ง ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญในการกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศ เนื่องจากความแออัดของโครงข่ายถนนทำให้รถไฟเข้ามามีบทบาทและสามารถแข่งขันได้มากขึ้น ประกอบกับการขาดแคลนเครือข่ายการบินเนื่องมาจากวิกฤตพลังงานทั่วโลกในทศวรรษ 1970 ได้ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมต่างๆ ด้วย เช่น เรือ รถ เป็นต้น (History, 2022) จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่น่าไปสู่ความสนใจในการเชื่อมโยงทางรถไฟความเร็วสูง เพื่อเป็นทางเลือกแทนเที่ยวบินในการเดินทางและการขนส่งสินค้าทั้งภายในและระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นแนวคิดการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชน (TOD) เป็นแนวคิดการพัฒนาพื้นที่เมืองอย่างยั่งยืนและมีความกระชับเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเดินทาง (Calthorpe, 1993) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการวางแผนสำหรับ

การพัฒนาแบบผสมผสานที่มีความหนาแน่นสูงเชื่อมโยงระบบขนส่งสาธารณะ

แม้ว่าหลายประเทศใช้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม แต่ยุทธศาสตร์การพัฒนารถไฟความเร็วสูงของแต่ละประเทศก็มีลักษณะที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนใน 5 กรณีที่มีการพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงที่โดดเด่นที่สุด แต่มีจุดประสงค์และเป้าหมายของการให้บริการแตกต่างกันได้แก่ ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส เยอรมนี สเปน และอิตาลี ประเทศเหล่านี้ได้ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายรถไฟความเร็วสูงที่ค่อนข้างกว้างขวางเพื่อลดเวลาการเดินทาง ทางด้วยรถไฟความเร็วสูงระหว่างเมืองหลัก (Albalade & Bel, 2012) คือ

- ประเทศญี่ปุ่นให้บริการรถไฟความเร็วสูงโดย Shinkansen เพื่อลดเวลาการเดินทาง ผู้โดยสารระหว่างเมืองใหญ่ ผลของการพัฒนารถไฟความเร็วสูงพบว่า สถานีรถไฟความเร็วสูงได้ส่งผลกระทบต่อประชากรเพียงเล็กน้อย แต่ส่งเสริมด้านบวกให้ผู้ให้บริการหลายด้านคือ เพิ่มความสามารถในการเข้าถึง ทางด่วน การศึกษา การเติบโตการจ้างงานในธุรกิจค้าปลีก อุตสาหกรรมการก่อสร้าง การขายส่งและมูลค่าที่ดิน

- ประเทศฝรั่งเศสมุ่งเน้นการเดินทางผู้โดยสารเชื่อมโยงระหว่างศูนย์กลางของเมืองหลวง (เป็นแกนกลาง) และเมืองใหญ่ๆ การบริการรถไฟ ความเร็วสูงโดย Train à Grande Vitesse (TGV) ซึ่งให้ความสำคัญในด้านความคุ้มค่าของการเดินทางกับการลงทุน แต่รถไฟความเร็วสูงของฝรั่งเศสไม่ได้เร่งความเข้มข้นของอุตสาหกรรมหรือเศรษฐกิจจากเมืองหลวง

- ประเทศเยอรมนีให้การบริการรถไฟความเร็วสูงโดย Neubaustrecken ซึ่งมีเป้าหมายหลักคือ เพื่อแก้ปัญหาความคับคั่งในการทางเดินบางส่วนและเพื่ออำนวยความสะดวกและปรับปรุงการขนส่งสินค้าทางเหนือ-ใต้ ประกอบกับ

ภูมิประเทศที่เป็นภูเขา ยุทธศาสตร์ของประเทศเยอรมนีจึงมีความแตกต่างอย่างมากทั้งญี่ปุ่นและฝรั่งเศสที่นำมาใช้ ซึ่งแทนที่จะสร้างทางด่วนพิเศษใหม่ เยอรมนีเลือกใช้ระบบที่จะรองรับการขนส่งสินค้าด้วย ผลที่ได้คือค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นมาก แต่ศูนย์อุตสาหกรรมที่ให้บริการได้รับผลประโยชน์อย่างมากเช่นกัน ดังนั้นระบบรถไฟความเร็วสูงของเยอรมนีจึงเป็นระบบรถไฟความเร็วสูงอเนกประสงค์ที่ถูกคิดค้นขึ้นเพื่อกระจายผลประโยชน์ ซึ่งหมายความว่าเครือข่ายใช้ร่วมกันในการเดินทางทั้งรถไฟความเร็วสูงโดยสารและรถไฟแบบธรรมดาที่ร่วมกับรถไฟบรรทุกสินค้า

- ประเทศสเปนเปิดให้บริการรถไฟความเร็วสูงโดย Alta Velocidad Española (AVE) เพื่อความคุ้มค่าในการเดินทางของผู้โดยสารที่สะดวก รวดเร็ว ตรงต่อเวลาและปลอดภัยระหว่างเมืองหลวงและเมืองต่างๆ ที่ไม่จำเป็นต้องมีประชากรจำนวนมาก โดยมีเป้าหมายการสร้างเครือข่ายรถไฟความเร็วสูงเชื่อมกับเมืองทั้งหมดในประเทศ ซึ่งยุทธศาสตร์ของสเปนมุ่งส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคที่ยากจน สนับสนุนความสามัคคีและความเสมอภาคภายในประเทศ

- ประเทศอิตาลีให้การบริการรถไฟความเร็วสูงโดย Rete Alta Velocità / Alta Capacità (AV/AC) เพื่อช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการขนส่งทางราง ยุทธศาสตร์ของอิตาลีก่อให้เกิดประโยชน์มากมายโดยเชื่อมโยงสายผลิตภัณฑ์แบบ เดิมแทนที่จะมุ่งเน้นความสนใจในการพัฒนารถไฟความเร็วสูงรูปแบบของญี่ปุ่น ฝรั่งเศส และสเปน อย่างไรก็ตามยุทธศาสตร์นี้ทำให้อิตาลีมีต้นทุนเพิ่มมากกว่าเท่าตัว ประกอบกับลักษณะเฉพาะของดินแดนอิตาลีด้วย จึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายรถไฟความเร็วสูง รวมถึงความหนาแน่นของประชากรที่สูง การขยายตัวของเมืองและ

โครงสร้างเมืองที่หนาแน่น ภูมิประเทศแบบภูเขาและความเสี่ยงจากแผ่นดินไหวสูง

จากการพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงที่ผ่านมา แม้ว่าหลายประเทศใช้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเหมือนกัน แต่การวางยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบรถไฟความเร็วสูงมีแตกต่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งสามารถแบ่งตามเขตพื้นที่เป้าหมายได้ 3 ประเภทคือ ประเภทแรกเป็นการพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงผู้โดยสารที่เชื่อม โยงเมืองและทางด่วน ประเภทที่สองเป็นการพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงผู้โดยสารที่เชื่อมโยงสายการผลิตเดิมและประเภทที่สามเป็นการพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงอเนกประสงค์ อย่างไรก็ตามการพัฒนาแบบรถไฟความเร็วสูงนั้น ยังขึ้นกับบริบทและสภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศนั้นๆ เช่น การออกแบบโครงการต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของรูปแบบเมืองและโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ รวมถึงรูปแบบการจราจร ความหนาแน่นประชากร ความปลอดภัย ความคุ้มค่าในการลงทุน ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น นอกจากนี้ทุกประเทศยังให้ความสำคัญในการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชนและการพัฒนาเครือข่ายรถไฟความเร็วสูงภายในประเทศและภูมิภาคเดียวกันเท่านั้น

2. แนวทางการพัฒนารถไฟความเร็วสูงของประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมและระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

สาธารณรัฐประชาชนจีน มีการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1949 โดยมีเป้าหมายเพื่อก้าวไปสู่ประเทศสังคมนิยม หลังจากนั้นจีนได้เริ่มประกาศนโยบาย “หนึ่งประเทศสองระบบ” (one country, two systems) ในสมัยของ “เติ้ง เสี่ยวผิง” ต้นคริสต์ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา (Wang & Leung, 1998) จากนโยบาย

ของจีนดังกล่าว เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่มีการแยก ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมและระบบเศรษฐกิจ แบบทุนนิยมภายใต้ประเทศจีนเดียวควบคู่กับการ ปฏิรูปเศรษฐกิจ (economic reform) และการเปิด ประเทศของจีน (open door policy) นับตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1978 เพื่อให้เป็นประเทศสังคมนิยมที่มีความทันสมัย 4 ด้าน (four modernizations) คือ การเกษตร อุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการป้องกัน เนื่องจากก่อนหน้านี้จีนได้มีการปฏิวัติวัฒนธรรมและ ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมซึ่งไม่บรรลุ ตามเป้าหมายแผนพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคม จีน จึงได้มีการปฏิรูปเศรษฐกิจของตนไปสู่การใช้ระบบเศรษฐกิจตลาด (market economy) (Chow, 2004) หรือเศรษฐกิจแบบผสม ซึ่งมีความหมายแตกต่างกันตรงที่ว่า ระบบเศรษฐกิจจะเน้นเอียงไปทางลักษณะทุนนิยม หรือสังคมนิยมมากกว่ากันเท่านั้น

การปฏิรูปเศรษฐกิจของจีน ได้เกิดการ พัฒนาประเทศในหลายมิติอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงและมีการเปิดให้บริการนับแต่ปี ค.ศ. 2007 เป็นต้นมา จีนได้มีแนวทางการพัฒนารถไฟความเร็วสูงที่แตกต่างจากประเทศอื่นๆ อย่างชัดเจน เนื่องจากว่าการพัฒนารถไฟความเร็วสูงของจีนได้ให้ความสำคัญในการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารเป็นหลักทั้ง ระหว่างเมือง ประเทศ และทวีป ตลอดจนการสร้าง เมืองใหม่ในเขตชานเมืองเพื่อเป็นพื้นที่การลงทุน และผลิตแห่งใหม่ ลดความแออัดและผลกระทบต่อชุมชนเมืองควบคู่การสร้างทางด่วนใหม่ ซึ่งจาก ข้อมูลปี ค.ศ. 2015 ในประเทศจีนได้มีการสร้างรถไฟความเร็วสูงความยาวรวม 18,000 กิโลเมตร โดยศูนย์กลางการขนส่งอยู่ที่สถานีรถไฟความเร็ว สูง (high-speed rail stations) ซึ่งได้ปรากฏขึ้น ในหลายเมืองใหญ่ของจีน ที่มีการเชื่อมโยงระบบ

ขนส่งสาธารณะกับสถานีรถไฟความเร็วสูงโดย มุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชน (Jia & Fang, 2016) ผ่านการพัฒนาแบบรถไฟ ความเร็วสูงของจีน ทำให้เกิดการพัฒนาระบบรถไฟ อย่างรวดเร็วในหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา จากข้อมูล ของสำนักงานบริหารการรถไฟแห่งชาติและกระทรวงคมนาคมของจีนระบุว่า ปริมาณการขนส่ง ทางรถไฟในจีนอยู่ที่ 3.02 ล้านล้านตันต่อกิโลเมตร ในปี ค.ศ. 2019 เทียบกับ 2.49 ล้านล้านตันต่อ กิโลเมตรในปี ค.ศ. 2009 ในทำนองเดียวกัน ปริมาณการขนส่งผู้โดยสารทางรถไฟได้เพิ่ม จำนวนขึ้นเป็น 1,471 พันล้านผู้โดยสารต่อกิโลเมตร ในปี 2019 เทียบกับ 788 พันล้านผู้โดยสารต่อ กิโลเมตรในปี 2009 (Cui *et al.*, 2021) ในเวลา เดียวกันจีนยังเน้นการขนส่งสินค้าและบริการ ผู้โดยสารระหว่างประเทศ โดยเชื่อมโยงไม่เฉพาะ ทวีปเดียวกันแต่ยังเชื่อมโยงไปยังทวีปต่างๆ ของ โลกตามยุทธศาสตร์ OBOR เพื่อสร้างการเชื่อมโยง ทางบกระหว่างประเทศผ่านระบบราง ด้วยเหตุนี้ ในช่วงปี 2016 - 2020 จีนได้มีการลงทุน 3.5 ล้าน ล้านหยวนในภาคธุรกิจการรถไฟที่มีระยะทาง ทั้งหมด 146,000 กิโลเมตร ซึ่งระยะทางรถไฟ ความเร็วสูงเกือบ 38,000 กิโลเมตร ขึ้นอันดับ 1 ของโลกและครอบคลุม 95% ของเมืองที่มี ประชากร 1 ล้านคนขึ้นไป (Cui *et al.*, 2021) สำหรับการเชื่อมโยงระหว่างเมืองและระหว่าง ประเทศด้วยรถไฟความเร็วสูงภายใต้โครงการ BRI ในปัจจุบันมีการเชื่อมโยง 35 เมืองในจีน กับ 34 เมืองในยุโรป (Lee & Shen, 2020)

ในอีกด้านหนึ่งจีนยังได้มีการเชื่อมโยง กับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะ โครงการรถไฟความเร็วสูงจีน-ลาวภายใต้โครงการ BRI ได้เกิดขึ้นในบริบทระหว่างประเทศ ซึ่งเกิดขึ้นจากความต้องการของสองประเทศที่ ได้ตกลงร่วมมือกันในปี ค.ศ. 2016 และส่งผล

ให้ประเทศลาวกลายเป็นประเทศศูนย์กลางการเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอาเซียนคือโครงการเส้นทางรถไฟสายสิงคโปร์-คุนหมิง โดยมีแผนโครงสร้างพื้นฐานทางรถไฟหลัก 2 สาย ได้แก่สายตะวันออกเฉียง (eastern route) เริ่มต้นที่สิงคโปร์ ผ่านมาเลเซีย ไทย กัมพูชา เวียดนามและไปสิ้นสุดที่คุนหมิงในประเทศจีน (ลาวเชื่อมโยงกับเวียดนาม) และสายตะวันตก (western route) เริ่มต้นที่สิงคโปร์ผ่านมาเลเซีย ไทย พม่าและไปสิ้นสุดที่คุนหมิงในประเทศจีน (จิรยุทธ์พิทยสายนมกุลเพชร, 2563) อย่างไรก็ตามเริ่มแรกลาวไม่ได้อยู่ในเส้นทางรถไฟหลักเพื่อเชื่อมโยงคุนหมิงภายใต้โครงการของอาเซียน ด้วยเหตุนี้โครงการรถไฟความเร็วสูงจีน-ลาว จึงมีความท้าทายอย่างมากเพื่อบรรลุตามเป้าหมายของสองประเทศ

การพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงของจีนในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา เห็นได้ชัดเจนถึงความแตกต่างกับประเทศญี่ปุ่น ฝรั่งเศส เยอรมนี สเปน และอิตาลี เนื่องจากจีนให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศในหลายมิติไปพร้อมๆ กัน ประกอบกับจีนเป็นประเทศใหญ่ซึ่งในแต่ละพื้นที่มีบริบทที่แตกต่างกันมาก แต่การพัฒนารถไฟความเร็วสูงสามารถช่วยปรับปรุงการเข้าถึงพื้นที่ทั้งหมดของแต่ละเมืองได้ดีกว่าการเดินทางประเภทอื่นและยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่เมืองใหม่ได้สะดวกและรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการขนส่งสินค้าและบริการผู้โดยสารระหว่างประเทศ (ทั้งในภูมิภาค นอกภูมิภาคและทวีป) การสร้างเมืองใหม่ในเขตชานเมืองควบคู่การสร้างทางด่วนเพื่อส่งเสริมการลงทุน รวมถึงการลดผลกระทบต่อชุมชนเมืองและชุมชนท้องถิ่น สำหรับสิ่งที่เหมือนกันหรือคล้ายกันกับประเทศอื่นๆ คือ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การเดินทางที่สะดวก รวดเร็ว

และปลอดภัย ตลอดถึงความจำเป็นในการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชนให้เป็นเมืองกระชับเหมาะสมในการเดินทางและอยู่อาศัยของทุกคน

ฉะนั้น จีนจึงไม่เลือกเฉพาะเจาะจงในการพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงที่ให้บริการประเภทใดประเภทหนึ่งหรือรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง แต่มีการพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงเชื่อมโยงตามเขตพื้นที่เป้าหมายทั้งสามประเภทดังที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ นอกจากนั้นจีนยังมีการพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงเชื่อมโยงเขตพื้นที่เป้าหมายประเภทที่สี่ เป็นเขตการผลิตแห่งใหม่ เมืองใหม่และข้ามทวีป อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาตามลักษณะประเภทของการให้บริการรถไฟความเร็วสูงแล้วมี 2 รูปแบบคือ (1) การพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงที่เป็นรูปการณ์ให้บริการผู้โดยสารที่วิ่งด้วยความเร็วสูงตามมาตรฐานสากลและ (2) การพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงที่เป็นรูปแบบอเนก ประสงค์เพื่อขนส่งสินค้า บริการผู้โดยสารทั้งแบบรถไฟธรรมดาและแบบรถไฟความเร็วสูง แต่จะมีต้นทุนการก่อสร้างสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับรูปแบบแรก

การพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชนและบริบทของนครหลวงเวียงจันทน์และวังเวียงในประเทศลาว

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เริ่มการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์นับแต่ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา ซึ่งมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศเพื่อก้าวไปสู่ประเทศสังคมนิยมในช่วง 10 ปี (ค.ศ. 1975-1985) ลาวได้ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศ แต่ระบบดังกล่าวไม่ค่อยประสบความสำเร็จตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมของลาว ประกอบกับการปฏิรูปประเทศของสหภาพโซเวียต ซึ่งได้ปฏิรูปทางการเมือง-เศรษฐกิจ หรือ

นโยบาย “กลาสนอสต์-เปเรสตรอยกา” (Glasnost-Perestroika) ในปี ค.ศ. 1985 (Vijayachandran, 2014) ด้วยสภาพปัจจัยภายในและภายนอกดังกล่าว ลาวได้ประกาศนโยบายการปฏิรูปที่เรียกว่า “จินตนาการใหม่” (new thinking) ในปี ค.ศ. 1986 โดยนายไกสอน พมวิหาร เลขาธิการใหญ่ของพรรค ซึ่งเป็นนโยบายการเปิดประเทศและการปฏิรูปเศรษฐกิจที่เน้นตลาดเป็นหลักที่เรียกว่า “กลไกเศรษฐกิจใหม่” (new economic mechanism - NEM) (Yamada, 2013) โดยมีเป้าหมายส่งเสริมด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พลังงาน และการค้าชายแดน รวมถึงได้มีการดำเนินนโยบายการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นหลัก โดยเฉพาะประเทศจีนและอาเซียน ซึ่งหนึ่งในนโยบายที่สำคัญของการพัฒนาประเทศคือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อลดข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมและการเป็นศูนย์กลางของการเชื่อมโยงระหว่างประเทศ เนื่องจากลาวเป็นประเทศไม่มีทางออกสู่ทะเล (land-locked) ให้กลายเป็นประเทศที่ถูกเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน (land-linking)

จากการดำเนินนโยบายปฏิรูปดังกล่าว ลาวได้บรรลุผลสำเร็จในหลายด้านซึ่งนโยบายหนึ่งที่สำคัญคือ โครงการรถไฟความเร็วสูงลาว-จีน ได้เริ่มก่อสร้างในปี ค.ศ. 2016 และเปิดให้บริการในปลายปี ค.ศ. 2021 รวมระยะทางทั้งหมด 414 กิโลเมตร จากนครหลวงเวียงจันทน์ - จังหวัดหลวงน้ำทา ที่วิ่งด้วยความเร็วสูงจาก 160 - 200 กิโลเมตรต่อชั่วโมง (Cox et al., 2018) ซึ่งเป็นระบบรถไฟความเร็วสูงแบบบอเนกประสงค์เพื่อขนส่งสินค้า บริการผู้โดยสารทั้งแบบรถไฟธรรมดาและแบบรถไฟความเร็วสูง เนื่องจากลาวเป็นประเทศเล็กซึ่งมีที่ตั้งภูมิศาสตร์ที่เป็นภูเขาสูงเป็นจำนวนมาก มีประชากรไม่หนาแน่นและ

อยู่ระหว่างกลางหลายประเทศที่มีพื้นที่ใหญ่และเศรษฐกิจใหญ่กว่าลาวมาก คือ ประเทศจีนและอาเซียน

อย่างไรก็ตามเพื่อบรรลุผลสำเร็จตามแผนพัฒนาประเทศ แต่ลาวยังมีปัญหาและสิ่งท้าทายหลายประการเมื่อศึกษารูปแบบของการพัฒนารถไฟความเร็วสูงของหลายประเทศที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น เช่น ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส เยอรมนี จีน เป็นต้น เนื่องจากสองทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาประเทศของลาวมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเฉลี่ย 8% จากปี 2000-2016 ได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นเมืองที่มีการขยายตัวรวดเร็วที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนั้นจากการสำรวจสำมะโนประชากรและเคหะของลาว ปี ค.ศ. 2015 ประมาณ 33% ของประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตเมือง (UN-Habitat Lao PDR, 2020) ขณะเดียวกันลาวยังมีปัญหาโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เพียงพอ ปัญหาสิ่งแวดล้อม การเติบโตที่ไม่เป็นระเบียบ การเข้าถึงบริการในเมืองไม่เพียงพอ การใช้ที่ดินไม่มีประสิทธิภาพและการจัดการเมืองไม่ดีเท่าที่ควร รวมถึงการวางแผนเชิงพื้นที่ การวางผังเมืองและบริการชุมชนที่ไม่เพียงพอ รวมถึงการเชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่นและระดับอนุภูมิภาคที่ไม่สะดวก (Asian Development Bank, 2012) ด้วยเหตุนี้การศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชนและการศึกษาบริบทของพื้นที่ของลาวจึงเป็นสิ่งท้าทายอย่างมากเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เนื่องจากลาวมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่และมีโครงสร้างพื้นฐานที่แตกต่างจากหลายประเทศทั้งประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้ว

1. การพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชน

การพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชน (transit oriented development-TOD) เป็นแนวคิด

การพัฒนาพื้นที่เมืองและเป็นแนวทางใหม่ในการออกแบบชุมชนที่ยั่งยืน โดยได้ให้ความสำคัญกับการวางผังเมืองให้เกิดความกระชับและเพิ่มประสิทธิภาพของการเดินทางเพื่อแก้ปัญหาความแออัดของการจราจร มลพิษทางอากาศ ระยะทางในการเดินทางที่ไกลและเวลาเดินทางที่ยาวนาน โดยมุ่งเน้นการบูรณาการระหว่างการใช้ระบบขนส่งมวลชนเป็นศูนย์กลางกับการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสานที่อยู่บริเวณรอบสถานีขนส่งมวลชน เพื่อส่งเสริมรูปแบบการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะความยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

TOD เป็นชุมชนแบบผสมผสานภายในระยะการเดินทางโดยเฉลี่ย 2,000 ฟุต จากป้ายหยุดแวะพักและย่านการค้าหลัก การผสมผสานที่อยู่อาศัย ร้านค้าปลีก สำนักงาน พื้นที่เปิดโล่งและการใช้พื้นที่สาธารณะในสภาพแวดล้อมที่เดินทางได้ โดยการขนส่ง จักรยาน แท้ หรือ รถยนต์ TOD เป็นแนวทางใหม่โดยการจัดหาที่อยู่อาศัย บริการและโอกาสในการจ้างงานสำหรับประชากรที่หลากหลายในรูปแบบที่อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงทาง เดินเท้าและทางขนส่ง ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในเขตปริมณฑล (metropolitan region) บนพื้นที่ที่ยังไม่มีการพัฒนาในเขตเมือง เขตพัฒนาขึ้นใหม่หรือการนำกลับมาใช้ใหม่และในพื้นที่การเจริญเติบโตของเมืองใหม่ การกำหนดค่าต่างๆ ต้องเกี่ยวข้องกับละแวกใกล้เคียง (neighborhoods) (Calthorpe, 1993) นอกจากนี้ในการสร้างแนวคิด TOD ควรให้ความสำคัญตามหลักการสร้าง 5 Ds (Renne, 2020) คือ ความหนาแน่น (density) ความหลากหลาย (diversity) การออกแบบ (design) ระยะทางในการขนส่งสาธารณะ (distance to transit) และการเข้าถึงปลายทาง (destination accessibility) TOD เป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการบูรณาการร่วมกันในการคมนาคมขนส่งและการใช้ที่ดินในเมืองที่

กำลังมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วหลายแห่งของโลก รวมถึงเมืองในเอเชียด้วย เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่แบบผสมผสานที่มีความหนาแน่นปานกลางและเป็นมิตรกับคนเดินเท้ารอบสถานีขนส่งมวลชนเพื่อส่งเสริมการโดยสาร การขนส่งสาธารณะ การเดินเท้าและการเดินทางด้วยจักรยานเพิ่มขึ้นและทางเลือกอื่นๆ ในการใช้รถยนต์ส่วนตัว (Cervero, 2006)

อย่างไรก็ตาม ได้มีบางงานวิจัยที่มีข้อโต้แย้งบางประการที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุผลสำเร็จ โดยมองว่า (Dai, 2015) ความเหมาะสมกับพื้นที่และการพัฒนาที่มุ่งเน้นการออกแบบผสมผสาน กระชับ การขนส่งและกีดกันการใช้รถยนต์ส่วนบุคคล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนในมิติต่างๆ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนทั้งชุมชนเมืองใหม่และชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชน ขณะเดียวกันการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชนบางเขตพื้นที่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น ทั้งอาชีพและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างทางสังคมจากการพัฒนาประเทศ ด้วยเหตุนี้การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ไม่ควรศึกษาแต่การพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชนหรือบริบทของพื้นที่เท่านั้น แต่ควรศึกษาชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบและชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่การพัฒนาด้วยหรือพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชน

2. บริบทของนครหลวงเวียงจันทน์และวังเวียง

นครหลวงเวียงจันทน์ (Vientiane capital) เป็นเมืองหลวงและเป็นเมืองใหญ่ที่สุดของประเทศที่ตั้งของเมืองมีลักษณะพิเศษคือ การเป็นศูนย์กลางของประเทศอยู่ระหว่างภาคเหนือและภาคใต้ของ

ลาวและการมีชายแดนติดกับจังหวัดหนองคายของประเทศไทย (เชื่อมด้วยแม่น้ำโขง) ด้วยเหตุนี้ นครหลวงเวียงจันทน์ จึงมีความสำคัญอย่างมากในการเชื่อมโยงภูมิภาคนี้และยังเป็นจุดแรกในการรองรับผู้เดินทางจากอาเซียนไปยังประเทศจีนด้วยรถไฟความเร็วสูง แต่ระยะที่ผ่านมากการขยายตัวของเมืองนครหลวงเวียงจันทน์ไม่ใช่มหานครที่มีความหนาแน่นและใหญ่เหมือนดังในเมืองหลวงของประเทศเพื่อนบ้าน แต่กลับมีผลกระทบเชิงพื้นที่ของการเติบโตอย่างมาก จากการเน้นแผ่ขยายการพัฒนาริมถนน การตั้งถิ่นฐานโดยรอบและการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนาประเทศ (Japan International Cooperation Agency, 2011) ส่งผลให้สภาพทางด้านกายภาพของนครหลวงเวียงจันทน์มีลักษณะการเติบโตแบบไร้ทิศทาง ปัจจุบันลาวได้พัฒนาการคมนาคมขนส่งทางบกโดยได้นำเทคโนโลยีขั้นสูงมาพัฒนาระบบขนส่งมวลชนที่เดินทางด้วยรถไฟความเร็วสูง ซึ่งเป็นระบบขนส่งมวลชนที่ทันสมัยและได้รับความนิยมอย่างมากในเวลานี้ เนื่องจากมีข้อได้เปรียบกว่าการเดินทางประเภทอื่นๆ เช่นความสะดวก สบาย รวดเร็ว ตรงต่อเวลา ลดค่าเดินทางและมีความปลอดภัยสูง (Shin, 2005) แต่ก็ยังเป็นโครงการที่ใช้งบประมาณเงินลงทุนสูง ในขณะที่ลาวมีประชากรน้อย ไม่หนาแน่นและรายได้ต่อหัวของประชากรก็ยังต่ำมาก รวมถึงการขนส่งสินค้าส่งออกมีน้อยและการเข้าถึงการใช้บริการในสถานียังจำกัด จึงมีความจำเป็นในการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะเชื่อมโยงพื้นที่รอบสถานีรถไฟความเร็วสูงให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกระดับ ทั้งผู้โดยสารภายในและต่างประเทศเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากเนื่องจากสถานีรถไฟความเร็วสูงนครหลวงเวียงจันทน์ตั้งอยู่ชานเมืองและห่างจากตัวเมืองพอสมควร เพื่อแก้ปัญหาที่จะตามมาในอนาคต เช่น ปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหาลิ่งแวดล้อม ปัญหาความปลอดภัยทางสังคม

ปัญหาการเข้าถึงการใช้บริการ เป็นต้น

เมืองวังเวียง (Vang Vieng district) เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเวียงจันทน์ (Vientiane province) ที่มีขนาดเล็กและประชากรไม่หนาแน่นตั้งห่างจากนครหลวงเวียงจันทน์ 156 กิโลเมตร ซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวในเมืองนี้จัดอยู่ในอันดับต้นๆ ของประเทศลาว จากข้อมูลสถิติมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวเมืองวังเวียง ในปี ค.ศ. 1997 มีนักท่องเที่ยวจำนวน 4468 คน และปี ค.ศ. 2012 มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 177,191 คน เฉลี่ยมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 7.69 ต่อปี (บุญทวี สอสัมพันธ์, 2014) และจากข้อมูลสถิติการท่องเที่ยวของลาวในปี ค.ศ. 2019 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติมาเที่ยวลาวทั้งหมด 4.2 ล้านคน เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.2 จากปี ค.ศ. 2018 (Royal Thai Embassy, 2019) เมืองวังเวียงมีความสำคัญอย่างมากในการรองรับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยว เมื่อเมืองวังเวียงมีการเดินทางด้วยรถไฟความเร็วสูงก็จะมีผู้คนเดินทางในแต่ละเที่ยวจำนวนมากยังเป็นสิ่งท้าทายในการบริการผู้โดยสารและอาจส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น ถ้าไม่มีการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีรถไฟความเร็วสูง รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วย

จากบริบทของประเทศลาวที่มีข้อจำกัดหลายอย่างในการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศที่เป็นภูเขาสูงจำนวนมาก การขยายตัวของเมืองที่รวดเร็ว ประชากรมีน้อยไม่หนาแน่น แต่การพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่อาศัยระบบราง โดยเฉพาะการบริการขนส่งด้วยรถไฟความเร็วสูงลาว-จีน เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการลงทุน ลาวจึงไม่มีทางเลือกมากนัก สิ่งสำคัญคือต้องเน้นการพัฒนาหลายมิติไปพร้อมๆ กันโดยศึกษาแนวทางการพัฒนาจาก

ประเทศต่าง ๆ ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายรถไฟความเร็วสูงเชื่อมระหว่างเมืองภายในประเทศและระหว่างประเทศให้เร็วที่สุด รวมถึงการสร้างทางด่วนใหม่คู่ขนานกับทางรถไฟความเร็วสูง นอกจากนี้ส่งเสริมการสร้างเมืองใหม่เพื่อให้เป็นฐานการผลิต/

เขตเศรษฐกิจพิเศษเชื่อมกับระบบรางและทางด่วนใหม่ สิ่งสุดท้ายคือการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชนเชื่อมโยงการขนส่งได้ทุกรูปแบบให้มีประสิทธิภาพเพื่อรองรับการเดินทาง การท่องเที่ยว และการลงทุน เป็นต้น

ตารางที่ 1 แนวทางการพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงของแต่ละประเทศ

รายชื่อประเทศ	TOD	ระบบรถไฟความเร็วสูงตามมาตรฐาน	ระบบรถไฟความเร็วสูงอเนกประสงค์	เชื่อมโยงระหว่างเมืองสำคัญ	เชื่อมโยงสายการผลิตเดิม	เชื่อมโยงทางด่วน	เชื่อมโยงเมืองใหม่และเขตการผลิตแห่งใหม่	เชื่อมโยงระหว่างประเทศและทวีป
ญี่ปุ่น	√	√	×	√	√	√	√	×
ฝรั่งเศส	√	√	×	√	×	×	×	√
เยอรมนี	√	√	√	√	√	√	√	√
สเปน	√	√	×	√	×	×	√	√
อิตาลี	√	√	√	√	√	√	×	√
จีน	√	√	√	√	√	√	√	√

บทสรุป

การพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงเป็นการให้บริการผู้โดยสารและขนส่งสินค้าที่ทันสมัย สะดวก รวดเร็วและปลอดภัยที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในปัจจุบัน แต่เป้าหมายของการพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงเพื่อให้บริการของแต่ละประเทศก็มีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมหรือระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมหรือระบบเศรษฐกิจแบบผสมผสาน โดยส่วนใหญ่การพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงแต่ละประเภทหรือรูปแบบขึ้นอยู่กับลักษณะทางภูมิศาสตร์ ความหนาแน่นของประชากร การขยายตัวของเมือง โครงสร้างทางเศรษฐกิจ เป็นต้น นอกจากนี้หลายประเทศยังให้ความสำคัญในการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งมวลชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเดินทางและเพื่อการพัฒนา

ที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตามปัจจุบันทุกประเทศได้มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนหรือการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน รวมถึงประเทศลาวด้วย ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงของลาวคือ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ แต่เมื่อพิจารณาในพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์และเมืองวังเวียงเห็นว่า มีความแตกต่างกันในหลายมิติ ด้วยเหตุนี้การศึกษาบริบทของพื้นที่หรือความพร้อมทางกายภาพของพื้นที่รอบสถานีรถไฟความเร็วสูงจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในขณะเดียวกันการศึกษาการปรับตัวของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาประเทศก็เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อลดช่องว่างในสังคม ดังนั้นผู้เขียนจึงขอเสนอแนะว่า การพัฒนาพื้นที่รอบสถานีรถไฟความเร็วสูงของลาว หรือ TOD เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง ควรพิจารณาอย่างบูรณาการ

ในหลายมิติทั้งบริบทของพื้นที่/ความพร้อมทางกายภาพของพื้นที่ การปรับตัวของชุมชนที่ได้รับผลกระทบและหลักการของการพัฒนาพื้นที่รอบสถานีรถไฟความเร็วสูง

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุष्ฎิณีพนธ์

หลักสูตรปริญญาดุष्ฎิณีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ (Thailand International Cooperation Agency: TICA) กระทรวงการต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กรมอาเซียน. (2561). *ความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน (ASEAN connectivity)*. https://image.mfa.go.th/mfa/0/OcXc7u4THG/migrate_directory/other-20180829-175021-530335.pdf
- จรินทร์ทิพย์ สายมงคลเพชร. (2563). ความเป็นศูนย์กลางของอาเซียน: การส่งเสริมความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนและการรวมตัวกันทางภูมิภาค. *สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 46(1), 68-89. https://kukrdb.lib.ku.ac.th/journal/jssh/search_detail/result/408615
- บุญทวี สอสมพันธ์. (2557). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยชุมชนในเมืองวังเวียง สปป. ลาว* [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุष्ฎิณีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Albalade, D., & Bel, G. (2012). High-speed rail: Lessons for policy makers from experiences abroad. *Public Administration Review*, 72(3), 336-349. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2011.02492.x>
- Asian Development Bank. (2012). *Lao People's Democratic Republic: Urban development sector assessment, strategy, and road map*. <https://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/33722/files/lao-pdr-urban-sector-assessment.pdf>
- Bruinsma, F., Pels, E., Priemus, H., Rietveld, P., & Wee, B. (2008). *Railway development: Impacts on urban dynamics*. University of Amsterdam. Springer Science & Business Media.
- Calthorpe, P. (1993). The next American metropolis: Ecology, community and American dream. In *Angewandte Chemie International Edition* (pp. 951-952). Princeton Architectural Press.
- Cervero, R. (2006). Public transport and sustainable urbanism: Global Qualitative Research in Psychology. https://escholarship.org/content/qt4fp6x44f/qt4fp6x44f_noSplash_e54103209a50d6f28c82c41cbb06de1f.pdf?t=lc4zd0
- Chow, G. C. (2004). Economic reform and growth in China. *Annals of Economics and Finance*, 5(1), 127-152.
- Cox, M., Majid, T. S. M., Jie, Y., Yan, J., Hamzah, H., Jusoh, S., Casarini, N., Loong, P., Tay, K., & Pongsudhirak, T. (2018). *China's belt and road initiative (BRI) and Southeast Asia*. LSE Ideas; CIMB ASEAN Research Institute.

- Cui, S., Pittman, R., & Zhao, J. (2021). Restructuring the Chinese freight railway: Two scenarios. *Asia and the Global Economy*, 1(1), 100002. <https://doi.org/10.1016/j.aglobe.2021.100002>
- Dai, G. (2015). The impact of policy networks on the urbanization around High-Speed Railway stations in China: the case of Wuhan. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 33(3), 533-551. <https://doi.org/10.1177/0263774X15594016>
- Hamstead, M. P., & Quinn, M. S. (2005). Sustainable community development and ecological economics: Theoretical convergence and practical implications. *Local Environment*, 10(2), 141-158. <https://doi.org/10.1080/1354983052000330743>
- Haider, J., Rodrigues, S., Pettit, J. H. (2021). Economic and environmental impacts of alternative routing scenarios in the context of China's belt and road initiative | Elsevier Enhanced Reader. *Maritime Transport Research Journal*, 2, 030.
- History. (2022). *Energy crisis (1970s)*. A&E Television Networks.
- Japan International Cooperation Agency. (2011). *Understanding institutional challenges for urban planning in Vientiane capital, Lao PDR*. <http://ucrsea.ca/wp-content/uploads/2017/07/Urban-Planning-in-Vientiane-brief-Daniel-Hayward.pdf>
- Jia, J., & Fang, Y. (2016). Underground space development in comprehensive transport hubs in China. *Procedia Engineering*, 165, 404-417. <https://doi.org/10.1016/j.proeng.2016.11.716>
- Lee, H. L., & Shen, Z. J. (2020). Supply chain and logistics innovations with the Belt and Road Initiative. *Journal of Management Science and Engineering*, 5(2), 77-86. <https://doi.org/10.1016/j.jmse.2020.05.001>
- Pandey, B. (2022). Infrastructure inequality is a characteristic of urbanization. *Sustainability Science*, 119, 4-11. <https://doi.org/10.1073/pnas.2119890119/-/DCSupplemental>. Published
- Renne, J. L. (2020). *Transit oriented development literature review*. Transit Oriented Development. The Swedish Knowledge Center.
- Roseland, M. (2000). Sustainable community development: Integrating environmental, economic, and social objectives. *Progress in Planning*, 54(2), 73-132. [https://doi.org/10.1016/S0305-9006\(00\)00003-9](https://doi.org/10.1016/S0305-9006(00)00003-9)
- Royal Thai Embassy. (2019). *Lao PDR accelerates tourism development important factor for economic growth*. <https://globthailand.com/laos-21102019/>
- Shaikh, S. (2012). *Comparative economic systems: A brief review*. Islamic Economics Project.
- Shin, D. C. (2005). *Recent experience of and prospects for high-speed rail in Korea: Implications of a transport system and regional development from a global perspective*. <http://escholarship.org/uc/item/5wn7600s>

- Suyama, Y. (2014). 50 years of Tokaido Shinkansen history. *Japan Railway & Transport Review*, 64, 18-27.
- UN-Habitat Lao PDR. (2020). *Urbanization: A rapidly emerging development issue for Lao PDR*. <https://docplayer.net/216200222-Urbanization-a-rapidly-emerging-development-issue-for-lao-pdr.html>
- Vijayachandran, K. (2014). *Perestroika glasnost and socialism*. Partridge.
- Wang, G., & Leung, P. M. F. (1998). One country, two Systems: Theory into practice. *Pacific Rim Law & Policy Association*, 7(2), 279-320.
- Yamada, N. (2013). Re-thinking of “ Chintanakan Mai ” (New Thinking): New perspective for Understanding Lao PDR. *IDE Discussion Paper*, 393, 1-44.
- World Bank. (2017). *Lao economic monitor: Challenges in promoting more inclusive growth and shared prosperity*. <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/6fb97296-e6e1-56a8-a96a-1e0cfe6359bd>

การสร้างบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์

The Construction of Board Game to be Aware of the Dangers of Cyberbullying

หฤชัย ยิ่งประทานพร¹, เพ็ญเพ็ญ จิรัชชัย², เมธาวี อิมใจกล้า³, อรอารีญา ฉั่วตระกูล⁴
Haruchai Yingpratanporn¹, Peangpen Jirachai², Methawi Imjaikla³, Onarriya Chuatrakul⁴

Received: 24 April 2023

Revised: 30 January 2024

Accepted: 10 February 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อสร้างบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ 2) เพื่อหาคุณภาพของบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก จำนวน 36 คน เก็บข้อมูลโดยนำบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ไปให้กับกลุ่มตัวอย่างได้เล่นจริง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ มีเนื้อหาเข้าใจง่าย นำไปประยุกต์ใช้ได้จริง มีความสนุกสนานและแปลกใหม่ คุณภาพของบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = .38) ด้านสีอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = .48) และกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = .48)

คำสำคัญ: บอร์ดเกม, รู้เท่าทัน, การระรานทางไซเบอร์

¹ อาจารย์ สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 081-923-9496, haruchai.yin@kmutt.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

^{3,4} นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

¹ Lecturer, Educational Communications and Technology, Department of Educational Communications and Technology, King Mongkut's University of Technology Thonburi, 081-923-9496, haruchai.yin@kmutt.ac.th

² Assistant Professor, Educational Communications and Technology, Department of Educational Communications and Technology, King Mongkut's University of Technology Thonburi

^{3,4} Bachelor student, Educational Communications and Technology, Department of Educational Communications and Technology, King Mongkut's University of Technology Thonburi

Abstract

This project aimed to. - 1) construct a board game enhancing awareness of the dangers of cyberbullying. 2) assess the quality of board game to become aware of the dangers of cyberbullying. 3) study the satisfaction of the subjects with the board game to in becoming aware of the dangers of cyberbullying. The sample group y was students of the Department of Educational Communication and Technology, Faculty of Industrial Education and Technology, King Mongkut's University of Technology Thonburi who were studying in the first semester of the academic year 2022 selected by simple random sampling of 36 students. Data was collected from the sample group by using board game media concerning awareness of the dangers of cyberbullying. Statistics used in data analysis were mean and standard deviation. The results of the study showed that board game awareness of the dangers of cyberbullying was characterized by its content being easy to understand and applicable in real-life practice. Additionally, the board game was assessed as fun and innovative. The quality of board game about awareness of the dangers of cyberbullying on content was at a very good level ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = .38). The quality of media was at a very good level ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = .48). The sample group had the highest level of satisfaction with the board game ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = .48).

Keyword: Board game, awareness, cyberbullying

บทนำ

ในปัจจุบันการใช้เทคโนโลยีกลับก่อให้เกิดปัญหาความไม่เท่าเทียมทางสังคมหลากหลายด้าน ทั้งด้านการพัฒนาคุณภาพคน ด้านโอกาสทางสังคม ด้านการศึกษา (วชิรวิทย์ เอี่ยมวิสัย, 2563) และยังรวมถึงการระรานทางไซเบอร์ (cyberbullying) เป็นการกลั่นแกล้ง การให้ร้าย การด่าว่า การข่มเหง หรือการรังแกผู้อื่นทางสื่อสังคม (social media) ต่างๆ เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ โดย cyberbully อาจเกิดขึ้นได้ทั้งจากการแกล้งกันเล็กๆ น้อยๆ ล้อเล่นกันขำๆ แบบไม่ตั้งใจ หรืออาจทำให้เกิดจากความขัดแย้ง ความเกลียดชัง ความรู้สึกด้านลบต่างๆ ทั้งที่มีเหตุผลและไม่มีเหตุผล ซึ่งมักจะมีประเด็นเกี่ยวกับ 'ความแตกต่าง' เข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรูปร่างหน้าตา เพศ สีผิว เชื้อชาติ การศึกษา ศาสนา ค่านิยม ทัศนคติ หรือแม้แต่สถานะทางสังคม และ

จากการสำรวจของสถาบัน DQ (digital intelligence quotient) ประเทศสิงคโปร์ ได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 44,000 คน จาก 450 โรงเรียนในทุกภาคของประเทศไทยในปี 2562 เพื่อจัดทำดัชนีวัดความปลอดภัยสำหรับเด็กในโลกออนไลน์ หรือ Child Online Safety Index (COSI) พบว่า เด็กไทยอายุ 8 -19 ปี มีโอกาสเผชิญกับอันตรายต่างๆ ในโลกออนไลน์ 6 ด้าน ได้แก่ การรังแกออนไลน์ การใช้เทคโนโลยีอย่างไม่มีความเสี่ยงจากเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม ความเสี่ยงจากการพบคนแปลกหน้า การถูกคุกคามในโลกไซเบอร์ และ ความเสี่ยงต่อการเสียชื่อเสียง นอกจากนี้ผลการสำรวจของ COSI เรื่องการรังแกออนไลน์ พบว่า เด็กไทยถูกรังแกหรือรู้เห็นการรังแกกันออนไลน์ตั้งแต่อายุ 13 ปีขึ้นไป มีความเสี่ยงสูงถึงร้อยละ 47 ที่เกี่ยวข้องกับการรังแกออนไลน์ ในขณะที่

ค่าเฉลี่ยของเด็กชาติอื่นอยู่ที่ร้อยละ 37 นอกจากการใช้พื้นที่ในโลกออนไลน์โจมตีกันนี้จะสร้างผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้ถูกรังแกแล้ว ยังอาจส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกาย ทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพตามมา บางรายอาจรู้สึกหวาดระแวง หดหู่ โดดเดี่ยว จนอาจนำไปสู่การเป็นโรคซึมเศร้า และอาจรุนแรงถึงขั้นทำร้ายร่างกายตัวเองหรือพยายามฆ่าตัวตายได้ ซึ่งพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู เป็นบุคคลสำคัญที่จะมีส่วนช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชน ให้รู้เท่าทันโลกออนไลน์ และช่วยเยียวยาพวกเขาภายหลังจากการถูก cyberbully (Advanced Info Service, 2563)

การเรียนรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ จำเป็นอย่างยิ่งเพราะสามารถป้องกันภัยจากโลกออนไลน์ได้ ซึ่งทักษะที่สำคัญในการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ นั้น มีทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณญาณที่ดี สามารถแยกแยะระหว่างข้อมูลที่ถูกต้องและข้อมูลที่ผิด ไม่เป็นคนหูเบา เมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ควรมีการตรวจสอบหาข้อมูลเพิ่มเติม วิเคราะห์พิจารณาอย่างถี่ถ้วน ทักษะในการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณญาณที่ดี ถูกจัดว่าเป็นหนึ่งในทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่เยาวชนทุกคนควรมี เนื่องจากปัจจุบันทุกสาขาอาชีพจำเป็นต้องใช้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการแก้ปัญหา ผู้ที่มีทักษะด้านนี้สามารถเข้าใจเนื้อหาความรู้ เชื่อมโยงเหตุและผลได้ มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จ ด้านการศึกษา การงาน และการใช้ชีวิต รวมทั้งมีภูมิคุ้มกันในโลกดิจิทัลได้อย่างปลอดภัย (กมลทิพย์ ต่อทรัพย์สินชัย, 2563)

การคิดอย่างมีวิจารณญาณถูกนำมาสร้างเครื่องมือเพื่อการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เครื่องมือที่สำคัญเครื่องมือหนึ่ง นั่นคือ “บอร์ดเกม” (board game) ปัจจุบันได้มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการ

เรียนการสอนในชั้นเรียนและการฝึกอบรมในองค์กรต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากบอร์ดเกมสามารถช่วยพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย เช่น ทักษะความอดทน ทักษะความมีวินัย ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งทักษะดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะด้านสติปัญญา ช่วยทำให้เข้าใจแนวทางในการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การสร้างความสำเร็จ โดยมีหลักการรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (game-based learning: GBL) โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเล่นซึ่งมีรูปแบบไม่ตายตัว บอร์ดเกมหรือเกมกระดาน เป็นเกมที่ผู้เล่นต้องวางหรือเคลื่อนย้ายตำแหน่งชิ้นส่วนต่างๆ บนกระดาน โดยปัจจุบันมีการใช้บอร์ดเกมในชั้นเรียนมากขึ้น จะเห็นได้จากกระแสบอร์ดเกมเพื่อการศึกษาในสื่อออนไลน์ ซึ่งมีหลายประเภท ได้แก่ เกมแนวครอบครัว เกมวางแผน ปาร์ตี้เกม เกมนามธรรม และเกมที่มีธีม นอกจากนี้อาจมีรูปแบบอื่นๆ และมีการบูรณาการที่หลากหลายโดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน (ธีระวุฒิ ศรีมังคละ, 2562) ดังนั้น การนำบอร์ดเกมมาใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ จึงมีความเหมาะสมเป็นอย่างมาก เพราะไม่เพียงช่วยให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องภัยจากการระรานทางไซเบอร์ (cyberbullying) ในโลกออนไลน์โดยตรงแล้ว แต่ยังส่งเสริมทักษะที่เกี่ยวข้องต่อการสร้างพฤติกรรมเมื่อเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกดิจิทัลอีกด้วย (วชิรวิทย์ เอี่ยมวิลัย, 2563)

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญในการสร้างบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ การตัดสินใจบนฐานการคิดเชิงเหตุและผล การแก้ไขปัญหาและรับมือเมื่อต้องเผชิญหน้ากับ

สถานการณ์ต่างๆ ในโลกดิจิทัล สำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี เพื่อสร้างบอร์ดเกมที่มีคุณภาพ และส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ของผู้เรียนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์
2. เพื่อหาคุณภาพของบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ นักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 395 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก และยินดีเป็นอาสาสมัครในการเล่นบอร์ดเกม จำนวน 36 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ สร้างโดยนำหลักการ

ของ ADDIE Model (วัชรพล วิบูลยศรีน, 2557) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบอร์ดเกม โดยเริ่มจาก

1) วิเคราะห์ (analysis) ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ ประกอบไปด้วยเนื้อหา เหตุการณ์หรือภัยต่างๆ ในโลกออนไลน์ และวิธีการรับมือภัยจากการระรานทางไซเบอร์ (cyberbullying) แล้วนำข้อมูลเนื้อหามาเรียบเรียงสรุปสั้นๆ และทำการวิเคราะห์เลือกเนื้อหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และลักษณะการเล่นของบอร์ดเกมมาใช้งาน โดยนำเนื้อหาเหตุการณ์ หรือภัย ในโลกออนไลน์มาเป็นข้อมูลการ์ตการ์กิกในเกม เนื่องจากต้องการให้ผู้เล่นได้รับรู้และทราบถึงภัยการระรานทางไซเบอร์ (cyberbullying) ในรูปแบบต่างๆ

2) ออกแบบ (design) ตามวัตถุประสงค์ และตรงตามทฤษฎีการออกแบบตามองค์ประกอบศิลป์ เลือกใช้รูปภาพในลักษณะที่สอดคล้องกับข้อมูลให้ได้มากที่สุด ตลอดจนใช้หลักการทางจิตวิทยาการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบรูปแบบของบอร์ดเกมและวิธีการเล่น ซึ่งมีการใส่เนื้อหาอธิบายถึงเหตุการณ์ ผลกระทบต่างๆ ที่เกิดจากการระรานทางไซเบอร์ และใช้หลักการสัญลักษณ์ที่ช่วยในกระบวนการพัฒนาสติปัญญา ประกอบไปด้วย 3 ชนิด คือ ชนิดที่ 1 เครื่องหมายดัชนี (indexical sign) ใช้อธิบายสิ่งที่มีลักษณะเป็นเหตุเป็นผล ชนิดที่ 2 เครื่องหมายภาพตัวแทน (iconic sign) เป็นสื่อสัญลักษณ์ต่างๆ และชนิดที่ 3 เครื่องหมายสัญลักษณ์ (symbolic sign) แทนสิ่งที่เป็นนามธรรมในการคิด

3) พัฒนา (development) นำข้อมูลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา มาพัฒนาบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ พร้อมคู่มือการเล่นบอร์ดเกม โดยปรับข้อมูลด้านเนื้อหาในเหตุการณ์หรือภัยต่างๆ ในโลกออนไลน์และวิธีการ

รับมือการระรานทางไซเบอร์ (cyberbullying) ให้มีความเข้าใจง่าย ชัดเจน และใช้คำที่ไม่รุนแรง จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อตรวจสอบ พิจารณา เพื่อให้คำแนะนำปรับปรุงและแก้ไข แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน เพื่อสังเกตและสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเข้าใจในเนื้อหา วิธีการเล่น และกฎกติกาต่างๆ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงบอร์ดเกมให้สมบูรณ์ที่สุด

4) นำไปใช้ (implementation) นำบอร์ดเกมที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านสื่อไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 36 คน แล้วให้ทำแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อบอร์ดเกม

5) ประเมินผล (evaluation) นำผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างไปวิเคราะห์คำนวณทางสถิติและสรุปผลต่อไป

2.2 แบบประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาและด้านสื่อของบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ ซึ่งเป็นมาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert's rating scale) 5 ระดับ คือ ดีมาก ดีปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า ทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยมากกว่า .50 ขึ้นไป ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด (ชูศรี วงศ์รัตนนะ, 2560)

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ ซึ่งเป็นมาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert's rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า ทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยมากกว่า .50 ขึ้นไป ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด (ชูศรี วงศ์รัตนนะ, 2560)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ พร้อมคู่มือการเล่นบอร์ดเกมไปให้กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 36 คน ทดลองเล่นบอร์ดเกมจนจบ แล้วให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ แล้วนำผลการประเมินความพึงพอใจไปวิเคราะห์คำนวณทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาและด้านสื่อจากผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำผลการประเมินคุณภาพทั้ง 2 ด้าน มาพิจารณาและเปรียบเทียบคะแนนกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ตาม Rating Scale 5 ระดับ คือ ดีมาก (5 คะแนน) ดี (4 คะแนน) ปานกลาง (3 คะแนน) น้อย (2 คะแนน) และน้อยที่สุด (1 คะแนน) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ประเมิน ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง บอร์ดเกมมีคุณภาพดีมาก

3.51-4.50 หมายถึง บอร์ดเกมมีคุณภาพมาก

2.51-3.50 หมายถึง บอร์ดเกมมีคุณภาพปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง บอร์ดเกมมีคุณภาพน้อย

1.00-1.50 หมายถึง บอร์ดเกมมีคุณภาพน้อยที่สุด ค่าที่ยอมรับ คือ 3.50 ขึ้นไป (ชูศรี วงศ์รัตนนะ, 2562)

4.2 วิเคราะห์ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง มาพิจารณาและเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ตาม Rating Scale 5 ระดับ คือ มากที่สุด (5 คะแนน) มาก (4 คะแนน) ปานกลาง (3 คะแนน) น้อย (2 คะแนน) และน้อยที่สุด (1 คะแนน) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ประเมิน ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง เห็นด้วยและพึงพอใจมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง เห็นด้วยและพึงพอใจมาก

2.51-3.50 หมายถึง เห็นด้วยและพึงพอใจปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง เห็นด้วยและพึงพอใจน้อย

1.00-1.50 หมายถึง เห็นด้วยและพึงพอใจน้อยที่สุดค่าที่ยอมรับ คือ 3.50 ขึ้นไป (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2562)

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ สร้างโดยนำหลักการของ ADDIE Model มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบอร์ดเกม ประกอบด้วยเนื้อหาในรูปแบบของการระรานทางไซเบอร์ (cyberbullying) การรับมือกับการระรานทางไซเบอร์ (cyberbullying) และผลกระทบที่เกิดจากการระรานทางไซเบอร์ (cyberbullying) โดยเป็นบอร์ดเกมประเภทเกมครอบครัว (family game) ที่มีกฎกติกาการเล่นไม่ซับซ้อน ผู้เล่นทำความเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ มีองค์ประกอบที่สอดคล้องกับหลักการและแนวคิดการสร้างบอร์ดเกม สรุปดังตาราง 1

ตาราง 1 องค์ประกอบที่สอดคล้องกับหลักการและแนวคิดการสร้างบอร์ดเกม

องค์ประกอบของบอร์ดเกม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์	สอดคล้องกับหลักการและแนวคิด		
	เกมครอบครัว	เสริมแรงทางบวก	เสริมแรงทางลบ
1. จำนวนผู้เล่น 2-6 คน	√		
2. ระยะเวลาในการเล่น 15-30 นาที	√		
3. ผู้เล่นจำนวน 6 ตัว	√		
4. Leader chip จำนวน 1 ตัว	√		
5. แผ่นแพลตฟอร์มจำนวน 6 ชั้น	√		
6. การ์ดคะแนนค่าจิตใจจำนวน 90 ใบ		√	
7. การ์ดพิเศษจำนวน 10 ใบ		√	
8. การ์ดต่อสู้จำนวน 50			√
9. การ์ดภารกิจจำนวน 20 ใบ			√

ทั้งนี้ได้นำหลักการจิตวิทยาามาประยุกต์ใช้ในการออกแบบบอร์ดเกม คือ หลักการและแนวคิดที่สำคัญของสกินเนอร์ในการใช้ตัวเสริมแรง 2 ลักษณะ ได้แก่ ตัวเสริมแรงทางบวก (positive reinforcer) คือ การใช้การ์ดคะแนนค่าจิตใจมาเป็นรางวัลให้กับผู้ที่สามารถทำภารกิจผ่านและยังเป็นตัววัดว่าใครจะเป็นผู้ชนะในเกม ทำให้ผู้เล่นมีความตั้งใจและสนุกสนานมากยิ่งขึ้น และตัวเสริมแรงทางลบ (negative reinforcer) คือ การผ่านภารกิจในแต่ละแพลตฟอร์ม ผู้เล่นที่เป็นผู้ตามต้อง

เป็นคนตัดสินใจว่าจะเชื่อใจผู้เล่นที่เป็นผู้นำหรือไม่ ถ้าผู้เล่นที่เป็นผู้ตามตัดสินใจเลือกผิดจะทำให้ไม่ได้รับการคะแนนค่าจิตใจและต้องออกจากเกมในรอบการเล่นนั้นทันที

2. ผลการประเมินคุณภาพของบอร์ดเกม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาจำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ จำนวน 3 ท่าน ดังตาราง 2 และตาราง 3

ตาราง 2 ผลการประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

หัวข้อประเมิน	ผลการวิเคราะห์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา	5.00	.00	ดีมาก
2. เนื้อหามีความชัดเจน กระชับ และเข้าใจง่าย	5.00	.00	ดีมาก
3. มีเนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์	5.00	.00	ดีมาก
4. ข้อความมีความสอดคล้องกับเนื้อหา	5.00	.00	ดีมาก
5. เนื้อหาที่น่าสนใจ ชวนติดตาม	4.67	.58	ดีมาก
6. เนื้อหามีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ	4.67	.58	ดีมาก
7. เนื้อหาเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	4.67	.58	ดีมาก
8. เนื้อหา มีประโยชน์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน	4.67	.58	ดีมาก
ภาพรวม	4.83	.38	ดีมาก

จากตาราง 2 พบว่า คุณภาพด้านเนื้อหา โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = .38) และเมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่า รายการที่คุณภาพมากที่สุด คือ ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา เนื้อหาที่น่าสนใจ กระชับ และเข้าใจง่าย มีเนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ และข้อความมีความสอดคล้อง

กับเนื้อหา ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = .00) รองลงมา คือ เนื้อหาที่น่าสนใจ ชวนติดตาม เนื้อหาที่มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ เนื้อหาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และเนื้อหามีประโยชน์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = .58) ตามลำดับ

ตาราง 3 ผลการประเมินคุณภาพด้านสื่อโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

หัวข้อประเมิน	ผลการวิเคราะห์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ด้านคู่มือและวิธีการเล่น	4.78	.44	ดีมาก
2. ด้านตัวอักษรและภาพ	4.67	.49	ดีมาก
3. ด้านการออกแบบ	4.62	.50	ดีมาก
ภาพรวม	4.67	.48	ดีมาก

จากตาราง 3 พบว่า คุณภาพด้านสื่อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = .48) และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ด้านที่คุณภาพมากที่สุด คือ ด้านคู่มือและวิธีการเล่น ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = .44) รองลงมา คือ ด้านตัวอักษร

และภาพ ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = .49) และด้านการออกแบบ ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = .50) ตามลำดับเล่นที่เป็นผู้นำหรือไม่ ถ้าผู้เล่นที่เป็นผู้ตามตัดสินใจเลือกผิดจะทำให้ไม่ได้รับการคะแนนค่าจิตใจและต้องออกจากเกมในรอบ

ภาพประกอบ 1 ตัวอย่างการ์ดของบอร์ดเกม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่ม ตัวอย่างที่มีต่อบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทัน

ภาพประกอบ 2 ตัวอย่างคู่มือบอร์ดเกม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์

ภัยการระรานทางไซเบอร์ จำนวน 36 คน ดังตาราง 4

ตาราง 4 ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 36 คน

หัวข้อประเมิน	ผลการวิเคราะห์		
	$\bar{X}$	S.D.	ความพึงพอใจ
1. ผู้เล่นมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนจากการเล่นเกม	4.97	.17	มากที่สุด
2. บอร์ดเกมมีสีสันและภาพประกอบสวยงาม	4.92	.37	มากที่สุด
3. ผู้เล่นมีปฏิสัมพันธ์ในการเล่น โดยมีการพูดคุย	4.92	.28	มากที่สุด
4. บอร์ดเกมมีความสนุกสนาน	4.89	.32	มากที่สุด
5. ผู้เล่นวิเคราะห์พฤติกรรมที่ถูกและผิดในโลกออนไลน์ได้	4.89	.32	มากที่สุด
6. ผู้เล่นได้รับความรู้เกี่ยวกับการระรานทางไซเบอร์	4.86	.35	มากที่สุด
7. ผู้เล่นสามารถสรุปความการกระทำที่ผิดและถูกในโลกดิจิทัลได้	4.83	.38	มากที่สุด
8. ผู้เล่นสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.78	.42	มากที่สุด
9. วิธีการเล่นเกมมีความเข้าใจง่าย	4.67	.63	มากที่สุด
10. รูปแบบและขนาดตัวอักษร มีความโดดเด่น สื่อความหมายได้ชัดเจน	4.47	.91	มาก
ภาพรวม	4.82	.48	มากที่สุด

จากตาราง 4 พบว่า ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = .48) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่าความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมากที่สุดถึงมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 รายการแรก ได้แก่ ผู้เล่นมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนจากการเล่นเกม ($\bar{X} = 4.97$, S.D. = .17) รองลงมา คือ บอร์ดเกมมีสีสันและภาพประกอบสวยงาม ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = .37) และผู้เล่นมีปฏิสัมพันธ์ในการเล่น โดยมีการพูดคุย ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = .28) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ รูปแบบและขนาดตัวอักษร มีความโดดเด่น สื่อความหมายได้ชัดเจน ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = .91)

ภาพประกอบ 3 บรรยากาศการเล่นบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการสร้างบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ สร้างโดยนำหลักการของ ADDIE Model มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบอร์ดเกม มีลักษณะเด่น คือ เนื้อหาเข้าใจง่าย มีความสนุกสนานและแปลกใหม่ สามารถนำ

ความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง โดยนำหลักการทางจิตวิทยาการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการวางแผน ออกแบบรูปแบบของบอร์ดเกมและวิธีการเล่น เช่น ใช้หลักการวางเงื่อนไข การเสริมแรงทางบวก การเสริมแรงทางลบของสกินเนอร์ (สิริอรวิษชาวุธ, 2554) ที่ได้กล่าวถึงการเสริมแรงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมซ้ำ และพฤติกรรมของบุคคลส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรมแบบเรียนรู้ปฏิบัติและการตอบสนองต่อสิ่งเร้าใดๆ ของบุคคล สิ่งเร้านั้นจะต้องมีสิ่งเสริมแรงอยู่ในตัว หากลดสิ่งเสริมแรงลงเมื่อใด การตอบสนองจะลดลงเมื่อนั้น โดยการเสริมแรงทางบวกในบอร์ดเกมคือการคะแนนค่าจิตใจและการดีพิเศษที่จะช่วยให้ผู้เล่นสามารถเป็นผู้ชนะ ส่วนการเสริมแรงทางลบได้แก่ การดต้อสู้ และการดมารกิจ ที่จะช่วยให้ผู้เล่นผ่านภารกิจในแต่ละแพลตฟอร์ม และตัดสินใจในการเล่นต่อเพื่อให้ชนะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิงกาญจน์ บุรณสินวัฒน์กุล (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อการเรียนรู้บอร์ดเกมการศึกษา เพื่อส่งเสริมความสามารถการเรียนรู้ในรายวิชาพัฒนาการแบบเรียนภาษาไทยและความสุขในการเรียนรู้สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี ที่ได้ใช้หลักการของ ADDIE Model ซึ่งมีการทำงานอย่างเป็นแบบแผน คือ วิเคราะห์ (analyze) ออกแบบ (design) พัฒนา (develop) นำไปใช้ (implement) และประเมินผล (evaluate) ซึ่งตรวจสอบการทำงานย้อนกลับได้ทุกขั้นตอน และสอดคล้องตามแนวคิดการออกแบบเกมที่กล่าวถึงระบบรางวัลและการลงโทษเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการออกแบบเกมกระดาน เนื่องจากระบบเหล่านี้กำหนดแรงจูงใจ พฤติกรรม และอารมณ์ของผู้เล่น รางวัลอาจเป็นสิ่งที่ได้มาจากตัวเกมเองหรือจากแหล่งภายนอกก็ได้ รางวัลภายในคือสิ่งต่างๆ เช่น ความชำนาญ ความเป็นอิสระ คำติชม และความสนุกสนาน ในขณะที่รางวัลภายนอกคือสิ่งต่างๆ เช่น คะแนน เงิน เหรียญ การ์ด หรือความสำเร็จ

รางวัลทั้งสองประเภทสามารถมีผลกระทบต่อแรงจูงใจและความพึงพอใจของผู้เล่นต่างกัน

2. ผลการประเมินคุณภาพของบอร์ดเกม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

2.1 คุณภาพด้านเนื้อหาของบอร์ดเกม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ อยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้า ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ มีการวางแผนในส่วนของการเลือกเนื้อหาที่เหมาะสม คำนึงถึงความครบถ้วนสมบูรณ์ของเนื้อหา และใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ส่งผลให้เนื้อหาภายในบอร์ดเกมตรงกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรวิทย์ เอี่ยมวิสัย (2563) ได้ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาบอร์ดเกมตามแนวทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้มีการจัดทำเนื้อหาได้สอดคล้องกับมาตรฐานตัวชี้วัด และเนื้อหามีความถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งมีผลประเมินคุณภาพอยู่ในระดับดีเช่นกัน

2.2 คุณภาพด้านสื่อของบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ อยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากผู้วิจัยได้ประยุกต์การสร้างตามแนวคิดทฤษฎีการออกแบบสื่อ คือ คำนึงถึงการจัดวางองค์ประกอบ การใช้สีและรูปภาพเพื่อสื่อความหมาย การคุมโทนสี และหลักการ ADDIE Model ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศดานันท์ แก้วศรี (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง การออกแบบและพัฒนาเกมกระดาน เรื่อง ระบบภูมิคุ้มกัน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยคุณภาพด้านสื่ออยู่ในระดับดีมาก โดยใช้แนวคิดการออกแบบสื่อ และ ADDIE Model มาใช้ในการศึกษาเช่นกัน

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่า

ทันภัยการระรานทางไซเบอร์ ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญในการเลือกใช้รูปภาพและกราฟิกประกอบที่สื่อความหมายได้สอดคล้องกับเนื้อหาในบอร์ดเกม ใช้โทนสีที่เหมาะสม และใช้หลักจิตวิทยาในการสร้างบอร์ดเกม โดยการใช้การ์ดคะแนนค่าจิตใจมาเป็นรางวัลให้กับผู้ที่สามารถทำภารกิจผ่านและยังเป็นตัววัดว่าใครจะเป็นผู้ชนะในเกม ทำให้ผู้เล่นมีความตั้งใจและสนุกสนานมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถเศรษฐ์ ปรีดากรณ์ (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง การออกแบบบอร์ดเกมการศึกษา เรื่อง วงสีธรรมชาติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งใช้หลักการออกแบบและการสร้างบอร์ดเกมเช่นเดียวกัน และคำนึงถึงการจัดข้อความให้มีความน่าอ่าน การใช้รูปภาพประกอบเป็นสื่อหลักเพื่อให้ง่ายต่อการจดจำ ทำให้มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย Edwards and Schaller (Maupin, 2021) ได้ระบุลักษณะการออกแบบเกมที่ดีไว้ 4 ด้าน ได้แก่ ความท้าทาย ความอยากรู้อยากเห็น การควบคุม และจินตนาการด้านความท้าทายต้องการให้ผู้เล่นมีความท้าทายซึ่งเกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นที่นำผู้เล่นไปสู่ความสำเร็จ เป็นสิ่งสำคัญที่เกมจะให้ความสำเร็จและความล้มเหลวและส่งเสริมความสามารถของผู้เล่น ด้านความอยากรู้อยากเห็นของผู้เล่นถูกกระตุ้นโดยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากเกมและองค์ประกอบมัลติมีเดียของเกม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Noda *et al.* (2019) ที่ได้วิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของบอร์ดเกมและโปรแกรมที่ใช้บอร์ดเกม โดยใช้ฐานข้อมูล PsycINFO และ PubMed ซึ่งมีคำหลักในการวิเคราะห์ว่า “บอร์ดเกม” และ “ทดลองใช้” จำนวน 71 เรื่อง ในจำนวนนี้มี 27 เรื่องที่มีผลความพึงพอใจต่อเนื้อหาของบอร์ดเกมหรือโปรแกรม

รูปแบบบอร์ดเกม เป็นต้น โดยผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าบอร์ดเกมมีผลในเชิงบวกต่อผลลัพธ์ต่างๆ รวมถึงความรู้ทางด้านการศึกษา การทำงานของสมอง การเคลื่อนไหวทางกาย ความวิตกกังวล อาการสมาธิสั้น และความรุนแรงของโรคอัลไซเมอร์ นอกจากนี้ บอร์ดเกมยังช่วยเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและแรงจูงใจของผู้เข้าร่วมเล่นบอร์ดเกมและส่งเสริมการเรียนรู้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผู้เล่นควรศึกษาคู่มือการเล่นบอร์ดเกมอย่างละเอียดก่อนเล่นบอร์ดเกม เพื่อสร้างความเข้าใจในการเล่นบอร์ดเกม ทำให้เล่นบอร์ดเกมได้อย่างราบรื่นและสนุกสนาน

1.2 เนื้อหาและวิธีการเล่นเหมาะสมกับผู้เล่นที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปและควรมีผู้เล่น จำนวน 2-6 คนขึ้นไป เพื่อให้เกิดความสนุกสนานในขณะที่เล่นบอร์ดเกม

1.3 ควรมีการจัดบูรณาการแผนการสอนเข้าไปควบคู่กับการใช้บอร์ดเกม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในหลายๆ รูปแบบมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้หรือผลการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้บอร์ดเกมเป็นสื่อการเรียนรู้

2.2 ควรสร้างบอร์ดเกมประยุกต์ใช้กับเนื้อหาหรือองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตอื่นๆ

2.3 ควรศึกษาถึงองค์ประกอบของบอร์ดเกมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงวัย

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ ต่อทรัพย์สินชัย. (2563). *อยู่กับโลกดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณ*. <https://www.check-share.com/article/006/>
- กิ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล. (2562). *การพัฒนาสื่อการเรียนรู้บอร์ดเกมการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถการเรียนรู้ในรายวิชาพัฒนาการแบบเรียนภาษาไทยและความสุขในการเรียนรู้สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี* [ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2560). *เทคนิคการสร้างเครื่องมือนวัตกรรม*. อมรการพิมพ์.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2562). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. อมรการพิมพ์
- ธีระวุฒิ ศรีมงคล. (2562). *บอร์ดเกมกับการสอนประวัติศาสตร์*. <https://www.gotoknow.org/posts/659998>
- วัชรวิทย์ เอี่ยมวิไลย์. (2563). *การพัฒนาบอร์ดเกมตามแนวทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1* [ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
- วัชรพล วิบูลยศรีน. (2557). *หลักการออกแบบการสอนบนเว็บตามแบบจำลอง ADDIE เพื่อการสอนสนทนาภาษาไทยเบื้องต้นสำหรับชาวต่างประเทศ*. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 6(12), 192-205.
- ศदानันท์ แก้วศรี. (2563). *การออกแบบและพัฒนาเกมกระดาน เรื่อง ระบบภูมิคุ้มกัน* [ปริญญาานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ].
- สิริอร วิชชาวุธ. (2554). *จิตวิทยาการเรียนรู้*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรรถเศรษฐ์ ปรีดากรณ์. (2557). *การออกแบบบอร์ดเกมการศึกษา เรื่อง วงสี่ธรรมชาติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6* [ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
- Advanced Info Service. (2563). *DQ ความฉลาดทางดิจิทัล ภูมิคุ้มกัน Cyberbully โจรระบาดในสังคมโซเชียล*. <https://www.ais.th/aunjaicyber/content/content01.html/>
- Maupin, B. A. (2021). *The incredible 5-point scale board game*. *Psychology Doctoral Specialization Projects 2*. https://encompass.eku.edu/psych_doctorals/2
- Noda, S., Shirotaki, K., & Nakao, M. (2019). The effectiveness of intervention with board games: A systematic review. *Bio Psycho Social Medicine*, 13(22), 1-21. 10.1186/s13030-019-0164-1

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์ บทความ หรือ บทความวิจัย วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Instructions for the Authors)

บทความและบทความวิจัยที่จะนำมาตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามนี้ จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ จะต้องเป็นงานทบทวนความรู้เดิมและเสนอความรู้ใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งข้อคิดเห็นที่เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผลงานไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารใดๆ การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้

การเตรียมต้นฉบับสำหรับบทความและบทความวิจัย

1. **ภาษา** เป็นภาษาไทยหรืออังกฤษก็ได้ ถ้าเป็นภาษาไทย ให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์หรือการเขียนทับศัพท์ให้ยึดหลักของราชบัณฑิตยสถาน พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปนไทย ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะซึ่งต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษ ควรให้ผู้เชี่ยวชาญในภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. **ขนาดของต้นฉบับ** พิมพ์หน้าเดี่ยวบนกระดาษสัน ขนาด เอ 4 (216 x 279 มม.) ควรเว้นระยะห่างจากขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมีอย่างน้อย 40 มม. (1.5 นิ้ว) ด้านล่างและขวามีอย่างน้อย 25 มม. (1 นิ้ว) พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบอักษร browallia New ขนาด 16 ตัวอักษรย่อนี้

3. **จำนวนหน้า** บทความและบทความวิจัย ไม่ควรเกิน 15 หน้า

การเรียงลำดับเนื้อหาบทความ และบทความวิจัย

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่ คำย่อ ความยาวไม่ควร เกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2. **ชื่อผู้พิมพ์และที่อยู่** ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และระบุตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบัน ที่อยู่ และ E-mail ของผู้พิมพ์ เพื่อใช้ติดต่อเกี่ยวกับต้นฉบับและบทความที่ตีพิมพ์แล้ว

3. **บทคัดย่อ (Abstract)** ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์ อย่างต่อเนื่องกัน ไม่ควรเกิน 500 คำ ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

4. คำสำคัญหรือคำหลัก (Keyword) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา

5. บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและการวิจัยนั้นด้วย

6. วิธีการศึกษา (Method) ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งที่น่ามาศึกษา จำนวนลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

7. ผลการศึกษา (Results) แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตารางที่ แผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

8. วิจารณ์และสรุปผล (Discussion and conclusion) ชี้แจงว่าผลการศึกษาตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุผลใดจึงเป็นเช่นนั้น และมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือห้ประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

9. ตารางที่ รูป รูปภาพ และแผนภูมิ (Table, Figure, Graph) ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็นแยกออกจากเนื้อเรื่องโดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับคำอธิบายในเนื้อเรื่อง และต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมาย ได้สาระครบถ้วน ในกรณีที่เป็นตารางที่ คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีที่เป็นรูปภาพ หรือแผนภูมิ คำอธิบายอยู่ด้านล่าง

10. กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) ระบุสั้นๆ ว่าได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยและความช่วยเหลือจากองค์กรใดหรือใครบ้าง

11. เอกสารอ้างอิง (References) สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษโดยมีหลักการทั่วไป คือ เอกสารอ้างอิงต้องเป็นที่ถูกตีพิมพ์และได้รับการยอมรับทางวิชาการ ไม่ควรเป็นบทคัดย่อ และไม่ใช้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ถ้ายังไม่ได้ถูกตีพิมพ์ต้องระบุว่า รอการตีพิมพ์ (in press)

11.1 การเขียนเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิงให้เขียนตามรูปแบบ “Publication Manual of the American Psychological Association” (7th Edition)

1. หนังสือ (ในรูปแบบรูปเล่ม)

ชื่อ-สกุล. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง(พิมพ์ครั้งที่). สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง:

วิธาน ฐานะวุฑฒิ. (2547). หัวใจใหม่-ชีวิตใหม่. ปิติศึกษา.

2. บทความในวารสารอิเล็กทรอนิกส์

ชื่อ-สกุล. (ปี พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, เลขของปีที่ (เลขของฉบับที่), เลขหน้า. /<https://doi.org/เลขdoi>

ตัวอย่าง:

มานะ สินธุวงษานนท์. (2549). ปัจจัยส่งเสริมการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารครุศาสตร์, 18(2), 115-116.

3. รายงานการประชุมเชิงวิชาการ (Proceeding)

ชื่อ-สกุล. (ปี). ชื่อบทความ. ในชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.), ชื่อหัวข้อการประชุม. ชื่อการประชุม (น. เลขหน้า). ฐานข้อมูล.

ตัวอย่าง:

พัชราภา ดันติชูเวช. (2553). การศึกษาทั่วไปกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์ ศึกษาโดยเปรียบเทียบกับประเทศไทย. ใน ศิริชัย กาญจนวาสี (บ.ก.), การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาไทย. การประชุมวิชาการและเผยแพร่ผลงานวิจัยระดับชาติ (น. 97-102). คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

4. หนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออนไลน์

ชื่อ-สกุล. (ปี, /วัน/เดือน). ชื่อคอลัมน์. ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

พงษ์พรรณ บุญเลิศ. (2561, 15 สิงหาคม). เดลินิวส์ว่าไรดี: 'สื่อพิพิธภัณฑ' เชื่อม ยุคสมัย เข้าถึงด้วย 'มิติใหม่' อินเทอร์เน็ต. เดลินิวส์, 4.

5. หนังสือ (ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์)

ชื่อ-สกุล. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง (พิมพ์ครั้งที่). URL

ตัวอย่าง:

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3-5 ปี. http://drive.google.com/file/d/1HiTwiRh1Er73h_VYIMh1cYWzQiaNI_Vc/view

6. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง [ชื่อระดับการศึกษา, ชื่อมหาวิทยาลัย]. องค์กรหรือมหาวิทยาลัยที่เผยแพร่.
กฤษณา ทรัพย์สมบูรณ์. (2560). การศึกษาการปฏิบัติบทบาทผู้นำการพยาบาลทางคลินิกของพยาบาล
วิชาชีพ หอผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลศูนย์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข [วิทยานิพนธ์ปริญญา
โท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR).

Reference are written in “Publication Manual of the American Psychological Association” (7th Edition)

1. Book

Mertens, D.M. (2014). *Research and evaluation in education and psychology: Integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed methods* (4th ed.). SAGE.

2. Academic Journal

Herbst-Damm, K.L., & Kulik, J.A. (2005). Volunteer support, marital status, and the survival times of terminally ill patients. *Health Psychology, 24*, 225-229. <https://doi.org/10.1037/0278-6133.24.2.225>

3. Conference Proceeding

Katz, I., Gabayan, K., & Aghajan, H. (2007). A multi-touch surface using multiple cameras. In J. Blanc-Talon, W. Philips, D. Popescu, & P. Scheunders (Eds.), *Lecture notes in computer science: Vol. 4678. Advanced concepts for intelligent vision systems* (pp. 97-108). Springer-Verlag. https://doi.org/10.1007/978-3-540-74607-2_9

4. Newspaper / Online Newspaper

Brody, J.E. (2007, December 11). Mental reserves keep brain agile. *The New York Times*. <http://www.nytimes.com>

5. E-book

Dahlberg, G., & Moss, P. (2005). *Ethics and politics in early childhood education*. <https://epdf.tips/ethics-and-politics-in-early-childhoodeducation-contesting-early-childhood.html>

6. Thesis/Dissertation

Earnhart, C.L. (2018). *Evaluating an on-line education module for autism screening in pediatric primary care in Arizona* [Doctoral dissertation, University of Arizona]. ProQuest Nursing & Allied Health Database.